

LEGJISLACIONI I REPUBLIKËS SË KOSOVËS DHE AKTET NORMATIVE NDËRKOMBËTARE NË LUFTIMIN E TERRORIZMIT

Samedin Mehmeti

Dorëzuar
Universitetit European të Tiranës
Shkollës Doktorale

Në përmbushje të detyrimeve të programit të Doktoratës në
Fakultetin Juridik , me profil Juridik Penal, për marrjen e gradës shkencore
“Doktor”

Udhëheqës shkencor: prof. dr. Lulzim Tafa

Numri i fjalëve: 58094

Tiranë, 7 maj 2016

DEKLARATA E AUTORËSISË

Unë, Samedin Mehmeti, kandidat për gradën shkencore doktor, dorëzoj pranë Universitetit Evropian të Tiranës punimin tim të disertacionit me titull: **“LEGJISLACIONI I REPUBLIKËS SË KOSOVËS DHE AKTET NORMATIVE NDËRKOMBËTARE NË LUFTIMIN E TERRORIZMIT”**, dhe me këtë rast deklaroj me shkrim se studimi im është punë origjinale.

Unë deklaroj se në punimin tim, nuk kam përdorur ide, të dhëna, ose gjuhë të ndonjë subjekti tjetër pa njohjen dhe referencën specifike.

Unë jam plotësisht i vetëdijshëm se kjo deklaratë ka fuqi kontraktuale dhe çdo akt plagjiature, i cilësuar si i tillë nga Komisioni vlerësues i punimit, çon deri në heqjen e të drejtës për të ridorëzuar punimin në një moment të mëvonshëm.

ABSTRAKTI

Zhvillimet historike dhe sidomos ndryshimet e mëdha në teknikë dhe teknologji kanë kontribuar dukshëm në situatën e përgjithshme të sigurisë. Një ndryshim rrënjësor në konceptet e sigurisë nacionale të vendeve të ndryshme, por edhe konceptet rajonale dhe globale të sigurisë padyshim se kanë sjellë ngjarjet e 11 Shtatorit në Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Ky akt dhe aktet e tjera terroriste kanë ndikuar në ndryshimin e koncepteve, strategjive dhe politikave të sigurisë, e më këtë në një masë të caktuar është imponuar edhe ndryshimi i sistemeve juridike. Terrorizmi, si sfidë bashkëkohore e sigurisë, është fenomen shumëdimensional dhe me reaksion të caktuar, që mund të jetë edhe zinxhir.

Qëllimi i këtij hulumtimi është të vë në pah rrezikshmërinë që vjen nga veprat penale të terrorizmit, si dhe rëndësinë që ka legjislacioni në parandalimin dhe luftimin e këtyre veprave.

Në këtë punim synohet të hulumtohen dhe të studiohen disa nga problemet themelore, të cilat paraqiten në fushën e sanksionimit dhe procedimit të veprave penale të terrorizmit. Shikuar nga aspekti i studimit akademik, hulumtimi i legjislacionit kombëtar dhe akteve normative ndërkombëtare duhet studiuar në detaje specifike. Nga ky këndvështrim hulumtohen përgjigjet e pyetjeve: cilat janë zgjidhjet ligjore që ndikojnë në parakushtet sociale, ekonomike, ambientin politik dhe rrethanat e tjera që ndikojnë tek njerëzit të humbin shpresat dhe që zgjidhjen e vetme për probleme ta gjejnë në sulmin terrorist. Padyshim se një nga çështjet më interesante për hulumtim është aspekti i parandalimit dhe luftimit të terrorizmit, përmes legjislacionit me të cilin luftohen ose përmes të cilit arrihen të parandalohen aktet terroriste. Duke hulumtuar, studiuar, krahasuar dhe analizuar me kujdes normat ligjore kombëtare dhe aktet normative ndërkombëtare në luftën kundër terrorizmit, mund të vëmë në pah arsyet e ekzistimit të legjislacionit adekuat ose inadekuat apo mundësitë e ndryshimit ose përmirësimit, por njëkohësisht edhe ngecjet dhe arsyen e ngecjes qoftë në krijim apo zbatim.

ABSTRACT

Historical developments and large changes in the techniques and technology have contributed significantly to the overall security situation. The events of 11th of September in the United States of America have led to the radical change in the concept of national security in different countries as well as regional and global concepts of security. This act and other terrorist acts have affected the concepts, strategies and security policies, and with this in a certain manure was imposed the change of legal systems. Terrorism as a contemporary security challenge is a multidimensional phenomenon and certain reaction that can also be chained.

The purpose of this research is to highlight the danger coming from the criminal acts of terrorism and the importance of legislation in preventing and combating these offenses. The research is an attempted to explore and research some of the basic problems which arise in sanctioning and prosecuting terrorist acts.

Viewed from the academic aspect of the study, research of national legislation and international normative acts should be studied in specific details. From this perspective research is exploring answers in questions like, how legal solutions are affecting social, economic and political environment and other circumstances, affecting people to lose their hope and the only solution for the problems they find in the terrorist attack. Undoubtedly one of the most interesting issues for the research is the aspect of preventing and combating terrorism, through legislation. Having researched, studied and carefully analyzed the legal norms of national and international law in combating terrorism, could be put to light the reasons for the existence of adequate or in adequate legislation, or change or improvement opportunities, but also the reason for the stagnation jams and meatballs the creation or implementation.

LISTA E SHKURTIMEVE

AP	- Asambleja e Përgjithshme
ARI	- Armata Republikane Irlandeze (Irish Republican Army)
BE	- Bashkimi Evropian
FBI	- Federal Bureau of Investigation (Byroja Federale e Hetimeve)
ISIS	- Islamic State of Iraq and Syria
KPRK	- Kodi Penal i Republikës së Kosovës
KPPRK	- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës
KPPK	- Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës
KPPK	- Kodi i Përkohshëm i Procedurës Penale Kosovës
KSAK	- Krahina Socialiste Autonome e Kosovës
KS	- Këshilli i Sigurimit
KE	- Këshilli i Evropës
RFJ	- Republika Federative e Jugosllavisë
OKB	- Organizata e Kombeve të Bashkuara
OSBE	- Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
PKK	- Partia Komuniste Kurde
PK	- Policia e Kosovës
RK	- Republika e Kosovës
MPB	- Ministria e Punëve të Brendshme
MB	- Mbretëria e Bashkuar
SHBA	- Shtetet e Bashkuara të Amerikës
UNMIK	- United Nations Mission in Kosovo
SMS	- Short Message System
NJIF	- Njësia e Inteligjencës Financiare

PËRMBAJTJA E LËNDËS

I. Hyrje	09
1.1 Shtrimi i problemit	10
1.2 Qëllimi i studimit	13
1.3 Hipoteza	16
1.4 Pyetjet kërkimore	16
1.5 Metodologjia e hulumtimit	16
II. Zhvillimi i koncepteve bazë përgjatë kontestit historik	20
2.1 Zhvillimet në luftën kundër terrorizmit	20
2.2 Aktet terroriste në periudha të ndryshme historike	22
2.2.1 Terrorizmi i “hershëm”	22
2.2.2 Aktet terroriste gjatë shekullit XIX	24
2.2.3 Zanafilla e “terrorizmit modern”	26
III. Nocioni i terrorizmit dhe përkufizimi ligjor	31
3.1 Koncepte teorike rreth përkufizimit ligjor të terrorizmit	31
3.2 Përkufizimet e ndryshme të terrorizmit	33
3.3 Përpyqjet për një përkufizim unik me karakter ndërkombëtar	36
IV. Disa nga karakteristikat e akteve terroriste	39
4.1 Rekrutimi	42
4.2 Tipologjia	45
4.3 Karakteristikat e veçanta të aktit terrorist	47
4.3.1 Planifikimi	47
4.3.2 Objektivat e mundshme të terroristëve	49
4.3.3 Koha e kryerjes së aktit terrorist	50
4.3.4 Mjetet që përdoren për kryerjen e veprës penale të terrorizmit	51
4.3.5 Viktimat dhe pasojat e akteve me karakter terrorist	52
4.4 Glorifikimi i çështjes	54

4.5 Nxitja për terrorizëm përmes mediave	54
4.6 Format më të shpeshta të shfaqjes së akteve terroriste	58
V. Veprat penale në fushën e terrorizmit sipas legjislacionit të Republikës së Kosovës ..	61
5.1 Një vështrim i shkurtër historik i zhvillimit të legjislacionit penal kosovar në fushën e terrorizmit	61
5.2 Analizë e legjislacionit për luftimin e terrorizmit në Republikën e Kosovës	64
5.3 Veprimet të cilat sipas legjislacionit kosovar, përbëjnë veprë penale të lidhur me terrorizmin.....	71
5.4 Organizimi dhe kryerja e akteve terroriste nga grup i organizuar	77
5.5 Lidhja e akteve terroriste me veprën penale të krimit të organizuar	82
5.6 Radikalizmi, ekstremizmi fetar dhe sistemi ligjor	83
5.7 Ndëshkimi i veprave penale të terrorizmit	86
VI. Procedimi i veprave penale të terrorizmit në Republikën e Kosovës	88
6.1 Të drejtat e të pandehurit dhe parimet themelore të procedimit penal	88
6.2 Zhvillimi i procedurave hetimore	91
6.3 Baza juridike për ngritjen e akuzës	105
6.4 Të provuarit dhe masat për sigurimin e të pandehurit në procesin penal për veprat penale të terrorizmit	108
VII. Parandalimi dhe luftimi i terrorizmit në Republikën e Kosovës sipas legjeve të posaçme	120
7.1 Ligjet me karakter të posaçëm dhe ndikimi i tyre në parandalimin dhe luftimin e dukurive të cilat mund të parandalojnë kryerjen e akteve terroriste	120
7.2 Korniza ligjore që mundëson punën e institucioneve që merren me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit	122
7.3 Mbrojtja e dëshmitarëve dhe informatorëve	124
7.4 Ndalimi i pjesëmarrjes në konflikte të armatosura jashtë territorit të Republikës së Kosovës	127

VIII. Analizë krahasimore e legjislacionit kosovar për luftimin e terrorizmit me legjislacionin e disa vendeve të Bashkimit Evropian	130
8.1 Krahasimi i kuadrit ligjor për luftimin e terrorizmit të Republikës së Kosovës me legjislacionin e Republikës së Sllovenisë	130
8.2 Krahasimi i kuadrit ligjor për luftimin e terrorizmit të Republikës së Kosovës me legjislacionin e Republikës së Austrisë	132
8.3 Krahasimi i kuadrit ligjor për luftimin e terrorizmit të Republikës së Kosovës me legjislacionin e Republikës së Finlandës	136
IX. Aktet ndërkombëtare në fushën e terrorizmit	139
9.1.Roli i OKB-së në miratimin dhe promovimin e akteve normative për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit	139
9.1.1 Lista e OKB-së për individët dhe organizatat e lidhura me terrorizmin	154
9.2 Kontributi i organizatave të ndryshme rajonale në miratimin e akteve normative dedikuar luftës kundër terrorizmit	157
9.3 Të drejtat e njeriut, terrorizmi dhe antiterrorizmi	167
9.4 Përqasja e legjislacionit të Republikës së Kosovës me aktet normative ndërkombëtare	170
X. Konkluzione dhe rekomandime	172
Literatura	185

KAPITULLI I: HYRJE

Për të kuptuar rëndësinë që ka lufta kundër terrorizmit, është e nevojshme, madje, në disa raste, edhe shumë e rëndësishme që të analizohet më gjerë, çfarë përfshijnë aktet terroriste në përgjithësi, përkatësisht çfarë konsiderohet veprë penale e terrorizmit. Është e njohur botërisht se aktet e ndryshme terroriste inkorporojnë në vetvete vepra penale të ndryshme, të cilat si të tilla janë të sanksionuara edhe si veprime të vetme. Ato paraqesin veprime të dënueshme edhe nëse kryhen si të vetme dhe jo ekskluzivisht vetëm kur kryhen në kuadër të një akti terrorist. Këto akte të ndryshme, që në të shumtën e rasteve janë vepra penale që shprehen sidomos përmes ushtrimit të dhunës dhe shkeljes brutale të të drejtave dhe lirive themelore të individit në veçanti, por në disa raste edhe të publikut ose një pjesë të tij në përgjithësi. Aktet e tilla nuk nënkuptojnë patjetër dhe ekskluzivisht vetëm dëmtimin e individit ose të shoqërisë, por ato krijojnë edhe dëme materiale individuale ose të përbashkëta, duke përfshirë këtu pronën private dhe atë publike.

Pothuajse të gjithë studiuesit dhe hulumtuesit që merren me këtë problematikë, qoftë nga bota akademike, por edhe nga ajo praktike, veprat penale të terrorizmit i konsiderojnë si një lloj veprimtarie që mund të bazohen në një akt të vetëm apo në një mori aktesh të ndryshme të përdorimit të dhunës, apo kërcënimeve në përdorim të dhunës, të cilat bëhen me një tendencë të caktuar për të shkaktuar frikë. Përmes kësaj frike, autorët e veprimeve të tilla dëshirojnë të dërgojnë një mesazh, i cili zakonisht ka karakter ideologjik ose politik.

Një rol të rëndësishëm në paraqitjen, por edhe në ecurinë dhe trajtimin e veprave penale të terrorizmit kanë luajtur edhe ndryshimet që kanë përcjellë shoqërinë njerëzore gjatë epokave të ndryshme historike. Mirëpo, një ndryshim rrënjësor në konceptet e të drejtës dhe

sanksionimit, qoftë të legjislacioneve kombëtare, por edhe akteve normative ndërkombëtare që sanksionojnë terrorizmin, kanë sjellë ngjarjet e 11 Shtatorit në SHBA. Prandaj, ky veprim cilësohet si akt terrorist që ka ndryshuar jo vetëm situatën e sigurisë në botë, por ka ndikuar në mënyrë të drejtpërdrejtë ose tërthorazi edhe në ndryshimin e pothuajse të gjitha koncepteve, strategjive dhe politikave të sigurisë, e me këtë është imponuar edhe ndjenja e pranimi të frikës dhe e ndjenjës së sigurisë ose pasigurisë. Ky ndryshim në perceptim të këtij fenomeni ka qenë një promotor që ka imponuar edhe ndryshimin, rifreskimin dhe përshtatjen e sistemeve të mëparshme dhe atyre ekzistuese të të drejtës dhe trajtimit penal të akteve të terrorizmit.

1.1 Shtrimi i problemit

Ajo çfarë e bën edhe më aktual dhe më të rëndësishëm çështjen, është fakti se, edhe nëse do të dëshironin apo jo disa njerëz, realiteti flet se terrorizmi si fenomen është shumë i rrezikshëm dhe nuk do të mund të injorohet, sepse ekziston dhe është konkret. Madje, është prezent më shumë se kurrë përgjatë historisë në jetën tonë. “Pothuajse çdo ditë në lajmet televizive, gazeta, revista dhe faqe të internetit shohim fotografitë e akteve dramatike dhe zakonisht shumë të përgjakshme të dhunës të kryera nga terroristët apo grupet militante” (Ross, 2006: 02). Nuk mund të injorohet fakti se tani në kohën e teknologjisë shumë të përparuar informative, njerëzit një kohë të gjatë të jetës së tyre e kalojnë pranë televizionit, në internet apo në ndonjë formë tjetër të lidhur me media dhe duke marrë lajme apo informacione nga më të ndryshmet. Sigurisht në mesin e këtyre informacioneve që marrin nga mediat, një numër i konsiderueshëm i tyre janë edhe informacionet, të cilat tregojnë për akte të ndryshme terroriste anembanë globit tokësor. Pa dëshiruar ta ekzagjerojmë, por me

ose pa dëshirën tonë, në një mënyrë apo në tjetrën, terrorizmi në një formë është bërë pjesë e pandashme e jetës sonë. Ka edhe të atillë që do të dëshironin të ndryshonin këtë realitet përmes formave të ndryshme të ndëshkimit apo censurimit të mjeteve të informacionit publik, që shpesh arsyetimin e gjejnë në ngritjen e nivelit të sigurisë. Në fakt, praktikat e deritashme tregojnë se ndalimi nuk është forma e zgjidhjes së problemit.

“Demokracitë liberale po përballen me një detyrë që është aktualisht shumë interesante: pushtetet e vendeve demokratike duhet të balancojnë shumë ndjeshëm angazhimet tradicionale në garantim të lirisë së mjeteve të informimit me situatat që po krijohen shpesh të kërkuara nga nevojat e sigurisë kombëtare” (McNamara, 2009: 95). Kjo është një dilemë dhe dimension tjetër që e bën edhe më aktual dhe të komplikuar sanksionimin e veprave penale të terrorizmit, por njëkohësisht e ndërlikon problematikën dhe imponon një qasje serioze dhe të matur në trajtimin korrekt të kësaj çështjeje.

Megjithatë, kjo në disa vende nuk mjaftoi dhe ligjvënësit të frymëzuar nga rrezikshmëria e lartë shoqërore, që sjellin me vete aktet terroriste, filluan të aprovojnë edhe legjislacionin e ri antiterrorizëm. “Për shembull si reagim ndaj sulmeve të 11 Shtatorit në SHBA, vetëm disa ditë pas kësaj ngjarje, përkatësisht më 15 tetor 2001, Kanadaja menjëherë prezantoi një Projektligj për luftimin e terrorizmit, të quajtur ‘Anti Terrorizëm Akt’, i cili ligj u miratua më 24 dhjetor 2001, në një proces jashtëzakonisht të shpejtë” (Brabazon, 2006: 12). Ky legjislacion merrej ekskluzivisht vetëm me sanksionimin e veprimtarisë terroriste. Përmes kësaj mënyre u jepen autoriteteve autorizime të caktuara ligjore, që të ndërmarrin veprime shtesë për të parandaluar apo sanksionuar veprimet që paraqesin akte terroriste. Ndërsa, në SHBA u formua një Departament i veçantë i quajtur “Homeland Security”, i cili në fakt

paraqet një koncept unik amerikan. Edhe vendet e tjera, pothuajse në mbarë botën, kanë filluar të përdorin një term të tillë të përbashkët në vazhden e luftës kundër terrorizmit (Morag, 2011).

Gjatë hulumtimit të këtij projekti, hulumtohen, studiohen dhe analizohen materialet, të cilat kanë të bëjnë me përkufizimin ligjor të terrorizmit. Në studimin e teorive mbi problematikën e arritjes deri te një përkufizim unik ndërkombëtar i fenomenit të terrorizmit do të hulumtohen materialet si: libri i Boaz Ganor “The Counter-Terrorism” (2005), Martha Crenshaw (1981) “The Causes of Terrorism” (1981). Po ashtu, do të bëhet një analizë dhe krahasim midis përkufizimeve të ndryshme ligjore, përfshirë edhe përkufizimet nga akte të ndryshme ndërkombëtare. Në trajtimin e materialeve lidhur me luftën kundër terrorizmit do të studiohen dhe analizohen teoritë lidhur me krijimin e strategjive dhe metodologjisë së përballjes me terrorizmin. Këtu zë vend të rëndësishëm studimi i literaturës së G. Habash (2007), “Terrorist Planning Cycle”, i cili ka dhënë një kontribut të çmuar në studimin e metodologjisë si të luftohet terrorizmi, por edhe ka bërë një krahasim të metodave se si zhvillohet lufta kundër terrorizmit (Habash, 2007). Ndërsa, te autori Nadev Morag në “Comparative Homeland Security” (2011) gjejmë qasjen si të ndërtohen institucionet e sigurisë, në mënyrë që të ngritet niveli i sigurisë së vendit për t’u përballur me sfidat që sjellin aktet terroriste. Në temë përpunohet edhe literatura që ka të bëjë me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit, ku theks i veçantë i kushtohet legjislacionit kombëtar të RK-së. Çështjet ligjore në luftën kundër terrorizmit do të studiohen, duke bërë analizimin e qasjeve të ndryshme ligjore, të cilat janë përdorur në RK. Për shkak të specifikave të zhvillimeve të tranzicionit nga administrata ndërkombëtare, studiohet dhe analizohet fillimisht legjislacioni

i përkohshëm penal i pasluftës së fundit, si dhe më vonë studiohet legjislacioni aktual që merret me këtë fushë. Përveç mënyrës së kodifikimit dhe procedimit penal, këtu do të shqyrtohen edhe çështjet si luftimi i financimit (M. Pieth), “Financing Terrorism”, 2002, “Qasja ligjore në lidhje me terrorizmin dhe krimin” (B. Forst “Terrorism, Crime and publik policy” 2009). Çështjet si respektimi, përkatësisht cenimi i lirive dhe të drejtat e njeriut në kontekstin e luftës kundër terrorizmit, si dhe aplikimi i torturës si një nga format më të rënda të shkeljes së të drejtave të njeriut. Një vend shumë të rëndësishëm në këtë projekt hulumtues zë edhe studimi dhe analizimi që i bëhet akteve normative me karakter rajonal dhe ndërkombëtar. Me theks të posaçëm hulumtohen, studiohen dhe analizohen rezolutat, konventat, traktatet dhe aktet e tjera normative që kanë të bëjnë me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit, në radhë të parë aktet e miratuara nga OKB-ja, por edhe marrëveshjet dhe aktet e tjera juridike të organizatave me karakter rajonal dhe ndërkombëtar.

1.2 Qëllimi i studimit

Arsyeja se pse kemi zgjedhur për të hulumtuar pikërisht këtë temë është shumëdimensionale. Padyshim se ndikim të madh në hulumtimin e veprave penale të terrorizmit, si fenomen shumë i rrezikshëm, por natyrisht edhe luftimin e tij dhe aplikimin e legjislacionit kombëtar dhe akteve normative ndërkombëtare, kanë luajtur ndryshimet e mëdha në botë, por edhe ato që kanë ndodhur në rajonin e Ballkanit në dekadat e fundit. Këto ndryshime kanë kontribuar që gjendja e sigurisë, të paraqitet si e tillë, krejtësisht e ndryshuar, sidomos pas ngjarjeve të kohëve të fundit sidomos në Siri dhe Irak, ku aktet terroriste që po ndodhin atje po imponojnë ndryshime në sigurinë kombëtare, rajonale dhe globale. Këto ndryshime më së

shumti prekin sistemin juridik, përkatësisht legjislacionin kombëtar, por edhe ndikuan që të nxirren edhe akte të reja normative ndërkombëtare, që kanë të bëjnë me këtë fushë.

“Aktet terroriste janë kryer çdoherë gjatë historisë së njerëzimit dhe ato ekzistojnë edhe sot. Ajo çfarë ka ndryshuar është forma dhe rrezikshmëria e tyre” (Hirschman, & Laggeman, 2003: 43). Megjithatë, tendencat në zhvillim të formave të reja të kryerjes së akteve terroriste, janë si për nga forma, ashtu edhe për nga rrezikshmëria dhe mundësia e shkatërrimit që kanë. Fatkeqësisht, fuqia e shkatërrimit dhe ndikimit në opinionin publik që kanë këto akte është gjithnjë e më e madhe sesa ajo që ishte dikur në të kaluarën. Prandaj, këto trende të zhvillimit, kërkojnë një qasje të re të procedimit penal dhe sanksionimit ligjor të këtyre veprave penale. Mundësisht duhet të kërkohet, për aq sa është mundur, një qasje e përbashkët për ngritjen e mekanizmave të nevojshëm ligjorë dhe efikasë jo vetëm në aspektin kombëtar, por edhe në aspektin rajonal dhe global. Përveç akteve juridike, këtu hyjnë edhe krijimi i politikave dhe strategjive të përbashkëta të sigurisë, të cilat duhet të ndikojnë dhe të promovojnë bashkëpunimin ndërmjet të gjitha vendeve në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit.

“Terrorizmi përfaqëson formën më të rëndë të kriminalitetit në ditët tona. Ai përbën një kërcënim për tërë botën” (Hysi, 2003: 201), për faktin se terrorizmi është një rrezik me karakter transnacional dhe nuk njihet kufij shtetërorë apo rajonalë, edhe qasja efikase ndaj kësaj dukurie nuk mund të konceptohet ndryshe. Një qasje racionale që mund të ketë një efikasitet të kënaqshëm është e mundur vetëm përmes bashkëpunimit rajonal dhe global në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Ky bashkëpunim fillon me miratimin e akteve normative ndërkombëtare të përbashkëta dhe vazhdon me zbatimin dhe inkorporimin e tyre

në legjislacionet kombëtare. Hulumtimi i kësaj teme është shumë i rëndësishëm në kontekstin e rajonit në të cilin jetojmë. Rajoni i Ballkanit Perëndimor përballët me probleme të ndryshme historike, politike, ekonomike, sociale, kulturore etj. Probleme këto të cilat ndikojnë shumë shpesh negativisht jo vetëm në përafrimin e legjislacionit apo miratimin e akteve normative me karakter të përbashkët, por natyrisht edhe në procedimin ligjor të autorëve të veprave penale, të cilat mund të jenë edhe vepra penale të terrorizmit. Kjo gjithsesi ka ndikim edhe në kontekstin e situatës në Kosovë. Siç është e njohur botërisht, Kosova është një vend i ri që po përballët, në njërën anë, me procesin e tranzicionit dhe, në anën tjetër, me procesin e njohjes ndërkombëtare të pavarësisë së plotë. Duke pasur në mendje këto procese duhet të theksohet se situata e sigurisë në Kosovë, sidomos në raport me aktet e mundshme terroriste, gjithsesi lidhet ngushtë me situatën e sigurisë në rajon dhe më gjerë, andaj edhe sanksionimi dhe procedimi penal i rasteve të terrorizmit është një sfidë, e cila ka ndërlikueshmërinë dhe kompleksitetin e vet.

Qëllimi i këtij hulumtimi është të paraqesë rrezikshmërinë që vjen nga vepra penale e terrorizmit, si dhe rëndësinë që ka legjislacioni në parandalimin dhe luftimin e kësaj vepre penale. Në këtë punim përpiqen të hulumtohen dhe studiohen disa nga problemet themelore, të cilat sot mund të gjenden në aspektin e parandalimit dhe luftimit të terrorizmit, me theks të posaçëm në sanksionimin dhe procedimin penal të veprave penale të terrorizmit. Në këtë projekt do të tentohet të jepet përgjigje në pyetjet nëse vërtet shoqëria jonë sot ka legjislacion, i cili siguron një procedim efikas në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit.

1.3 Hipoteza

Hipoteza e ndërtuar për të hulumtuar këtë problematikë është:

- Legjislacioni i Republikës së Kosovës në fushën e terrorizmit është në harmoni me aktet normative ndërkombëtare dhe është efikas në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit.

1.4 Pyetjet kërkimore

- Si trajtohen nga legjislacioni penal dhe ligjet e posaçme, çështjet që lidhen me terrorizmin?
- A realizohet siç duhet parandalimi dhe luftimi i terrorizmit?
- A është legjislacioni i Republikës së Kosovës në përputhje me aktet normative ndërkombëtare?

1.5 Metodologjia e hulumtimit

Në disertacion, janë përdorur disa metoda të kërkimit shkencor. Punimi është mbështetur në libra, artikuj, raporte, studime, që lidhen me terrorizmin të publikuara në Kosovë dhe në vende të ndryshme të botës, sipas metodës kërkimore duke u mbështetur në materiale të ndryshme që gjenden në Bibliotekën Kombëtare të Kosovës, Shqipërisë dhe Sllovenisë si dhe në burime elektronike që gjenden në platformat elektronike: COPENICUS, DOAJ, CEEOL, SCIPPO, RePec, EBSCO, GESIS, SCIRUS etj.

Eksperiencia operationale dhe drejtuese, si oficer i lartë i Policisë së Kosovës si dhe përvoja e fituar fillimisht si këshilltar i lartë për sigurinë i OKB-së në Kosovë dhe së fundmi puna praktike në terren në Misionet e Organizatës së Kombeve të Bashkuara si oficer sigurie në Afganistan dhe Irak, ka qenë shtytëse që të trajtoj çështjet që lidhen me terrorizmin dhe në të

njëjtën kohë më ka mundësuar të kem qasje të drejtpërdrejtë në mënyrat, metodat dhe teknikat e parandalimit dhe luftimit të terrorizmit.

Njohja e disa gjuhëve të huaja (anglisht, gjermanisht, italisht, serbo-kroatisht), më kanë mundësuar mbledhjen e literaturës së shumëllojshme, në gjuhë të huaj dhe shqip. Gjatë shkrimit të punimit kam ndjekur këto etapa metodologjike: rishikimi i literaturës, mbledhja e të dhënave, përpunimi dhe analiza e të dhënave; analiza e akteve normative vendase dhe ndërkombëtare për çështje që lidhen me terrorizmin, e vendimeve gjyqësore të gjykatave të Republikës së Kosovës.

Metoda historike, me anë të të cilave është pasqyruar në punim kronologjia e zhvillimit historik të ngjarjeve, dhe përpjekjeve për përshtatjen e legjislacionit. Përdorimi i metodës historike ka mundësuar që veprat penale të terrorizmit të hulumtohen si dukuri shoqërore të cilat janë paraqitur gjatë periudhave të ndryshme historike, si pasojë e shkaqeve dhe e kushteve shoqërore në një hapësirë dhe kohë të caktuar.

Metoda krahasimore është përdorur sidomos në krahasimin e legjislacionit në periudha të ndryshme kohore, por edhe në krahasimin me legjislacionin e vendeve të ndryshme si dhe në zgjidhjet ligjore që kanë përdorur apo përdorin shtete të ndryshme në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Kjo metodë ka mundësuar që të fitohet një pasqyrë e qartë rreth relevancës së legjislacionit kosovar, por edhe raportit aktual me legjislacionin e vendeve të ndryshme sidomos me legjislacionin e vendeve të BE-së.

Metoda statistikore, sasiore dhe cilësore, e studimit të materialeve të shumta, si edhe e studimit të statistikave ka ndjekur këto etapa: hetimore dhe gjyqësore të cilat nxjerrin në pah efektivitetin e masave legislative, institucionale dhe operationale si dhe zbatimin e ligjit,

duke dhënë tregues të qartë për diferencën ndërmjet ligjit të shkruar dhe zbatimit të tij praktikë në Kosovë.

Metoda e interpretimit të legjislacionit është përdorur me qëllim të argumentimit dhe posaçërisht qartësimin të fenomenit dhe analizimit të kuptimit të esencës së çështjeve të studiuara.

Metoda e analizës së përmbajtjes është përdorur për të analizuar thellësisht deri në detaje të rëndësishme përmbajtjen konkrete të legjislacionit nacional dhe akteve normative ndërkombëtare nga kjo fushë apo nga fushat që në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë lidhen me të. Përmes metodës së analizimit janë nxjerrë konkluzione dhe përfundime lidhur me trajtimin juridik të elementeve të ndryshme të kësaj vepre penale dhe procedimit penal të saj.

Për realizimin e punimit dhe dhënien e përgjigjeve të pyetjeve kërkimore, janë përdorur metodat deduktive dhe induktive, cilësore dhe sasiore, për këto arsye: në radhë të parë - deduktive, pasi kemi të bëjmë me dispozita ligjore, të cilat ose janë krijuar, ose janë ndryshuar, ose janë inkorporuar nga aktet normative ndërkombëtare, të cilat kanë nevojë për t'u analizuar për realizimin e qëllimit të disertacionit. Në radhë të dytë, metoda induktive, sepse në punim janë trajtuar dhe raste nga praktika gjyqësore kosovare. Së treti, metoda cilësore, sepse kemi të bëjmë me teori, përshkrime, interpretime, kuptime të termave dhe dispozitave ligjore që lidhen me zbatimin e parandalimit dhe luftimit të terrorizmit. Në radhë të katërt, është përdorur metoda sasiore, sepse kjo metodë ka mundësuar një pasqyrim të zbatimit të ligjit.

Përdorimi i metodave të lartpërmendura jep rezultatet e zbatimit të legjislacionit si dhe nxjerr gjetjet lidhur me problematikën e legjislacionit kosovar, duke mundësuar bërjen e

rekomandimeve me qëllim të përmirësimit, duke ju referuar edhe praktikave më të mira ndërkombëtare.

Trajtimi i veprave penale të terrorizmit, është proces mjaft kompleks, prandaj edhe ka nevojë për njohuri në disa fusha dhe jo vetëm në atë juridike. Burimet e informacionit në aspektin hetimor në të shumtën e rasteve janë të kufizuara. Prandaj, kjo ka qenë një arsye më shumë që gjatë këtij studimi si burime të informacionit kanë shërbyer aktet normative ndërkombëtare, Kodi Penal dhe i Procedurës Penale, ligjet e veçanta dhe raportet e institucioneve dhe organizatave të ndryshme.

KAPITULLI II: ZHVILLIMI I KONCEPTVE BAZË PËRGJATË KONTEKSTIT HISTORIK

2.1 Zhvillimet në luftën kundër terrorizmit

Aktet terroriste jo vetëm që ndodhin shpesh në vende të ndryshme të botës, por ajo që i bën edhe më prezent është se, janë shumë të paparashikueshme dhe një nga qëllimet e kryerjes së tyre është pikërisht për të tërhequr vëmendjen e opinionit. Këto akte do të jenë në qendër të vëmendjes së opinionit publik, pavarësisht se në cilin cep të globit ndodhin. Prandaj, kjo është edhe një shtytës më shumë që opinionit të mos pushojë në gjetjen e metodave dhe mjeteve më të përshtatshme për parandalimin dhe luftimin e këtij fenomeni.

Këto që u thanë më lart padyshim që kanë pasur një rol të caktuar dhe ndikim që shtetet e ndryshme, por edhe organizatat ndërkombëtare të tentojnë që në forma të ndryshme t'i qasen këtij problemi. Një nga aspektet e kësaj qasjeje është edhe aprovimi i legjislacionit konkret që ndihmon në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Kjo sidomos në dekadat e fundit, ku si pasojë e sulmeve terroriste, legjislacioni “antiterrorizëm” filloi të aprovohet me të madhe, në shumë vende të ndryshme, të cilat më herët nuk kishin ndonjë legjislacion specifik dhe ekskluziv që inkriminonte veprat penale të terrorizmit. Ndërsa, në ato vende ku edhe më parë kishte ekzistuar legjislacioni, i cili kishte sanksionuar në formë të posaçme veprat penale të terrorizmit, sulmet e 11 Shtatorit 2001, ishin një justifikim i arsyeshëm për reformim në përgjithësi të sistemit juridik, si dhe “shtrëngimin” e ligjeve ekzistuese, për të autorizuar autoritetet shtetërore të ndërhyjnë edhe më shumë në liritë civile dhe të drejtat e njeriut (Bascombe, 2003: 20). Përveç ndryshimeve në të drejtën materiale, ndryshime të rëndësishme në këtë periudhë janë bërë edhe në të drejtën procedurale penale, përkatësisht në

hetimin dhe procedimin penal të të dyshuarve për kryerjen e veprave penale të lidhura me aktivitete që paraqesin veprimtari terroriste. Kështu, fjala vjen, në Mbretërinë e Bashkuar me “Aktin kundër terrorizmit dhe sigurisë së përgjithshme”, që hyri në fuqi në dhjetor të vitit 2001, i lejohet Sekretarit të Shtetit për të vërtetuar nëse dikush që nuk është shtetas i MB-së dhe i cili nuk mund të kthehet në një vend tjetër, në rast se dyshohet për rrezikun për veprimtari terroriste apo që rrezikon sigurinë kombëtare, të mund të arrestohet dhe të qëndrojë në mbajtje për një kohë të caktuar (Bascombe, 2003: 12). Procedimi penal apo hetimet, të cilat bëhen nga agjencitë për zbatimin e ligjit, tani fitojnë një formë të re, të paparë deri në këtë kohë. Shumë çështje, të cilat deri në këtë kohë konsideroheshin si privatësi dhe në të cilat agjencitë për zbatimin e ligjit nuk kishin qasje ose mund të kishin qasje në raste shume specifike, dhe në bazë të një procedure të posaçme ligjore, tani ndryshojnë. Dhe ky ndryshim bën që agjencive për zbatimin e ligjit, sidomos ato që kanë në fokus kryesor luftën kundër terrorizmit, t’ju jepen kompetenca dhe autorizime shumë më të zgjeruara. Sipas Aktit kundër terrorizmit dhe sigurisë së përgjithshme të Mbretërisë së Bashkuar, Sekretari i Shtetit mund të nxjerrë një kod për mbledhjen e të dhënave nga ofruesit e shërbimeve të komunikimit të personave që dyshohet se mund ta rrezikojnë sigurinë kombëtare (Bascombe, 2003: 14).

Duke parë rrezikun që sjellin me vetë aktet terroriste, shoqëria njerëzore është e detyruar të tentojë të ushtrojë ndikimin e vet në parandalim, por edhe në sanksionim të akteve të dhunës dhe akteve tjera, të cilat paraqesin veprimtari me rrezikshmëri shoqërore. Në këtë formë u imponua nevoja e sanksionimit edhe më të ashpër të veprave penale të terrorizmit, si vepra penale të një rrezikshmërie të posaçme. Këto vepra penale në të shumtën e rasteve sanksionohen në kuadër të ligjeve apo kodeve penale ekzistuese, duke u inkriminuar si vepra

penale, të cilat në kushte të caktuara mund të konsiderohen akte kriminale terroriste. Sanksionimi i veprimeve penale, të cilat paraqesin veprimtari terroriste qoftë si vepra penale në kuadër të legjislacionit penal apo edhe përmes aprovimit të legjislacionit të posaçëm që sanksionon terrorizmin, ka një rëndësi të madhe në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit, prandaj edhe duhet t'i kushtohet një rëndësi e veçantë.

2.2 Aktet terroriste në periudha të ndryshme historike

Sipas të gjitha të dhënave që janë të njohura deri më tani, aktet terroriste janë paraqitur shumë herët në epokat e zhvillimit historik të njerëzimit. Kjo e bën më të lehtë të kuptohet se terrorizmi i ka rrënjët nga kohët shumë të hershme të historisë së njerëzimit. Edhe përkundër faktit se gjatë zhvillimit historik të njerëzimit kanë ndryshuar shumë mënyrat dhe mjetet që janë përdorur për kryerjen e akteve terroriste, ajo që ka mbetur deri në ditët e sotme dhe që vazhdon të mbetet e njëjtë në aktin terrorist është dhuna apo kërcënimi serioz për ushtrimin e dhunës. Dhuna ose kërcënimet për ushtrimin e dhunës, që janë përdorur në të kaluarën për qëllime të ndryshme, të cilat varësisht nga periudha kohore kur janë përdorur, por edhe nga kush janë përdorur, kanë ndryshuar. Ajo që ka mbetur e njëjtë është se kanë pasur për qëllim frikësimin apo imponimin e një zgjidhje të caktuar që mund të jetë politike, fetare, apo me qëllim dominimi mbi grupet tjera. Megjithëse objektivat, viktimat, autorët, shkaqet dhe justifikimet për përdorimin e terrorit kanë ndryshuar, metodat e terrorizmit kanë mbetur pothuajse të njëjta në të gjithë historinë (Garrison, 2003: 39).

2.2.1 Terrorizmi i “hershëm”

Edhe në Greqinë antike, e cila përballej me forma të ndryshme të qeverisjes ishte aktuale vrasja e udhëheqësve, të cilët përdornin tiraninë si formë të sundimit. Këto vrasje

konsideroheshin si vrasje për motive politike. Qëllimi i vrasjes së tiranëve ishte thjesht për të hequr qafe tiraninë dhe kjo bëhej zakonisht nga grupe të vogla njerëzish, anëtarët e të cilave grupe kryenin vrasjen në emër të disa parimeve, në mënyrë që të dërgonin një mesazh të caktuar (Weinberg, & Eubank, 2006: 20).

Edhe gjatë pushtimeve të Perandorisë Romake në Afrikën Veriore, e cila kur pushtoi Palestinën e lashtë aboli pothuajse tërësisht Mbretërinë Hebreje dhe imponoi rregullat e veta. Ishin disa grupe të caktuara njerëzish, të cilët nuk e pëlqyen aspak këtë pushtim, madje këtë e konsideruan edhe si poshtërim (Chaliand, & Blin, 2007: 55). Ata filluan këtë pakënaqësi dhe kundërshtuan në mënyra të ndryshme, duke goditur në mes të ditës në publik, objektiv ishin sidomos zyrtarët romakë ose mbështetësit e tyre hebrej. Shikuar historikisht, grupi i përbërë nga banorë hebrej i quajtur “Sicarii” që në latinisht do të thotë “njeri i rrezikshëm”, që mund të konsiderohej edhe krahu ekstremist fetar i lëvizjes “Zealtos”, që vepronte në Palestinën e lashtë, konsiderohet si një nga grupet e para që përdorën një strategji për të prodhuar panik apo frikë paralizuese për qëllim të realizimit të objektivave të paramenduara politike (Poland, 2005: 26).

“Assasinet”, ishin gjithashtu një grup tjetër, të cilët vepruan në territorin ndërmjet Iranit dhe Sirisë së sotme (Chaliand, & Blin, 2007: 61). Ky grup paraqiste një fraksion të sektit fetar mysliman të “Shi'it Ismaili”, që u shfaq diku prej shekullit XI deri në shekullin XIII, që nënkupton se mbijetuan përafërsisht për dy shekuj me radhë (Rapoport, 2003: 664). Ndërsa, lufta e tyre politike dhe terrori që ata ushtruan, arritën kulmin gjatë pushtimit të Mongoleve, ata udhëhiqeshin nga një despot i quajtur “Plaku i maleve”. E veçanta e këtij grupi ishte se, para së të vrisnin, me qëllim të nxitjes dhe motivimit për të kryer veprën, ata përdornin

hashashin, prej nga edhe rrjedh emri i grupit që në gjuhën arabe “hashashin” do të thotë “hashash ngrënës” (Poland, 2005: 28).

Edhe pse aktet terroriste kanë ekzistuar shumë herët në histori, fjala terrorizëm apo terrorist është përdorur për herë të parë në vitin 1795, gjatë Revolucionit Francez. Përdorimi i fjalës "terrorizëm" i referohet mbretërimit të dhunës dhe terrorit, i cili ushtrohet nga Qeveria revolucionare franceze e asaj kohe. Agjentët e Komitetit të Sigurisë Publike dhe Konventës Kombëtare, të cilët ishin pjesë e Qeverisë revolucionare franceze, që zbatonin politikat e "terrorit" të tjerët i quanin "terroristë" (Terrorism research, <http://www.terrorism-research.com/history/early.php>).

2.2.2 Aktet terroriste gjatë shekullit XIX

Grupe të ndryshme të cilat përdorën terrorin si formë për arritjen e objektivave ekzistuan edhe gjatë shekullit 19. Edhe pse ekzistojnë teori nga më të ndryshmet rreth krijimit të grupit të grupit të quajtur “Ku Klux Klan në SHBA, teoria e cila mendohet të jetë më e saktë është se ky grup lindi nga disa veteranë konfederalist, si një shoqëri sekrete me shumë ide rreth ndryshimit të shoqërisë amerikane (Southeastern Poverty Law Center, <http://www.splcenter.org/sites/default/files/downloads/publication/Ku-Klux-Klan-A-History-of-Racism.pdf>). Ky grup kishte si motivim kryesor urrejtjen racore dhe fetare për rrjedhojë edhe u bë shumë i shquar në futjen e frikës te njerëzit e tjerë (Berger, 1923: 02). Grupi veproi për një kohë të gjatë duke dhunuar dhe terrorizuar sidomos afro-amerikanët. Madje ka mendime se grupi është edhe sot aktiv, edhe pse me një gamë shumë më të kufizuar operimi. Mendohet se klani tani operon diku në rreth 110 grupe dhe përbëhet prej rreth 4000 deri në

5000 anëtarë, por që ka edhe një numër të madh të simpatizantëve (Law Enforcement Executive Forum, <http://www.uhv.edu/asa/articles/KKKAmericasForgottenTerrorists.pdf>).

Në Evropë, në këtë kohë nga organizatat më të njohura terroriste mund të përmendet organizata “Irish Republican Brotherhood” (Vëllazëria Republikane Irlandeze) dhe “Irish Republican Army” apo ARI, e cila njihet për aktet e protestantëve irlandezë kundër kontrollit anglez, rreth restaurimit të të drejtave civile (Eastern Michigan University, <http://www.emich.edu/cerns/downloads/papers/PoliceStaff/Unsorted/Irish%20Republican%20Army.pdf>).

Në Rusi, njihet grupi “Narodnaya Volya” (Dëshira e popullit). Ky bashkim ishte një grup me orientim majtist që kishte për qëllim kryerjen e akteve terroriste kundër aristokracisë cariste dhe mbështetësve të saj në Rusi. Kjo organizatë veprroi para Revolucionit Bolshevik të Tetorit 1917. Ky grup anarkist besonte se njerëzit janë të fjetur dhe ata duhet të zgjohen përmes akteve terroriste. Ideja e grupit ishte se duke vrarë mbretërit e tjerë në Evropë do të vijë deri te rënia e mbretërive (qeverive) të Evropës dhe në këtë mënyrë do të arrinin qëllimet e tyre (Garrison, 2003: 45). Ajo që e bën interesante për studim këtë organizatë terroriste është dukuria e pjesëmarrjes fizike të liderëve të organizatës në vrasjet që kryente organizata. Për shembull, Vera Figner, një udhëheqëse e lartë e organizatës “Narodnaya Volya”, insistonte në asistimin fizik pra pjesëmarrjen e drejtpërdrejtë në kryerjen e akteve të terrorizmit (Crenshaw, 1981: 395).

Nëse analizojmë rrethanat e asaj kohe, por edhe shikuar nga aspekti historik i rrethanave faktike, si dhe i analizojmë sistemet politike dhe mohimin e të drejtave të njeriut nga ana e regjimeve absolute, do të vërejmë se në fakt në këtë kohë grupet dhe organizatat që kanë

operuar në Evropë kanë qenë pjesë e lëvizjeve politike qoftë anarkiste apo revolucionare apo në një formë ose tjetrën kanë mbrojtur një qëllim politik, që ka pasur në vetvete një “progresivitet” të caktuar, por pa u zgjedhur mjetet për arritje të qëllimit.

2.2.3 Zanafilla e “terrorizmit modern”

Në fillim të shekullit të 20-të, ndodhi një ngjarje e cila nga qarqet e ndryshme u konsiderua si një akt terrorist. Është fjala për vrasjen e princit austro-hungarez, Franc Ferdinandit, dhe gruas së tij princeshës Sophie of Hohenberg, nga një serb i Bosnjës i quajtur Gavrillo Principi. Në ditën e vrasjes ai besohet se ishte së bashku me grupin, që përbëhej nga gjashtë vrasës. Vrasja e Princit austriak është konsideruar si një akt i terrorizmit, por që edhe sot e kësaj dite kjo vrasje konsiderohet si ngjarje që ndikoi në fillimin e Luftës së Parë Botërore (International Organization for Victim Assistance, <http://www.iovahelp.org/About/MarleneAYoung/TerrorismLearning.pdf>). Për atë që mund të shihet deri në Luftën e Dytë Botërore objektiv i grupeve terroriste ishin në radhë të parë zyrtarët qeveritarë, sidomos ata që kishin poste të larta në administratën shtetërore. Kjo për faktin se grupet terroriste, të cilat ishin pjesë e lëvizjeve politike mendonin se në këtë formë më së lehti i arrijnë qëllimet e tyre politike dhe natyrisht në këtë formë eventualisht edhe do të arrinin të merrnin pushtetin politik. Nacionalizmi dhe separatizmi, problemet e pazgjidhura etnike në rajone të ndryshme sidomos në Evropë, ishin motivet të cilat nënvizojnë dhe përforcojnë idenë se terrorizmi u shfaq në vazhden e menjëhershme të Luftës së Dytë Botërore (Department of Economics, The University of Mississippi, <http://web.cenet.org.cn/upfile/80226.pdf>). Përveç kësaj, pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore shumë vende ishin ende koloni të fuqive të mëdha. Popullata e këtyre kolonive

shpesh ishte e pakënaqur me trajtimin kolonial. Në këtë formë edhe shumë lëvizje, të cilat kishin ekzistuar para luftës, u forcuan dhe filluan aktivitetin, i cili në shumë raste ishte aktivitet përmes dhunës dhe në disa raste edhe përmes akteve terroriste (Garrison, 2003: 47). Përveç arsyeve të luftës kundër kolonializmit dhe çështjeve të pazgjidhura kombëtare ishte edhe një faktor tjetër që ndikoi në lindjen dhe aktivitetin e grupeve të caktuara, të cilat kryenin aktivitete terroriste, e kjo ishte edhe frymëzimi në ideologjinë komuniste. Në këtë periudhë në agjendën e zgjidhjes së çështjeve kombëtare gjejmë shumë grupe terroriste, duke filluar nga grupet më aktive si: “ARI”, “PKK”, “Lëvizja Tamile për çlirimin e Sri Lankës”, si dhe lëvizje të tjera politike, të cilat nuk hezitonin të përdornin dhunë dhe akte terroriste për arritje të qëllimeve të tyre politike (The University of West Indies, http://salises.mona.uwi.edu/sem2_11_12/SALI6106/L3_WarandTerrorism_6106_12.pdf). Në këtë kohë, në Evropë, gjejmë edhe organizatat terroriste shumë aktive siç ishte fraksioni i “Armatës së kuqe” në Gjermani, e cila në raste të caktuara bashkëpunoi me grupin palestinez të quajtur “Shtatori i zi”. Në Itali i gjejmë disa grupe, të cilat kryenin akte terroriste, ku më e konsoliduara nga grupet që vepronin ishte “Brigadat e Ushtrisë së Kuqe” (Garrison, 2003: 47).

Siç mund të vërejmë sidomos nga emërimet e grupeve, por edhe aktiviteti i tyre me lehtësi, mund të vijmë në konkludim se fryma e ideologjisë komuniste në bashkimin me çështjet e pazgjidhura kombëtare, apo përkrahja e tyre, ishte nga frymëzuesit më të mëdhenj të grupeve që kanë ekzistuar dhe operuar në atë periudhë kohore. Në fakt, kur përmendim lëvizjet për çlirim nga kolonializmi apo çlirimi kombëtar, mund edhe të keqkuptohemi dhe ka mundësi që dikush këtë mënyrë të veprimit ta kuptojë si luftë për liri dhe jo akt terrorist. Për këtë arsye është me rëndësi të përmenden disa shembuj të aktiviteteve terroriste të këtyre grupeve,

të cilat për të arritur qëllimin nuk kanë kursyer asnjë mjet dhe metodë. Madje, disa nga studiuesit me të drejtë, vitet e 70-ta të shekullit XX , i quajten edhe si “dekadë e terrorizmit ajror”. Në këtë periudhë kohore, sipas raporteve të agjencive të ndryshme të sigurisë, kanë ndodhur më shumë se 20 rrëmbime të aeroplanëve të ndryshëm, sikurse edhe incidente të tjera të drejtuara kundër linjave ajrore evropiane dhe amerikane (Garrison, 2003: 48). Krah i ashtuquajtur revolucionar i “Armatës së kuqe” që operonte në Gjermani, ndryshe i njohur si grupi “Baader-Meinhof”, këtë emërim e mori në bazë të emrave të udhëheqësve të grupit Andreas Baader dhe Ulrike Meinhofit. Grupi vepronte më saktësisht në Gjermaninë Perëndimore dhe kryesisht kryente plaçkitje të bankave, djegie të dyqaneve, kurse gjatë veprimtarisë së tyre ata vranë një numër të bankierëve, industrialistëve dhe gjyqtarëve. Një nga viktimat e tyre më të shquara ishte edhe Prokurori i përgjithshëm, Hans-Martin Schlyer, i cili fillimisht u mor peng dhe më vonë u ekzekutua (Department of Economics, The University of Mississippi, <http://web.cenet.org.cn/upfile/80226.pdf>).

Ndërsa, pretendohet se kjo organizatë ka qenë e angazhuar në rreth 14.000 sulme terroriste, në përafërsisht dhjetë vitet e ekzistencës së saj (Department of Economics, The University of Mississippi, <http://web.cenet.org.cn/upfile/80226.pdf>). Kjo organizatë përafërsisht vlerësohet të kishte në gjirin e saj përafërsisht prej 400 deri në 500 anëtarë të rregullt. Organizata ishte e strukturuar shumë mirë me nivel qendror të organizimit dhe komitete rajonale, andaj edhe operacionet kryheshin në të njëjtën formë (Smith, 2008:18). Trendi i sulmeve terroriste vazhdoi edhe gjatë viteve të 80-ta dhe 90-ta, të shekullit të kaluar. Aktet terroriste që i kryente kjo organizatë përshkoheshin me viktima në njerëz dhe objektiva të zgjedhura me përpikëri. Një rast interesant ishte edhe sulmi në Aeroportin Ndërkombëtar të Bejrutit në vitin 1983, më saktësisht në barakat e Ushtrisë Amerikane dhe Franceze, të cilat ishin të

stacionuara në Liban gjatë luftës qytetare, e cila zhvillohej në këtë vend. Sulmi u krye nga organizata e quajtur “Jihadi Islamik”, e cila, për të kryer këtë sulm, përdori dy kamionë të mbushur me eksploziv, të cilët i drejtonin shoferët vetëvrasës. Shoferët i drejtuan kamionët në drejtim të barakave, duke kaluar perimetrit e sigurisë dhe si pasojë e shpërthimit gjetën vdekjen 241 dhe u plagosën 60 pjesëtarë të forcave të armatosura të SHBA-ve. Ndërsa, në barakat franceze gjetën vdekjen 58, ndërsa u plagosën 15 pjesëtarë të Forcave të Armatosura Franceze (Paperless Archives, <http://www.paperlessarchives.com/FreeTitles/Beirut1983BombingDoDReport.pdf>).

Një rast tjetër që kishte ndodhur në këtë periudhë kohore dhe që do të këtë ndikim edhe në periudhat e mëvonshme ishte edhe sulmi me material shpërthyes në Qendrën Ekonomike Tregtare, në New York të SHBA-ve, më datën 26 shkurt 1993. Në këtë rast ishte përdorur një kamionetë me rreth 600 kg eksploziv, që shpërtheu në bazamentin e kullës veriore. Ky në fakt do të jetë edhe një fillim tjetër, që do ta paraqesë aktin terrorist të një tjetër natyre, ku objektivi i terroristëve ishte një objekt krejtësisht civil pa ndonjë implikim administrativ, shtetëror apo ushtarak, prandaj me të drejtë mund të konkludohet se pikërisht këtu i gjejmë edhe rrënjët e para të asaj që më vonë studiuesit do ta quajnë “terrorizmi modern”. Fatmirësisht shpërthimi nuk arriti qëllimin e rrënimit të kullës, por nga ky eksplodim vdiqën 6 veta, ndërsa u plagosën më shumë se 1000 njerëz të pafajshëm dhe u shkaktuan rreth 300 milionë dollarë dëme materiale (Parachini, 2000: 191). Kjo përpjekje për shembjen e Kullave Binjake, që nuk pati sukses më 1993, do të kryhet më vonë përkatësisht më datën 11 Shtator 2001. Një grup i trajnuar mirë i organizatës terroriste “Al Qaeda” e udhëhequr nga Osama Bin Laden, do të arrijë që përmes një sulmi shumë mirë të organizuar dhe deri në detaje të planifikuar, të shembë të dy kullat (Deflem, 2010: 12).

Sulmi i shembjes së Kullave Binjake ose siç njihet ndryshe në opinionin publik me emrin “sulmi terrorist i 11 Shtatorit”, ndryshon një herë dhe përgjithmonë historinë e sulmeve terroriste. Kjo ngjarje shumë tragjike përbën një pikë referimi në historinë e luftës kundër terrorizmit. Është një nga çastet vendimtare për mbarë njerëzimin, për t’ju kundërvënë terrorizmit si një fenomen shumë i rrezikshëm. Ngjarja e 11 Shtatorit 2001, pati një ndikim të gjerë në ndryshimin e doktrinave të sigurisë, por edhe të legjislacionit dhe sistemeve juridike në pothuajse mbarë botën, ndryshime këto të cilat shkaktuan, në shumë raste, edhe mohim apo shtrëngim të të drejtave dhe lirive civile të individëve, për shkak të rrezikut që sjellin aktet e tilla terroriste. Akti terrorist u krye duke përdorur aeroplanët e linjave nga aeroportet brenda SHBA-ve, plan, i cili ishte në detaje i përkryer dhe tejet i sofistikuar. Madje, aq mirë i realizuar, saqë, siç shpjegohet në raportin e Komisionit të formuar enkas për hulumtimin e sulmeve të 11 Shtatorit, edhe përkundër faktit se autoritetet amerikane të sigurisë kishin një organizim të nivelit të lartë, ato nuk arritën të parandalonin sulmin (The National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, <http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>). Ajo që është shumë e rëndësishme të thuhet është edhe fakti se tani ky ndryshim i formës së akteve terroriste nënkupton edhe ndryshime qenësore në mënyrën e të vepruarit, që d.m.th., decentralizim të organizatës dhe veprim në grupe apo qeliza të vogla, e gjithë kjo me qëllim të pengimit në zbulim. Ndërsa, terrorizmi në ditët e sotme, përveç grupeve të ndryshme si “Al Kaida”, nënkupton edhe krijimin e organizatave si “ISIS” (Islamic State of Iraq and Syria - Shteti Islamik i Irakut dhe Sirisë), që kontrollojnë një territor të caktuar në Lindjen e Mesme, duke imponuar rregulla të caktuara me pretendime të aplikimit të së drejtës së Sheriatit.

KAPITULLI III: NOCIONI TERRORIZËM DHE PËRKUFIZIMI LIGJOR

3.1 Koncepte teorike rreth përkufizimit ligjor të terrorizmit

Çështja e përkufizimit të terrorizmit është problem shumë delikat dhe që meriton trajtim të veçantë, për faktin se vepra penale e terrorizmit përmban në vetvete një element shumë karakteristik, siç është qëllimi i kryerjes së veprës. Apo, më konkretisht vepra penale e terrorizmit përcaktohet përmes qëllimit të kryerjes (Krasniqi, 2010). Qëllimi i kryerjes është njëri nga elementët kyçë për t'u përcaktuar një vepër penale si vepër terroriste apo veprim tjetër penal. Parimisht, qëllimi i kryerjes jo gjithnjë është i qartë, madje në shumë raste ai është totalisht i paqartë. Qëllimi në vetvete është nocion abstrakt dhe që nga ana e jashtme nuk vërehet gjithnjë, sepse mund të ndryshojë në kohë dhe hapësirë dhe varet shumë nga bindjet e individit dhe grupit. Qëllimi mund të jetë në mënyrë shumë precize i përcaktuar ose mund të jetë fare i papërcaktuar. Se si do të trajtohet nga ambienti i jashtëm dhe sistemi juridik qëllimi i kryerjes së një vepre penale varet shumë edhe nga sistemi politik ekzistues, elitat politike, të cilat udhëheqin brenda një sistem juridiko-politik, por edhe nga grupet sociale dhe ndikimi i tyre. Terrorizmi është një fenomen që i përket jetës politike dhe sociale, si dhe përkufizimi i tij brenda kuadrit të drejtës penale nuk mund të jetë i distancuar nga mjedisi shoqëror dhe politik (Kastanidou, 2004: 18). Përkundrazi, përkufizimi i terrorizmit domosdoshmërisht duhet që të përmbajë elemente, të cilat normojnë jetën dhe rrethanat politike, sociale, ekonomike dhe kulturore të një shteti, rajoni apo shoqërie. Por, qëllimi si element subjektiv për të kryer veprën penale të terrorizmit si i vetëm nuk mjafton. Në mënyrë që vepra të konsiderohet e kryer, nevojiten edhe ndërmarrja e veprimeve të tjera, të cilat edhe nëse nuk ndërmerren me qëllim të kryerjes së veprës terroriste paraqesin veprim të ndaluar

me ligj, përkatësisht vepër penale. Në librin “Terrorizmi Politik”, të autorëve Schmidt dhe Youngman, gjenden të cituara 109 përkufizime të ndryshme të terrorizmit. Në këto përkufizime, autorët nxjerrin elementet e mëposhtme të përsëritura: dhuna, forca (u shfaq në 83.5 % të përkufizimeve), politike (65 %), frika, theksi mbi terrorin (51%), kërcënimet (47%), efekte psikologjike (41.5%), mospërputhje në mes objektivave dhe viktimave (37.5%), sulm i qëllimshëm, i planifikuar, sistematik, veprim të organizuar (32 %), metodë e luftës, strategji, taktik (30.5 %), (Ganor, 1998:29).

Pjesa akademike e shoqërisë, përfshirë këtu edhe juristët, kanë dhënë përkufizime, të cilat në rrafshin kombëtar janë përballur me më pak vështirësi dhe kundërshtime. Në këtë aspekt rol të rëndësishëm kanë luajtur edhe profesionistët e fushave të ndryshme, qoftë ekspertë ligjorë, avokatë dhe prokurorë apo edhe oficerë të ushtrisë ose agjencive të inteligjencës apo profesionistë nga sektori i sigurisë. Por, gjërat ndryshojnë kur kemi të bëjmë me aspektin e përkufizimit ndërkombëtar të terrorizmit, përkatësisht me arritjen e një përkufizimi unik, i cili do të shërbente si përkufizim i përbashkët ndërkombëtar rreth kësaj çështjeje. Edhe përkundër faktit se të gjithë pajtohen se terrorizmi është një e keqe dhe fenomen negativ, madje shumë i rrezikshëm për shoqërinë, prapëseprapë arritja e një konsensusi është shumë e vështirë, të paktën për kohën e tanishme.

Në legjislacionin e RK-së, përkatësisht në Kodin Penal, terrorizmi trajtohet në kapitullin e veprave penale kundër Kosovës dhe banorëve të saj dhe shprehja terrorizëm nënkupton kryerjen e veprave penale: vrasje, plagosje e rëndë, marrja peng, rrëmbimi, heqja e paligjshme e lirisë, ndotja e ujit të pijshëm ose e produkteve ushqimore, shkatërimi i rrezikut të përgjithshëm, shkatërimi, dëmtimi ose heqja e instalimeve publike, furnizimi,

transportimi, prodhimi, këmbimi ose shitja e paaautorizuar e armëve, mbajtja e paaautorizuar e armëve në pronësi, në kontroll, në posedim ose në përdorim, rrezikimi i personave të mbrojtur ndërkombëtarisht, rrezikimi i personelit të OKB-së dhe i personelit në marrëdhënie me to, rrëmbimi i mjeteve fluturuese, rrezikimi i sigurisë së aviacionit civil, përvetësimi, përdorimi, transferimi ose depozitimi i paaautorizuar i materialeve nukleare ose kërcënimet për përdorimin, për kryerjen e vjedhjes ose të vjedhjes me dhunë të materialeve nukleare, me qëllim të frikësimit serioz të popullatës, të detyrimit të padrejtë të një organi publik, të një qeverie ose organizate ndërkombëtare për të kryer ose për të mos kryer çfarëdo vepre apo që seriozisht të destabilizojë ose të shkatërrojë strukturat themelore politike, ekonomike e sociale të Kosovës, të një vendi ose të një organizate ndërkombëtare (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, neni 109). Pra, edhe në Kodin Penal të Republikës së Kosovës, vepra penale e terrorizmit lidhet me kryerjen e veprave të tjera penale, të cilat edhe kur kryhen si të vetme paraqesin vepër penale, por nëse kanë për qëllim frikësimin e popullatës, apo detyrimin e ndonjë organi publik të reagojë ose mos reagojë ndaj një çështje të caktuar ose në ndryshimin e strukturës ekonomike dhe politike, paraqesin akt terrorist.

3.2 Përkufizimet e ndryshme të terrorizmit

Me qëllim të trajtimit të kompleksitetit dhe ndryshueshmërisë në të pranuarit e akteve terroriste, por natyrisht edhe të elementeve që përbëjnë një vepër penale të terrorizmit, në vijim do të ilustrojmë disa përkufizime të ndryshme lidhur me veprën penale të terrorizmit.

Edhe pse në SHBA ekzistojnë disa përkufizime rreth terrorizmit, shikuar nga aspekti ligjor, vepra penale e terrorizmit trajtohet në pjesën e parë të Kodit që trajton krimet, më saktësisht në Nenin 2331 të Kapitullit 113 (b). Sipas këtij Kodi, do të dënohet për veprën penale të

terrorizmit çdokush që përfshihet në aktivitete të dhunshme, apo kërcënuese për jetën, duke kryer akte që janë një shkelje e ligjeve penale të SHBA-ve apo të ndonjë shteti me qëllim për të frikësuar apo të detyruar popullatën civile, për të ndikuar në politikën e qeverisë përmes frikësimit apo detyrimit, ose të ndikojë në sjelljen e qeverisë përmes shkatërrimit në masë, vrasjeve apo rrëmbimit (Justia US Law, <http://law.justia.com/codes/us/2010/title18/parti/chap113b/sec2331/>).

Një përkufizim tjetër në mesin e shumë përkufizimeve që i gjejmë në SHBA, është përkufizimi që përdor Byroja Federale e Hetimeve. FBI merret me hetimin e të gjitha rasteve, të cilat dyshohet të jenë akte terroriste. Për këtë arsye dhe për profesionistët që punojnë në këtë institucion është shumë me rëndësi që ata të kenë një “fotografi” dhe një qasje, përkatësisht një të kuptuar të njëjtë apo unik ndaj fenomeneve, të cilat paraqiten në punën tyre. Të kuptuarit e njëjtë përmes një përkufizimi unik ndikon që reagimi i punonjësve të FBI-së, pavarësisht shtetit ku ata veprojnë, të jetë i njëjtë dhe adekuat. Sigurisht që në përkufizimin e fenomenit të terrorizmit ka ndikuar edhe misioni që ka FBI-ja. Sipas FBI-së, me terrorizëm nënkuptohet çdo përdorim i paligjshëm i forcës ose dhunës kundër personave apo pronës së tyre me qëllim për të frikësuar apo për të detyruar qeverinë, popullsinë civile, ose çdo segment të tyre duke u mbështetur në qëllime politike ose sociale (The Federal Bureau of Investigation, <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>), për faktin se Shtetet e Bashkuara të Amerikës kanë të përfshirë edhe ushtrinë në luftimin e terrorizmit, madje edhe jashtë kufijve të territorit amerikan, do të trajtojmë edhe përkufizimin të cilin e përdor Departamenti i Mbrojtjes i SHBA-ve. Të kuptuarit e terrorizmit, sipas fjalorit lidhur me termat e asociuara ushtarake, termi terrorizëm paraqet çdo përdorim të paligjshëm të dhunës apo kërcënimit me dhunë për të futur frikën dhe detyruar

qeverinë ose shoqërinë. Akti duhet të jetë i motivuar nga besimet ideologjike, politike, fetare, apo të tjera dhe që angazhohet në ndjekjen e qëllimeve që zakonisht janë politike (Information for the Defense Community, http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf).

Ndërsa, përkufizimi rreth veprimeve që sanksionohen si vepër terroriste në Mbretërinë e Bashkuar bëhet përmes të ashtuquajturit “Terrorism Act 2000”, në të cilin në pjesën e parë të kapitullit XI, vepra terroriste konsiderohen të gjitha veprimet, ku vjen në shprehje përdorimi apo veprimet kërcënuese të projektuara për të ndikuar në qeveri apo me qëllim që të frikësojnë publikun ose vetëm një pjesë të publikut, kur veprimi apo kërcënim është bërë me qëllim të avancimit të një politike ose për shkaqe fetare apo ideologjike (Legislation. Gov. UK, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/pdfs/ukpga_20000011_en.pdf?text).

Nga përkufizimi vërehet se akti do të konsiderohet terrorist nëse është kryer për të arritur qëllime politike, fetare apo ideologjike. Kjo na bën me dije se problemet me të cilat është përballur Mbretëria e Bashkuar, sidomos në Irlandën Veriore, kanë imponuar edhe mënyrën si është përkufizuar akti terrorist, por natyrisht edhe aplikimin e zgjedhjeve të tjera ligjore.

Një përkufizim interesant dhe mjaft praktik, sidomos për profesionistët lidhur me terrorizmin ndërkombëtar e gjejmë në artikullin “Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?” (A është terroristi i dikujt, luftëtari i lirisë së tjetrit) të autorit Boaz Ganur, i cili terrorizmin e përkufizon si: përdorim të qëllimshëm, apo kërcënim me përdorim të dhunës kundër civilëve apo kundër objektivave civile, në mënyrë që të arrihen qëllimet politike (Ganor, 1998: 38). Nga kjo që pamë do të mund të vijmë në konkludim se edhe brenda një shteti të caktuar, varësisht nga problemet me të cilat përballlet ai, pastaj kur kemi të bëjmë me një organizatë të caktuar, varësisht nga misioni i organizatës apo edhe çështjet e ndryshme, të cilat e preokupojnë një shoqëri në periudha të ndryshme të zhvillimeve, sidomos politike,

tentohet të gjenden zgjidhjet ligjore, zgjidhje këto të cilat përkufizojnë një fenomen të caktuar gjithnjë duke tentuar të përmbledhen elementet kryesore, të cilat e përcaktojnë fenomenin. Por, në këtë rast mendojmë zgjidhje të cilat mund të jenë adekuate, apo jo!

3.3 Përpjekjet për një përkufizim unik me karakter ndërkombëtar

Përkundër problemeve të caktuara dhe mospajtimeve rreth përkufizimit unik, prapëseprapë në rrafshin kombëtar të shteteve është arritur që të gjenden përkufizime të pranueshme. Përkufizime këto, të cilat në vendet me demokraci të konsoliduar gjejnë bazën në vullnetin e popullit dhe në të shumtën e rasteve shprehet në legjislacionet penale kombëtare. Ndërsa, kur është fjala për shtetet me demokraci të brishtë apo në shtetet totalitare ose jodemokratike përkufizimet rreth terrorizmit kënaqin apetitet e elitave politike apo liderëve të caktuar dhe natyrisht mbrojnë interesat e tyre, të cilat shpesh lidhen ngushtë me kundërshtarët politikë.

Derisa në rrafshin kombëtar është arritur konsensus rreth përkufizimit, probleme të theksuara qëndrojnë në gjetjen e një konsensusi, përkatësisht një përkufizimi unik ndërkombëtar. Këto dyshime janë përforcuar nga fakti se karakterizimi i një veprimi të caktuar si një “akt terrorist”, zakonisht përfshin një vlerësim të bazuar politik. Sjellja e njëjtë në një situatë tjetër ose hapësirë tjetër mund të konsiderohet ose nuk do të konsiderohet si akt terrorist në varësi të qëllimeve politike dhe kjo do të përzgjidhet nga qëndrimi i vlerësuesit (Kastanidou, 2004: 20). Prandaj, interesat politike të shteteve të ndryshme nuk përputhen, madje në të shumtën e rasteve janë në kundërshtim. Veprimi i caktuar, i cili në shtetin e caktuar konsiderohet si akt terrorist, në vendin tjetër mund të konsiderohet akt i heroizmit dhe patriotizmit. Apo, individi i caktuar, i cili në një vend dënohet për aktivitete të terrorizmit, kurse në vendin tjetër konsiderohet si hero. Të tilla raste në praktikën ndërkombëtare ekzistojnë, madje janë evidente dhe ndikojnë negativisht në arritjen e një përkufizimi ndërkombëtar unik dhe të

pranueshëm. Në problematikën e përkufizimit të terrorizmit kanë ndikuar edhe problemet e ndryshme ideologjike, fetare, kombëtare dhe çështje të tjera të pazgjidhura në rajone të caktuara. Madje, fraksione të caktuara politike dhe ushtarake edhe në luftën e tyre për liri, përdorin mjete dhe metoda, të cilat me të drejtë apo edhe pa të drejtë nga të tjerët, përkatësisht nga kundërshtarët politikë, konsiderohen akte terroriste. Deklarata, "Një njeri që për dikë konsiderohet terrorist për të tjerët konsiderohet luftëtar për liri", është bërë jo vetëm një klishe, por edhe një nga pengesat më të mëdha në ballafaqimin me terrorizmin (Ganor, 1998: 32). Kjo deklaratë tregon se sa të largëta mund të jenë këndvështrimet rreth një përkufizimi të përbashkët ndërkombëtar të veprave penale të terrorizmit. Shpesh problemet lindin edhe rreth qasjes ndaj frymës së caktuar revolucionare, e cila nga udhëheqësit e revolucioneve të caktuara keqpërdoret apo në raste të caktuara për t'u arritur qëllimi nuk zgjidhen mjetet. Edhe më e vështirë paraqitet situata në luftërat për liri, ku shpesh veprimet e grupeve të caktuara luftarake, sidomos gjatë konflikteve të brendshme apo të grupeve guerile, vjen në shprehje përdorimi i mjeteve ose metodave të caktuara, të cilat e tejkalojnë arsyen. Një përpjekje mjaft e përhapur për të bërë të gjitha përkufizimet e terrorizmit të pakuptimta është tentimi që të koklaviten dhe bashkohen aktivitetet terroriste dhe lufta për të arritur çlirimin kombëtar (Ganor, 1998: 39). Debati rreth përkufizimit të përbashkët ndërkombëtar lidhur me veprën penale të terrorizmit është në sfondin e debatit politik. Kjo gjithashtu paraqet një shqetësim në vetvete, sepse në mungesë të një përkufizimi unik, shtetet mundën që me lehtësi dhe në mënyrë retorike t'i përcaktojnë kundërshtarët e tyre si terroristë, në mënyrë që të mos legjitimojnë përpjekjet e tyre si të drejta. Vrasja e armiqve politikë në kontekstin e një shteti mirë të rregulluar liberal-demokratik është vrasje dhe duke pasur parasysh efektet potencialisht tejet destabilizuese, paraqet një krim shumë serioz (Miller,

2009: 139). Por, edhe përkundër faktit se ende zyrtarisht nuk ekziston një përkufizim i pranueshëm për të gjithë lidhur me terrorizmin ndërkombëtar, kjo është disi e habitshme, duke qenë se në përpjekjet multilaterale për të përcaktuar përkufizimin e përbashkët për terrorizmin, sidomos në vitet e fundit, janë bërë përparime shumë të rëndësishme në përcaktimin e normave që sanksionojnë terrorizmin. (United Nations Office on Drugs and Crime, https://www.unodc.org/tldb/bibliography/Biblio_Reg_SubRegOrg_BenSaul.pdf).

KAPITULLI IV: DISA NGA KARAKTERISTIKAT E AKTEVE TERRORISTE

Veprat penale të terrorizmit nuk janë akte të pakuptimta, të rastësishme apo veprime që individ i ndërmerr në gjendje jo të rregullt apo i ndodhin rastësisht. Përkundrazi, për nga natyra veprat penale të terrorizmit janë akte ku objektivi saktësohet qartë, në mënyrë të drejtpërdrejtë apo në mënyrë të tërthortë dhe ku qëllimi është konkret dhe i dukshëm.

Sipas FBI-së, 28 organizatat terroriste të huaja paraqesin kërcënim të drejtpërdrejtë për sigurinë e SHBA-ve dhe më gjerë (FBI, 2002), (Garrison, 2003: 39). Nga këto veprime nuk kursehet asnjë vend, prandaj nga terrorizmi askush nuk ka imunitet. Sidomos natyra e terrorizmit “modern” është se çdokush mund të jetë një viktimë. Përkundrazi këto akte kanë shtrirje shumëdimensionale dhe për to nuk ka pengesa në kohë dhe hapësirë. Vepra penale e terrorizmit në vetvete, e sidomos në mendjen e autorit të saj nuk paraqet një akt irracional. Objektivat, të cilat do të goditen, zgjidhen me shumë kujdes, dhe arsyeja mbrapa caktimit të objektivave që do të goditen është e thjeshtë, sepse përmes goditjes së këtyre objektivave do të shkaktohet ndikim i dëshiruar. Për shembull, përdorimi i vetëvrasësve si mjet, në shikim të parë duket ide shumë irracionale dhe e pakuptimtë, që të përdoret jeta e njeriut si mjet për të arritur një objektiv. Por, shembujt e akteve terroriste dhe dëmi që shkaktohet përmes tyre tregojnë të kundërtën, sidomos nëse shikohet nga këndvështrimi i autorit të veprës penale të terrorizmit. Vetëvrasësit mbeten një nga armët e ashtuquajtura "armë e dobët", përballë një armiku shumë më të fortë dhe superior, apo asimetric. Shembull konkret është rasti i kamikazëve, i cili tregon më së miri këtë. Japonia në nëntor të vitit 1944, diku nga fundi i Luftës së Dytë Botërore, kishte filluar të punësonte kamikazë kur kishte vërejtur se lufta shkonte në dëm të saj (Madsen, 2004: 62). Qëllimi përfundimtar i autorëve ose nxitësve të

veprës penale të terrorizmit është i përqendruar në krijimin e ndjenjës së frikës te një grup i caktuar shoqëror, natyrisht për të arritur një qëllim të caktuar. Ky qëllim do të arrihet duke ndikuar që grupi i caktuar social do të ndryshojë sjelljen, përkatësisht do të sillet ashtu sikurse grupi terrorist “figurativisht” kërkon nga ata.

Veprat penale të terrorizmit ndoshta do të kishin pasur krejt tjetër formë dhe përmbajtje sikur shoqëria të mos ishte zhvilluar në formën si është sot. Zhvillimet politike, ekonomike, kulturore, qytetërimi, por natyrisht edhe zhvillimi i shkencës dhe teknologjisë, kanë ndikuar që veprat penale të terrorizmit të kenë formën dhe përmbajtjen që kanë sot. Në këtë aspekt, këto zhvillime kanë ndikuar edhe në sofistikimin e kryerjes së këtyre akteve. Urbanizimi është pjesë e trendit modern drejt bashkimit dhe kompleksitetit, që e rrit numrin dhe mundësinë e objektivave dhe metodave që eventualisht mund të përdoren për akte terroriste (Crenshaw, 1981: 41). Përderisa në të kaluarën pothuajse objektivi kryesor i terroristëve ishin figurat politike, sot kjo ka ndryshuar. Për shembull, grupi rus i anarkistëve i quajtur “Narodnaya Volya”, që ka qenë aktiv në vitet 1878-1881, një nga objektivat kryesore e kishte likuidimin e mbretit rus Car Aleksandërit të II-të, të cilin arriti ta vriste përfundimisht në vitin 1881 (Garrison, 2003: 45). Por, me ndryshimin e rrethanave jetësore dhe dinamizmin e jetës kanë ndryshuar edhe objektivat. Sot, autorët e veprave penale të ashtuquajturit “terrorizëm modern”, kanë objektiva si: qendrat tregtare, objekte të komunikacionit rrugor, ajror dhe detar, pastaj mjetet dhe sistemin transportues apo qendrat e teknologjisë informative etj. Natyrisht se kjo nuk nënkupton se figurat politike dhe objektet qeveritare janë imune nga të qenit objektiv i sulmeve terroriste. Terroristët e ditëve të sotme janë përfundimisht më apokaliptikë në perspektivën dhe metodat tyre. Shumë organizata terroriste të dhunshme dhe radikale tregojnë se terrori ka evoluar nga të qenit një mjet për të arritur qëllimin, madje ai në

disa raste është bërë edhe qëllim në vetvete (Strategic Studies Institute, <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/04spring/morgan.pdf>).

Në aspektin e marrëdhënieve ndërkombëtare, çështja shkon edhe më tutje, ku organizatat terroriste kanë si qëllim të bëhen faktorë në marrëdhëniet ndërkombëtare. Organizatat, përkatësisht autorët e veprave që konsiderohen si “terrorizmi modern” në ditët e sotme, tentojnë të ushtrojnë një manifestim të rritjes së aktorëve joshitetërorë në marrëdhëniet ndërkombëtare (Sloan, 2006: 41). Ato tentojnë të paraqiten si faktor kyç në çështje, të cilat kanë të bëjnë me marrëdhëniet politike në rajone të caktuara. Në fakt, zhvillimet ekonomike dhe sociale, përveçse kanë ndikim te terrorizmi si fenomen, ato ndikojnë edhe në trendet e paraqitjes apo eventualisht të parandalimit të shfaqjes së veprave penale të terrorizmit. Madje, edhe ndihma që ju jepet shteteve të pazhvilluara nga vendet e tjera apo nga organizatat ndërkombëtare mund të ketë një ndikim të caktuar në paraqitjen e veprave penale të terrorizmit. Prandaj, ndihma për zhvillimin e vendeve të caktuara mund të jepet përmes kushtëzimit në formë të "shkopit", natyrisht në mungesë të mjeteve të dhunës, duke krijuar kështu një klimë të dobishme për të dekurajuar mbështetjen për aktivitete terroriste (Cragin, & Chalk, 2003: 14). Kjo nuk do të thotë se në vendet me zhvillim të ngritur ekonomiko-social nuk kryhen vepra penale të terrorizmit, por natyrisht që mundësitë për krijimin e politikave të caktuara janë më të mëdha. Kjo vetëm në kushte të caktuara, nëse ky zhvillim ekonomik e social përdoret në interes të krijimit të politikave, të cilat kanë për qëllim parandalimin, por edhe luftimin e terrorizmit. Ajo që i karakterizon aktet terroriste është jo vetëm akti si i tillë, por edhe pasojat që ai shkakton më pas, ku përveç dëmeve në njerëz dhe dëmeve materiale, shkaktohen edhe trauma në mendjen e njerëzve. Dëmi psikologjik që

shkaktohet ka ndikimin më të madh mbi ata që kanë qenë të përfshirë direkt nga akti, kurse dëmi psikologjik mund të vërehet edhe te ata, të cilët, nëpërmjet mediave, kanë shikuar ose janë informuar lidhur me aktin e dhunshëm terrorist (Sloan, 2006: 81). Ky dëm ngulitet në mendjet e njerëzve për një kohë të gjatë, por natyrisht që mund të ndikojë edhe në vendimmarrjen e atyre, të cilët duhet të marrin vendime. Prandaj, dimensionet e reja të zhvillimeve njerëzore kanë ndikuar edhe në zhvillime të tjera të autorëve të veprave terroriste.

4.1 Rekrutimi

Organizatat terroriste nuk janë vetëm grupe të vogla apo fraksione ekstremiste të ndonjë lëvizjeje. Ato kanë ndryshuar qasjen dhe mënyrën e organizmit, dhe pse ato kanë liderët e tyre që veprojnë në aspektin strategjik, me qëllim të operimit më të lehtë, ato gjithnjë e më shumë po aplikojnë forma të veprimit dhe manifestimit të objektivave të tyre në nivel lokal apo në nivel të të ashtuquajturave “qeliza” ose “celulë” (cells). Sistemin e celulave e kishte mirë të rregulluar Lëvizja Republikane Irlandeze (Demolli, 2002: 26). Evoluimi në veprim nënkupton edhe ndryshim të formave si rekrutohen anëtarët. Sot interesi nuk është vetëm në anëtarësinë e rregullat, por kujdes i veçantë i kushtohet përkrahësve dhe simpatizuesve. Shumë akte kryhen me qëllim që të ndikohet me arritjen e përkrahjes së përkrahësve dhe simpatizuesve, apo eventualisht të ndikohet në rritjen e numrit të tyre.

Cilët janë rekrutët e mundshëm, kush do të jetë objekt i rekrutimit nga organizatat terroriste? Kjo është një pyetje, e cila shumë vështirë gjen përgjigje matematikore përmes shifrave ose formulave, për faktin se është vështirë të gjendet një grup i caktuar shoqëror që është më lehtë “i mundshëm” për t’u rekrutuar nga organizatat terroriste. Metoda e decentralizimit në

operim të punës së grupeve terroriste ofron përparësi të shumta në fushën e rekrutimit të pjesëtarëve të rinj në organizatë, kjo për faktin se komandantët lokalë të grupeve terroriste në terren, të cilët udhëheqin me operacionet, kanë njohuri konkrete për vendin ku veprojnë, i njohin njerëzit përreth dhe mentalitetin e tyre dhe dinë më mirë se çdokush tjetër se cilët janë individët që do të mund të rekrutohen më lehtë. Vetëvrasësit me eksploziv janë një nga armët më të forta të grupeve terroriste. Rekrutimi i një personi, i cili do të ishte në gjendje të kryejë aktin e vetëvrasjes, do të ishte një punë e pamundur nëse nuk merret parasysh: mentaliteti i rrethit, mënyra e pranimi të ngjarjeve dhe rrethanave shoqërore nga individi sikurse edhe një mori faktorësh të tjerë relevantë. Por, vetëvrasësi, i cili e imagjinon veten si një mbrojtësi i denjë i një çështje madhore, e cila, sipas tij, është kërcënuar dhe poshtëruar nga të tjerët, ka një motivim të thellë në atë që dëshiron ta bëjë dhe është në gjendje për të hedhur veten në erë me një eksploziv apo granatë, duke besuar në qëllimin e tij për të shpëtuar të tjerët nga e keqja, të cilën ai e percepton si të tillë (Forst, 2009: 60).

Ka ide të ndryshme, përmes të cilave pretendohet se autorët potencialë të akteve terroriste janë njerëz që i takojnë klasës së varfër të shoqërisë, mirëpo rastet e përfshirjes në akte terroriste të njerëzve shumë të pasur nga klasa e lartë shoqërore kundërshtojnë këtë pohim. Ndërsa, nga ana tjetër, ka edhe ide se terroristët janë të pashkolluar dhe u mungon edukimi. Përkundrazi, shembujt praktikë tregojnë se ka individë që kanë marrë pjesë në aktivitete terroriste, të cilët kanë marrë edukim shumë të mirë, madje edhe kanë studiuar nëpër universitetet më prestigjioze të globit. Ky fakt është në kundërshtim me mendimin popullor, se shumica e terroristëve vijnë nga sfone të familjeve të zakonshme arsimore. Sekti Aum Shinrikyo ishte i përbërë nga specialistë të shumtë, duke përfshirë shkencëtarë dhe

inxhinierë. Ndërsa në përgjithësi anëtarët e grupit terrorist Baader-Meinhof ishin pjesëtarë të klasës së mesme (Sage publication, http://www.sagepub.com/upm-data/51172_ch_1.pdf). Me të drejtë mund të konsiderohet se në praktikë nuk ekziston një "profil" i saktë për të përshkruar personat, cilët eventualisht do të mund të jenë lehtësisht të rekrutuar nga grupet terroriste. Personat, të cilët eventualisht mund të rekrutohen nga grupet terroriste, përfshijnë një gamë të moshave dhe fazave të zhvillimit, përfshijnë të dy gjinitë (meshkuj dhe femra), grupe të ndryshme që kanë nivele ekonomike dhe të arsimimit (Homland Security Institute, 2009:12, <http://www.cleanitproject.eu/wp-content/uploads/2012/07/2009-recruitment-and-radicalization.pdf>). Vendet ku mund të rekrutohen anëtarët apo përkrahësit e rinj janë nga më të ndryshmet. Rekrutimi mund të përfshijë të gjitha vendet, ku ka mundësi për shoqërim të njerëzve, duke përfshirë këtu shkollat dhe vendet ku mbahen aktivitetet jashtëshkollore si: klubet, klasat për ushtrime apo edhe shoqëritë artistike, institucionet fetare ose kampet e refugjatëve, institucionet korrektuese dhe përmirësuese, interneti etj. (Homland Security Institute, 2009: 13, <http://www.cleanitproject.eu/wp-content/uploads/2012/07/2009-recruitment-and-radicalization.pdf>).

Një formë shumë e suksesshme e rekrutimit të anëtareve të rinj e sidomos përkrahësve dhe simpatizuesve është përdorimi i mediave. Ndër mediat që mendohet se janë më të suksesshme në këtë fushë janë programet televizive, por edhe interneti dhe rrjetet sociale. Organizata të ndryshme terroriste hapin faqe të ndryshme në internet, përmes të cilave i përcjellin mesazhet te personat e ndryshëm, që eventualisht do të mund të bëhen pjesëtarë apo përkrahës të këtyre organizatave apo qëllimeve dhe ideologjisë së tyre. Këto mesazhe kanë zakonisht përmbajtje propagandistike rreth qëllimeve të organizatës edhe pse jo gjithnjë përmendet emri i organizatës apo qëllimet e saj në mënyrë të drejtpërdrejtë. Mënyra më e

suksesshme është paraqitja e viktimave apo fotografitë dhe sentencat, të cilat ngjallin ndjenjat te njerëzit. Nëse marrim parasysh se sot interneti ka prekur të gjitha sferat e jetës së njerëzve, kjo nuk do të duhej të jetë e habitshme për të parë ndryshimet në praktikën e terrorizmit. Në të vërtetë, interneti dhe sidomos rrjetet sociale kanë ndikuar krejtësisht në transformimin e terrorizmit, duke përfshirë mënyrën se si terroristët shpërndajnë dokumente dhe propagandë, rekrutojnë dhe i trajtojnë anëtarët e rinj (Denning, 2009: 01). Ndërsa, modelet e rekrutimit përfshijnë mënyra dhe metoda të ndryshme, ku rekrutuesit angazhohen në mënyrë që të mund të tërheqin grupin e caktuar, të cilin do ta kenë si qellim dhe nga i cili grup eventualisht do të mund të rekrutojnë anëtarë të rinj për organizatën e tyre. Një nga modelet më interesante është modeli i zgjedhjes së të ashtuquajturit “Net”. Kjo është mënyra kur rekrutuesi zgjedh një grup të caktuar shoqëror, ku për shembull, çdo anëtar i këtij grupi të përzgjedhur do t’i të dërgohen: e-maila, CD ose edhe material tjetër propagandistik ose çdo studenti një ftesë për dalje në fundjavë. Disa nga anëtarët do të përgjigjen pozitivisht, të tjerët negativisht, por në përgjithësi tërë grupi i zgjedhur shihet si i mundshëm për rekrutim (National Security Research Division, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reprints/2006/RAND_RP1214.pdf) .

4.2 Tipologjia

Modelet apo tipat, paraqesin një lloj sistemi të klasifikimit. Por, është problem të klasifikosh diçka që nuk është e përkufizuar saktë, diçka e cila për dikë ka një kuptim, kurse për tjetrin ka një tjetër kuptim. Për këtë arsye, në aspektin kombëtar mund të paraqiten tipologji të caktuara, por problemi bëhet shumë më i madh në përcaktimin e një tipologjie të terrorizmit në aspektin ndërkombëtar. Veprat penale të terrorizmit paraqesin një shumëllojshmëri të

aktiviteteve dhe në të shumtën e rasteve nuk lidhen me një veprimtari të përcaktuar qartë. Një përcaktim tipologjik do të duhej të kapte një gamë më të gjerë të aktiviteteve. Problemi tjetër qëndron në shtrirjen e aktiviteteve që përmban akti terrorist, ku aktiviteti mund të ketë shtrirje në një vend apo rajon, por edhe mund të ketë shtrirje globale. Prandaj, në aspektin ndërkombëtar ekzistojnë probleme të theksuara rreth përcaktimit të një tipologjie të pranueshme për të gjithë, rreth akteve të terrorizmit. Mungesa e një përkufizimi unik, ngre shumë pyetje rreth përcaktimit të tipave të terrorizmit. Ekzistojnë mënyra të ndryshme dhe ide të ndryshme rreth përcaktimit të tipologjisë.

Një mënyrë e përcaktimit të tipologjisë është ajo e vendosjes së dallimeve që do të jenë të rëndësishme për të marrë parasysh suksesin strategjik të terrorizmit, ose për shqyrtimin e shumëllojshmërisë së akteve terroristëve me qëllime të drejtpërdrejta politike dhe jopolitike (Academia.edu, http://www.academia.edu/713753/A_Typology_of_Terrorism). Por, kjo mund të jetë vetëm një kriter për përcaktimin e tipave të terrorizmit, sepse ekzistojnë edhe mënyra të tjera të përcaktimit të tipologjisë së terrorizmit. Përcaktimi i një tipologjie nuk paraqet zgjidhje të problemit të përcaktimit të një përkufizimi unik ndërkombëtar. Përveç problematikës së një përkufizimi unik, një tjetër problem në kontekstin e zgjidhjes së problemit të përcaktimit të tipologjisë së terrorizmit është dinamizmi në paraqitjen e veprave penale të terrorizmit. Veprat penale të terrorizmit janë shumë dinamike dhe të ndryshueshme. Ato gjatë periudhave të ndryshme historike kanë ndryshuar aq shumë sa që edhe përcaktimi i tipave është shumë i komplikuar.

Termi “terrorizëm” është përdorur për herë të parë për të përshkruar aktet e kryera në kohën e Republikës Franceze. Më shumë se një shekull më vonë, disa nga episodet më shkatërruese

të terrorizmit vazhdojnë të jenë të përkushtuar, sponsorizuar nga ose nën autoritetin e kombeve sovrane. Ndër shembujt më brutale është vrasja e rreth dy milionë kamboxhianeve, nga organizata “Khmeret e Kuq”, nën diktaturën e Pol Potit, në fund të viteve 1970. Një rast tjetër është vrasja me gaz e mijëra kurdëve, në Irakun Verior, nga ushtria e ish -diktatorit Saddam Husseini në vitin 1988, e udhëhequr nga partia Bath. Vrasja e disa mijëra myslimanëve në Bosnjë dhe Hercegovinë nga ana e serbëve, nën udhëheqjen e Slllobodan Millosheviqit, në vitin 1990 (Forst, 2009: 09). Siç mund të vërehet edhe nga shembujt e mësipërme një tjetër dobësi në përcaktimin e tipologjive të terrorizmit është shtrembërimi i realitetit. Sepse, asnjë shtet nuk do të pranonte që është duke kryer terror në popullsinë e vet. Por, natyrisht se zhvillimet historike tregojnë që këto veprime kanë ekzistuar dhe se kanë formën e terrorit shtetëror ndaj popullsisë së këtyre vendeve.

Një ndarje tjetër, e cila i takon kohës së tanishme dhe zhvillimeve të teknikes dhe teknologjisë informative është edhe ndarja në: Terrorizmin konvencional, Tekno-terrorizmin dhe Cyber-terrorizmi etj. Një ndarje tjetër përveç terrorizmit konvencional apo formave klasike të shfaqjes së akteve terroriste, përcakton edhe ndarje të tjera si bio-terrorizmi apo terrorizmi nuklear etj.

4.3 Karakteristikat e veçanta të aktit terrorist

4.3.1 Planifikimi

Çdo vepër penale që lidhet me terrorizmin para kryerjes ngre një planifikim shumë specifik. Vepra penale e terrorizmit mund të kryhet me një apo më shumë veprime. Në Kodin Penal të Republikës së Kosovës dënohet: përgatitja, organizimi, dhënia e ndihmës, rekrutimi, trajnimi

i terroristëve. Kjo tregon për rëndësinë që i ka dhënë ligjvënësi jo vetëm kryerjes së veprës penale të terrorizmit, por edhe veprimeve të planifikimit dhe përgatitjes.

Se grupet terroriste udhëhiqen nga politikat dhe ideologjitë e caktuara, por që operojnë në nivelin lokal apo në rajone të caktuara, tregojnë edhe të dhënat e studimeve të ndryshme, të cilat sugjerojnë se aktet e planifikimit të veprave penale të terrorizmit, në masën që ato ndodhin larg nga shtëpia, priren të jenë të kryera në drejtim të kundërt nga banesa. Kështu, nëse një terrorist apo grup, kryen planifikimin e aktiviteteve në përfundim të vendbanimit, atëherë ata duket të kenë më shumë gjasa për të kryer aktet e tyre përgatitore për lindje të vendbanimit të tyre (Smith, & Damphousse, & Roberts, 2006: 64). Në dallim nga fazat e mëhershme kur organizatat terroriste ishin të centralizuara dhe me hierarki vertikale, në ditët e sotme grupet terroriste operojnë edhe në grupe të vogla apo qeliza, të cilat planifikojnë dhe veprojnë pa ndonjë urdhër nga strukturat strategjike të organizatës. Në fakt strukturat drejtuese të organizatës udhëheqin me ideologjinë dhe politikat strategjike të organizatës terroriste, ndërsa grupet e vogla apo qelizat, të cilat operojnë në terren planifikojnë, organizohen financohen dhe operacionet i kryejnë vet.

Planifikimi i një akti terrorist, përfshin disa faza. Paraprakisht, caktohen objektivat e përgjithshme të mundshme, përcaktimi i të cilave mund të zgjatë me vite të tëra dhe, sipas rrethanave, të cilat përcaktojnë se cili eventualisht do të mund të ishte objektiv potencial (George, 2007: 01). Në këtë fazë terroristët mbledhin sa më shumë informacione rreth objektivit. Kërkohet për të gjetur objektiva të dukshme, objektiva të rëndësishme, të cilat atyre do t'u sjellin përfitime në aspektin operacional të arritjes së qëllimeve strategjike, ku autorët mund t'i shmangen më lehtë zbulimit nga autoritetet. Më vonë, objektivi specifikohet dhe analizohet me vëmendje për të gjitha detajet e tij, por zakonisht fokusi përqendrohet në

objektiva të profilit të lartë. Dhe pasi objektivi të jetë zgjedhur, kalohet në detaje të tjera të sulmit dhe ikjes pa u zbuluar. Faza e fundit apo ikja pa u zbuluar planifikohet në të gjitha rastet, përveç rasteve kur kemi të bëjmë me vetëvrasës, sepse në këto raste i vetëvrari do të zbulohet nga autoritetet, por kjo nuk mund t'i ndihmojë shumë ato, sepse nga trupi i të vetëvrrarit nuk do të mund të nxjerrin ndonjë informacion. Faza e fundit përfshin punën me publikun me qëllim të krijimit të një opinionit sa më pozitiv rreth kauzës për të cilën është kryer akti.

4.3.2 Objektivat e mundshme të terroristëve

Duke pasur parasysh se qëllimi i autorëve të veprave penale të terrorizmit është që të ndikojnë sa më shumë që të jetë e mundur, sidomos të shpërndajnë frikë dhe pasiguri te qytetarët, natyrisht kjo frikë dhe pasiguri prapa vetes ka një objektiv të cilin grupi terrorist dëshiron ta arrijnë përmes sulmit të objektivit që ata zgjedhin ta sulmojnë. Me rëndësi në përzgjedhjen e objektivit gjithsesi është qëllimi që dëshirohet të arrihet. Mund të bëhet një ndarje e përgjithshme e të gjitha objektivave në katër lloje të ndryshme: pushtetarët dhe personeli administrativ i tyre, objektivat ushtarake, përfshirë personelin, pajisjet dhe mjetet, biznesi dhe objektet me rëndësi ekonomike dhe financiare dhe objektivat private. Në varësi të regjimeve parashikohet edhe probabiliteti i ngjarjeve (Brandt, 2009: 02). Një tjetër element që ndikon në zgjedhjen e objektivit është edhe mundësia e grupit që të realizojë operacionin. Këtu hyjnë mundësitë fizike, personeli, mjetet, qoftë mjetet materiale, teknike apo edhe ato financiare. Për shembull në kohën kur ishte aktiv grupi terrorist IRA në Republikën e Irlandës Veriore, objektivi shumë i arritur do të kishte qenë vrasja e një civili, i cili ju jep informata forcave të sigurisë në lidhje me aktivitetet terroriste të IRA-s. Në këtë rast roli i viktimës, bindja e tij politike ose ideologjia fetare nuk kishin shumë rëndësi (Calle, &

Cuenca, 2007: 08). Ideologjia, të cilën e përfaqëson grupi terrorist lidhet shumë me qëllimin që dëshirohet të arrihet, prandaj në varësi se çfarë ideologjie mbështet grupi, zgjidhet edhe objektivi (Drake, 1998: 04). Kjo për faktin se pas kryerjes së aktit terrorist është shumë me rëndësi që publiku dhe përkrahësit ta përkrahin aksionin. Marrëdhënia në mes të këtyre faktorëve që u përmendën pothuajse në çdo rast ndryshon nga grupi në grup, si dhe rrethanat e tjera të ndryshme në të cilat ata e gjejnë veten. Megjithatë, në përgjithësi mund të thuhet se ideologjia përcakton kornizën morale brenda të cilit veprojnë autorët e veprave penale të terrorizmit. Për këtë arsye edhe forma e gjykitimit ndryshon dhe në varësi nga ideologjia përcaktohet nëse terroristët gjykojnë që ajo të jetë e ligjshme apo legjitime për ta, për të sulmuar një gamë të objektivit. Sipas statistikave të rasteve të deritanishme, sidomos nëse dëshirojmë të fokusohemi, objektivat të cilat janë sulmuar në vitet e fundit apo të themi objektivat që mund të sulmohen më lehtë janë: aeroportet dhe aeroplanët; mjete e transportit detar, rrugor dhe hekurudhor, si dhe stacionet e tyre; monumentet historike dhe infrastruktura e rëndësisë kulturore e veçantë; pendat, urat dhe rrugët e rëndësisë së madhe dhe objektiva të tjera. Por, një nga objektivat më të rrezikshme dhe që mund të shkaktonte dëmet më të mëdha, jo vetëm shtetit që sulmohet, por padyshim edhe njerëzimit në përgjithësi, janë objektivat nukleare, qoftë stacionet atomike apo edhe sulmi me armë nukleare, kimike apo biologjike.

4.3.3 Koha e kryerjes së aktit terrorist

Rëndësia e kohës së ndërmarrjes së veprimit të autorit qëndron në faktin se nëse veprimi ndërmerret në kohën e duhur, kjo ndikon në efikasitetin e aktit. Koha e kryerjes zgjidhet me përpikëri nga ana e autorëve, natyrisht që në caktimin e kohës së kryerjes ndikim kanë edhe faktorë tjerë si siguria e objektit, i cili do të sulmohet. Do të përcaktohet cili është momenti

më i volitshëm për të sulmuar. Përveç kësaj, do të merret në konsideratë që momenti i kryerjes të jetë i përshtatshëm për të arritur efektin te publiku, sepse veprat penale të terrorizmit nuk kanë objektiv vetëm objektin që sulmohet, por në objektiv të tyre kanë edhe ndikimin te publiku, përkatësisht shpërndarjen e mesazhit te publiku, të cilit i dedikohet veprimi i ndërmarrë. Do të zgjidhet koha kur pjesëmarrja e publikut është e madhe, kur mesazhi do të mund të shpërndahet në sa më shumë njerëz. Do të zgjidhet cila është dita më e përshtatshme, cila është ora gjatë ditës kur mund të arrihet më lehtë objektivi dhe të shpërndahet mesazhi.

4.3.4 Mjetet që përdoren në kryerjen e veprës penale të terrorizmit

Mjetet që përdoren për kryerjen e veprave penale të terrorizmit janë kryesisht mjete, të cilat përdoren edhe në kryerjen e cilësdo vepër tjetër penale të dhunshme. Por, mjetet nuk janë të njëjta në kryerjen e të gjitha veprave penale të terrorizmit, se cilat mjete do të përdoren, varet nga vepra. Në të kaluarën mjetet ishin të thjeshta, përdoreshin mjete me të cilat mund t'i shkactohej dhimbja ose vdekja individit. Por, me kalimin e kohës, edhe mundësitë kanë ndryshuar. Sot grupet terroriste përdorin mjete nga më të sofistikuarat, ata përdorin mjetet si armët e kalibrave të ndryshëm, materiet eksplozive dhe materiet, të cilat nëse kombinohen mund të përdoren si mjet shpërthyes. Sulmet terroriste, kanë treguar se tani grupet terroriste nuk janë të interesuara vetëm në mjetet klasike dhe të thjeshta, apo në ato mjete që njihen si mjete konvencionale për të sulmuar. Përdorimi i aeroplanëve të mbushur me karburant ishte një mjet shumë efikas në rastin e sulmit në Kullat Binjake. Ose, kombinimi i mjeteve shpërthyes me një sasi të caktuar të helmeve kimike, biologjike apo me përbërje nukleare. Këto mjete janë shumë efikase dhe përdorimi i tyre shkakton pasoja të mëdha, ky është dhe qëllimi i autorëve. Një mjet i ashtuquajtur “mjet apo formë e butë” apo në anglisht “soft

weapons”, i cili në kohën e fundit përdoret nga terroristët sidomos në planifikim të veprimeve dhe në propagandimin dhe përhapjen e informacionit, por me theks të veçantë në rekrutimin e anëtarëve të rinj të organizatave terroriste, është interneti dhe rrjetet sociale. Pjesëtarë të organizatave të ndryshme terroriste përdorin internetin dhe rrjetet sociale si një mjet për rekrutimin e të rinjve për të mbështetur ose që t’u bashkohen radhëve të tyre. Disa grupe kanë hapur edhe platformat apo ueb faqet e tyre on-line si mënyrë më specifike për të tërhequr personat e rinj, duke prodhuar përmbajtje që është tërheqëse dhe interesante (Homland Security Institute, 2009: 13, <http://www.cleanitproject.eu/wp-content/uploads/2012/07/2009-recruitment-and-radicalization.pdf>).

4.3.5 Viktimat dhe pasojat e akteve me karakter terrorist

Përderisa te veprat penale të tjera në të shumtën e rasteve viktimat është objektivi dhe qëllimi i autorit, një dallim shumë me rëndësi është se te vepra penale e terrorizmit viktimat është vetëm objektivi, kurse qëllimi i autorit është që nëpërmjet viktimës që ka qëlluar aty si objektivi i mundshëm, të arrihet një qëllim i caktuar, që mund të mos ketë të bëjë fare me viktimën. Viktimat e veprës penale të terrorizmit mund të jenë njerëz të ndryshëm, të cilët në të shumtën e rasteve nuk kanë lidhje fare me aktin, madje ata mund as të mos të kenë fare njohuri rreth asaj se çfarë është duke ndodhur rreth tyre. Për shembull, në njërin nga aeroplanët që goditen Kullat Binjake, më datën 11 Shtator, ishte edhe vajza 16-vjeçare e avokatit Paul Hudson nga New Yorku, e cila as që e kishte idenë se po fluturonte në aeroplanin që u përdor si mjet për të vrarë të tjerët (Bruce, & Britt, 2007: 37). Në të shumtën e rasteve, për autorët e veprës penale të terrorizmit kush janë viktimat nuk ka rëndësi aspak, për ta ka rëndësi vetëm të ketë sa më shumë viktimat dhe konsekuencat e aktit të jenë sa më të mëdha. Veprat penale të terrorizmit kanë për qëllim të tronditin sa më shumë që ka mundësi

opinionin publik, ato kanë një potencial të madh për të prodhuar frikë dhe traumë, sidomos në grupet e caktuara siç janë: fëmijët, gratë dhe pleqtë. Kjo frikë dhe traumë ndikon sidomos te fëmijët edhe gjatë rritjes dhe zhvillimit të tyre. Ky ndikim mund të ketë edhe pasoja shumë negative në perceptimin e situatave, gjatë rritjes së mëtejshme, por edhe në qasjen ndaj problemeve dhe dhunës në përgjithësi. Duke parë se nga veprat penale të terrorizmit ka shumë viktimat, të cilat më pas duhet të kenë statusin e viktimës, si dhe arsyen që ato të perceptohen nga të gjithë si të tilla, Zyra e Organizatës së Kombeve të Bashkuara kundër drogës dhe krimit (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC), ka dhënë një përkufizim, sipas të cilit viktimat janë: personat të cilët individualisht apo kolektivisht kanë pësuar dëme, duke pësuar dëme fizike apo mendore, lëndime dhe vuajtje emocionale, humbje ekonomike ose dëmtim të konsiderueshëm të drejtave të tyre themelore, nëpërmjet veprimeve ose mosveprimeve që përbëjnë shkelje të rënda të drejtës ndërkombëtare dhe të drejtave të njeriut, apo shkelje serioze të drejtës humanitare ndërkombëtare. Kurse në përputhje me legjislacionin e brendshëm, termi "viktimë" gjithashtu përfshin familjet dhe të afërmit drejtpërdrejtë të viktimës sikurse edhe personat, të cilët kanë vuajtur dëme në ndërhyrjen për të ndihmuar viktimat, apo për të parandaluar viktimizim të tyre (United Nations Office on Drugs and Crime, 2009: 109). Viktimë e veprës penale të terrorizmit mund të jetë kushdo, pavarësisht moshës, gjinisë, fesë, kombësisë apo ndonjë karakteristikë tjetër që mund ta ketë individi. Shoqëria në përgjithësi e ka shumë të vështirë të kompensojë viktimat dhe humbjet që i pësojnë ato, por ajo që është e evidente sidomos kohëve të fundit është tentativa që të vlerësohet statusi dhe të drejtat e viktimave të akteve terroriste në procedurën penale nëpërmjet normativave të vendeve konkrete. Është shumë e rëndësishme që ekzistojnë instrumentet ligjore ndërkombëtare që u kërkojnë shteteve që me çdo kusht në

legjislacionin e tyre kombëtar t'i penalizojnë veprat penale të terrorizmit si "një kërcënim i përbashkët ndaj paqes dhe sigurisë" (United Nations Office on Drugs and Crime, 2011: 04).

4.4 Glorifikimi i çështjes

Organizatat ose grupet terroriste në mënyrë që të fitojnë përkrahjen sa më të gjerë të masave të njerëzve, terrorizmin e paraqesin si mënyrë të luftës së tyre për një çështje që te njerëzit e thjeshtë paraqitet në forme të një ideologjie. Ideologji kjo që mund të thirret në luftën për liri politike, fetare apo ndonjë qëllim tjetër politik, në varësi të vendit, kohës dhe kontekstit politik. Në mënyrë që njerëzit t'i përkrahin këto akte, kjo bëhet përmes glorifikimit të akteve terroriste si akte heroike të luftës për çështje madhore. Aktet terroriste paraqiten si forma të vetme të mundshme të luftës për të arritur qëllimin e përbashkët. Tek njerëzit normalë kjo lloj mënyre e përfitimit të besimit të tyre shpesh edhe ka sukses, sepse grupet terroriste pikasin probleme konkrete, që mund të jenë të natyrave të ndryshme dhe që për shoqërinë kanë rëndësi. Prandaj, grupet terroriste i përdorin këto momente kritike për agjendat e tyre dhe përmes glorifikimit të akteve të tyre krijojnë rrethin e njerëzve që e përkrahin ose të paktën e simpatizojnë mënyrën e veprimit. Por, edhe nëse nuk e përkrahin ose simpatizojnë, të paktën nuk e dënojnë ose nuk e kundërshtojnë mënyrën e veprimit të grupeve terroriste.

4.5 Nxitja për terrorizëm përmes mediave

Njëra nga asetet më të rëndësishme të grupeve terroriste janë mediat. Sa më të tmerrshme të janë pamjet, të cilat i paraqesin dhe i shikon shikuesi në televizion, internet apo i lexon në gazeta dhe revista, aq më shumë interes dhe kureshtje ngjallet te publiku. Madje, kërkueshmëria për të ditur për këto lloj informate është gjithnjë e më madhe dhe është e vështirë të dihet se përse këtij lloji të informacionit është kaq e vështirë për t'i rezistuar. Kjo

mbase mund të jetë nga kureshtja për të ditur ose edhe nga fakti që njerëzit duke parë çfarë u ka ndodhur të tjerëve ndihen se mund t'i shtojnë masat e sigurisë. Disa mendojnë se njerëzit janë në kërkim të informacionit, sepse ata janë të frikësuar nga sulmet e ardhshme terroriste dhe duan të kenë sa më shumë informacione dhe njohuri rreth sulmeve terroriste në mënyrë që të jenë të përgatitur. Megjithatë, ka ide që edhe sulmet terroriste ndryshojnë në varësi nga ajo se sa arrijnë të tërheqin vëmendjen e medias sidomos të medimeve të mëdha (Walsh, 2010: 11). Por, në opinion ekzistojnë edhe mendime se mediat janë komercializuar dhe kanë humbur interesin social aq shumë saqë për to çdo gjë është interes për të krijuar situata qëllimisht joshëse dhe problematike me imazhe pothuajse si ato që shihen nëpër filma të zhanrit “triller”, vetëm me qëllim të rritjes së përfitimeve materiale. Rritja në mënyrë paralele e konkurrencës gjithnjë e më të ashpër dhe presionet komerciale, ku krejt kjo komplikohet edhe nga një fakt tjetër që në ditët e sotme të ashtuquajturat “Top Media”, më shumë drejtohen nga bota e menaxherëve të korporatave të mëdha komerciale dhe jo më nga radhët e gazetarëve (Biernatzki, 2002: 05). Por, ka edhe një grup të caktuar njerëzish, të cilët janë të paaftë për t'i rezistuar shikimit ose ndjekjes së lajmeve dhe informacioneve të ndryshme, që përcillen në rastin e sulmeve terroriste. Cilado qoftë arsyeja, ajo që është shumë e rëndësishme për t'u kuptuar, është efekti që përcjellin lajmet te popullata dhe informacionet e tilla. Ekzistojnë vende të botës në të cilat nuk ka liri shtypi dhe të mas-medias. Në këto vende publiku i gjerë mund të kuptojë vetëm për akte terroriste, të cilat janë në interes të pushtetit për t'u publikuar. Në këto vende informacioni merret i censuruar dhe i jepet rëndësi aktit në varësi nga interesat e pushtetit, prandaj edhe publiku i këtyre vendeve nuk mund ta ketë të qartë opinionin rreth akteve të terrorizmit. Publikut në këto vende, lajmet do t'u servohen sipas nevojave të pushtetit. Por, në përgjithësi në vendet tjera të botës në të cilat ekziston

shtypi dhe mediat e lira, organizatat terroriste “konkurrojnë” për atë se cila prej tyre do të arrijë të kryejë akte me të cilat do të tërheqë vëmendjen e mediave. Në këto vende, organizatat terroriste përballen edhe me një gamë të gjerë të aktorëve të tjerë, të cilët janë të kyçur në procese të ndryshme, natyrisht secili nga misioni, objektivat dhe perspektiva e vet. Në këto vende vëmendjen e mediave tentojnë ta tërheqin sa më shumë: politikanët, ekipet sportive, artistët, firmat private, kompanitë e marketingut, por edhe grupe të tjera terroriste (Walsh, 2010: 06). Por, në krahasim me të tjerët që kërkojnë vëmendjen e mediave, organizatat terroriste për shkak të veprimtarisë së tyre është e mundur të jenë mjaft të suksesshme edhe të tërheqin vëmendjen e mediave më shumë sesa individët apo grupet e tjera shoqërore.

Në këtë aspekt, vërehet se edhe mediat janë shumë të interesuara të njihen me aktivitetet terroriste, sepse përmes publikimit të tyre e rrisin shikueshmërinë e programeve të tyre. Gazetat kanë nevojë për një publik në mënyrë që të ekzistojnë. Përveç kësaj, vlerësimet janë të lidhura drejtpërdrejt me të ardhurat, reklamat dhe shpalljet dhe në mënyrë që njerëzit më shumë shikojnë lajmet në një kanal të caktuar dhe sa më shumë që shikohet një program i caktuar apo një kanal aq më shumë para do të sjellë për pronarët e mediave përkatëse (Transnational Terrorism, Security & the Rule of Law, <http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/EP4%20Del%206.pdf>). Kjo vlen edhe anasjelltas, sepse edhe grupet terroriste janë shumë të interesuara që aktivitetet e tyre të transmetohen sa më shumë nga mediat, sepse kjo është mënyra më e mirë dhe më e shpejtë që ata të përcjellin mesazhin e tyre te publiku. Terroristët nuk janë të interesuar domosdoshmërisht për vdekjen e tre ose tridhjetë ose edhe e tre mijë njerëzve, për ta në raste të caktuara kjo pak ka rëndësi. Përkundrazi, ata lejojnë imagjinatën e objektivit të popullsisë

për të bërë punën e tyre për ta. Në fakt, është e mundshme që terroristët mund të arrijnë qëllimet e tyre pa kryer asnjë sulm të vetëm, në disa raste paniku i dëshiruar mund të prodhohet edhe nga transmetimi i vazhdueshëm i kërcënimeve dhe deklaratave përmes radios, televizioneve, intervistave, videove dhe të gjitha metodave të tjera të njohura të luftës psikologjike (Ganor, 2002). Aktet terroriste për shkak të konspiracionit dhe konfidencialitetit që bartin, paraqesin lajme bombastike, por vështirë të disponueshme si informacione. Kjo bën që gazetarët të kenë kërshëri edhe më shumë rreth çështjes. Në radhë të parë ata tentojnë të kenë burime të besueshme të informacionit. Por, organet zyrtare që merren me luftën kundër terrorizmit, shpeshherë për arsye të ndryshme, sidomos me qëllim të ruajtjes së konfidencialitetit të informacioneve, nuk janë të gatshme të bashkëpunojnë me mediat. Për këtë arsye, gazetarët mundohen të gjejnë burime tjera për marrjen e informacioneve. Në atmosferën mbizotëruese të mosbesimit, siç është problematika e trajtimit të terrorizmit, burimet zyrtare të informacionit shpesh mungojnë.

Gazetarët duke u përballur me padurim të një atmosfere të tillë dhe me një mungesë të informatave nga burimet e përcaktuara, shpesh marrin më shumë nga burimet “e tjera”, shumë prej tyre të bazuara në vendet më afër skenave aktuale të veprimit (Walsh, 2010: 11). Kjo pastaj ka ndikim në transmetimin e lajmit, i cili mund të jetë propagandë e organizatave terroriste, të cilat e shfrytëzojnë këtë vakum të mundshëm të informacionit. Ky lajm më vonë mund të ketë ndikim edhe te publiku, të cilit me ose pa dije i serviohet një lajm, i cili në mënyrë të tërthortë ka qenë edhe qëllimi i organizatës terroriste. Burimi i informacionit i gazetarit mund të jetë edhe njëri nga pjesëtarët aktivë apo simpatizantët ose përkrahësit e organizatës terroriste dhe ai ka përcjellë mesazhin e organizatës së tij përmes mediave pa e

kuptuar këtë gazetari ose media që është duke transmetuar një lajm të tillë. Këtu kemi të bëjmë edhe me një mënyrë të luftës speciale apo të kundër-inteligjencës, të cilën e përdorin, në disa raste, me shumë sukses, organizatat terroriste duke shfrytëzuar “dobësitë” e funksionimit të sistemit.

4.6 Format më të shpeshta të shfaqjes së veprave penale të terrorizmit

Në botën akademike, por edhe atë profesionale, me të drejtë lind pyetja: cilat janë format më të shpeshta në të cilat shfaqet vepra penale e terrorizmit? Kjo pyetje nuk do të marrë përgjigje adekuate nëse përdorim ekskluzivisht dhe vetëm metodat klasike të statistikave policore, të prokurorisë apo gjykatave. Arsyeja pse nuk do të jetë përgjigjja adekuate nëse bazohemi vetëm në statistikën dhe numrat është shumë e thjeshtë, sepse kompleksiteti dhe rrezikshmëria e veprës penale të terrorizmit nuk e lejon këtë luks. P.sh., një rrëmbim pengjesh që në vete përmban një vepër penale, ndërsa ka pasoja shpesh të natyrave që i tejkalojnë kufijtë e shteteve, e madje edhe të rajoneve dhe që mund të prodhojë efekte, të cilat mund të ndikojnë edhe në tensionimin e situatave deri te konfliktet e armatosura në mes grupeve të caktuara. Por, natyrisht që statistikën dhe numrat si metodë nuk mund të injorohen dhe e kanë rëndësinë e tyre. Nga format më të shpeshta të shfaqjes së veprave penale të terrorizmit janë: shpërthimet me materie eksplozive, rrëmbimet e njerëzve dhe mjeteve të transportit dhe marrja e pengjeve, sulmet e armatosura dhe vrasjet, zjarrvëniet etj. Përveç këtyre akteve të dhunës, të cilat i trajtuam më lart, ekzistojnë edhe shumë lloje të tjera të dhunës, por edhe akteve të tjera jo të dhunshme që shfaqen në formën e veprës penale të terrorizmit (Terrorism Research, <http://www.terrorism-research.com/incidents/>). Se cila formë e veprës penale të terrorizmit shfaqet më shpesh, ndikojnë edhe një mori faktorësh.

Duke filluar nga vendi ku do të kryhet vepra, ku jo në të gjitha vendet e botës janë format e njëjta dhe që gjejnë shprehje të njëjtat forma. Në disa vende njëra formë gjen shprehje më shumë, ndërsa në vendin tjetër gjen tjetra. Për shembull, në vendet me zhvillim të madh ekonomik, ku mundësitë e parandalimit dhe zbulimit janë më të mëdha, përdoren forma më të sofistikuar sesa në vendet me zhvillim të dobët ekonomik. Kultura politike e shoqërore dhe sidomos kultura e sigurisë është një faktor tjetër shumë me rëndësi. Kështu p.sh., në vendet në zhvillim siç mund të jenë disa vende në Azi, vrasjet politike janë shumë më të shfaqura sesa në vendet e Evropës Perëndimore ose në SHBA. Një shembull konkret do të ishin veprat penale të terrorizmit, përkatësisht vrasjet me motive politike në Indi, në mesin e tyre edhe vrasja e ish- kryeministrit të Indisë, z. Rajiv Gandhi, më datën 21 maj 1991, e cila u krye përmes një shpërthimi vetëvrasës nga një femër (Tamilnation, <http://tamilnation.co/intframe/india/rajiv/93afsirkarim.htm>). Nëse shikohen për nga pasojat dhe rreziku të cilin e sjellin, sulmet me armë të shkatërrimit në masë janë sulmet më të rrezikshme, por që fatmirësisht deri më sot nuk kanë qenë shumë prezente. Historikisht sulmet terroriste duke përdorur armët bërthamore, biologjike dhe kimike kanë qenë të rralla dhe nga aspekti statistikor më të vogla në numër, p.sh., në Britaninë e Madhe nuk është regjistruar asnjë sulm i tillë (Security Service MI5, <https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism/terrorist-methods.html>). Por, për shkak të numrit jashtëzakonisht të lartë të viktimave që prodhojnë, janë referuar edhe si armë të shkatërrimit në masë (ASHM), (Terrorism Research, <http://www.terrorism-research.com/incidents/>). Një shembull i përdorimit të këtyre armëve do të ishte rasti i sulmit me gazin toksik “Sarin” në qytetin e Tokios në Japoni, i cili ndodhi më 20 mars 1995 dhe u krye nga Aum Shinrikyo, me motive të një ideologjie fetare. Në këtë sulm pati shumë viktime që, sipas vlerësimeve, shifrat lëvizin

prej 3,800 deri në 6,000 të plagosur dhe 12 njerëz të vrarë (WIRED, http://www.wired.com/science/discoveries/news/2009/03/dayintech_0320).

Ajo që është shumë me rëndësi në rast të sulmeve me armë të shkatërrimit në masë është fakti se, për shkak të natyrës së veprimit të tyre dhe faktit se kontaminimi në ajër vjen duke u zgjeruar, kjo në mënyrë automatike mundëson kontaminim më të gjerë të hapësirës dhe me këtë edhe rritjen e të lënduarve, plagosurve dhe të vrarëve. Përveç numrit të madh të viktimave, një problem tjetër në këto raste është mundësia e dhënies së ndihmës tejte të kufizuar, sepse personeli që ofron ndihmën duhet domosdoshmërisht të ketë trajnime specifike, por edhe pajisje dhe mjete shumë të sofistikuara për të reaguar pa pësuar dëmtime gjatë ofrimit të ndihmës. Prandaj, pamundësia e ofrimit të ndihmës adekuate ose në kohë, ndikon në rritjen edhe më të madhe të numrit të viktimave dhe dëmeve. Ndërsa, shikuar nga aspekti procedural dhe ligjor, mundësitë për mbledhje të provave apo zhvillimit normal të hetimeve janë tejte të limituara. Fillimisht për shkak të kontaminimit të zonës dhe më pastaj për shkak të imponimit të karantinave dhe izolimit të vendit të ngjarjes, i cili, në varësi nga ajo se çfarë arme është përdorur apo nga mënyra e përdorimit të armëve të shkatërrimit në masë, do të mbetet për një kohë të gjatë i kontaminuar dhe qasja do të jetë shumë e limituar. Këto fakte natyrisht që ndikojnë në shkatërrimin total apo dëmtimin e pjesshëm të provave dhe në këtë mënyrë vështirësojnë deri në pamundësim të një procedimi të mirëfilltë ligjor të këtyre rasteve, përfshirë edhe dënimin e autorëve të këtyre veprave penale.

KAPITULLI V: VEPRAT PENALE NË FUSHËN E TERRORIZMIT SIPAS LEGJISLACIONIT TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS

5.1 Një vështrim i shkurtër i zhvillimit historik të legjislacionit penal kosovar në fushën e terrorizmit

Kosova, pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore ishte një Krahinë autonome në kuadër të Republikës së Serbisë dhe njëkohësisht ishte element konstituiv i Republikës Federative të Jugosllavisë (RFJ). Në këtë kontest duhet shikuar edhe legjislacioni i cili u aplikua në ish-KSAK. RFJ, në ligjin që sanksiononte veprat penale kundër popullit dhe shtetit të miratuar në vitin 1945, terrorizmin nuk e specifikonte si vepër të veçantë penale. Por, ky ligj sanksiononte: veprimet e dhunshme dhe të plaçkitjes dhe terrorit si pjesë e krimeve të luftës, apo pranimi i pozitës së zyrtarit të aparatit terrorist dhe oficerit të policisë së armikut, konsideroheshin veprime të dënueshme (Zakon o krivičnim delima protiv naroda i države, 1945). Ndërsa, në Kodin Penal të vitit 1951, sanksionohet organizimi dhe mundësimi i kalimit në territorin e RFJ-së, i individëve apo grupeve terroriste (Krivični zakonik, 1951).

Në ligjin penal i cili u aprovua në vitin 1977, dhe i cili kishte shtrirje në të gjithë territorin RFJ-së. Kurse, të gjitha republikat dhe krahinat autonome në ish-RFJ kishin ligjet e veta penale të cilat rregullonin çështjet penale brendapërbrenda territorit të tyre. Ndërsa ligji federativ përfshinte çështjet të cilat nuk ishin të rregulluara me ligje përkatëse të republikave dhe krahinave autonome, këtu bënin pjesë edhe veprat penale të cilat kishin të bëjnë me rendin kushtetues të RFJ-së. Vepra penale e terrorizmit sipas ligjit penal të ish-RFJ-së, të vitit 1977, gjendej në pjesën e dytë, përkatësisht pjesën e posaçme, në kapitullin e pesëmbëdhjetë, i cili sanksiononte veprat penale kundër rendit kushtetues dhe sigurisë së ish-RFJ-së, më

saktësisht në nenin 125. Ky nen penalizonte cilindo që me qëllim të komprometimit të rendit kushtetues dhe sigurisë së RFJ-së, shkaktonte: shpërthim, zjarr ose ndërmerre masa tjera të rrezikshme apo akte dhune që të krijojë ndjenjën e pasigurisë për qytetarët. Veprimet e trajtuara në këtë nen edhe si të vetme përbënin vepër penale, por në mënyrë që veprimi të konsiderohej terrorizëm duhet të ishte i shkaktuar me qëllim të krijimit të ndjenjës së pasigurisë për qytetarët. Kjo në fakt e bënte këtë nen mjaft abstrakt dhe jepte mundësi që ky nen të interpretohej në forma të ndryshme, në varësi nga interesat politike të shtetit socialist. Ky ligj parashihte edhe dënime mjaft të rënda. Vepra penale e terrorizmit dënohej me burgim prej së paku tre vjetësh për çdo person që kishte kryer këtë vepër. (Ligji penal i RFJ-së, 1977).

Për qëllim të studimit do të fokusohemi konkretisht në legjislacionin e Republikës së Kosovës rreth kësaj çështjeje nga viti 1999, d.m.th., pas përfundimit të luftës dhe instalimit të administratës ndërkombëtare në Kosovë. Në vitin 1999, pas instalimit të administratës ndërkombëtare të udhëhequr nga OKB-ja, përmes Misionit Paqeruajtës të emëruar UNMIK (United Nations Mission in Kosovo), njëra nga komponentët shumë të rëndësishme të misionit, përveç ruajtjes së paqes dhe ofrimit të sigurisë së përgjithshme, ishte edhe luftimi i kriminalitetit të gjitha formave. Organizata ndërkombëtare, e cila ishte vendosur në një ambient post-konfliktual, vendosi që përveç disa pjesëve të legjislacionit të ish-RFJ-së, që konsideroheshin diskriminuese, pjesën tjetër të legjislacionit ta zbatojë deri në krijimin e kushteve dhe rrethanave për të nxjerrë legjislacionin adekuat. Kjo vlente edhe për legjislacionin penal dhe atë procedural. Më vonë në Kosovë, fillimisht u miratuan Kodi i Përkohshëm Penal dhe ai i Procedurës Penale, që zëvendësoi legjislacionin penal jugosllav dhe atë të ish-KSAK-së. Në Kodin e Përkohshëm Penal të Kosovës, të vitit 2003, i cili u

aprovua nga Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisëse të Kosovës dhe Administrata Ndërkombëtare - UNMIK, parashikoi në mënyrë specifike, veprën penale të terrorizmit. Kjo vepër parashikohej në kapitullin XVII, përkatësisht në pjesën që inkriminonte veprat penale kundër Kosovës dhe banorëve të saj. Në nenin 109 të këtij Kodi, përkufizohej vepra penale e terrorizmit, si dhe jepej kuptimi i shprehjeve të caktuara, të cilat përdorshin në definimin e kësaj vepre. Me qëllim që përkufizimi i veprës penale të terrorizmit të ishte sa më i kompletuar dhe gjithëpërfshirës në këtë nen jepej edhe kuptimi i disa shprehjeve që kanë lidhje me veprën terroriste. Vepra penale e terrorizmit është veprimtari që kërkon financim dhe mjete materiale, ligjvënësi në këtë Kod sanksiononte edhe çdo lloj ndihme materiale me mjete financiare si dhe çfarëdo lloj forme të financimit të aktiviteteve terroriste. (Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës, 2003).

Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës, kishte parashikuar dënime mjaft të ashpra për autorët e veprës penale të terrorizmit. Dënimi me burgim që do të caktohej për autorin e kësaj vepre do të mund të ishte prej dhjetë deri në njëzet vjet burgim. Por, nëse vepra penale e kryer e terrorizmit rezulton me dëmtime të rënda trupore, autori do të dënohej me burgim së paku pesëmbëdhjetë vjet. Ndërsa, forma e rëndë e kryerjes së kësaj vepre do të konsiderohej rasti kur vepra penale e terrorizmit rezulton me vdekje, atëherë autori do të dënohej me burgim së paku pesëmbëdhjetë vjet ose me burgim afatgjatë. Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës i miratuar në vitin 2003, kishte parashikuar dënime jo vetëm për kryerjen e veprës penale të terrorizmit, por edhe për dhënien e ndihmës, lehtësimin, rekrutimin për të kryer veprën penale të terrorizmit. Ligjvënësi ka sanksionuar edhe veprimet e tjera inkriminuese siç janë organizimi, përkrahja dhe pjesëmarrja në grupe terroriste. Madje parashikohej dënimi me

burgim prej një deri në dhjetë vjet edhe vetëm pjesëmarrja në grup, pavarësisht nëse grupi kishte arritur apo jo të kryejë veprën. (Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës, 2003).

6.1 Analizë e legjislacionit për luftimin e terrorizmit në Republikën e Kosovës

Siç dihet botërisht, Republika e Kosovës në vitin 2008 shpalli pavarësinë dhe nevoja për ta miratuar dhe ndryshuar legjislacionin ishte evidente. Në këtë aspekt, kjo nevojë u vu re edhe në ndryshimin e legjislacionit penal. Kështu që në vitin 2012, Kuvendi i Republikës së Kosovës miratoi Kodin Penal të Republikës së Kosovës, i cili do të hynte në fuqi nga 1 janari i vitit 2013. Sikurse edhe Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës edhe Kodi Penal i Republikës së Kosovës i kushtoi një rëndësi të veçantë inkriminimit të veprimtarisë penale të lidhur me terrorizmin. Në parim, Kodi Penal i Republikës së Kosovës i vitit 2012, rregullon shumë çështje në të njëjtën mënyrë me ish-Kodin e Përkohshëm Penal të Kosovës të vitit 2003. Por, në këtë Kod gjejmë disa ndryshime cilësore në përgjithësi dhe për inkriminimin e veprës penale të terrorizmit në veçanti. Në KPRK vepra penale e terrorizmit trajtohet në pjesën që parashikon veprat penale kundër rendit kushtetues dhe sigurisë së RK-së. Në këtë kapitull vërejmë një avancim cilësor. Përderisa në Kodin e Përkohshëm Penal nuk përmendej rendi kushtetues, sepse Kosova ende nuk ishte shtet dhe nuk kishte as kushtetutë të mirëfilltë, por vetëqeverisje me një kornizë kushtetuese, në KPRK vepra penale e terrorizmit cilësohet si vepër penale kundër rendit kushtetues dhe sigurisë së përgjithshme të RK-së. Në mënyrë të njëjtë sikurse edhe në Kodin e Përkohshëm Penal të vitit 2003 edhe në këtë Kod së pari jepet përkufizimi i veprës penale të terrorizmit, si dhe kuptimi i shprehjeve të caktuara të lidhura me këtë vepër. Por, për dallim nga Kodi i Përkohshëm në KPRK, jepet në mënyrë shumë më të specifikuar përkufizimi dhe precizimi i veprimeve, të cilat në kushte të caktuara paraqesin

vepër penale të terrorizmit. Përkufizimi i qëllimit të kryerjes së veprës penale të terrorizmit mbetet tërësisht identik me kodin e mëparshëm, veprat penale, të cilat kryhen për t'u arritur ky qëllim, precizohen në mënyrë shumë specifike.

Një tjetër element kualitativ në KPRK, vërehet edhe te inkriminimi takstativ i shtytjes apo ndihmës në vetëvrasje për qëllim të kryerjes së sulmit terrorist, që ndikon në parandalimin e individëve të cilët me qëllim të kryerjes së veprave terroriste përdorin metodat vetëvrasëse. Përderisa sipas Kodit të Përkohshëm Penal, vetëm çdo dëmtim i rëndë trupor i shkaktuar, do të konsiderohej vepër penale e terrorizmit, sipas KPRK, edhe çdo sulm, pavarësisht çfarë dëmtimi është shkaktuar, apo sulm me dëmtime të lehta trupore, si dhe çdo sulm si pasojë e të cilit ka ardhur deri te dëmtimet e rënda trupore të kryera nga shtytja apo nxitja, paraqesin vepër penale të terrorizmit. Me qëllim të mbrojtjes së integritetit do të akuzohet për kryerje të veprës penal të terrorizmit çdokush që, cenon integritetin seksual qoftë përmes: dhunimit, shërbimeve seksuale të viktimës së trafikimit, sulmit seksual, keqpërdorimit seksual të personave nën moshën gjashtëmbëdhjetë vjet, nxitja e akteve seksuale, prekjës apo aktiviteteve nga personat nën moshën gjashtëmbëdhjetë vjet, ofrimi i materialit pornografik personave nën moshën gjashtëmbëdhjetë vjet, keqpërdorimi i fëmijëve në pornografi, ose keqpërdorimit seksual duke keqpërdorur pozitën, autoritetin apo profesionin. Do të konsiderohet vepër penale e terrorizmit edhe: marrja e pengjeve dhe kanosja se do të vriten, do të plagosen ose se do të vazhdojë të mbahen peng, me qëllim që ta detyrojë shtetin apo organizatën ndërkombëtare për të kryer apo për të mos kryer një vepër si kusht eksplisit apo implicit për lirimin e personit të marrë peng. Edhe vepra penale e rrëmbimit ose privimit të paligjshëm nga liria, nëse kryhet për qëllime terroriste do të konsiderohet vepër penale e terrorizmit. Nëse, këto veprime kryhen me qëllimin për të kryer vepër terroriste do të

konsiderohen se është kryer vepra penale e terrorizmit. Gjithashtu, edhe nëse për të njëjtin qëllim është vënë zjarri apo është shkaktuar shpërthim me qëllim të dëmtimit të pasurisë, banesës së banuar ose makinës në shfrytëzim të personit tjetër (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

Në Kodin e Përkohshëm Penal 2003, veprat penale të rrezikimit të trafikut publik nuk ishin të parashikuara si vepra të cilat mund të konsideroheshin në kushte të caktuara si akt terrorist. Në Kodin e Përkohshëm Penal parashikohej vetëm: furnizimi, transportimi, prodhimi, këmbimi ose shitja e paautorizuar të armëve. KPRK, inkriminon edhe furnizimin, transportin, prodhimin, këmbimin ose shitjen, përvetësimin e paautorizuar, mbajtjen në pronësi, kontrollin, posedimin ose përdorimin e armëve, eksplozivit ose armëve nukleare, biologjike ose kimike, ose hulumtimet për ose ndërtimi i armëve biologjike ose kimike, që nënkupton se do të dënohet edhe kushdo që është: përdorues, pronar, ka në posedim apo kontroll, ose ka përvetësuar në mënyrë të paautorizuar çfarëdo arme, eksploziv ose armë nukleare, biologjike ose kimike (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

Me qëllim të ndërmarrjes së masave parandaluese, ligjvënësi ka sanksionuar edhe hulumtimet për ndërtim të armëve biologjike ose kimike, nëse hulumtimi bëhet me qëllim të kryerjes së aktiviteteve terroriste. Edhe Konventa për sigurimin fizik të materialeve nukleare e miratuar nga OKB-ja më 1980, kërkon nga shtetet penalizmin e posedimit ose trajtimin pa autoritetin e ligjshëm të materialit bërthamor që ka mundësi të shkaktojë vdekje, plagosje ose dëmtim të konsiderueshëm të pronës, vjedhje, plaçkitje, vjedhjen ose marrjen e materialit nuklear, tentimi që të arrihet deri te materiali bërthamor përmes përdorimit të forcës, frikësimit apo kërcënimit me përdorim të materialit nuklear për shkaktim të vdekjes ose plagosje të rëndë për çdo person ose dëmtim të madh material, dhe duke kërcënuar për të kryer

njërin prej veprave penale të përcaktuara më sipër në mënyrë që të detyrojë një person fizik ose juridik, shtet apo organizatë ndërkombëtar për të bërë ose mos bërë diçka (United Nations Office on Drugs and Crime, 2003, faqe 13).

Autorët e veprave penale të terrorizmit i zgjedhin objektivat sipas rëndësisë së tyre, por edhe, sipas asaj, se sa mund të arrijnë ata që përmes objektivit të shkaktajnë bujë në publik. Sigurisht që rrezikimi i personave të mbrojtur ndërkombëtarisht mund të jetë një objektiv shumë interesant për organizatat terroriste. E drejta ndërkombëtare detyron shtetet që ato t'u japin mbrojtje të nevojshme stafit diplomatik të akredituar në territorin e tyre, e njëjta gjë vlen edhe për Kosovën. Por, rrethanat praktike në Kosovë këtë gjë e bëjnë edhe më të rëndësishme sidomos nëse merret parasysh faza e tranzicionit dhe njohjes ndërkombëtare nëpër të cilën po kalon Kosova momentalisht. Edhe prezenca ndërkombëtare në Kosovë është një faktor i rëndësishëm në këtë aspekt. Në Kosovë gjendet një numër i madh i personelit ndërkombëtar, të cilët punojnë për organizata të ndryshme. Prandaj në KPRK, rrezikimi i personave të mbrojtur ndërkombëtarisht me qëllim të kryerjes së aktit terrorist, është cilësuar si vepër penale e terrorizmit. Fjala 'rrezikim i personave të mbrojtur ndërkombëtarisht' në vete ka kuptim të përgjithshëm dhe abstrakt. Prandaj, do të tentojmë të qartësojmë këtë fjalë në kuptim të KPRK-së, në mënyrë që më lehtë të kuptojmë se cilët janë këta persona në kuptimin praktik dhe çfarë nënkupton rrezikim në kuptim të këtij kodi. Legjislacioni kosovar, në mënyrë të ngjashme sikurse edhe Konventa e OKB-së për parandalimin dhe dënimin e krimeve kundër personave të mbrojtur ndërkombëtarisht përfshirë agjentët diplomatikë, përcakton se cilët janë personat që gëzojnë mbrojtje ndërkombëtare. (UN Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents, 1973). Pasi që më lart

qartësuam kuptimin e asaj se kush konsiderohet person i mbrojtur ndërkombëtarisht, gjithnjë me qëllim të qartësimit sa më praktik, do të tentojmë ta zbërthejmë fjalën rrezikim. Me termin rrezikim në kuptim të këtij kodi kuptojmë: privimin nga jeta, rrëmbimin; sulmin mbi lirinë e personit nën mbrojtje ndërkombëtare; sulm të dhunshëm mbi objektet zyrtare, vendbanimin privat ose në mjetet e transportit të një personi nën mbrojtje ndërkombëtare, kur akti i tillë ka gjasë të rrezikojë personin ose lirinë e tij; kanosjen serioze se do të kryejë veprë penale të cekur në paragrafët më lart; organizimin ose dhënien urdhër personit tjetër që ai të kryejë veprë penale të trajtuar në paragrafët më lart (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

OKB-ja është njëra nga organizatat më të mëdha globale dhe e cila është prezente në të gjitha kontinentet e globit. Ajo ka një histori edhe në Kosovë, fillimisht përmes misionit të saj në Kosovë-UNMIK, i cili sidomos në vitet e para të pasluftës së vitit 1999, ishte pjesë shumë e rëndësishme e zhvillimeve në Kosovë. Por, OKB-ja është prezent edhe sot e kësaj dite në Kosovë, përmes prezencës së Agjencive, Fondeve dhe Programeve të Kombeve të Bashkuara, të cilat kanë një rol të madh, sidomos në programet për zhvillim të Kosovës. Duke parë këtë rëndësi që ka kjo organizatë në kuptim global, por edhe në atë kombëtar, ligjvënësi ka paraparë si të dënueshme veprën penale të rrezikimi i personelit të OKB-së dhe i personelit në marrëdhënie me to. Kjo veprë penale nëse kryhet në lidhje me veprimtari terroriste, paraqet veprë penale të terrorizmit. Personel i OKB-së, sipas këtij Kodi konsiderohen: të gjithë personat e angazhuar dhe të vendosur nga Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara si pjesëtarë të komponentës ushtarake, policore ose civile të operacionit të Kombeve të Bashkuara; zyrtarë të tjerë dhe ekspertë të misionit të Kombeve të Bashkuara apo agjencive të specializuara të saj ose të Agjencisë Ndërkombëtare të Energjisë

Atomike, të cilët janë të pranishëm në cilësi zyrtare në zonën ku zhvillohet operacioni i Kombeve të Bashkuara (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

Viti 2011									
Neni	KAPTULLI XIV VEPRAT PENALE KUNDËR RENDIT KUSHTETUES DHE SIGURISË SË REPUBLIKËS SË KOSOVËS	Lëndë të pazgjidhura në fillim të periudhës raportuese	Lëndë të pranuar në punë	Gjithsej lëndë në punë	Me Aktgjykim dënues	Me Aktgjykim Lirues	Është zgjidhur në mënyrë tjetër	Gjithsej lëndë të zgjidhura	fund të periudhës raportuese
110	Kryerja e veprës terroriste	1	1	2	0	0	0	0	2
Viti 2012									
110	Kryerja e veprës terroriste	2	0	2		1		1	1
113	Organizimi dhe pjesëmarrja në grup terrorist	0	1	1	1	0	0	1	0
111	Ndihma në kryerjen e veprës terroriste	0	1	0	1	0	0	1	0
Viti 2013									
110	Kryerja e veprës terroriste	1	1	2	0	0	0	0	2
143	Organizimi dhe pjesëmarrja në grup terrorist	0	1	1	0	0	0	0	1

Tabela numër 1. Çështjet penale të lidhura me terrorizmin të trajtuara nga Gjykatat e Kosovës në vitin 2011 dhe 2012. (Raportet statistikore nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës, 2015).

Do të konsiderohet se ka kryer veprën penale të terrorizmit edhe cilido që me qëllim të kryerjes së aktit terrorist: rrëmben mjetet fluturuese ose merr në posedim të kundërligjshëm mjetin fluturues, ose rrëmben mjetet tjera të transportit publik ose të transportit të mallrave.

Rrëmbimi i avionëve njihet si një nga veprat penale të terrorizmit sidomos pas viteve të 60-ta, e cila u dramatizua nga incidente të shumta (Abeyratne, 2010: 39). Por, në ditët e sotme terroristët po shfaqin interes sidomos për sulme në transportin publik ose të mallrave, sepse sulmet e tilla paralizojnë jetën e qytetarëve, rrisnin frikën dhe panikun dhe në këtë mënyrë arrihet qëllimi i grupeve terroriste. Po ashtu, mundësia për të zbatuar masat e sigurisë në mjetet e transportit publik dhe të mallrave është shumë më e vështirë, për çfarë rrit shumë mundësitë që grupet terroriste t'i kenë si objektiv këto mjete. Siguria e aviacionit civil, nëse rrezikohet me qëllim të kryerjes së aktit terrorist, do të konsiderohet vepër penale e terrorizmit. Ndërsa, njëra nga format më të rrezikshme dhe që shkakton dëme të mëdha gjatë kryerjes së veprës penale të terrorizmit është përdorimi i materialeve nukleare gjatë aktit terrorist. Në këtë kontekst, ligjvënësi kosovar ka parashikuar veprën penale të: përvetësimit, përdorimit, transferimit ose deponimit të paautorizuar të materialeve nukleare apo kërcimit me përdorim, vjedhje ose grabitje të materialeve nukleare. Kanosja për përdorimin apo vjedhjen e materialeve nukleare, e që në kuptim të këtij kodi nënkupton: kanosjen se do të përdoret material nuklear për shkaktimin e vdekjes ose lëndimit të rëndë të ndonjë personi ose për të shkaktuar dëm substancial pasuror; kanosjen me vjedhje ose grabitje të materialit nuklear me qëllim të detyrimit të personit fizik apo juridik për të kryer ose për të mos kryer një vepër (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012). KPRK është në përputhje të plotë me Konventën e OKB-së për sigurimin fizik të materialeve nukleare, e cila kërkon nga shtetet penalizmin e posedimit ose trajtimin pa autoritetin e ligjshëm të materialit bërthamor.

Praktika gjyqësore kosovare nuk tregon numër të madh të rasteve të proceduara për veprimtari terroriste. Nëse krahasojmë vitet 2011, 2012 dhe 2013 kur ende ishte në përdorim Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës, gjejmë se gjatë kësaj kohe gjykatat në Kosovë kanë

pranuar një numër fare të vogël çështjesh, përkatësisht akuzat e ngritura nga prokuroritë për vepra penale të lidhura me aktivitetet terroriste. P. sh., gjatë vitit 2011 dhe 2013 është pranuar vetëm një akuzë për kryerje të veprës së terrorizmit nga neni 110, i KPPK-së. Ndërsa gjatë vitit 2012 nuk është pranuar asnjë akuzë për kryerje të veprës së terrorizmit nga neni 110, i KPPK-së, përveç çështjeve të cilat janë bartur nga viti paraprak, shih në tabelën numër 1. Edhe përkundër faktit që ka jashtëzakonisht shumë debate dhe legjislacioni penal e parashikon këtë vepër, gjyqësori kosovar gjatë kësaj periudhe kohore ka pasur një numër fare të vogël rastesh të proceduara.

6.2 Veprimet të cilat sipas legjislacionit kosovar, përbëjnë vepër penale të lidhur me terrorizmin

Legjislacioni penal kosovar parashikon jo vetëm veprën penale të terrorizmit si vepër unike, por inkriminon edhe disa veprime konkrete të cilat konsiderohen vepër penale, në rastet kur kryhen për qëllime terroriste. Sipas legjislacionit penal të RK-së, vepra penale e ndihmës në kryerjen e veprës penale të terrorizmit kryhet në rastet: kur dikush është në dijeni për përgatitjen e kryerjes së veprës penale të terrorizmit, por edhe përkundër kësaj ai nuk e lajmëron këtë në organet kompetente në kohën kur kryerja e veprës penale të terrorizmit ende ka mundësi të evitohet. Një rast tjetër është kur dikush strehon ose ndihmon autorin e veprës penale të terrorizmit në shmangien e zbulimit ose arrestimit përmes fshehjes së mjeteve, provave apo në ndonjë mënyrë tjetër; kur dikush strehon personin e dënuar për vepër penale të terrorizmit apo ndërmerr veprime për pengimin e arrestimit, ekzekutimit të dënimit ndaj tij. Ose kur dikush e ndihmon autorin apo bashkëpjesëmarrësin pas kryerjes së një vepre penale terroriste, duke i siguruar fonde ose burime të tjera materiale personave të

tillë (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012). Edhe legjislacionet e vendeve tjera e inkriminojnë këtë vepër. P. sh., sipas legjislacionit të SHBA-së, kushdo që siguron mbështetje materiale ose burime apo fsheh ose maskon natyrën, vendndodhjen, apo pronësinë e mbështetjes materiale apo burimeve, duke e ditur ose duke synuar që ato do të përdoren në përgatitje për, ose në kryerjen e një akti terrorist do të dënohet për vepër penale të mbështetjes së terrorizmit (Legal Information Institute <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2339A>).

Në gjykatat e Kosovës, gjatë periudhës kohore 2011 deri në gjashtëmuorin e parë të vitit 2015, është ngritur vetëm një akuzë për vepër penale të ndihmës në kryerjen e veprës penale të terrorizmit. Lidhur me akuzën për këtë vepër penale të ngritur nga prokuroria, në vitin 2012 gjykata ka nxjerrë vendimin, ka shpallur fajtor dhe ka dënuar me burgim një mashkull shqiptar (shih në tabelën numër 3).

Subjekt i sanksionit penal do të jetë kushdo që ndihmon në kryerjen e veprës penale të terrorizmit. Kjo vepër penale do të konsiderohet se është kryer nëse ekzistojnë argumente të mjaftueshme se: ndonjë person në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ofron, kërkon, mbledh ose fsheh fondet e mbledhura apo mjete të tjera materiale me dashje, dijeni apo bazë të arsyeshme për të besuar se do të përdoren tërësisht ose pjesërisht për/apo nga grupi terrorist, apo për kryerjen e veprës penale të terrorizmit ose kushdo që e ndihmon autorin apo bashkëpjesëmarrësin pas kryerjes e një veprë penale terroriste, duke i siguruar fonde ose burime të tjera materiale personit apo personave të tillë (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012, neni 138). Në një analizim më të thellë të këtij neni gjejmë se ligjvënësi parashikon dënimin e dy raste të mundshme. Në rastin e parë ligjvënësi sanksionon rastin kur dikush ofron ndihmë materiale qoftë në mjete financiare apo mjete tjera, të cilat i ofrohen autorit

para dhe gjatë kryerjes së aktit terrorist, praktikisht ato mjete ia mundësojnë ose e lehtësojnë kryerjen e veprimtarisë terroriste.

Viti 2014									
Neni	KAPTULLI XIV VEPRAT PENALE KUNDËR RENDIT KUSHTETUES DHE SIGURISË SË REPUBLIKËS SË KOSOVËS	Lëndë të pazgjidhura në fillim të periudhës raportuese	Lëndë të pranuar në punë	Gjithsej lëndë në punë	Me Aktgjykim dënues	Me Aktgjykim Lirues	Është zgjidhur në mënyrë tjetër	Gjithsej lëndë të zgjidhura	Lëndë të pazgjidhura në fund të periudhës raportuese
136/ 110	Kryerja e veprës terroriste	2	0	2	0	0	0	0	2
138/ 112	Lehtësimi në kryerjen e terrorizmit	0	1	1	3	0	0	1	0
141	Shtytja për kryerjen e veprave terroriste	0	1	1	0	0	0	0	1
143/ 113	Organizimi dhe pjesëmarrja në grup terrorist	1	1	2	0	0	0	0	2
145	Parëndësia e kryerjes së veprës terroriste	0	3	3	0	0	0	0	3
Gjashtëmujori i parë i vitit 2015									
135/ 109	Përkufizimet për dispozitat e terrorizmit në nenet 121-145	0	2	2	0	0	0	0	2
136/ 110	Kryerja e veprës terroriste	2	0	2	0	0	0	0	2
138/ 112	Lehtësimi në kryerjen e terrorizmit	0	1	1	0	0	0	0	1
141	Shtytja për kryerjen e veprave terroriste	1	0	1	0	0	1	1	0
143/ 113	Organizimi dhe pjesëmarrja në grup terrorist	2	4	6	1	0	0	1	5
145	Parëndësia e kryerjes së veprës terroriste	3	0	3	0	0	0	0	3

Tabela numër 2. Çështjet penale të lidhura me terrorizmin të trajtuara nga gjykatat e RK-së në vitin 2014 dhe gjashtë mujorin e parë të vitit 2015. (Raportet statistikore nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës, 2015).

Ndërsa në rastin e dytë është fjala për rastet kur ndonjëra nga veprat terroriste është kryer dhe autorit apo bashkautorit i sigurohen mjete materiale dhe mjete të tjera për të ikur, fshehur apo gjatë qëndrimit në arrati. Në vende të ndryshme kjo çështje është zgjedhur në forma të ndryshme P. sh., Kodi Penal polak kriminalizon edhe provokimin publik për kryerjen e një vepre penale. Ky Kod kriminalizon provokimin publik përmes shpërndarjes së materialit që mund të ndihmojë në kryerjen e një vepre terroriste (Polish Criminal Code, 2011). Për kryerjen e veprës penale, ndihma në kryerjen e terrorizmit, në Republikën e Kosovës janë ngritur dy akuza, për të cilat gjykata në vitin 2014, ka nxjerrë dy vendime. Në rastin e parë ka dënuar dy meshkuj të kombësisë shqiptare me dënimin me burgim dhe në rastin e dytë ka dënuar një mashkull të kombësisë shqiptare gjithashtu me dënimin me burgim (shih tabelën numër 2).

Rekrutimi për terrorizëm paraqet një vepër tjetër penale të inkriminuar në Kodin Penal të Republikës së Kosovës, e cila si e tillë nuk ishte e parashikuar si vepër e veçantë penale në Kodin e Përkohshëm Penal të vitit 2003 dhe as në legjislacionin e ish-KSAK-së.

Veprën penale të rekrutimit për terrorizëm do ta konsumojë çdonjëri që i bën thirrje personit tjetër për të kryer ose për të marrë pjesë në kryerjen e veprës terroriste, të marrë pjesë në aktivitetet e grupit terrorist apo të sigurojë fonde ose burime materiale për terrorizëm (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012, neni 139). Praktikisht, kjo vepër kryhet nga personat të cilët në forma të ndryshme si përmes predikimit, fjalimeve, programeve në media, ueb-faqeve të internetit apo në çfarëdo mënyre tjetër i joshin apo i bindin të tjerët për të kryer

vepra terroriste apo edhe për t'iu siguruar mjete materiale apo financiare të tjerëve të kryejnë këto vepra. P. sh., nëse e analizojmë legjislacionin irlandez gjejmë zgjidhje shumë më specifike sesa çka ofron legjislacioni kosovar për inkriminimin e veprës penale të rekrutimit të terroristëve. Sipas legjislacionit irlandez rekrutimi për terrorizëm mund të kryhet në dy forma, në rastin e parë: a) rekrutimi i qëllimshëm i një personi nga personi tjetër për të kryer, ose të marrë pjesë në kryerjen e aktit terrorist dhe në rastin tjetër b) rekrutimi i një person nga personi tjetër në formë të qëllimshme për t'iu bashkangjitur një organizate ose nxitja apo ftesa që një person i bën personit tjetër (ose personave të tjerë në përgjithësi) për t'iu bashkuar një organizate të paligjshme apo për të marrë pjesë në, mbështetje ose ndihmuar aktivitetet e saja terroriste (Irish Statute Book <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/17/enacted/en/pdf>).

Edhe trajnimi për terrorizëm, paraqet një vepër tjetër penale, e cila në mënyrë takstative nuk parashikohej në Kodin e Përkohshëm Penal dhe as në legjislacionin e mëparshëm të ish-KSAK-së. Vepra penale e trajnimit kryhet, në rastet kur në kapacitetin e trajnuesit, profesionistit apo ekspertit, trajnon apo mëson të tjerët qoftë teorikisht apo praktikisht për të kryer akte terroriste të çfarëdo natyre. Kjo vepër kryhet edhe nëse në kapacitetin e vet, individi është pjesë e ndonjë programi të trajnimit, përkatësisht trajnohet apo aftësohet për kryerjen e akteve terroriste. Që nënkupton se edhe pjesëmarrja në trajnim për terrorizëm është e dënueshme. Për faktin që shprehja trajnim ka vërtet një kuptim të gjerë dhe lejon të kuptohet në mënyra të ndryshme apo edhe të keqkuptohet. “Trajnimi për terrorizëm” nënkupton trajnimin ose udhëzimin për prodhimin ose përdorimin e: mjeteve shpërthyes, armëve të zjarrit ose armëve tjera apo substancave të dëmshme apo helmuese ose me metoda apo teknika tjera specifike, me qëllim që të kryejë apo të kontribuojë në kryerjen e veprës

terroriste, duke ditur se shkathtësitë e mësuara kanë për synim që të përdoren për këtë qëllim (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012, neni 140). Kjo vepër dënohet edhe nëse të trajnuarit nuk kanë arritur asnjëherë që t'i aplikojnë në praktikë veprimet për të cilat ata janë trajnuar.

Shtytja për kryerjen e veprave terroriste, do të kryhet nga kushdo që shpërndan, ose në ndonjë mënyrë tjetër mundëson mesazhin për publikun, me qëllim që të shtyjë të tjerët në kryerjen e aktit terrorist, kur sjellja e tillë pavarësisht nëse ndikon drejtpërdrejt ose jo në aktet terroriste, shkakton rrezikun që një ose më shumë vepra të tilla të kryhen (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012, neni 141). Praktika gjyqësore tregon se arsyeja e inkriminimit të kësaj vepre më së miri dëshmohet në rastin e gjykimit të katër burrave britanikë, të cilët u arrestuan në tetor të viti 2014, në MB. Në gjykatë u dëshmua se ata kishin për qëllim të kryenin akte terroriste. Plani ishte për të vrarë oficerë policie, ushtarë ose civilë, në rrugët e Londrës. Krejt këto veprime do t'i bënin të frymëzuar dhe nxitur nga ideologjia e shtetit islamik. Këtë më së miri e dëshmojnë fjalimet, në të cilat kërkohen sulme në emër të Allahut, të cilat janë gjetur në disa prej telefonave të grupit, si dhe fragmente nga revista e propagandës “Isis Dabig” dhe një video që tregon momentin e prerjes së kokës së pengut amerikan Steven Sotloff nga Mohammed Emwazi (The Guardian, <http://www.theguardian.com/uk-news/2016/jan/18/terror-plot-kill-police-officer-soldier-london-foiled-court-told>).

Fshehja ose moslajmërimi për terroristët dhe grupet terroriste, gjithashtu është një tjetër vepër penale e parashikuar në Kodin Penal të Republikës së Kosovës, përmes të cilës inkriminohet fshehja e ekzistimit të një grupi terrorist ose të anëtarëve të tij, pengimi i autoriteteve në zbulim ose kapje të grupit terrorist ose të anëtarëve të tij. Përmes këtij neni,

ligjvënësi tenton t'i parandalojë individët, të cilët me ose pa dashje do të pengonin apo nuk do të ndihmonin agjencitë për zbatim të ligjit në zbulimin dhe luftimin e veprave penale të terrorizmit. Si formë e rëndë e kryerjes së kësaj veprë penale konsiderohet strehimi ose dhënia e ndihmës autorit të veprës penale të terrorizmit në shmangien nga zbulimi ose arrestimi përmes fshehjes së mjeteve, provave apo në ndonjë mënyrë tjetër, ose mundësimi i strehimit të personit të dënuar për vepër penale të terrorizmit apo ndërmarrja e veprimeve për pengimin e arrestimit, ekzekutimit të dënimit ndaj tij (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

Gjatë analizimit të statistikave, mund të vërejmë se gjatë vitit 2014, kemi një ngritje të lehtë të numrit të akuzave për vepra penale të ndërlidhura me veprimtari terroriste. Në këtë vit gjykatat kosovare kanë pranuar nga një akuzë për veprat penale: lehtësim, shtytje dhe organizim dhe pjesëmarrja në grup terrorist, si dhe tri akuza për veprën penale parëndësia e kryerjes së veprës terroriste. Fatkeqësisht edhe në këto raste sikurse edhe në rastet e mëparshme apo vitet e mëparshme, nuk shihet ndonjë efikasitet i shtuar i gjykatave për të vendosur në këto çështje. Nga të gjitha nëntë akuzat (gjashtë të vitit 2014 dhe tri të bartura nga vitet paraprake), gjykata ka arritur të nxjerrë vendim vetëm për një çështje (shih tabelën numër 2). Këto të dhëna dhe të dhënat tjera na bëjnë me dije se edhe përkundër faktit se në Kosovë ekziston një legjislacion relativisht modern dhe i përshtatshëm për luftimin e terrorizmit, ende mbetet edhe shumë për të dëshiruar në efikasitetin e gjyqësorit kosovar.

5.4 Organizimi dhe kryerja e akteve terroriste nga grupi i organizuar

Trafikimi i narkotikëve dhe krime të tjera transnacionale janë bërë burimi kryesor i financimit për terrorizëm, në shërbim të interesave të grupeve ilegale të armatosura që rrezikojnë rendin dhe ligjin, pengojnë zhvillimin ekonomik dhe social, dobësojnë

institucionet demokratike, ndikojnë në rritjen e nivelit të dhunës, shkelin të drejtat e njeriut dhe shkatërrojnë mjedisin natyror. P. sh., përvoja e dhimbshme e Kolumbisë si viktimë e aktiviteteve të grupeve terroriste dhe lidhjet e tyre të qarta me prodhimin e paligjshëm dhe trafikimin e drogës janë të njohura. Për t'iu kundërvënë këtyre aktiviteteve, Kolumbia ka ndërtuar një strukturë të mirë ligjore dhe institucionale, e cila përfshin parandalimin, hetimin, zbatimin e ligjit, përkatësisht gjykimin e organizatorëve dhe pjesëmarrësve në grupe terroriste.

Edhe në legjislacionin kosovar, janë sanksionuar veprimet organizative, prandaj do të konsiderohet se kryen këtë vepër penale kushdo që merret me punët e organizimit ose me udhëheqjen apo drejtimin e një grupi terrorist, madje edhe nëse grupi nuk ka arritur ende të kryejë ndonjë akt terrorist. Përveç të qenit pjesë e lidershit të grupit terrorist, e dënueshme është edhe pjesëmarrja në veprimtarinë e grupit terrorist si anëtar i thjeshtë, pavarësisht edhe nëse roli është minor (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012). Praktika gjyqësore në Kosovë, tregon raste kur individë të caktuar janë dënuar për kryerjen e veprës penale të organizimit dhe pjesëmarrjes në grupet terroriste. Për qëllim të këtij hulumtimi është zgjedhur të analizohet një vendim gjyqësor, i cili ka kaluar në shkallën e parë, ku gjykata themelore ka caktuar dënimin prej 4.6 vite burgim për kryerjen e veprës penale të organizimit dhe pjesëmarrjes në grup terrorist nga neni 143 paragrafi 2 i KPRK-së, si dhe dënimin tjetër prej 10 muaj burgim për mbajtje në pronësi apo posedim të paautorizuar të armëve, neni 374 paragrafi 1 i KPRK. Në këtë rast, Gjykata themelore ka bërë bashkimin e veprave dhe ka caktuar një dënim unik prej 5 vitesh burgim dhe dënimin me gjobë në vlerë prej 500 eurove. Kundër këtij vendimi, pala ka paraqitur ankim dhe çështja është dërguar për shqyrtim në gjykatën e apelit. Gjykata e apelit në cilësinë e gjykatës së shkallës së dytë, ka nxjerrë

vendim në këtë çështje dhe e ka vendosur që ta zbusë dënimin për autorin në dënim me burgim në kohëzgjatje prej 3 vjetëve. Arsyeimi për zbutje të dënimit është se gjykata ka konsideruar rrethanë lehtësuese faktin se i pandehuri gjatë pjesëmarrjes në grupin terrorist në një vend të huaj ka kryer një vepër të mirë duke ndihmuar një qytetar kosovar të largohet nga grupi terrorist. Gjithashtu rrethanë lehtësuese është konsideruar edhe pranimi i fajësisë në përgjithësi dhe pendimi për veprimin e ndërmarrë (Gjykata e Apelit, 189/15). Ndërsa, në një rast tjetër, në maj të vitit 2014, Gjykata Themelore në Prishtinë ka proceduar në rastin kundër dy qytetarëve të RK-së, të cilët nga prokuroria ishin akuzuar se me qëllim që t'i bashkëngjiten grupeve terroriste: "Al-Qaeda" dhe "Al-Nusra", kishin dashur të fluturojnë, fillimisht për në Turqi dhe më pas të vazhdojnë udhëtimin për në Siri, me qëllim të pjesëmarrjes në luftime. Prokuroria në këtë rast, kishte ngritur aktakuzë për vepër penale "tentim i organizimit dhe pjesëmarrjes në grupin terrorist". Gjykata, pas shqyrtimit të rastit ka hedhur poshtë pretendimet e prokurorisë, me ç'rast edhe kishte hequr masën e paraburgimit për të akuzuarit. Duke konsideruar se prokuroria nuk ka prova të mjaftueshme që vërtetojnë se të akuzuarit kanë kryer veprën e lartcekur, për faktin se prokuroria nuk ka arritur të provojë se të akuzuarit kanë ndërmarrë çfarëdo veprimesh apo kontaktesh me cilindo anëtar apo organizatë terroriste, me qëllim që t'i bashkëngjiten asaj. Në këtë vendim, prokuroria ka paraqitur ankesë në Gjykatën e Apelit, por edhe ajo e ka hedhur poshtë si të pabazuar (FDH Kosovë - raporti për vitin 2014).

Në KPRK, ligjvënësi inkriminon përgatitjen e veprave penale terroriste. Përgatitja e veprës penale të terrorizmit përfshin: furnizimin apo aftësimin e mjeteve apo autorëve për kryerjen e veprës penale; eliminimin e pengesave të çfarëdo natyre për kryerjen e veprës penale; marrëveshjen, planifikimin apo organizimin me personat e tjerë për kryerjen e veprës penale;

si dhe çfarëdo veprime të tjera që mundësojnë krijimin e kushteve apo rrethanave të përshtatshme për kryerjen e drejtpërdrejtë të veprës penale të terrorizmit, por të cilat në vetvete nuk e përbëjnë vet veprën penale të terrorizmit. Veprim përgatitor do të konsiderohet edhe dërgimi apo mbajtja e armëve, eksplozivit, helmeve, pajisjeve, municionit apo çfarëdo materiali tjetër që mundëson kryerjen e një apo më shumë veprave penale të terrorizmit në vend apo edhe jashtë territorit sovran të Republikës së Kosovës. Edhe dërgimi apo mbajtja e grupeve të armatosura, pajisjeve ose burimeve të tjera materiale në vend ose jashtë Republikës së Kosovës, dënohet si veprim përgatitor për kryerjen e veprës penale të terrorizmit (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012). Përderisa legjislacioni kosovar specifikon në detaje veprimet të cilat përbejnë vepër penale të përgatitjes së terrorizmit, ka legjislacione të tjera sikurse është ai i Mbretërisë së Bashkuar, që për veprime përgatitore nuk specifikon detaje. Sipas legjislacionit të Mbretërisë së Bashkuar, një person kryen veprën penale të përgatitjes së veprës terroriste në qoftë se, me qëllim të kryerjes së akteve të terrorizmit, ose të ndihmës për të kryer akte të tilla, angazhohet në ndonjë sjellje në përgatitje për të dhënë efekt në qëllimin e tij. Nuk ka rëndësi nëse qëllimi dhe përgatitjet kanë të bëjnë vetëm me një apo më shumë akte të terrorizmit (Legislation. Gov. UK. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/11/section/5>).

Në mënyrë që të ketë efektin e vet në masë sa më të madhe sidomos në aspektin e parandalimit, te sanksionimi i veprës penale të terrorizmit është shumë me rëndësi inkriminimi i veprave penale të lartpërmendura si: ofrimi i ndihmës, lehtësimi në kryerjen e terrorizmit, rekrutimi i anëtarëve për organizatën terroriste, ofrimi i trajnimit apo pjesëmarrja në trajnim për terrorizëm, shtytja apo nxitja për kryerjen e veprave terroriste, fshehja ose moslajmërimi i terroristëve dhe grupeve terroriste, organizimi dhe pjesëmarrja në grup

terrorist, si dhe përgatitja e veprave terroriste. Por, inkriminimi nuk do të ishte shumë i rëndësishëm nëse këto vepra penale nuk do të ishin të dënueshme kur akti terrorist nuk arrin të kryhet. Prandaj, në aspektin e parandalimit dhe luftimit të terrorizmit është shumë me rëndësi që ligjvënësi ka parashikuar në nenin 145, të KPRK, që një vepër të përbëjë vepër penale të terrorizmit, nuk është e nevojshme që vepra terroriste të jetë kryer edhe vetëm tentimi që të kryhet vepra penale e terrorizmit, mjafton për t'u shqiptuar dënimi.

Veprimtaria terroriste shumë rrallë mund të kryhet vetëm nga një person. Kjo për arsye se, edhe në rastet kur individit ndërmerr veprimin final të kryerjes së aktit terrorist, sikurse që mund të jetë për shembull rasti me vetëvrasësit, prapëseprapë, autori i aktit të vetëvrasjes nuk është i vetëm në rast. Para se të kryejë veprën, ai mund të jetë nxitur apo këshilluar nga dikush, apo tjetri t'i ketë siguruar mjetet shpërthyes, dikush tjetër ta ketë strehuar apo ndihmuar me informacione rreth objektit të sulmit e kështu me radhë. Prandaj, në praktikë themi se vepra penale e terrorizmit në të shumtën e rasteve kryhet në bashkëpunim. Sipas KPRK-së, do të konsiderohet se vepra penale është kryer në bashkëpunim, nëse dy apo më shumë persona së bashku kryejnë veprën penale duke marrë pjesë në kryerjen e veprës penale ose thelbësisht duke i kontribuar kryerjes së saj në ndonjë mënyrë tjetër, secili prej tyre është përgjegjës dhe dënohet me dënimin e parashikuar për veprën penale. Kodi ndan përgjegjësinë specifike për çdonjërin nga bashkëpunëtorët duke filluar nga shtytja, ofrimi i ndihmës, marrëveshja për të kryer vepër penale apo bashkëpunimi kriminal. Bashkëpunëtori është penalisht përgjegjës në rastet kur veprimet i ka ndërmarrë me dashje apo nga pakujdesia (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

5.5 Lidhja e akteve terroriste me veprën penale të krimit të organizuar

Krimi i organizuar, si forma më e ndërlikuar e kriminalitetit në përgjithësi, ndryshon metodat dhe taktikat e tij në përshtatje me vendin, kohën, situatën por edhe rrethanat e tjera ekonomike dhe sociale në përgjithësi. Grupet kriminale të përfshira në krimin e organizuar, me qëllim të arritjes së objektivave, të cilat në shumicën e rasteve janë të natyrës së përfitimeve, e kanë të nevojshme të vendosin marrëdhënie me: përfaqësues të jetës publike, administratës shtetërore, politikës etj. Por, shpesh ka raste kur grupet e krimit të organizuar me qëllim të përfitimit material apo për interesa të tjera të kësaj natyre ata vendosin kontakte dhe ndërmarrin veprime të lidhura edhe me grupet terroriste. Nga ana tjetër, grupet terroriste kanë objektiva dhe qëllime krejt tjetërfare, që nuk kanë të bëjnë me përfitime ekonomike apo financiare, por në rastet kur ata kanë nevojë të kryejnë operacione dhe ju duhet ndihma në kryerjen e veprimeve të caktuara: si korruptimi, nxjerrja e informacioneve, blerja e mjeteve që ndihmojnë në kryerje të sulmit, apo edhe bashkëpunimi në tregtinë e paligjshme të armëve dhe pajisjeve të tjera luftarake apo edhe trafikimin e drogës etj. Grupet terroriste lidhen dhe bashkëpunojnë me grupet e krimit të organizuar. Ekziston model i lidhjes ndërmjet KO-ar dhe terrorizmit. Hapi i parë, zakonisht është aleanca e drejtpërdrejtë, ku dy grupet të dallueshme në interesa, do të bashkëpunojnë për të mirën e përbashkët operative (p. sh., një grup terrorist do të paguajë grupin kriminal të KO-ar për të siguruar dokumentacion të falsifikuar). Hapi i dytë, përfshin përvetësimin e taktikave të tjetrit, kështu, grupi i KO-ar, do të përdorë taktika të terrorit, ndërsa grupet terroriste do të angazhohen në aktivitete kriminale kryesisht për të fituar mjete financimi. Hapi i tretë, llogariten transformimet motivuese brenda grupit, ky do të jetë rasti kur grupi terrorist evoluon në pikën ku operacionet e tyre fokusohen kryesisht në maksimizimin e fitimit. P. sh. rasti i “Fuerzas

Armadas Revolucionarias de Kolumbi” “FARK”, ndërsa grupi kriminal evoluon në një agjendë politike që do të dominojë interesat e saj financiare p. sh. “Dawood Ibrahim Company” apo siç njihet në publik “D-Company” (European Parliament, <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201211/20121127ATT56707/20121127ATT56707EN.pdf>).

KPRK ka sanksionuar pjesëmarrjen apo organizimin e grupit kriminal të organizuar. Sipas këtij kodi, veprën penale të pjesëmarrjes në grup të krimit të organizuar e kryen, kushdo që me dashje dhe me dijeni qoftë të qëllimit dhe veprimtarisë së përgjithshme të grupit kriminal të organizuar ose qëllimit të grupit për të kryer një apo më shumë vepra penale, aktivisht merr pjesë në veprimtaritë kriminale të grupit. Pjesëmarrja aktive nënkupton, përfshin, por nuk kufizohet në ofrimin e informatave ose mjeteve materiale, rekrutimin e anëtarëve të rinj dhe të gjitha format e financimit të veprimtarive të grupit. Ndërsa, për çështje organizative do të dënohet kushdo që organizon, themelon, mbikëqyr, menaxhon ose drejton veprimtaritë e grupit kriminal (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012).

5.6 Radikalizmi, ekstremizmi fetar dhe sistemi ligjor

Edhe përkundër faktit që popullsia e Kosovës është e ndarë në disa besime të ndryshme fetare, shikuar nga aspekti historik në Kosovë gjithmonë ka mbretëruar një atmosferë e tolerancës fetare dhe e mirëkuptimit. Kjo madje ka ndikuar që edhe në kohë të krizave dhe problemeve të ndryshme, të respektohen parimet dhe vlerat e ndërsjella të feve të ndryshme që ekzistojnë në këtë ambient. Përveç tjerash edhe ndryshimet e mëdha politike dhe të sistemit ekonomik që kanë ndodhur në Kosovë, por edhe ndryshimet në vendet e tjera të botës kanë pasur një ndikim në aspektin e ndryshimeve të predikimit të fesë. Rryma të caktuara radikale i kanë shfrytëzuar këto momente të krizave politike, ekonomike, sociale

për të gjetur përkrahës të ekstremizmit fetar. Në rastin e Kosovës, padyshim se kanë ndikuar edhe problemet e tjera të sigurisë dhe mosfunksionimit të shtetit, përfshirë këtu edhe pasigurinë dhe nivelin e lartë të krimit dhe korrupsionit. Prandaj në predikimet fetare, predikues të ndryshëm fetarë, kanë gjetur momentin më të përshtatshëm dhe kanë arritur që t'i proklamojnë idetë e tyre dhe të gjejnë përkrahës. Këto rryma radikale padyshim që synojnë kontrollimin e jetës publike, duke promovuar një rend fetar, kulturor dhe moral. Me termin radikalizëm kuptohet lëvizje të ndryshme shoqërore apo politike që synojnë ndryshim rrënjësor në strukturën e shoqërisë (Definitions, <http://www.definitions.net/definition/radicalism>). Ekzistojnë definicione të ndryshme të cilat përkufizojnë radikalizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm. Shërbimi i Sigurimit Holandez (AIVD) radikalizmin e dhunshëm e përkufizon si "Rritje gatishmërie për të ndjekur dhe / ose mbështetur nëse është e nevojshme edhe me mjete jodemokratike ndryshimet në shoqëri, ku konflikti përbën një kërcënim për të dhe rendin demokratik". Ndërsa, Shërbimi Danez i Inteligjencës (PET), "Radikalizmin e dhunshëm", e përcakton si një proces në të cilin një person për një masë të caktuar e pranon përdorimin e mjeteve jodemokratike apo të dhunshme, duke përfshirë terrorizmin, në një përpjekje për të arritur një të argument politik / ideologjik (Institute for Democracy and Mediation, 2015). Tendencia për të shkuar në ekstrem, përkatësisht për të predikuar formë ekstreme të besimit fetar, paraqet ekstremizmin fetar. Radikalizmi dhe ekstremizmi fetar, si të tilla, në vetvete nuk mund të thuhet se përbejnë një kërcënim për shoqërinë kosovare. Ajo çfarë paraqet shqetësim është, në rast se këto veprime lidhen me dhunën apo veprime të tjera të paligjshme, si fjala vjen nxitja e urrejtjes apo veprime të tjera të dhunshme në emër të fesë apo ideologjisë fetare. Ndërkohë për t'u bërë i papranueshëm për një shoqëri demokratike është rasti kur radikalizmi dhe

ekstremizmi fetar fillon të përfaqësojë një proces, ku pranohet dhuna terroriste si një rrugë e mundshme dhe legjitime veprimi për të arritur qëllimin. Radikalizmi dhe ekstremizmi fetar si koncept ideologjik nënkupton mundësinë që eventualisht, por jo domosdoshmërisht të ndikojë që një individ të mbështesë, apo të përfshihet në aktivitete terroriste.

Duke u bazuar në definicionet e përmendura më lart, vërejmë se, legjislacioni kosovar nuk ka ndonjë normë të posaçme, nëpërmjet të cilës do të ndalohej apo dënohej radikalizmi apo ekstremizmi fetar. Kjo nuk nënkupton se kjo veprimtari në të gjitha format e paraqitjes së saj plotësisht tolerohet. Në rastet kur si pasojë e predikimeve radikale apo ekstreme fetare vjen deri te nxitja apo shtytja e individëve që të ndërmarrin veprime të cilat paraqesin veprimtari terroriste, atëherë do të procedoheshin penalisht personat e tillë, për kryerjen e veprave penale të nxitjes apo shtytjes për të kryer vepër terroriste. Këtu duhet të bëhet një dallim esencial, pikëpamjet apo besimet që konsiderohen radikale apo ekstreme, si edhe shprehja paqësore e tyre nuk duhet të konsiderohen veprimtari terroriste, përveç në rastet kur ato shoqërohen me dhunë. Departamenti i Policisë New York (NYPD), në raportin e vet në mënyrë sistematike ka analizuar dhe shqyrtuar 11 raste studimore të radikalizimit në thellësi. Në këtë raport janë identifikuar katër faza: para-radikalizimi, identifikimin e vet, indoktrinimi, dhe jihadizmi. Në raport ofrohet një përmbledhje e shkurtër e këtyre fazave (Youth Justice Board, file:///C:/Users/Refresh/Downloads/PreventingViolentExtremismSystematicReview%20(1).pdf). Në aspektin e akteve normative ndërkombëtare, është Rezoluta e Këshillit të Sigurimit të OKB-së, 1373, e cila kërkon nga shtetet të ndërpresin rekrutimin e terroristëve, ndërsa Rezoluta nr. 1624, kërkon prej shteteve të ndalojnë me ligj nxitjen e kryerjes së akteve terroriste. Për të qenë në përputhje me standardet ndërkombëtare, penalizimi i nxitjes së

terrorizmit duhet të shoqërohet me standardet e duhura, në përputhje me parimin e ligjshmërisë dhe në mbështetje të të drejtave themelore, duke përfshirë lirinë e shprehjes, që në fakt legjislacioni kosovar i ka të inkorporuara (Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, 2014).

5.6 Ndëshkimi i veprave penale të terrorizmit

Duke marrë parasysh rrezikshmërinë e veprës penale të terrorizmit, ligjvënësi ka parashikuar dënime mjaft të ashpra për autorët e kësaj vepre. Sigurisht që arsye për dënimet e larta ndaj autorëve të kësaj vepre, përveç rrezikshmërisë mund të jetë edhe aspekti parandalues, sepse autorët e mundshëm sigurisht se kur e dinë se do të përballen me dënime kaq të larta ndoshta edhe do të tërhiqen nga ndërmarrja e veprimeve inkriminuese.

Viti 2012					
Lloji i veprës penale	Numri i personave të dënuar	Gjinia		Kombësia	
Ndihma në kryerjen e veprave terroriste, neni 111 KPK	1	M		Shqiptar	
Kanosja , v.p.organizimi përkrahja dhe pjesëmarrja në grupet terroriste , urdhri nga lartë si dhe v.p. Posedimi i armëve pa leje, nenet: 161,113,109, 110,328 KPK	2	M		Shqiptar	
Viti 2014					
Vepra penale	Numri i personave të dënuar	Gjinia		Kombësia	
Lehtësimi në kryerjen e terrorizmit, neni 112 KPK	1	M		Shqiptar	
Lehtësimi në kryerjen e terrorizmit, neni 138 KPRK	2	M		Shqiptar	

Tabela numër 3. Personat e dënuar për veprimtari penale terroriste gjatë vitit 2012 dhe 2014.

(Agjencia e Statistikave të Kosovës, 2012 dhe 2014).

Në Kodin e Përkohshëm Penal të vitit 2003, kushdo që do të kryente një vepër terroriste do të dënohej me burgim prej dhjetë deri në njëzet vjet. Nëse vepra e kryer rezulton me dëmtime të rënda trupore, autori dënohet me burgim së paku pesëmbëdhjetë vjet. Ndërsa, në rastin e kryerjes së veprës së terrorizmit vjen edhe humbja e jetës, autori dënohet me burgim së paku pesëmbëdhjetë vjet ose me burgim afatgjatë. Kurse, sipas KPRK-së, kushdo që kryen një vepër terroriste dënohet me jo më pak se pesë vjet burgim. Nëse vepra penale terroriste rezulton me dëmtime të rënda trupore të një apo më shumë personave, autori dënohet me jo më pak se dhjetë vjet burgim. Nëse nga kryerja e veprës penale të terrorizmit rezulton vdekja e një apo më shumë personave, autori dënohet me burgim së paku pesëmbëdhjetë vjet ose me burgim të përjetshëm (Kodi Penal i Republikës së Kosovës, 2012). Një shembull interesant për studim është rasti “El-Jassem”, në të cilin trendi i dënimit është rritur në formën e dënimeve të njëpasnjëshme për veprimtari terroriste. Prokuroria në këtë rast përfshin pohimet e përpjekjeve për të shpërthyer një seri të bombave në makina në New York City, në vitin 1973, në emër të grupit Shtatori i Zi, ku gjykata dënoi të pandehurin me tri mandate të njëpasnjëshme dhjetë-vjeçare, për një total prej tridhjetë vjet burg, me arsyetimin se ai nuk kishte gjasa që do të rehabilitohet dhe se një dënim i tillë është i nevojshëm për të nxitur parandalimin e akteve të tjera terroriste (Wadie E. S. <http://moritzlaw.osu.edu/students/groups/oslj/files/2012/01/6-Said.pdf>). Edhe pse kjo mënyrë e caktimit të dënimit nuk është aplikuar deri më tani, një praktikë e tillë do të ishte formë e mirë e aplikimit të dënimeve në rastet e terrorizmit.

KAPITULLI VI. PROCEDIMI I VEPRAVE PENALE TË TERRORIZMIT NË REPUBLIKËN E KOSOVËS

6.1 Të drejtat e të pandehurit dhe parimet themelore të procedimit penal

Procedimi penal i veprave penale të terrorizmit në RK bëhet sipas Kodit të Procedurës Penale të Republikës së Kosovës i vitit 2012, që nënkupton se ndiqet e njëjta procedurë sikurse edhe për veprat e tjera penale. Pra, nuk ekziston ndonjë akt apo ligj i veçantë sipas të cilit, organeve të ndjekjes do t'u jepej mundësi që për veprat penale të terrorizmit të procedojnë në mënyrë të posaçme. KPPRK, sikurse edhe KPRK, u miratuan si nevojë e ndryshimeve që ndodhën në Kosovë gjatë viteve të fundit. Parimisht, procedura penale në Kosovë udhëhiqet sikurse edhe në vende të tjera duke u bazuar në disa parime bazë. Parime këto të cilat i aplikon çdo vend në mënyrën e vet. Çdo person i dyshuar, i akuzuar, i pandehur apo në çfarëdo cilësie qoftë gjatë procedurës për veprën penale të terrorizmit do të konsiderohet gjithnjë i pafajshëm, deri në momentin kur gjykata me vendim të formës së prerë vërteton të kundërtën (Chihaia, & Barbu, <http://aspekt.unitbv.ro/jspui/bitstream/123456789/188/1/chihaia%20g%20barbu%20s.pdf>). Nëse, eventualisht gjatë procedurës për vepër penale të terrorizmit paraqiten dyshime lidhur me ekzistimin e fakteve të rëndësishme për çështjen ose për zbatimin e ndonjë dispozite penale, atëherë situata interpretohet gjithnjë në favor të pandehurit dhe të drejtave të tij (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës).

Njëri nga parimet themelore, ku është bazuar KPPRK është edhe parimi i barazisë së palëve. Gjatë procedimit penal në RK-së, edhe përkundër faktit se vepra penale e terrorizmit konsiderohet si një nga veprat më të rënda për shoqërinë, prapëseprapë të pandehurit për

veprën penale të terrorizmit do të konsiderohen si palë të barabarta në proces dhe do t'i gëzojnë të gjitha të drejtat gjatë procedimit (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012, neni 22). Ky parim ndryshe quhet edhe parimi i barazisë së armëve dhe në fakt ajo që karakterizon këtë parim është kërkesa takstative për barazi procedurale, përkatësisht kërkesa për të pasur të njëjtat të drejta procedurale për prokurorinë dhe mbrojtjen. Në mënyrë që ato të jenë në gjendje për të kryer rastet e tyre në kushte që nuk do të thotë se njëri prej tyre është në një situatë të konsiderueshme disavantazhi ndaj tjetrit. Barazia e armëve është një parimi i frymëzuar edhe nga Gjykata Evropiane për të Drejtat të Njeriut, parim ky si pjesë për gjykim të drejtë, i cili parashikohet në nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (Toma E, <http://www.internationallawreview.eu/fisiere/pdf/06-Elisa-Toma.pdf>). Ky parim i mundëson të pandehurit në veprën penale të terrorizmit të deklarohet për të gjitha faktet dhe provat që e ngarkojnë dhe t'i paraqesë të gjitha faktet dhe provat që janë në favor të tij. I pandehuri për veprën penale të terrorizmit ka të drejtë që të kërkojë nga Prokurori i Shtetit të thërrasë dëshmitarë në emër të tij. Ai gjithashtu, ka të drejtë t'i marrë në pyetje dëshmitarët kundër tij dhe të kërkojë praninë dhe marrjen në pyetje të dëshmitarëve në favor të tij, në kushte të njëjta që vlejnë për dëshmitarët kundër tij. Kështu, sipas këtij parimi, i pandehuri ka të drejtë të pyetet vetë ose të kërkojë të pyeten dëshmitarët që dëshmojnë kundër tij dhe në favor të tij (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Në shtetin modern, parimi i pavarësisë së gjykatave, e ka origjinën e vetë në teorinë e ndarjes së pushteteve, e cila mundëson që në mënyrë të veçantë, të funksionojë një sistem i kontrolleve dhe balancave të përbashkëta që synojnë parandalimin e abuzimeve me pushtetet në dëm të një shoqërie të lirë (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2000). Bazuar në këtë

koncept, një parim tjetër në bazë të të cilit funksionon procedura penale në Kosovë, e që e sanksionon edhe KPPRK, është parimi i pavarësisë dhe paanshmërisë të gjykatave. Veprat penale të terrorizmit konsiderohen që përmbajnë në vete qëllim politik apo ideologjik (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Në mënyrë që të evitohet çdo ndërhyrje e mundshme e politikës, sidomos në cilësimin e një vepre penale të terrorizmit, që në vetvete përmban dozë të caktuar aktiviteti dhe qëllim politik, ky parim duhet të gjejë përdorim sa më të madh. Me këtë parim nënkuptojmë krijimin e ambientit të tillë politik dhe social që gjykatat të mund të procedojnë tërësisht të lira nga të gjitha palët dhe posaçërisht nga pushteti, sepse pushteti politik ka mundësinë më të madhe që të ndërhyjë në punën e gjykatave. Gjykatat duhet të udhëheqin të gjithë procedurën penale për veprën penale të terrorizmit gjithnjë dhe ekskluzivisht vetëm në bazë të ligjit, si dhe dënimet penale t'i caktojnë në bazë të provave të ekzaminuara dhe të vërtetuara në gjykatë.

Askush nuk mund të dënohet për veprën penale të terrorizmit, nëse paraprakisht, gjykata dhe organet shtetërore që marrin pjesë në procedurën penale, nuk i kanë vërtetuar saktësisht dhe plotësisht faktet, të cilat kanë rëndësi për marrjen e vendimit, kjo nënkupton parimin e të vërtetës materiale. E vërteta është kuptuar si një rastësi mendore ose përshtypja rreth një ngjarje, si dhe ngjarja vetë (Volk, <http://www.isrcl.org/Papers/Volk.pdf>). Parimi i të vërtetës materiale nënkupton vërtetimin e plotë të të gjitha provave dhe fakteve relevante nga të cilat me vonë gjatë procedurës do të varet zbatimi i të drejtës penale materiale, gjithnjë duke e përputhur gjendjen e vërtetuar faktike me ngjarjen reale, e cila është marrë si vepër penale (Sahiti, 1986: 40.) Sipas dispozitave të parashikuara me KPPRK, Gjykata, Prokurori i Shtetit dhe Policia që marrin pjesë në procedurë penale për veprën penale të terrorizmit, detyrohen që me vëmendje dhe me përkushtim maksimal profesional, me përkujdesje të njëjtë të

vërtetojnë faktet kundër të pandehurit sikurse edhe ato fakte që shkojnë në favor të tij. Ky rregull vlen për të gjitha fazat e procedurës, si para fillimit të procedurës, ashtu edhe gjatë zhvillimit të saj. Të pandehurit për kryerjen e veprës penale të terrorizmit sikurse edhe mbrojtësit të tij duhet t'i mundësohet shfrytëzimi i të gjitha fakteve dhe provave që janë në favor të tij (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës). Është e vërtetë se asgjë në jetë nuk është absolute, kjo vlen edhe për procedurën penale para gjykatave. Sidomos kur merret parasysh fakti se veprat penale të terrorizmit janë vepra shumë të rënda dhe gjetja e të vërtetës materiale në shumë raste është shumë e vështirë e sidomos gjetja e një të vërtete absolute. Por, është detyrim ligjor i përgjithshëm i gjykatës, prokurorit publik dhe policisë që në mënyrë të plotë dhe sa më të saktë, që është e mundshme, t'i vërtetojnë faktet, që kanë rëndësi për nxjerrjen e vendimit të drejtë dhe që me kujdes dhe në mënyrë të përkushtuar të analizojnë dhe vërtetojnë të gjitha faktet (Sijerçiq & Halilović, 2007: 22). E vërteta materiale nënkupton vërtetimin e plotë të të gjitha fakteve relevante, nga të cilat varet zbatimi i së drejtës materiale dhe i së drejtës së procedurës penale. E vërteta formale, nënkupton atë lloj vërtetimi ku është respektuar forma procedurale e parashikuar me ligj.

6.2 Zhvillimi i procedurave hetimore

Duke qenë se policia është organi që merret me punët e sigurisë dhe ka mundësitë dhe kapacitetet për të kryer veprimtari operative në terren, zakonisht fillimin e procedurës hetimore për vepra penale të terrorizmit sikurse edhe për veprat tjera penale, e bën policia. Ajo që e bën të veçantë dhe interesante për ta studiuar punën e policisë në procedimin e veprave penale të terrorizmit është edhe fakti se shtete të ndryshme kanë shtuar autorizimet policore në lidhje me veprimet procedurale kur bëhet fjalë për veprat penale të terrorizmit.

Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar, ka zgjeruar kompetencat e policisë në një numër fushash në lidhje me rastet kur dyshohet për veprë penale të terrorizmit. Këto kompetenca, kanë të bëjnë sidomos me ndalimin, kontrollin dhe arrestimin e personave që dyshohet se janë të përfshirë në veprat penale të terrorizmit (Stone, [http://eprints.lincoln.ac.uk/3144/1/terrorismarticle_\(3\).pdf](http://eprints.lincoln.ac.uk/3144/1/terrorismarticle_(3).pdf)). Në parandalimin dhe zbulimin e veprave penale të terrorizmit sikurse edhe të veprave të tjera penale sipas KPPRK, në rastet kur policia nga puna operative në terren, dyshon se është kryer apo janë duke u ndërmarrë veprime përgatitore për t'u kryer vepra penale të terrorizmit, ka për detyrë të ndërmarrë masat e nevojshme, me qëllim të zbulimit të vendndodhjes së autorit, të ndalojë autorin ose ndihmësin e tij nga fshehja ose arratisja, të zbulojë dhe të ruajë gjurmët dhe provat e tjera të veprës penale dhe sendet, të cilat mund të shërbejnë si prova, si dhe të mbledhë të gjitha informacionet, të cilat mund të përdoren në procesin penal. Të mbledhen të gjitha shënimet që janë të dobishme për zhvillimin e procesit penal, të përpilohet kallëzimi penal dhe t'ia paraqesin Prokurorisë Publike. Policia në punën e vetë operative, përmes njësive dhe oficerëve të specializuar për mbledhje të informacioneve duhet të bisedojë me qytetarë për të marrë informacione, lidhur me aktivitete të mundshme terroriste. Për veprimet të cilat policia i ndërmerr sikurse edhe për faktet dhe rrethanat e konstatuara nga hetimet, policia është e detyruar të përpilojë procesverbalin, fotografi ose shënim zyrtar. Dhe në momentin kur policia ka rritur të ndërtojë dyshim të arsyeshëm se është kryer apo është duke u tentuar të kryhet vepra penale e terrorizmit, është e detyruar që t'i dorëzojë një raport policor Prokurorit të Shtetit, i cili pastaj vendos nëse duhet filluar procedura penale apo jo (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Një nga detyrat kryesore të policisë me të arritur në vendin e ngjarjes së veprës penale të terrorizmit është sigurimi i vendit të ngjarjes.

Sigurimi i vendit të ngjarjes është veprim operativ - taktik, të cilin policia e ndërmerr me qëllim që në vendin e ngjarjes të mos ndërhyhet në mënyrë që të mund të mbledhin sa më shumë prova, të cilat gjenden në vendin e ngjarjes. Hetimet në vendin e ngjarjes janë pika e takimit në mes të shkencës, logjikës dhe ligjit. Përpunimi i një vendi të ngjarjes është një proces që përfshin dokumentimin e kushteve në vendin e ngjarjes dhe mbledhjen e dëshmive fizike përmes të cilave mund të mësojmë çfarë ka ndodhur dhe kush është kryesi i veprës penale (Scienc, <http://science.howstuffworks.com/csi.htm>). Policia ka të drejtë, t'i ndalojë dhe të mbledhë informacione nga personat që gjenden në vendin e kryerjes së veprës penale, apo të cilët mund të japin informacione të rëndësishme për procedurën penale. Ndalimi nga policia është një procedurë standarde e përgjithshme, të cilën e përdorin policitë e vendeve të ndryshme. Në rastin e dyshimit për veprë penale të terrorizmit ligjvënësit e ndryshëm kanë dhënë zgjidhje të ndryshme. Akti kundër Terrorizmit 2000 (S41 TACT) në MB, i jep policisë pushtetin për të arrestuar një person për të cilin ata kanë dyshim të arsyeshëm se është përfshirë në veprimtari terroriste, pa ndonjë urdhër nga organe tjera. Këto kompetenca janë të ngjashme me fuqitë standarde të arrestimit të dhëna policisë edhe me aktin për evidencën kriminale të vitit 1984 (APKE), porse artikulli (S41 TACT) i lejon policisë edhe ndalimin e personave për një periudhë më të gjatë para lirimit (Home Office Statistical Bulletin, 2012: 9). Gjithnjë duhet të merret parasysh, se personi i ndaluar mund të jetë vetëm një i dyshuar potencial dhe fakti që është ndaluar në asnjë mënyrë nuk nënkupton se është fajtor, fajësia e tij mbetet të vërtetohet gjatë procedurës nëse ka fakte. Në mesin e veprimeve operative - taktike të hetimeve të autorizuara sipas ligjit, që ndërmerr policia për zbulimin e veprave penale të terrorizmit, është edhe e drejta për të marrë në pyetje personat, të cilët mund të jenë dëshmitarë të një veprë penale të terrorizmit dhe mund të ofrojnë informacione të

rëndësishme për rastin. Nëse, policia e sheh si të nevojshme për të intervistuar të dyshuar të mundshëm për veprën penale të terrorizmit, zyrtarët policorë kanë për detyrë të informojnë të dyshuarin se marrja në pyetje do të bëhet për dyshim të përfshirjes në veprat penale të terrorizmit, për të cilën ai dyshohet se e ka kryer, si dhe para se të fillojë marrja në pyetje i dyshuari do të njoftohet për të drejtat e tij. (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Marrja në pyetje dhe intervistimi nga policia duhet të udhëhiqet vetëm konform dispozitave ligjore dhe çdo përjashtim apo shmangie nga këto dispozita, marrjen në pyetje nga policia do ta paraqesë si të paligjshme dhe ky intervistim do të jetë i papranueshëm për procedim penal. Gjatë intervistave, subjektet i përgjigjen pyetjeve të bëra nga hetuesit rreth krimit, të cilin ata potencialisht mund ta kenë kryer, sikurse që do të pyeten edhe për persona të tjerë, të cilët eventalisht mund të jenë të përfshirë në këto krime (Vessel, 1998: 03).

Ka shumë raste kur autorët e veprave penale të terrorizmit përdorin edhe mjete të dhunës apo edhe armë zjarri ose mjete të tjera, me të cilat të tjerët mund të rrezikohen. Në rastet kur policia ka dyshim të arsyeshëm se një person, i cili mund të jetë i dyshuar për vepër penale të terrorizmit apo vepër tjetër penale, është i armatosur ose ka në posedim çfarëdo mjeti të rrezikshëm, të cilin mjet i dyshuari mund ta përdorë për t'i sulmuar të tjerët apo për t'u vetëlënduar. Policia mund të kryejë një kontroll të përkohshëm sigurimi ndaj personit të tillë për të kontrolluar për armë ose për sende të tjera të rrezikshme. Kontrolli i përkohshëm për siguri nuk përbën kontrollin e personit dhe është i kufizuar në kontroll për armë në rrobat e jashtme të personit dhe përjashtimisht me anë të kontrollit të përkohshëm të valixheve ose automjetit nëse ato janë nën kontrollin direkt të personit të tillë. Qëllimi i kontrollit është siguria, por në rast se gjatë zbatimit të kontrollit të përkohshëm për siguri zyrtari policor gjen

sende që mund të përdoren si provë në procesin penal, ai do të veprojë në pajtim me dispozitat që e rregullojnë kontrollin e personit (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Baza e dyshimit se për çfarë ushtrohet kontrolli duhet t'i shpjegohet personit që kontrollohet, si dhe në çdo rast personi duhet të trajtohet me drejtësi, mirësjellje dhe respekt. Në rrethana të tilla, duke gjetur mjete se për çfarë kontrollohet dhe kryhet edhe arrestimi i të dyshuarit ose në rast se kontrolli rezulton pa gjetje të ndonjë mjeti, me këtë eliminohet dyshimi se personi ka në posedim mjete me të cilat do të mund të rrezikonte veten apo të tjerët (Criminal Justice Inspectorate, 2013: 04).

Me qëllim të zbulimit të autorëve të mundshëm të veprës penale të terrorizmit, në rastet kur ekziston dyshimi i arsyeshëm se personi ka ndërmarrë veprime të kryerjes apo ka tentuar të kryejë akte terroriste, policia do të ndërmarrë veprime për të identifikuar të dyshuarin. Këto veprime policore mund të përfshijnë fotografimin e personit dhe marrjen e shenjave të gishtërinjve të tij apo daktiloskopimin. Por, ka edhe raste kur ekzistojnë fakte për autorë të caktuar, por nuk dihet se ku gjendet ai, ose kur vepra penale e terrorizmit është kryer dhe ka dëshmitarë ose njerëz që do të kishin mundësi ta identifikonin autorin. Në këto raste, Prokurori i Shtetit mund të autorizojë policinë që ta publikojë fotografinë kur kjo është e nevojshme për përcaktimin e identitetit të dyshuarit dhe në raste të tjera kur do t'i kontribuojë zbatimit efikas të procedurës. Në vendin e ngjarjes, ku është kryer apo tentuar të kryhet një akt terrorist, gjatë mbikëqyrjes së vendit të ngjarjes dhe fiksimit të provave, policia fikson dhe merr edhe shenjat e gjurmëve të gishtërinjve, të cilat gjenden në vendin e ngjarjeve. Identifikimi i gjurmëve të gishtërinjve është një nga metodat biometrike më të njohura, unike dhe të qëndrueshme gjatë kalimit të kohës. Për shkak të përparimeve të mëdha në fushën e informatikës ato tani më procedohen në mënyrë të automatizuar.

Identifikimi i gjurmëve të gishtërinjve është popullor për shkak të lehtësisë së procedimit dhe burimeve të shumta në dispozicion për grumbullimin (FBI, https://www.fbi.gov/about-us/cjis/fingerprints_biometrics/biometric-center-of-excellence/modalities/fingerprint).

Raporti i Këshillit Prokurorial të Republikës së Kosovës					
Viti	Numri i personave të përfshirë sipas kallëzimeve penale të pazgjidhura në fillim të periudhës raportuese	Kallëzimet penale të cilat Prokuroritë i kanë pranuar nga:		Numri i personave të përfshirë sipas kallëzimeve penale	Numri i personave nga kallëzimet penale të hedhura
		Policia	Të tjerët		
2010	21	5	1	17	4
2011	7	1	1	13	0
2012	11	2	2	15	1
2013	22	5	0	18	1
2014	18	17	1	110	2
01.01.2015 deri 31.09.2015	122	17	4	65	0

Tabela numër 4. Raport statistikor për kallëzimet penale, si dhe numrin e personave të përfshirë të dyshuar për kryerje të akteve të terrorizmit të pranuar në prokuroritë e Republikës së Kosovës, (Këshilli Prokurorial i Kosovës, 2015).

Legjislacioni kosovar i detyron organet publike t'i paraqesin të gjitha aktivitetet që paraqesin vepër penale, për të cilat aktivitete kanë informacione (Sahiti, 2005: 191). Kjo paraqitje në praktikë nënkupton ushtrim të kallëzimit penal, e njëjta gjë vlen edhe për veprat penale të terrorizmit. Me kallëzimin penal nënkuptojmë çdo informatë të dhënë organit kompetent

lidhur me veprën penale, e cila kryesisht ndiqet. Kallëzimet penale të paraqitura pranë gjykatës, policisë, merren dhe menjëherë i përcillen prokurorit publik kompetent (Sijerçiq, & Halilović, 2007: 103). Nëse pas dorëzimit të kallëzimit penal të policisë, policia mëson fakte të reja ose nxjerr prova apo gjurmë të veprës penale, ajo detyrohet që vazhdimisht të mbledhë informata të nevojshme dhe për këtë menjëherë duhet t'ia dorëzojë Prokurorit të Shtetit raportin plotësues të kallëzimit penal të policisë. Nëse masat dhe veprimet e kryera nga policia, provat dhe të dhënat e mbledhura nuk sigurojnë bazë për kallëzim penal të policisë dhe nëse kjo nuk justifikon ekzistimin e dyshimit të arsyeshëm se është kryer veprë penale, policia megjithatë i dërgon për këtë raport të veçantë Prokurorit të Shtetit (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

Fillimi i procedurës penale mund të bëhet qoftë si reagim ndaj një veprë penale që është raportuar apo mund të jetë pjesë e përpjekjes preventive për të hetuar ndonjë aktivitet kriminal. Cilido që të jetë rasti, hetimet dhe mbledhja e dëshmive është një fazë shumë e rëndësishme në procedurën penale që shërben për ndjekje të suksesshme dhe të drejtë të dyshuarit për aktivitet kriminal. Nëse Prokurori i Shtetit, ka dyshim të arsyeshëm për kryerjen e veprës penale të terrorizmit, ai mundet që menjëherë të fillojë fazën e hetimit të procedurës penale (Simbert, 2013: 04).

Gjatë periudhës prej vitit 2010 deri në përfundim të nëntëmuorit të vitit 2015, prokuroritë penale në RK-së kanë pranuar 55 kallëzime penale, me dyshim të bazuar për kryerje të veprave penale të terrorizmit. Sipas këtyre kallëzimeve penale, 238 persona ishin të dyshuar për përfshirje në vepra penale terroriste. Ajo çfarë bie në sy nga analizimi i këtyre të dhënave statistikore, është fakti se gjatë vitit 2014, ka pasur një rritje të madhe të numrit të kallëzimeve penale në krahasim me vitet e mëparshme. Trendi i njëjtë ka vazhduar edhe

gjatë nëntëmuajorit të vitit 2015. Madje për nëntë muaj të vitit 2015, janë ngritur 17 kallëzime penale, po aq sa janë ngritur në 2014, gjatë tërë vitit. Apo aq sa janë ngritur gjatë katër viteve të mëparshme nga viti 2010 deri më 2013 (shih në tabelën numër 4). Si duket, ky shtim i aktivitetit kaq i theksuar në një periudhë kaq të shkurtër kohore në këtë fushë ka ardhur edhe si pasojë e presionit ndërkombëtar, por edhe publikimit të aktiviteteve terroriste të qytetarëve të RK-së të cilët janë pjesëmarrës në luftimet e shtetit islamik.

Veprat penale të terrorizmit, përmbajnë akte tejet komplekse dhe të cilat kanë një dozë të madhe konfidencialiteti dhe fshehtësie. Prandaj, edhe hetimi i tyre është i komplikuar dhe kërkon masa të fshehta dhe mjete teknike përmes të cilave arrihet të zbulohen veprime të caktuara, të cilat në mënyra të tjera nuk do të ishte e mundur të zbuloheshin apo dokumentoheshin. Këto masa apo edhe ndryshe të njohura si veprime të posaçme hetimi, apo teknika speciale, hetimi etj., parashikohen në shumicën e legjislacioneve bashkëkohore të procedurës penale. Meqenëse, bëhet fjalë për masat të cilat dukshëm prekin themelet e të drejtave dhe lirive të qytetarit dhe intimitetin e jetës së tyre, edhe zbatimi i tyre supozon plotësimin paraprak të kërkesave të caktuara me të cilat limitohet zbatimi i tyre vetëm në rastet kur marrë kushtimisht, në mënyrë tjetër, nuk është e mundur të zhvillohet hetimi penal, ose zbatimi i tyre gjen vështirësi të mëdha në vete (Sijerçiq, & Halilović, 2007: 134).

Sipas legjislacionit kosovar, procedura për instalimin e masave të fshehta urdhërohet nga gjyqtari i procedurës paraprake, me kërkesë të prokurorit të shtetit. Në rrethana të caktuara edhe prokurori i shtetit mund të urdhërojë përkohësisht njërën nga masat e fshehta. Me qëllim të ikjes nga keqpërdorimet e mundshme, por edhe me qëllim të mbikëqyrjes më të saktë të hetimeve, si dhe për faktin se identiteti dhe privatësia e njerëzve është një e drejtë themelore, urdhri për ndonjë masë të fshehtë duhet të ketë limite kohore dhe ato duhet të

respektohen, sepse askush nuk mund të mbetet nën masa të fshehta hetimore nëse pushojnë arsyet për të cilat janë vendosur këto masa. Në raste kur ndonjë prej kushteve për urdhërimin e masave të fshehta nuk ekziston më, zyrtari i autorizuar i policisë duhet të pezullojë zbatimin e urdhrit dhe të njoftojë me shkrim zyrtarin e autorizuar gjyqësor. Nëse urdhri është lëshuar nga gjyqtari i procedurës paraprake, zyrtari i autorizuar i policisë duhet po ashtu ta njoftojë prokurorin e shtetit. Me pranimin e njoftimit me shkrim, prokurori i shtetit ose gjyqtari kompetent duhet të sjellë vendim me shkrim për ndërprerjen e urdhrit. Veprat penale të terrorizmit shumë shpesh janë të përbëra nga veprime komplekse, që në vete përmbajnë një numër të ndryshëm të aktiviteteve dhe shpesh zgjasin për shumë kohë. Prandaj, në praktikë shpesh ndodh që veprimet inkriminuese zgjasin më shumë se kohëzgjatja e urdhrit të ligjshëm për masë të fshehtë. Për këtë arsye, ligjvënësi ka parashikuar mundësinë që prokurori i shtetit apo gjyqtari kompetent mund të vazhdojnë zgjatjen e urdhrit nëse vlejnë kushtet e njëjta dhe ka shpjegim të arsyeshëm për dështimin në sigurimin e disa të dhënave apo të gjitha të dhënave të kërkuara, sipas urdhrit të mëparshëm. Pasi të përfundojë zbatimin e masës së fshehtë hetimore, zyrtari i autorizuar i policisë ka detyrimin ligjor që t'ia dërgojë prokurorit të shtetit të gjitha materialet e mbledhura, ku bëjnë pjesë të gjitha shkresat, shiritat dhe sendet tjera lidhur me urdhrin dhe zbatimin e tij. (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Çdo provë e marrë përmes aplikimit të masave të fshehta, në rast se nuk është zbatuar procedura ligjore me përpikëri, do të jetë e papranueshme si provë në procedurën penale (Sahiti, 2005: 128). Vëzhgim i fshehtë fotografik ose me video në vende publike nënkupton masa të ndryshme operativo-taktike si: monitorimin, vëzhgimin ose incizimin e personave, lëvizjet e tyre ose aktivitetet tjera. Kjo masë kryhet nga zyrtari i autorizuar i policisë me anë të fotografimit ose me video incizime, pa dijeninë apo pëlqimin

e së paku njërit prej personave që i shtrohen kësaj mase. Fotografimi i fshehtë apo observimi special përdoret për fotografi të krijuara përmes fotografimit apo video incizimit sekret me foto video aparate speciale, të cilat fillimisht më së lehti përdoren për veprimtari informative, por që në fazat e mëvonshme procedurale mund të përdoren edhe si prova (Latifi, 2001: 25). Komunikimi ndërmjet anëtarëve të grupit terrorist, por edhe komunikimet që ata mund të kenë me ambientin e jashtëm është element shumë i rëndësishëm që mund të ndihmojë shumë në zbulimin dhe procedimin e individëve të përfshirë në aktivitete terroriste. Kontrollimi i dërgesave postare, dërgimi i kontrolluar i dërgesave postare dhe e-komunikimeve me anë të rrjetit kompjuterik përfshin kontrollin e letrave dhe dërgesave të tjera postare, si dhe komunikimin përmes rrjetit kompjuterik, nga ana e pjesëtarit të autorizuar ligjor të policisë, që mund të përfshijë shfrytëzimin e pajisjes për incizim rëntgeni. Kryhet me qëllim të zbulimit të përmbajtës së letrave të shkruar apo e-maileve (postës elektronike) ose bisedave në rrjete sociale me të cilat eventualisht mund të komunikojnë individët e përfshirë në aktivitete terroriste. Nëpër botë ekzistojnë mënyra dhe forma të ndryshme si është rregulluar çështja e monitorimit dhe përgjimit të komunikimeve në mes të personave të dyshuar për aktivitet kriminal. MB, si një nga vendet, e cila ka një eksperiencë të gjatë në luftën kundër terrorizmit, ka nxjerrë një akt normativ të quajtur “Kodi i praktikës së përgjimeve të komunikimeve”. Përmes këtij akti jepen udhëzime për procedurat që duhet të ndiqen gjatë procesit të përgjimit të komunikimeve nga ana e autoriteteve publike (Home Office, 2007). Përveç rëndësisë procedurale që ka ky veprim, rëndësia e tij shprehet edhe në aspektin parandalues. Monitorimi i fshehtë i bisedave të personave të dyshuar për aktivitete terroriste karakterizohet me përcjelljen apo monitorimin, incizimin ose transkriptimin e bisedave, si dhe zbulimin e të dhënave financiare nga zyrtari i autorizuar i policisë me anë të

mjeteve teknike, pa dijeninë ose pëlqimin e së paku njërit prej personave që i shtrohen kësaj mase (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012, neni 87).

Operacionet terroriste janë veprimtari e kushtueshme dhe të cilat duhet të financohen. Financimi i aktiviteteve terroriste ka raste kur bëhet nga anëtarët e grupit, por sidomos në rastet kur është fjala për operacione më të mëdha, atëherë financimi i veprimtarisë terroriste zakonisht bëhet përmes donacioneve të ndryshme, të cilat ka edhe raste kur kryhen përmes transfereve bankare. Kjo zakonisht bëhet nga fakti se shpesh ndodh që financuesi apo donatori është shumë larg nga autori dhe mënyra e vetme për t'i dërguar paratë është përmes transferimit bankar. Në rastin kur terroristët, i shkatërruan dy kullat e Qendrës Botërore të Tregtisë në SHBA, veprimet e tyre zbuluan globalizimin e financave të grupeve terroriste. Prandaj, qeveritë përballen me detyra të rënda në kërkimin dhe luftimin e problemeve të tjera serioze trans-kufitare dhe problemeve që përfshijnë flukse të parave nga burime të paligjshme ose për qëllime të paligjshme. Duke u bazuar në një llogaritje të thjeshtë rreth 500,000\$, ishin shpenzimet totale, të 19 terroristëve që ishin në gjendje për të hyrë në SHBA, duke përfshirë këtu shpenzimet për: tren, pilotët komercialë, udhëtimin ajror, makinat me qira, krijimin e llogarive personale bankare, paratë e marra me kartat “Automated Teller Machin-ATM”, ku ata kishin tërhequr paratë e dëguara dhe në përgjithësi jeta e financuar në mënyrë adekuate në muajt para sulmit (Pieth, 2002: 05). Prapa këtyre transfereve bankare mund të qëndrojnë individë të ndryshëm ose organizata joqeveritare apo bamirëse. Por, paratë mund të vijnë edhe nga transaksionet e ndryshme të paligjshme. Polica nëse ka arritur të krijojë dyshim të arsyeshëm për këto aktivitete, në pajtim me ligjin, mund të kontrollojë aktivitetet financiare të personave ose organizatave të caktuara. Zbulimi i të dhënave

financiare nënkupton marrjen e informatave nga bankat apo institucionet e tjera financiare për depozitat, llogaritë apo transaksionet financiare (Sijerçiq & Halilović, 2007: 136).

Njëra nga format më të rëndësishme të komunikimit në botën moderne është telekomunikimi. Madje bota në ditët e sotme nuk do të mund të imagjinonte një komunikim kaq dinamik pa ekzistimin e formave të telekomunikimit qoftë fiks apo mobil. Mirëpo, ky dinamizëm në telekomunikim ndikon edhe në lehtësimin e komunikimit dhe planifikimit të operacioneve terroriste. Ky lehtësim nganjëherë është grackë, ku ata mund të zihen përmes përgjimeve të ligjshme që i kryejnë organet e hetuesisë. Përgjimet telefonike kanë të bëjnë me nxjerrjen e detajeve që lidhen me bisedat telefonike të bëra, apo të marra nga personat e dyshimtë për veprë penale të terrorizmit, për të cilën përgjohen. Ekzistojnë dy lloje të sistemeve të telefonisë: telefoni fikse dhe telefonja mobile. Përgjimet e telefonive fikse janë më të lehta, për vetë arsyen se në shërbimin e telefonisë fikse zëri nuk kriptohet. Kjo do të thotë se kushdo që arrin të lidhet paralel me linjën e një telefonit fiks të caktuar do të mund të përgjojë të gjithë bisedën që personat e caktuar janë duke e zhvilluar. Më e komplikuar do të jetë nëse dëshirohet të përgjohen telefonat mobilë. Në mënyrë që të përgjohet me sukses një telefonatë në telefonat mobilë duhet të merren parasysh disa parakushte. Njëri nga këto parakushte është sigurimi i informacioneve rreth individëve, të cilët përgjohen. Në varësi të legjislacionit kombëtar, kompanitë që ofrojnë shërbime të telefonisë mobile janë të detyruara të regjistrojnë shënimet mbi identitetin e të gjithë klientëve të tyre dhe t'i ofrojnë ato shënime për agjencitë e zbatimit të ligjit, kurdo që, në pajtim me parakushtet ligjore, është e nevojshme, një praktikë e tillë është edhe në RK. Mirëpo, me qëllim që të iket nga ky identifikim i mundshëm, shpesh individët e përfshirë në aktivitete terroriste arrijnë të sigurojnë telefona mobilë, të cilët nuk janë të regjistruar në emër të tyre, por janë të

regjistruar në emrin e një personi të tretë, i cili mund të jetë qytetar i ndershëm dhe që s'ka të bëjë fare me aktivitete terroriste dhe policia për të nuk ka asnjë dyshim. Kështu që individët e përfshirë në aktivitetin ilegal e kryejnë përmes këtyre telefonave. Kurse, në telefonat mobilë, që janë të regjistruar në emrin e tyre, ata zhvillojnë biseda të tjera, të cilat janë legale dhe kështu i vënë në lajthim pjesëtarët e agjencive për zbatim të ligjit, të cilat janë duke i përgjuar. Kjo do të ishte një taktikë shumë e thjeshtë dhe e pakushtueshme, por grupet terroriste të sofistikuara përdorin edhe mjete të tjera që pamundësojnë përgjimin. Këtu e kemi fjalën për pajisje përmes të cilave arrihet që përgjimet e thjeshta të mund të mënjanohen, duke futur pajisje speciale në aparatet e telefonisë mobile, përmes të cilave arrihet që të prodhohen frekuenca të tjera zëri apo arrihet edhe të kriptohet biseda në mënyre të veçantë, gjë që pengon përgjimin dhe mundësinë për të kuptuar saktë se çfarë është diskutuar në bisedën e përgjuar.

Përveç përgjimit të bisedave telefonike në hetimin e veprimtarive terroriste është me rëndësi edhe përgjimi i mesazheve të shkruara. Sistemi Mobil Global (Global System for Mobile communications - GSM) mundëson marrjen dhe dërgimin e mesazheve të shkruara (Short Message System - SMS). Kjo gjë është lehtësisht e mundur të bëhet nga ofruesit e shërbimeve të telefonisë mobile, duke shfrytëzuar serverin e mesazheve. Këtij serveri mund t'i vendosen parametra të ndryshëm, si për kohëzgjatjen e ruajtjen e SMS-së, apo edhe për parametra të tjerë. Ndërsa, konform ligjit, mesazhet e dërguara ose të pranuar nga personat e dyshimtë, të cilët janë nën masën e përgjimit, do të kërkohen nga ofruesi i shërbimeve të telefonisë mobile dhe ky ka detyrim që këto mesazhe t'i përcjellë te organi hetimor sipas kërkesës së ligjshme. Përgjimi i telekomunikimeve si masë e fshehtë për të siguruar prova për procesin penal, por edhe për të parandaluar sulmin e mundshëm terrorist, aplikohet edhe

në legjislacionin procedural penal të Kosovës. Kjo masë ligjore do të mund të aplikohet gjithnjë kur ekziston dyshim i arsyeshëm se personi i tillë pranon ose transmeton komunikime që burojnë prej të dyshuarit ose që i dedikohen të dyshuarit, i cili ka kryer, apo është duke tentuar të kryejë veprë penale të terrorizmit. Me kusht që informacioni, i cili mund të merret përmes përgjimit të telefonisë do të ndihmojë në hetimin e personave që janë të përfshirë në aktivitete terroriste dhe ky informacion nuk do të kishte mundësi të merrej me veprime të tjera hetimore pa shkaktuar vështirësi të paarsyeshme ose rrezik potencial për të tjerët (Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Kosovës, 2012).

Sistemi i pozicionimit global (Global Positioning System ose GPS) është një sistem satelitor me bazë navigacioni, që mund të përdoret për të gjetur pozicionet kudo që gjenden në tokë. U dizajnuar nga Departamenti Amerikan i Mbrojtjes dhe përbëhet nga satelitet, stacione kontrolli, monitorim dhe marrës (National Wildfire Coordinating Group, http://www.nwccg.gov/pms/pubs/475/PMS475_chap5.pdf). Policia mund të shfrytëzojë edhe aparate lokatorë dhe përcjellëse, që vendosen apo ngjiten në objektet të caktuara dhe pjesëtarët e autorizuar të policisë i përdorin për të identifikuar lokacionin e personit apo objektit për të cilin ata janë duke hetuar. KPPRK u ka mundësuar organeve kompetente të përcjellin vendndodhjen e individëve të dyshuar për aktivitete terroriste, kur ekziston dyshim i bazuar se vendi i tillë përdoret për kryerje të veprës penale ose personi i tillë ka kryer, apo është duke tentuar të kryejë veprë penale të terrorizmit. Ky sistem përdoret nga agjencitë për zbatim të ligjit me qëllim të identifikimit dhe zbulimit të vendndodhjes së personave të dyshuar për aktivitete terroriste. Teknologjitë e identifikimit të vendndodhjes dhe ndjekjes tani kanë avancuar edhe më tej, sidomos përmes përdorimit të radio-SIGNAL beepersve.

Këto teknologji, duke përfshirë ndjekjen e telefonit celular dhe të dhënave të vendndodhjes dhe përdorimin e teknologjisë GPS, tani janë shumë më të sofistikuar dhe të sakta, dhe më e rëndësishmja, ato janë të afta për të siguruar monitorim të vazhdueshëm dhe hartim të bazave të të dhënave të madhe të informacionit rreth lëvizjeve të përditshme të individëve të dyshimtë për aktivitete terroriste (Safeguarding Liberty, Justice & the Rule of Law, 2011).

6.3 Baza juridike për ngritjen e akuzës

Me funksionin themelor të hetimit duhet konsideruar mbledhjen e provave dhe informatave të tjera në bazë të së cilave duhet gjykuar se a duhet ngritur akuza kundër personit të caktuar që dyshohet se ka kryer veprën penale të terrorizmit, apo të ndërpritet procedura. Përveç kësaj, funksion i hetimit është edhe mbledhja e provave, e cila gjë nuk do të mund të përsëritej në shqyrtimin gjyqësor, apo prezantimi i tyre do të gërshetohej me vështirësi të përmasave të mëdha (Sijerçiq & Halilović, 2007: 111).

Prokurori i shtetit do të mund të fillojë hetimin në bazë të kallëzimit të policisë apo burimeve tjera, nëse ky kallëzim penal atij i jep prova të mjaftueshme që të ndërtojë bazë të arsyeshme se po ndodh ose ka gjasë të ndodhë në një të ardhme vepra penale e terrorizmit. Për nga aspekti formalo – juridik në RK, hetimi penal fillon me vendimin mbi fillimin e hetimeve penale, të cilin vendim e nxjerr prokurori i shtetit, për të cilën njoftohet edhe gjyqtari i procedurës paraprake (Sahiti, 2005: 193). Ekzistojnë standarde dhe kritere të ndryshme të cilat përcaktojnë se çfarë kërkohet të përmbushet për t'u filluar një hetim penal nga prokurori. Sipas American Bar Association, nëse prokuroria konstaton, se ka arsye për të besuar, se një person, ka kryer apo është duke kryer veprime të paligjshme, prokuroria do të fillojë hetimet penale (ABA Standards for Criminal Justice, 2014). Sipas legjislacionit kosovar, vendimi për fillimin e hetimeve duhet të përcaktojë personin kundër të cilit do të

kryhet hetimi, që nënkupton të dhënat lidhur me identitetin e saktë të tij, për faktin që hetimi nuk është një proces që mund të tejzgjatet, në vendimin për fillimin e hetimeve do të saktësohet koha e fillimit të hetimit; një përshkrim i cili qartëson dhe tregon elementet themelore në bazë të të cilave është ndërtuar dyshimi, sikurse janë rrethanat dhe faktet konkrete që e justifikojnë dyshimin e arsyeshëm për kryerjen e veprës penale të terrorizmit. Në rastet kur gjatë procedurës paraprake policia gjatë mbledhjes së informacioneve preliminare, ka aplikuar masat e fshehta dhe teknike të vëzhgimit apo hetimit, të cilat kanë qenë të autorizuar dhe të ligjshme, që kanë rezultuar me prova konkrete, edhe provat me të dhënat e mbledhura deri në atë moment do t'i bashkëngjiten vendimit për fillimin e hetimeve penale. Po ashtu, në këtë vendim duhet të figurojë edhe emërtimi i saktë ligjor i veprave penale të terrorizmit, të cilat dyshohet se janë kryer apo është tentuar të kryhen. Këtij vendimi do t'i bashkëngjiten edhe rezultatet e veprimeve fillestare të policisë dhe mbledhjes së provave, të cilat për nga aspekti policor tani janë pjesë e çështjes hetimore dhe faktikisht në të shumtën e rasteve janë pjesa kryesore e provave në bazë të të cilave prokurori i shtetit nxjerr vendimin mbi fillimin e hetimeve. Edhe pas nxjerrjes së vendimit për fillimin e hetimeve, policia nuk pushon me aktivitetin operativ në zbulimin e veprës penale të terrorizmit, por nga ky moment hetimi zbatohet dhe mbikëqyrjet drejtpërdrejt nga prokurori i shtetit (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Kur flasim për mbikëqyrjen, duhet të dallojmë: mbikëqyrjen operacionale, të cilën mbikëqyrje për zyrtarët policorë të cilët udhëheqin me hetimin e rastit të dyshimtë për vepër penale të terrorizmit, e ushtrojnë eprorët e tyre policorë të drejtpërdrejtë. Ndërsa, mbikëqyrjen funksionale që lidhet drejtpërdrejt me hetimin e dyshimit për vepër penale të terrorizmit, përkatësisht me veprimet taktike ose procedurale ligjore, zyrtari policor që udhëheq këto hetime, mbikëqyrjet dhe merr

instruksionet drejtpërdrejt nga prokurori i çështjes. Prokurori i shtetit pas nxjerrjes së vendimit për fillimin e hetimeve për veprën penale të terrorizmit, ka mundësi që vet të ndërmarrë veprime hetimore ose të autorizojë policinë që të ndërmarrë veprime hetimore lidhur me mbledhjen e provave, gjë që në praktikë ndodh në shumicën e rasteve, kjo për faktin se polica ka mjete teknike dhe mundësi praktike më të mëdha që të ndërmarrë veprime hetimore. Kur nxirret vendimi për fillimin e hetimeve për veprën penale të terrorizmit, hetimi konkret do të kryhet vetëm lidhur me veprën penale të terrorizmit dhe me të pandehurin e përcaktuar në vendimin mbi fillimin e hetimit apo në rast të ndryshimit të rrethanave të caktuara në vendimin e ndryshuar sipas rrethanave konkrete (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

E gjithë procedura hetimore duhet të bazohet në parime bazë, të cilat duhet ta përshkojnë të gjithë këtë veprim. Këto parime duhet të përshkojnë arsyeshmërinë, profesionalizmin dhe humanitetin e procedurës penale. Gjatë fazës së hetimit, prokurori i shtetit çmon jo vetëm rrethanat dhe provat fajësuese, por edhe ato shfajësuese apo lehtësuese dhe siguron marrjen e provave, të cilat mund të mos jenë të mundshme në shqyrtim gjyqësor. Qëllimi i hetimit është që të mblidhen provat dhe të dhënat e nevojshme për të vendosur nëse duhet të ngritet akuza apo të pushohet procedura për të mbledhur prova, e cila mund të jetë e pamundshme apo e vështirë që të riprodhohet në shqyrtim gjyqësor. Çdo i pandehur i përmendur në vendimin për fillimin e hetimeve gëzon të gjitha të drejtat që i takojnë të pandehurit. (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

6.4 Të provuarit dhe masat për sigurimin e të pandehurit në procesin penal për veprat penale të terrorizmit

Vepra penale e terrorizmit është vepër që konsumon shumë veprime, disa nga këto veprime apo mjete përmes të cilave kryhen ose përgatiten të kryhen këto veprime, në rrethana të caktuara mund të paraqesin prova materiale për procedurën penale për të cilën janë duke u zhvilluar hetimet. Prandaj, gjatë procedurës penale, përkatësisht gjatë fazës hetimore, shpesh ka raste kur nevojitet të mblidhen sende apo materiale të caktuara, të cilat në vetvete paraqesin provë apo kur bashkohen me elemente të tjera mund të merren si provë në procedurë të mëtejshme (Sahiti, 2005: 124). Organi, i cili procedon me sigurimin e provave, duhet të angazhojë tërë potencialin njerëzor dhe teknik me qëllim të sigurimit dhe fiksimit të një numri sa më të madh të gjurmëve, të cilat në kushte të caktuara do të konsiderohen si prova. Sigurimi dhe fiksimi i gjurmëve, të cilat kanë lidhje me veprën penale të terrorizmit, paraqesin pjesën elementare të fiksimit të gjendjes faktike (Ademi, 2006: 141).

Kontrolli dhe sekuestrimi i përkohshëm, është një nga veprimet fillestare për hetimin e veprës penale të terrorizmit, të cilat zbatohen me qëllim të mbledhjes së provave. Këto veprime ndërmerren në rastet kur besohet së me kontroll mund të kapet autori i veprës penale, apo mund të gjenden gjurmë, ose sendet e rëndësishme për të zhvilluar më tutje procedurën penale. Gjatë kontrollit të banesës së personit të dyshuar për hetuesit është me rëndësi edhe të marrin informacione të tjera nga vendi ku ai jeton, aty mund të realizojnë ndryshime operative për prirjet dhe mënyrën e jetës, gjendjen e tij materiale, mundësitë e tij për të planifikuar veprimtari terroriste, rrethin e personave me të cilët ai korrespondon etj. (Korajlic & Muharremi, 2009: 251). Sendet apo mjetet e gjetura gjatë kontrollit mund të sekuestrohen përkohësisht dhe janë provë e pranueshme në shqyrtim gjyqësor dhe në

procedurë tjetër. Me kërkesë të Prokurorit të Shtetit, në çdo kohë gjatë fazës së hetimit, gjyqtari i procedurës paraprake mund të urdhërojë kontrollin e shtëpisë, të lokaleve të tjera dhe të pronës së të pandehurit, kur ekziston dyshim i bazuar se personi i tillë është i përfshirë në aktivitete që paraqesin veprimtari penale dhe kur ekziston arsyeja e bazuar që kontrolli do të rezultojë me arrestimin e personit të tillë ose me zbulimin dhe sekuestrimin e provave të rëndësishme për procedurën penale. Jo gjithnjë provat materiale mund të gjenden në shtëpinë apo pronën e të pandehurit, ato shpesh me qëllim të fshehjes apo rastësisht mund të jenë në shtëpi apo prona të njerëzve të tjerë, të cilët nuk kanë cilësinë e të pandehurit në procedurën hetimore për veprën penale të terrorizmit. Përveç kontrollimit të pronave dhe objekteve, gjatë udhëheqjes së procedurës penale me dyshim të arsyeshëm se është kryer apo do të kryhet vepër penale e terrorizmit, me qëllim të kompletimit të hetimeve shpesh ndodh që kontrolli të kryhet edhe ndaj personave të caktuar. Në këto raste, KPPRK i jep të drejtën gjyqtarit të procedurës paraprake, që të urdhërojë kontrollin personal të një personi të caktuar kur ka gjasa reale se ky kontroll do të rezultojë me zbulimin e gjurmëve ose konfiskimin e provave, të cilat dëshmojnë për kryerjen e veprimtarisë penale të terrorizmit. Ka edhe raste kur gjurmët drejojnë kah mjetet teknike dhe dyshohet se në to do të gjenden provat e kërkuara (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Nga aspekti i zgjedhjes së kohës së kontrollit duhet pasur parasysh që të gjendet koha e duhur, sepse çdo kontroll i parakohshëm apo i vonuar do të ndikojë drejtpërdrejt në rezultatin, përkatësisht në suksesin apo mosesuksesin e kontrollit (Korajlic & Muharremi, 2009: 253). Praktika njih edhe raste të tilla, që nëse kryhet kontrolli para kohe ose organet që udhëheqin procedurën hetimore për arsye të ndryshme kanë kryer me vonesë kontrollin, kjo do të ketë ndikim edhe në të gjithë procedurën penale, madje në disa raste edhe në suksesin apo mosesuksesin e procesit

gjyqësor, përkatësisht në dënimin apo lirimin e të pandehurit, fajësia e të cilit për mungesë të provave materiale ka raste kur nuk arrihet të dëshmohet. Zyrtarë policorë në rastet kur kanë informacione të besueshme ose për nga natyra e veprimit operativ mund të arrijnë në konkludim se, në pronën për të cilën ata kanë urdhër kontrolli mund të sulmohen me armë dhe t'u rrezikohet jeta e tyre ose e individëve të tjerë, ata do të futen në prona pa ia treguar pronarit urdhër kontrollin. Kufizimi i lëvizjes së personave në pronën që kontrollohet do të bëhet për disa arsye. Së pari, duke kufizuar lëvizjen zyrtarët policorë kanë kontroll mbi terrenin, situatën dhe sigurinë e tyre. Së dyti, duke ndaluar lëvizjen do të parandalohet mundësia e fshehjes, ndryshimit apo shkatërrimit të dëshmive. Duke pasur parasysh faktin se në rastet kur dyshohet për veprat penale të terrorizmit, shpesh ndodh që jo vetëm një vend të jetë objekt i kontrollit, që nënkupton se masa e kontrollit do të zbatohet në disa vende dhe duke ndaluar lëvizjen dhe mundësitë e komunikimit me ambientin e jashtëm pamundësohet edhe shkëmbimi i informacioneve, që me automatizmin nënkupton edhe mundësinë e fshehjes së dëshmive të mundshme. Zakonisht preferohet që të gjithë njerëzit që gjenden në pronën ku kontrollohet të vendosen në njërën nga hapësirat dhe me ta të qëndrojë njeri nga zyrtarët policorë, i cili do të mbikëqyrë lëvizjet e tyre dhe do të evitojë mundësinë e komunikimit të tyre mes vete dhe me të tjerët. Natyrisht këtu është fjala për komunikimin rreth çështjeve që do të dëmtonin hetimin, siç mund të jetë fshehja e sendeve apo informimi i personave të tjerë rreth kontrollit që është duke u zhvilluar (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

Para ngritjes së akuzës për vepër penale të terrorizmit, i pandehuri merret në pyetje në seancën e marrjes së deklaratës në procedurë paraprake. Në interes të zbulimit të së vërtetës, të gjithë të dyshuarve duhet t'u jepet mundësia që të jenë të intervistuar. Gjatë marrjes në

pyetje, të dyshuarit kanë të drejtë, të jenë në dijeni për akuzat e ngritura kundër tyre dhe t'u jepet një mundësi e arsyeshme për të dhënë shpjegim rreth këtyre akuzave. Marrja në pyetje është proces për të fituar sa më shumë informacione rreth veprës të cilën dyshohet se është kryer (Investigation, <https://www.fyi.org.nz/request/244/response/2484/attach/5/Investigative%20interviewing%20suspect%20guide.pdf>). Të pandehurin për veprën penale të terrorizmit e merr në pyetje gojarisht prokurori i shtetit, ose marrjen në pyetje mund t'ia besojë edhe policisë. Marrja në pyetje është veprim hetimor që kërkon mjeshtri të veçantë, por teknika e përdorur duhet të jetë në pajtim me ligjin. Pyetjet të pandehurit nuk duhet parashtruar në bazë të supozimit që i pandehuri ka pranuar diçka që ai nuk e ka pranuar. Të pandehurit mund t'i kërkohet që të pohojë ose të mohojë fakte të caktuara. Pyetjet që parashtrohen gjatë marrjes në pyetje duhet të bazohen në provat dhe shkresat që janë relevante për procedurën penale. Marrja në pyetje të pandehurit duhet t'i ofrojë mundësinë për t'i kundërshtuar arsyet e dyshimit kundër tij dhe për të nxjerrë në pah faktet që janë në favor të tij. Nëse i pandehuri është arrestuar dhe mbahet në paraburgim, gjyqtari i procedurës paraprake nuk urdhëron vazhdimin e hetimit apo vazhdimin e paraburgimit përveç nëse prokurori i shtetit tregon se hetimi po zbatohet në mënyrë aktive dhe vonesat janë jashtë kontrollit të tij (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Prokurori i shtetit nëse ka prova të mjaftueshme ka mundësi ligjore që të kërkojë nga gjyqtari i procedurës paraprake që të urdhërojë masat për sigurimin e pranisë së pandehurit për veprë penale të terrorizmit. Në këto masa përfshihet thirrja, urdhër arresti, premtimi i të pandehurit se nuk do ta braktisë vendqëndrimin, ndalimi për t'iu afruar vendit ose personit të caktuar, paraqitja në stacionin policor, dorëzania, arresti shtëpiak dhe paraburgimi (Simbert, 2013: 7).

Arrestimi paraqet një formë të kufizimit të lirisë së një personi të caktuar, që aplikohet nga shteti për një person, gjatë kohës që është në arrest, personi është i burgosur dhe është i privuar nga e drejta e tij për të lëvizur lirisht (Amerikan Bar Asociacion, http://apps.americanbar.org/rol/publications/armenia_rights_of_arrested_persons.pdf).

Parimisht masa e arrestit për veprimtari penale të terrorizmit do të aplikohet ndaj personave për të cilët gjykata ka lëshuar urdhër arrest, si dhe ndaj personave të cilët janë të kërkuar nga Interpoli. Çdo person i privuar nga liria me arrest, duhet që pa vonesë të sillet te gjyqtari i procedurës paraprake, për të vendosur mbi paraburgimin. I dyshuari për veprimtari penale terroriste do të arrestohet edhe pa urdhër paraprak të gjykatës në të gjitha raste kur një person kapet në flagrancë gjatë kryerjes së ndonjë aktiviteti penal të lidhur me terrorizmin ose në rastet kur personi është në ndjekje për veprën e kryer penale të terrorizmit. Parimisht veprat penale të terrorizmit paraqesin vepra të rënda penale, prandaj në të shumtën e rasteve në momentin kur prokurori i shtetit autorizon hetimin, kërkon nga policia që të arrestojë dhe ndalojë personin e dyshuar për përfshirje në veprime terroriste. Ndërsa, në rrethana të ngutshme që shumë shpesh janë prezente te këto lloj veprash penale, policia e arreston personin dhe menjëherë pas arrestimit e informon prokurorin e shtetit (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Jo të gjithë pjesëmarrësit në kryerjen e veprës penale të terrorizmit ose veprave të tjera penale të ndërlidhura me terrorizmin, të cilat i sanksionon KPRK, paraqesin rrezik të njëjtë për shoqërinë, si dhe jo ndaj të gjithë të pandehurve, të cilët dyshohet të jenë të involvuar në këto vepra, është e nevojshme të aplikohet patjetër masa e arrestimit, ndalimit apo paraburgimit. Ndalimi për t'iu afruar vendeve të caktuara, parqet një masë tjetër, të cilën do të mund ta zbatojë gjykata, me qëllim të sigurimit të pranisë së të pandehurit, për veprë penale të terrorizmit në procedurë është ndalimi i të pandehurit për t'iu

afruar vendit apo personit të caktuar. Gjykata gjatë procedurës penale, këtë masë do të mund ta caktojë kur ekzistojnë rrethanat që tregojnë qartë se ndalimi i tillë mund të zvogëlojë rrezikun që i pandehuri t'i afrohet vendit apo personit. Me qëllim të shmangies së ikjes së të pandehurit, gjykata mund të urdhërojë që i pandehuri të paraqitet herë pas here në kohë të caktuar në stacionin policor, në rajonin ku i pandehuri e ka vendbanimin apo vendqëndrimin ose në vendin ku i pandehuri është ndodhur në momentin e urdhrit. Gjykata mund të urdhërojë paraburgim nëse i pandehuri nuk paraqitet në kohë në stacionin policor, siç është parashikuar në vendim (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

Në vende të ndryshme në varësi nga sistemi juridik edhe dorëzania është një institut që po gjen vend gjithnjë e më shumë në sigurimin e të pandehurit në procedurë. Në rekomandimet që dalin nga Komisioni për legjislacion dhe reformat e sistemit juridik të Irlandës Veriore, si një vend që ka pasur probleme për një kohë të gjatë me krimet e dhunshme, sidomos me aktet terroriste, e ku dorëzania është një institut shumë i rëndësishëm dhe që përdoret në raste të ndryshme nëse parakushtet në të cilat zhvillohet procedura lejojnë këtë. Dorëzania është përcaktuar si kusht garantues i parashikuar me ligj, në lidhje me procedurën për një person, i cili është akuzuar ose dënuar për veprën penale ose në lidhje me një vepër penale për një person, i cili është nën arrest për veprën ose për arrestimin e të cilit për veprën një urdhër i miratuar për lirim me kusht, është duke u lëshuar, nëse kushti plotësohet d.m.th., jepet dorëzania (Northern Ireland Law Commission, 2012: 12). Edhe legjislacioni i RK-së, ka parashikuar aplikimin e dorëzanisë, në mënyrë që në kushte të caktuara i pandehuri të mbrohet në liri ose të lirohet nga paraburgimi. Dorëzania, sipas këtij legjislacioni, përkufizohet si një shumë e parave e përcaktuar sipas peshës së veprës penale, rrethanave

personale dhe familjare të të pandehurit dhe gjendjes materiale të personit që e jep dorëzaninë. Dorëzania mund të jepet me para të gatshme, me letra me vlerë, sende të vlefshme dhe me pasuri të tjera të luajtshme me vlerë të konsiderueshme, të cilat lehtë mund të shndërrohen në para dhe të ruhen me vënien e hipotekës për shumën e dorëzatisë mbi vlerat e paluajtshme të personit që jep dorëzani ose me detyrim personal të një apo më shumë personave, që në rast të ikjes së të pandehurit zotohen të paguajnë shumën e caktuar të dorëzatisë. Nëse i pandehuri ikën, me vendim të gjykatës caktohet që vlera e dhënë si dorëzani të derdhet në fondin për kompensimin e viktimave (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

Arresti shtëpiak është një tjetër masë më e lehtë se paraburgimi për sigurimin e pranisë së të pandehurit në procesin për veprën penale të terrorizmit. Arresti shtëpiak përfshin mbylljen apo qëndrimin e detyrueshëm në vendbanimin primar. Kjo masë shihet si një alternativë e cila është më lehtë e përballueshme sesa burgu tradicional. Arresti shtëpiak ka për qëllim të jetë një kufizimin dhe është projektuar për të mbajtur shkelësin nga përsëritja e krimit (Criminal Defense Lawyer, <http://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/crime-penalties/what-is-house-arrest-how-to-request-it>). Arresti shtëpiak nënkupton urdhrin që gjykata me vendim vendos që i pandehuri nuk guxon të largohet nga vendet, ku ai e ka vendbanimin ose vendqëndrimin apo nga institucioni publik për trajtim ose përkujdesje. Kjo masë, për zbatimin e saj, mbikëqyret nga gjykata përmes policisë. Arsytet për caktimin e arrestit shtëpiak janë përafërsisht të ngjashme sikurse caktimi i paraburgimit, vetëm se te arresti shtëpiak gjykata beson se edhe pa caktuar masë paraburgimi efekti do të jetë i njëjtë (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Edhe pse masa e ndalimit për t'iu afruar vendit apo personit të caktuar, lajmërimit në stacion policor, apo dorëzania, jepen për

rrethana për të cilat mund të caktohet edhe paraburgimi, prapëseprapë ligjvënësi në këtë Kod i ka parashikuar këto masa, të cilat janë shumë më humane, më të lehta për t'u aplikuar, si dhe ekonomikisht më të lehta për t'u përballuar për shtetin dhe individin. Prandaj, këto masa mund të aplikohen për rastet kur gjykatat vlerësojnë se do të arrihet prania e mjaftueshme në procesin penal e të pandehurit edhe pa përdorur masa, të cilat janë më pak humane si p.sh., paraburgimi. Në aplikimin e këtyre masave më së miri vërehet parimi i humanizmit dhe ekonomizimit të sistemit të drejtësisë penale në përgjithësi, ku masa e paraburgimit aplikohet vetëm në rastet kur prania e të pandehurit në procedurë është e pamundur në mënyrë tjetër. Paraburgimi paraqet masën për sigurimin e pranisë në procedurë penale, që mund t'i caktohet të pandehurit që dyshohet të jetë i përfshirë në terrorizëm. Paraburgimi nuk paraqet dënim penal dhe as që guxon të shikohet nga ai prizëm. Për këtë arsye paraburgimi duhet të reduktohet në kohën sa më të shkurtër të mundshme dhe të ndërpritet në çdo fazë të procedurës në momentin kur pushojnë shkaqet për caktimin e tij. Paraburgimi është masë në procedurën penale, e cila mund të aplikohet vetëm kur ekziston një qëllim legjitim, është përcaktuar të jetë e nevojshme dhe duhet të jetë proporcional në çdo rast individual (UNHCR Detention Guidelines, 2012).

Në rastet kur i pandehuri për veprimtari penale terroriste shpallet fajtor dhe dënohet me burgim, atëherë gjykata si pjesë të dënimit me burgim do ta llogarisë edhe kohën kur i paraburgosuri ka qëndruar në paraburgim. Ndërsa, në rastet kur gjykata shpall të pafajshëm të pandehurin e dyshuar për vepër penale të terrorizmit, ai gëzon të gjitha të drejtat që të kërkojë kompensimin e dëmit për kohën që ka qëndruar i pafajshëm në paraburgim. I pandehuri që dyshohet për vepër penale të terrorizmit mund të mbahet në paraburgim më së shumti një muaj nga dita e arrestimit. Para ngritjes së akuzës, paraburgimi nuk mund të

zgjase më shumë se katër muaj kur procedura zbatohet për vepër penale të: ndihmës në kryerjen e terrorizmit, ndihmon kryesin apo bashkëpjesëmarrësin pas kryerjes së një veprë terroriste, duke i siguruar fonde ose burime të tjera materiale, shtytja për kryerjen e veprave terroriste, fshehja ose moslajmërimi i terroristëve dhe grupeve terroriste, përgatitja e veprave terroriste.

Raport statistikor						
Viti	<i>Pezullimi i hetimit (numri personave)</i>	Pushimi i hetimit (numri personave)	Heqja dorë nga ndjekja penale (numri personave)	Dërgimi në kompetence (numri personave)	Akuza pas hetimit (numri personave)	Kallëzimi penal është zgjidhur në mënyrë tjetër
2010	7	7	9	0	1	0
2011	0	3	0	6	1	0
2012	1	2	0	0	0	1
2013	3	3	0	8	10	0
2014	4	0	0	0	14	0
01.01.2015 deri 31.09.2015	42	20	0	0	52	0

Tabela numër 5. Raport statistikor për ecurinë e hetimeve për veprat penale të terrorizmit të udhëhequra nga prokuroritë e Republikës së Kosovës, (Këshilli Prokurorial i Kosovës, 2015).

Kur ka shkak të bazuar dhe bindës për të besuar se ekziston rrezik i përgjithshëm apo rrezik i dhunës nëse lirohet i pandehuri në procedurë paraprake, vazhdimi i paraburgimit mund të vazhdohet edhe për gjashtë muaj të tjerë për një maksimum të përgjithshëm të kohëzgjatjes së paraburgimit prej tetëmbëdhjetë muajve. Nëse akuza nuk ngritet para kalimit të afateve të

parashikuara se të mbushen tetëmbëdhjetë muaj atëherë i paraburgosuri do të lirohet (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012). Ngritja e aktakuzës për veprimtari penale e lidhur me kryerjen e aktit terrorist, bëhet në momentin kur prokurori i shtetit konsideron se ka mbledhur informacione, prova dhe dëshmi të mjaftueshme për veprën penale dhe kryesin e saj, të cilat fakte paraqesin dyshim të bazuar mirë se i pandehuri ka kryer veprën penale të terrorizmit, me qëllim që procedura të vazhdojë para gjykatës, ai ngre akuzën. Në të kundërtën, prokurori i shtetit nxjerr vendimin për pushimin e hetimit (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012, neni 240).

Me nocionin akuzë duhet kuptuar kërkesa e shkruar dhe e përpiluar në formën e caktuar ligjore, të cilën e paraqet prokurori publik nën kushtet e caktuara me ligj, me qëllim të caktimit të shqyrtimit gjyqësor kundër personit të caktuar si i pandehur për shkak të veprës së caktuar penale (Ilić, 2001: 215).

Gjatë periudhës prej vitit 2010 deri në vitin 2014, prokuroritë penale të RK-së edhe përkundër faktit se kanë pranuar një numër të konsiderueshëm të kallëzimeve penale për veprimtari terroriste, ato kanë arritur të ngrenë akuzë penale për vepër terroriste, vetëm në dy raste. Parametër ky i cili nuk tregon për ndonjë efikasitet të lartë të këtyre institucioneve. Në rastin e parë akuza është ngritur në vitin 2010 ndaj një personi, e njëjta gjë ka ndodhur edhe në vitin 2011. Ndryshim rrënjësor ka pasur gjatë vitit 2014, kur nga 18 kallëzimet penale të pranuara, prokuroritë kanë ngritur aktakuzë penale për 110 persona. Pothuajse i njëjti trend ka vazhduar edhe në nëntë mujorin e vitit 2015, kur nga 18 kallëzime penale të pranuara, prokuroritë e RK-së, kanë ngritur akuzë për veprimtari terroriste ndaj 65 personave, shih tabelën numër 5. Kjo ngritje e numrit të akuzave, si duket më së shumti ka të bëjë me zhvillimet ndërkombëtare, sidomos me luftimet në Siri, ku dyshohet se një numër i

konsiderueshëm i shtetasve kosovarë, kanë qenë ose janë duke luftuar përkrah grupeve ndërluftuese në këtë vend. Disa nga këta persona janë pjesë e hetimeve penale nga prokuroritë e Kosovës. (Telegrafi, <http://www.telegrafi.com/lajme/ja-kush-jane-55-kosovaret-e-arrestuar-per-terrorizem-2-50934.html>). Nga ana tjetër, analiza e të dhënave për vitet e lartpërmendura na jep të kuptojmë se një numër relativisht i madh i kallëzimeve penale nuk merren në konsideratë si të pabazuara, pushohen hetimet apo hiqet dorë nga ndjeka penale në mungesë të provave. Një element tjetër që bie në sy gjatë analizimit të të dhënave statistikore, për procedimin penal të veprave penale të terrorizmit është edhe fakti se në kallëzimet penale të ngritura për këto vepra ka një numër relativisht të madh të individëve që dyshohet të jenë bashkautorë. Nga ky numër relativisht i madh i personave të paraqitur në kallëzime penale, është arritur të ndërtohen relativisht pak akuza, edhe me pak gjykime. Ky disproporcion kaq i madh në mes numrit të kallëzimeve të ngritura dhe akuzave, si dhe një numri fare simbolik të gjykimeve të përfunduara, tregon edhe një mangësi më shumë në sistemin juridik kosovar. Prokurorët dhe gjykatësit të cilët merren me trajtimin e veprave të terrorizmit merren edhe me të gjitha veprat e tjera penale dhe nuk janë të trajnuar apo të specializuar në fushën e terrorizmit.

Vërtetimi i të vërtetës, rreth asaj se çfarë konkretisht ka ndodhur gjatë kryerjes së veprës penale të terrorizmit lidhet me faktet apo ngjarjet, ndodhitë, dukuritë, sendet apo proceset nëpër të cilat ka kaluar kryerja e veprës penale të terrorizmit. Se, sa lidhen dhe sa ofrojnë informacion faktet rreth realitetit është çështje e vërtetimit të tyre. Provat në procedurën penale paraqiten si të dhëna, të cilat flasin për saktësinë e ndonjë fakti. Ndërsa, si mjete të provës në procedurën për veprën penale të terrorizmit mund të paraqiten: personat si i pandehuri, dëshmitari, eksperti nëse flitet në cilësinë e shpjegimit të ekspertizës së tij, apo

eventualisht viktima, sendet dhe objektet e ndryshme materiale, të cilat në momentin e kryerjes së veprës kanë qenë në vendngjarje apo që lidhen në ndonjë mënyrë me veprën penale, si dhe veprimet e ndryshme si marrja në pyetje, inspektimi i vendit të ngjarjes etj. (Sahiti, 2005: 134).

Sipas legjislacionit procedural penal të RK-së, kompetente për të proceduar me veprat penale të terrorizmit është Gjykata Themelore, brenda territorit të së cilës është kryer ose është tentuar të kryhet vepra penale apo brenda territorit ku është shkaktuar pasoja. Ndërsa, nëse ekziston rasti kur një vepër penale e terrorizmit është kryer ose është tentuar të kryhet apo pasojat e saj janë shkaktuar në territorin e më shumë se një gjykate ose në kufijtë e atyre territoreve, kompetente për të proceduar me çështjen është ajo gjykatë, e cila e para e ka filluar procedurën gjyqësore si përgjigje në kërkesën e prokurorit të autorizuar (Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, 2012).

KAPITULLI VII: PARANDALIMI DHE LUFTIMI I TERRORIZMIT NË REPUBLIKËN E KOSOVËS SIPAS LEGJISLACIONIT TË POSAÇËM

Legjislacioni bazik, për luftimin e terrorizmit, që në rastin e Kosovës është KPRK dhe KPPRK edhe pse përfshin në mënyrë të detajuar sanksionimin e terrorizmit dhe veprimeve të tjera të ndërlidhura me të, prapëseprapë nuk kanë qenë të mjaftueshme në përballje me një dukuri globale kaq të rrezikshme si terrorizmi. Prandaj RK-ja, sikurse edhe shumë vende të tjera, ka ndjekur një praktikë të miratimit të ligjeve të posaçme, të cilat sanksionojnë dukuri konkrete të cilat lidhen me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Në këtë grup të ligjeve hyjnë edhe ligjet për ndërtimin dhe funksionimin e institucioneve të cilat në veprimtarinë e tyre e kanë për detyrë ndërmarrjen e të gjitha masave për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit.

7.1 Ligjet me karakter të posaçëm dhe ndikimi i tyre në parandalimin dhe luftimin e dukurive të cilat mund të parandalojnë kryerjen e akteve terroriste

Financimi është njëri nga elementet kryesore të zhvillimit të çdo aktiviteti qoftë legal apo kriminal. Edhe kryerja e akteve terroriste ka një kosto, e cila nuk është çdoherë lehtë e përballueshme pa ndihmën e të tjerëve. Shpenzimet janë prezente gjatë të gjitha aktiviteteve: duke filluar nga pagesa për qëndrimin e operatorëve në një vend të caktuar me qëllim të identifikimit, planifikimit dhe kryerjes së analizës së një objekti të caktuar, shpenzimet rreth sigurimit të mjeteve me të cilat do të kryhet akti terrorist, shpenzimet për të tërhequr operatorët në rast se ata mbasin gjallë. Ndërsa, kur është fjala për sulme vetëvrasëse, mbulimi i shpenzimeve dhe kompensimi material për familjen e autorit të aktit terrorist, si dhe shpenzimet për vazhdimësi të aktiviteteve të ardhshme terroriste të organizatës etj. Këto që u

përmendën janë vetëm disa nga shpenzimet e mundshme që nevojiten të mbulohen për kryerje të akteve terroriste, sepse aktivitetet terroriste janë aktivitete, ku kërkohen shpenzime të vazhdueshme, me qëllim të parandalimit dhe luftimit të pastrimit të parave si një aktivitet kriminal në vetvete, por edhe si një aktivitet, i cili shumë herë përdoret me qëllim të financimit të aktiviteteve terroriste, RK-ja e ka miratuar një ligj të posaçëm për parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit. Për të mundësuar operacionalizimin e zbatimit të këtij ligji është themeluar edhe Njësia e Inteligjencës Financiare, në kuadër të Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave, si institucionin qendror i pavarur kombëtar përgjegjës për kërkimin, marrjen, analizimin dhe shpërndarjen tek autoritetet kompetente dhe bërjen publike të informacionit në lidhje me pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit. Detyrat e NjIF-së, sipas ligjit, janë: të grumbullojë, analizojë informacione, të kërkojë të dhëna dhe dokumente, të krijojë dhe mirëmbajë bazën e të dhënave për të gjitha informacionet e grumbulluara ose të pranuar, të hartojë statistika dhe raporte dhe pas kësaj t'i bëjë rekomandime Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave dhe Ministrisë së Drejtësisë, pastaj agjencive ligjzbatuese si: policisë, doganave dhe personave apo organeve të tjera, në lidhje me masat që duhet të merren dhe legjislacionin që duhet të miratohet për të luftuar pastrimin e parave dhe financimin e aktiviteteve terroriste. NjIF do të identifikojë klientët dhe do të verifikojë identitetin e tyre, monitorojë në vazhdimësi marrëdhëniet e tyre afariste, duke përfshirë edhe hetimin e transaksioneve të dyshimta. Ky ligj ju ndalon bankave dhe institucioneve financiare të hapin llogari anonime për klientët e tyre. Përkundrazi, ligji kërkon nga bankat dhe institucionet financiare që të verifikojnë emrin, adresën dhe datën e lindjes, të gjithë klientëve. Çdo transaksion në monedhë në shumën e barabartë me ose më lart se 10 000 euro, nëse i kryer si një transaksion i vetëm ose disa transaksione që duket të

jenë të ndërlidhura. Duke pasur parasysh rrezikshmërinë e lartë të veprimeve të inkriminuara me këtë ligj është parashikuar që këto veprime të hyjnë në kompetencën ekskluzive hetimore të Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (Ligji për Parandalimin e Shpëlarjes së Parave dhe Financimit të Terrorizmit, 2010).

Rreziqet nga aktivitetet e ndryshme qoftë edhe aktivitetet terroriste, të cilat mund të paraqiten, nuk vijnë gjithnjë nga brenda apo nuk e kanë gjithnjë gjenezën brenda territorit të RK-së. Ligji për kontrollin dhe mbikëqyrjen e kufirit shtetëror mundëson analizën e kërcënimeve dhe rreziqeve për sigurinë kombëtare, që eventualisht mund të vijnë edhe nga aktivitete terroriste. Ky ligj ka për qëllim parandalimin, zbulimin dhe kapjen e autorëve të veprave penale, parandalimin dhe zbulimin e të gjitha rreziqeve tjera për rendin publik, rendin juridik, sigurinë kombëtare dhe marrëdhëniet ndërkombëtare (Ligji për Kontrollin dhe Mbikëqyrjen e Kufirit Shtetëror, 2012).

7.2 Korniza ligjore që mundëson punën e institucioneve që merren me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit

Agjencia e Kosovës për Inteligjencë është themeluar me qëllim të mbledhjes, analizimit dhe shpërndarjes së informacioneve, të cilat kanë të bëjnë me rreziqe dhe kërcënime të ndërlidhura me sigurinë kombëtare të RK-së. Fokusi i kësaj agjencie është sidomos në informacione që kanë të bëjnë me kërcënimet dhe rreziqet që mund të jenë nga më të ndryshmet dhe që cenojnë ose të cilat do të mund të cenonin integritetin territorial, integritetin e institucioneve, rendin kushtetues, stabilitetin dhe zhvillimin ekonomik, terrorizmin ndërkombëtar apo vendor dhe të gjitha çështjet e tjera të inteligjencës të lidhura me sigurinë e Kosovës, të cilat janë të rëndësishme esenciale për popullin e Kosovës, si dhe kërcënimet ndaj sigurisë globale. Informacionet rreth të gjitha këtyre rreziqeve dhe

kërcënimeve, të cilat u përmenden më lart dhe shumë të tjera, të cilat nuk janë përmendur në këtë tekst dhe që eventualisht mund të vijnë nga brenda apo jashtë vendit, pavarësisht nga natyra dhe objektivi i tyre, mund të jenë interesante për punën e Agjencisë.

Ligji në mënyrë takstative kërkon nga Agjencia e Kosovës për Inteligjencë që një nga fushat kryesore të mbledhjes së informacioneve të jetë pikërisht mbledhja e informacioneve, të cilat kanë të bëjnë me veprimet që paraqesin apo janë të ndërlidhura me nxitjen, ndihmën dhe shtytjen ose përkrahjen e akteve terroriste, të cilat eventualisht mund të jenë të drejtuara ndaj Republikës së Kosovës apo ndonjë vendi tjetër (Ligji për Agjencinë e Kosovës për Inteligjencë, 2008). Për informacionet e mbledhura për të cilat ekziston bazë për dyshim se një person apo grup i caktuar po përgatit apo organizon, ka kryer apo po përgatitet të kryejë veprë penale e lidhur me aktivitete terroriste, Agjencia e Kosovës për Inteligjencë do të njoftojë Policinë e Kosovës dhe prokurorin publik kompetent me qëllim të procedimit ligjor të mëtejshëm të veprimit terrorist.

Në RK, përveç prokurorive të rregullta nga viti 2008, me ligj të posaçëm është krijuar një prokurori e veçantë, e cila ka disa kompetenca të veçanta për ndjekjen e disa veprave penale, të cilat paraqesin rrezikshmëri të lartë për shoqërinë, në mesin e këtyre veprave është edhe ndjekja e veprës penale të terrorizmit qoftë edhe nëse janë në tentativë, dhënie ndihme apo në forma të ndryshme të bashkëpunimit (Ligji për Prokurorinë Speciale të Republikës së Kosovës, 2008).

Policia e Kosovës si një nga institucionet kryesore në fushën e sigurisë, ka për detyrë t'u mundësojë një jetë të qetë duke ofruar siguri për të gjithë qytetarët e RK-së, përfshirë këtu edhe sigurinë nga rreziqet e mundshme që mund të sjellin aktivitetet kriminale dhe ato terroriste. Përveç parandalimit të rrezikut eventual nga aktivitetet terroriste, PK-ja ka për

detyrë që të hetojë të gjitha aktivitetet për të cilat dyshohet se paraqesin veprimtari penale të terrorizmit dhe të arrestojë autorët e tyre. Zyrtarët policorë janë të autorizuar të kryejnë, me iniciativën e tyre, kontrollin parandalues të personave, objekteve, hapësirave dhe vendeve të caktuara, në rastet kur kanë dyshim të arsyeshëm për aktivitete terroriste, me qëllim të parandalimit të rrezikut të menjëhershëm ndaj sigurisë publike, jetës dhe pronës së qytetarëve.

Kontrolli mund të përfshijë përdorimin e mjeteve teknike dhe të tjera për të zbuluar eksploziv, materie kimike, biologjike apo materiale radioaktive. Duke u bazuar në KPPRK, policia, pas pranimit të informacioneve rreth ndonjë aktiviteti terrorist, menjëherë njofton prokurorin publik të Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (Ligji për Policinë e Kosovës, 2008).

7.3 Mbrojtja e dëshmitarëve dhe informatorëve

Mbrojtja e dëshmitarëve është një sfidë shumë e madhe pothuajse për të gjitha vendet e globit, përfshirë këtu edhe vendet e zhvilluara, për faktin se mbrojtja e dëshmitarëve është një proces shumë i ndërlikuar dhe i kushtueshëm. Ndërsa, Kosova si një vend i vogël në tranzicion, me një ekonomi të pazhvilluar dhe të varfër, edhe përkundër përpjekjeve të institucioneve për të gjetur zgjidhje adekuate për mbrojtjen e dëshmitarëve, ende vazhdon të mbetet një nga shtetet me njërën nga sfidat kryesore të sistemit të drejtësisë. Në praktikë ka shumë raste ku për shkak të kërcënimeve apo frikësimeve të ndryshme, dëshmitarët potencialë, dëshmia e të cilëve vlerësohet të jetë e rëndësishme në shumë raste, shpeshherë refuzojnë pjesërisht apo edhe tërësisht të dëshmojnë në formë të ligjshme për ato që dinë. Kjo shihet më së miri në kritikën e organizatave të ndryshme ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, pikërisht për këtë çështje, mungesën e ofrimit të mbrojtjes për këta dëshmitarë.

Nga fundi i viti 2006, disa nga organizatat ndërkombëtare që operojnë në Kosovë kishin sponsorizuar një mision për të vlerësuar gjendjen, duke dhënë rekomandime në këtë fushë. Si rezultat i këtij projekti kishte dalë edhe një raport që parashikonte krijimin e një programi të financuar, duke u mbështetur në staf policor profesional, miratimin e një ligji gjithëpërfshirës (Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OSBE), misioni në Kosovë, 2007). I përballur me këtë situatë, Kuvendi i Kosovës, në vitin 2011, miratoi Ligjin për Mbrojtjen e Dëshmitarëve, i cili ofron një infrastrukturë për mbrojtje të dëshmitarëve dhe bashkëpunëtorëve të drejtësisë, duke mundësuar aplikimin e masave të mbrojtjes, gjatë dhe pas procedurës penale me qëllim të eliminimit të rrezikut apo presionit ndaj dëshmitarit të rrezikuar në lidhje me hetimet e veprave penale, për të cilat me ligj parashikohet dënimi me pesë ose më shumë vite burgim, që nënkupton edhe veprat penale të terrorizmit. Kushtet paraprake për aplikimin e masave mbrojtëse do të mund të zbatohen ndaj personit në lidhje me veprat penale të parashikuara nëse: ekziston rreziku serioz se ndaj atij personi dhe personave të afërm të tij, ose në rastet kur personi, i cili gjendet në cilësinë e dëshmitarit pranon që të bashkëpunojë ngushtë me organet e hetuesisë dhe organet gjyqësore për veprat penale të lartpërmendura. Masa mbrojtëse zbatohet për të siguruar mbrojtje të dëshmitarit të mbrojtur nga rreziku serioz për jetën e tij, shëndetin fizik apo psikik. Aplikimi i kësaj mase bëhet me propozimin për caktimin e një apo më shumë masave mbrojtëse, duke marrë në konsideratë rrethanat specifike dhe mendimin e personit të rrezikuar. Masat mund të zbatohen vetëm me pëlqimin e personit të rrezikuar. Masat mbrojtëse urdhërohen dhe zbatohen deri në ndryshimin e rrethanave kur personi i mbrojtur do të jetë në gjendje të japë pëlqimin e tij për t'u mbrojtur. Në çdo moment kur dëshmitari i mbrojtur refuzon të japë pëlqimin, mbrojtja e caktuar duhet të ndërpritet. Masat e mbrojtjes për dëshmitar nuk mund

të zbatohen ndaj të miturve të rrezikuar, pa pëlqimin paraprak të prindërve ose kujdestarit të tyre. Ndërsa, kur është rasti të personat e privuar pjesërisht, apo plotësisht nga zotësia e veprimit, pëlqimin e jep personi i autorizuar me ligj për përfaqësimin e tyre apo kujdestari. Kërkesën për vendosjen e ndonjë dëshmitari nën masa mbrojtëse mund ta paraqesë: prokurori, gjykatësi i çështjes apo vet dëshmitari i rrezikuar (Ligji për Mbrojtjen e Dëshmitarëve, 2011).

Ligji për mbrojtjen e informatorëve paraqet një tjetër ligj të posaçëm me qëllim të parandalimit dhe luftimit të terrorizmit. Qëllimi i këtij ligji është krijimi i bazës ligjore për shtytjen dhe nxitjen e informatorëve të informojnë ose të paraqesin informacionet që ata i posedojnë për veprimet e kundërligjshme, të institucionet përkatëse për zbatimin e ligjit. Informatorët eventualisht mund të posedojnë informacione për ndonjë veprim të kundërligjshëm, e që ky veprim i kundërligjshëm mund të jetë edhe ndonjë informacion i ndërlidhur me aktivitete terroriste. Informator mund të jetë çdo person, i cili si qytetar, informon në mirëbesim autoritetin përkatës brenda institucioneve publike në nivelin qendror apo lokal, për ekzistencën e veprimit të kundërligjshëm që në rastin e studimit tonë do të ishte informatori që posedon ndonjë informacion rreth ndonjë aktiviteti që ndërlidhet me veprën penale të aktiviteteve terroriste. Informacioni mund të jepet duke ia transmetuar gojarisht drejtpërdrejt personit zyrtar, me shkrim, me e-mail apo përmes postës. Institucionet publike në nivelin qendror apo lokal janë përgjegjëse: të pranojnë informacionin, të krijojnë kushte për punë të pavarur dhe të papengueshme të personit, i cili i ka informuar veprimet potenciale të kundërligjshme, të krijojnë kushte të mbrojtjes së integritetit, të ruajë provat

materiale dhe personale me të cilat vërtetohet veprimi i kundërligjshëm (Ligji për Mbrojtjen e Informatorëve, 2011).

Problemi i rrjedhjes së informacione të rëndësishme është një çështje shumë e debatueshme në fushën e sigurisë. Ndërsa, ruajtja e informacioneve është një problem me të cilin përballen të gjitha vendet, në disa raste më shumë e diku më pak, në këtë aspekt nuk ka ndonjë ndryshim rrënjësor as në RK. Me qëllim të themelimit të një sistemi unik për klasifikimin dhe ruajtjen e informacioneve, që kanë të bëjnë me interesat e sigurisë së Kosovës, si dhe verifikimin e sigurisë së personave që kanë qasje në këto informacione të klasifikuara, është miratuar Ligji për klasifikimin e informacionit dhe verifikimin e besueshmërisë. Ky ligj zbatohet ndaj personave fizikë dhe juridikë, të cilët në çfarëdo forme mund të kenë qasje në informacionet e klasifikuara dhe mundëson verifikimin e gjithë personave që do të kenë qasje në informacionet e klasifikuara (Ligji për Klasifikimin e Informacionit dhe Verifikimin e Besueshmërisë, 2010).

7.4 Ndalimi i pjesëmarrjes në konflikte të armatosura jashtë territorit të

Republikës së Kosovës

Pas shpërthimit të konfliktit në Siri, bota u përball me një numër të qytetarëve, të vendeve të ndryshme, të cilët për arsye të caktuara, ju bashkëngjitën fraksioneve dhe grupeve të ndryshme ndërluftuese në këtë vend. Në mesin e tyre ishin edhe një numër i caktuar i qytetarëve të RK-së. Me zgjerimin e konfliktit, ky numër filloi të shtohet dhe të paraqesë shqetësim për institucionet e RK-së, por edhe për institucionet ndërkombëtare. Në mesin e 22 shteteve perëndimore, e përfshirë këtu gjithë Evropën, SHBA-të, Rusinë dhe Turqinë, prej ku shumica e luftëtarëve të huaj dyshohen se u janë bashkuar organizatave militante në Siri dhe Irak. Kosova, deri në mes të muajit janar 2015, renditej në vendin e tetë, me 232 raste të

konfirmuara. Aktualisht, rreth 30 për qind e rasteve të përgjithshme të konfirmuara të luftëtarëve të huaj nga Kosova konsiderohet të jenë ende me grupet në Siri (Kosovar Ceter for Security Studies, 2015). Në një konferencë të mbajtur në korrik 2015, ministri i Punëve të Brendshme i RK-së, ka konfirmuar se, sipas informatave që posedon MPB-ja, janë rreth 300 qytetarë të Kosovës, që kanë marrë pjesë në luftimet në Siri dhe Irak, aktualisht janë rreth 100 qytetarë atje, rreth 40 janë deklaruar të vdekur (Koha, <http://koha.net/?id=9&l=68301>). Me qëllim të mbrojtjes së interesit shtetëror dhe sigurisë kombëtare, Kuvendi i Republikës së Kosovës ka miratuar një ligj të veçantë që përcakton veprën penale të bashkimit apo pjesëmarrjes në ushtrinë ose policinë e huaj, në formacionet e jashtme paraushtarake ose parapolicore, në organizimet grupore apo individualisht, në çfarëdo forme të konflikteve të armatosura jashtë territorit të Republikës së Kosovës. Ky ligj do të zbatohet ndaj çdo personi i cili merr pjesë apo organizon, rekruton, financon, nxit, udhëheq apo trajnon personat ose grupe të personave me qëllim të bashkimit apo pjesëmarrjes, në çfarëdo forme të konflikteve të armatosura jashtë territorit të RK-së. Me qëllim që nga ky ligj të mos dëmtohen shtetasit e RK-së, të cilët kanë shtetësinë e shtetit të huaj dhe janë pjesë e ushtrisë, ose në rastet kur shtetasit e Kosovës shërbejnë në formacionet ushtarake nën kontrollin e qeverive ndërkombëtarisht të pranura apo organizatave ndërkombëtare siç mund të jetë OKB-ja apo Misionet e BE-së, dispozitat e këtij ligji nuk do të zbatohen. E njëjta gjë vlen edhe në rastet kur strukturat e sektorit të sigurisë të RK-së, veprojnë jashtë territorit të RK-së. Procedura për hetimin dhe ndjekjen e autorëve të veprave penale të përcaktuara me këtë ligj, është në kompetencë të Prokurorisë Speciale dhe zhvillohet në bazë të Kodit të Procedurës Penale (Ligji për ndalimin e pjesëmarrjes në luftëra të huaja, 2015).

Ky ligj është njëkohësisht edhe një hap në përafrimin e legjislacionit kosovar me aktet normative ndërkombëtare, përkatësisht me rezolutën 2178 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së, e cila u miratua në shtator të vitit 2014, ku të gjitha pesëmbëdhjetë vendet anëtare miratuan rezolutën me qëllim që të pengojnë luftëtarët e huaj të marrin pjesë në luftime për organizata terroriste. Rezoluta kërkon nga shtetet anëtare që të hartojnë legjislacionin për t'i ndjekur penalisht luftëtarët e huaj terroristë. Sipas kësaj rezolute termi “luftëtarët e huaj terroristë” përfshin: individë që udhëtojnë në një shtet nga shtetet e të tyre me qëllim që të kryejnë, planifikojnë, përgatisin, trajnohen apo i trajnojnë të tjerët ose marrin pjesë në aktet terroriste, duke përfshirë edhe lidhjet me konfliktin e armatosur (UN Security Council Resolution 2178 on Threats to International Peace and Security caused by terrorist acts, 2014).

KAPITULLI VIII: ANALIZË KRAHASIMORE E LEGJISLACIONIT KOSOVAR PËR LUFTIMIN E TERRORIZMIT ME LEGJISLACIONIN E DISA VENDEVE TË BASHKIMIT EVROPIAN

8.1 Krahasimi i kuadrit ligjor për luftimin e terrorizmit të Republikës së Kosovës me legjislacionin e Republikës së Sllovenisë

Republika e Sllovenisë, është njëra nga ish republikat jugosllave, anëtare me të drejta të plota në BE. Ky vend ndodhet në pjesën Juglindore të Evropës Qendrore (European Union, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/slovenia/index_en.htm). Arsyeja pse është zgjedhur të analizohet legjislacioni slloven është sepse Republika e Sllovenisë, ka qenë pjesë e ish RFJ-së dhe ka kaluar nëpër sfida të cilat kanë ngjashmëri me sfidat nëpër të cilat ka kaluar edhe RK-ja, gjithashtu edhe legjislacioni slloven ka qenë pjesë e legjislacionit jugosllav ashtu sikurse edhe legjislacioni kosovar. Sllovenia ka një numër të popullsisë që është pak më i madh se numri i popullsisë së Kosovës. Sllovenia është njëri nga vendet që konfirmon se dënon rreptë çdo formë të paraqitjes së terrorizmit. Nuk ka dhe nuk mund të jetë ndonjë justifikim për terrorizëm (Permanent Mission of Republic of Slovenia to the United Nations, <http://newyork.predstavništvo.si/index.php?id=2354&L=1>). Përafërsisht sikurse edhe në legjislacionin kosovar, legjislacioni slloven në luftën kundër terrorizmit përfshin legjislacionin bazik dhe ligjet e tjera. Legjislacion bazik në luftimin e terrorizmit në Slloveni, konsiderohen Kodi Penal i miratuar në vitin 2008 dhe Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Sllovenisë i miratuar në vitin 2007. Përderisa në Kodin Penal të RK-së, jepet përkufizimi i terrorizmit dhe në mënyrë të veçantë dhe penalizohen veprat e tjera si ndihma apo organizimi në kryerjen e veprës terroriste, në Kodin Penal të Sllovenisë, përcaktohet se çfarë konsiderohet vepër penale terroriste dhe njëkohësisht në të

njëjtin nen penalizohen edhe veprimet e ndihmës, udhëheqjes apo organizmit të grupit terrorist. Ndërsa përmes neneve të veçanta penalizohen vetëm: financimi dhe trajnimi i terroristëve. Në legjislacionin penal slloven është edhe një nen i veçantë i cili ndalon nxitjen dhe glorifikimin publik të veprimtarisë terroriste, diçka e tillë nuk ekziston në legjislacionin kosovar. Në aspektin e dënimeve, legjislacioni slloven, për një nuancë është më i butë. Përderisa legjislacioni kosovar, minimumin e dënimit për vepër terroriste e kufizon në 5 vjet dënim me burgim, legjislacioni slloven për këtë vepër parashikon minimumin e dënimit me burgim prej 3 vjetësh (Criminal Code of Republic of Slovenia, 2008).

Për nga aspekti procedural dhe i hetimeve ka ngjashmëri të shumta në mes këtyre dy legjislacioneve. Në të dy legjislacionet, procedurën hetimore e udhëheq prokurori publik, ndërsa gjykatat veprojnë sipas parimit të juridiksionit territorial. Prokuroria gjatë fazës së zhvillimit të hetimeve, në qoftë se ka bazë të arsyeshme për të besuar se një person i caktuar ka kryer, është duke kryer, është duke u përgatitur për të kryer apo organizon kryerjen e ndonjëres prej veprave terroriste, mund të kërkojë aplikimin e masave të fshehta si vëzhgimi apo përgjimi. Masat e fshehta urdhërohen nga gjyqtari hetues në kërkesën e prokurorit të çështjes (Criminal Procedure Act of Republic of Slovenia, 2007). Në dallim nga legjislacioni kosovar në të cilin nuk ekziston gjyqtari hetues dhe këtë procedurë e kryen gjyqtari i procedurës paraprake.

Legjislacioni slloven, sikurse legjislacioni kosovar ka të miratuar “Aktin mbi parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit”, miratuar në vitin 2007. Përmes këtij ligji janë harmonizuar ligji kombëtar në lidhje me dispozitat e rishikuara kundër pastrimit të parave (Act on the Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing, 2007). Ai është i ngjashëm me ligjin kosovar për parandalimin e shpëlarjes së parave dhe financimin e

terrorizmit. Gjithashtu në vitin 2007, Sllovenia ka nënshkruar edhe Konventën e Këshillit të Evropës për Pastrimin, Kërkimin, Sekuestrimin dhe Konfiskimin e Produkteve të Krimit dhe për Financimin e Terrorizmit. Me ligjin e ri, Zyra për parandalimin e pastrimit të parave ka fituar kompetenca në fushën e zbulimit dhe parandalimit të financimit të terrorizmit, dhe i krijon mundësi për të shkëmbyer informacione me vendet e tjera dhe për të miratuar marrëveshje me homologët.

Duke pasur parasysh faktin se RK-së se ende nuk është anëtare e OKB-së, ajo ka shprehur gatishmërinë për respektimin e instrumenteve ndërkombëtare në luftën kundër terrorizmit. Në dallim nga kjo, Sllovenia si anëtare e OKB-së, ka nënshkruar 14 instrumente nga 16 konventat dhe protokollet e OKB-së në luftën kundër-terrorizmit (Permanent Mission of the Republic of Slovenia to the OSCE, <http://www.osce.org/fsc/86835?download=true>).

8.2 Krahاسimi i kuadrit ligjor për luftimin e terrorizmit të Republikës së Kosovës me legjislacionin e Republikës së Austrisë

Austria është një vend kryesisht malor i cili gjendet në pjesën lindore të Alpeve. Ky varg malor dominon pjesët perëndimore dhe jugore të Austrisë, ndërsa pjesa e ulët përfshin krahinat të cilat gjenden në pellgun e lumit Danub (European Union, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/austria/index_en.htm). Arsyeja pse kemi zgjedhur këtë vend për të krahasuar legjislacionin për luftimin e terrorizmit, është sepse Austria konsiderohet si një nga vendet e zhvilluara të Evropës, e cila ka pasur dhe ka lidhje historike, gjeografike dhe kulturore me Ballkanin në përgjithësi, por edhe me shqiptarët dhe Kosovën në veçanti.

Austria nuk ka ndonjë ligj të posaçëm i cili në mënyrë specifike do t'i kushtojë vetëm sanksionimit të terrorizmit. Austria hyn në mesin e atyre shteteve, ku ndjekja penale për

veprimtarinë terroriste kryhet sipas Kodit Penal dhe Kodit të Procedure Penale. Kodi Penal i Republikës së Austrisë është miratuar në vitin 2002, duke pësuar ndryshime në fushën e luftimit të terrorizmit sidomos në vitin 2011. Ndërsa, Kodi i Procedurës Penale (KPP) është aprovuar në vitin 1975, por ka pasur ndryshime disa herë në vitet në vijim. Në mënyrë të ngjashme sikurse edhe në legjislacionin kosovar, procedura penale për veprat penale të terrorizmit në Austri udhëhiqet sipas Kodit të Procedurës Penale. Kjo do të thotë se në parim, ligjërisht nuk ka dallime të mëdha në aspektin procedural të ndjekjes së veprave penale që lidhen me terrorizmin dhe procedurave të cilat vlejnë për krime të tjera. Të gjitha rastet individuale duhet të gjykohen nga gjykatat kompetente në bazë të KPP-së, dhe të drejtat e mbrojtjes janë të njëjta si në të gjitha procedurat e tjera (Strafprozeßordnung für die Republik Österreich, 2011). Në reformat e sistemit të drejtësisë, të vitit 2008, dispozitat mbi procedurën e hetimore në Austri, kanë ndryshuar rrënjësisht. Sistemi i mëparshëm i një gjyqtari hetues kryesor i cili udhëhiqte procedurat hetimore të iniciuara nga prokurori publik, janë ndryshuar në një sistem të një procedure uniforme hetimore nën drejtimin e prokurorit publik (Austrian Delegation to the Human Dimension Seminar, 2006). Një sistem i ngjashëm ishte edhe në Kosovë në periudhat e mëhershme, por që u ndryshua gjatë reformave në sistemin e drejtësisë penale të vitit 2004. Në Austri, aktet individuale terroriste dënohen sipas dispozitave të përgjithshme të Kodit Penal. Përveç kësaj, Kodi Penal austriak parashikon që për vepra të veçanta të kriminalizojë aktet terroriste në kushte të caktuara. Në Kodin Penal të Austrisë, gjejmë përkufizimin ligjor për grupin terrorist, në të cilin qartësohet se çfarë kuptojmë me grup terrorist sipas legjislacionit austriak, si dhe përcaktohen dënimet për udhëheqje të grupit dhe anëtarësimi në grup terrorist. Ndërsa, në një nen të posaçëm specifikohet cila vepër paraqesin akt terrorist, si dhe sanksionohet bashkimi në grup për të

kryer veprë terroriste, e gjithë kjo në të njëjtin nen sikurse edhe për organizatat kriminale, që nuk kanë të bëjnë me terrorizëm. Kjo është një karakteristikë interesante dhe e cila e dallon legjislacionin austriak nga legjislacionet e vendeve të tjera. Në mënyrë të posaçme, në Kodin Penal austriak, veprë penale konsiderohet edhe financimi i terrorizmit (Strafgesetzbuches für die Republik Österreich, 2002). Në parim nuk vërehen dallime të mëdha në mes zgjidhjeve të cilat përdoren në Kodin Penal të Austrisë dhe zgjidhjeve ligjore që ofron legjislacioni kosovar. Por, ka disa ndryshime në mënyrën si përcaktohen çështjet si lehtësimi apo trajnimi për kryerje të veprës penale terroriste. Përderisa në legjislacionin penal kosovar: lehtësimin, rekrutimi, fshehja ose moslajmërimi trajtohen si vepra të veçanta penale të terrorizmit dhe në ligjin penal sanksionohen në mënyrë të veçantë përmes neneve përkatëse. Në legjislacionin penal austriak këto vepra janë pjesë e një neni ose të neneve të ndryshme të cilat sanksionojnë këto veprime. Një ndryshim interesant nga kjo fushë në legjislacionin austriak e gjejmë në ndryshimet e Kodit Penal të Austrisë të vitit 2011, kur si vepra të veçanta penale parashikohen: vepra penale e mësimi apo trajnimit për të kryer akte terroriste, vepra penale e provokimit apo nxitjes për të kryer akte terroriste si dhe vepra penale e miratimit apo pajtimit për kryerjen e veprës terroriste. Këto ndryshime në Kodin Penal austriak janë bërë kryesisht me qëllim të promovimit të vlerave parandaluese.

Dënimet për akte terroriste janë më të larta në krahasim me veprat penale të tjera në përgjithësi dhe dënimi për veprë terroriste kap një maksimum deri në njëzet vjet burgim. Përveç kësaj, për krimet e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit Kodi Penal austriak, parashikon edhe konfiskimin e aseteve (Strafgesetzbuches für die Republik Österreich, 2001). Edhe këtu kemi një dallim, sepse legjislacioni kosovar për veprë penale të terrorizmit parashikon edhe dënimin me burgim të përjetshëm.

Juridiksioni në lidhje me gjykimin e veprave penale terroriste në Austri, rregullohet në mënyrë të ngjashme si rregullohet edhe me legjislacionin kosovar, përkatësisht sipas parimit të territorialitetit. Të gjitha veprat penale të kryera në territorin e Austrisë janë të dënueshme sipas ligjit austriak. Vepra penale e terrorizmit sipas legjislacionit austriak do të konsiderohet se është kryer në territorin austriak nëse vepra është kryer ose do të kryhej në territorin austriak apo në rastet kur dëmi nga vepra penale e shkaktuar prodhon një rezultat që korrespondon plotësisht ose pjesërisht në territorin austriak ose duhet të dëmtojë atë. Në kuadër të masave ligjore të tjera në luftën kundër terrorizmit, Austria në vitin 2010, ka miratuar një ligj të ri për zbatimin e sanksioneve ndërkombëtare të quajtura "Sanksionet Akti 2010". Ky ligj mundëson, që të gjitha fondet apo asetet, të cilat janë asete apo të ndërlidhura me organizatat apo grupet terroriste, mund të ndalohen nga qarkullimi i tyre pa vonesë, përkatësisht të bëhet ngrirja e tyre. Ligji parashikon hetimet e nevojshme për të zbuluar fonde të dyshuara për ndërlidhje me terrorizmin, pastaj parashikon monitorimin e pajtueshmërisë me masat e ndalimit dhe parashikon dënimet në rast të mos përmbushjes së detyrimeve ligjore (Bundesgesetz über die Durchführung internationaler Sanktionsmaßnahmen, 2011). Institucionet financiare janë të detyruar të informojnë NjFI ose FIU, pa vonesë nëse ka dyshim apo bazë të arsyeshme për të besuar se ndonjë transaksion ose të ndonjë pjesë e pasurisë shërben për qëllim të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit. Në këtë aspekt dallon legjislacioni kosovar, ku NjIF i raporton ministrit të Financave, ndërsa në Austri, Njësia austriake Financiare e Hetimeve (Geldwäschemeldestelle, "A-FIU") është themeluar pranë Zyrës Federale të Hetimeve Penale (Anti-Money Laundering Forum, <http://www.anti-moneylaundering.org/europe/Austria.aspx>). Në mënyrë të ngjashme sikurse edhe në

legjislacionin kosovar edhe legjislacioni austriak ka ligjin për policinë i cili quhet “Sicherheitspolizeigesetz”. Ky ligj ka për qëllim ruajtjen e sigurisë publike, që përfshin edhe parandalimin e kërcënimeve dhe mbështet autoritetet e sigurisë. Autoritetet e sigurisë janë të ngarkuara me parandalimin e kërcënimeve të një natyre të përgjithshme, ato janë përgjegjëse për parandalimin e sulmeve të rrezikshme të çfarëdo natyre qofshin. Austria për dallim nga Kosova, është nënshkruese e akteve normative ndërkombëtare në luftën kundër terrorizmit, që nënkupton akteve relevante të kësaj fushe të miratuar nga OKB-ja dhe nga Këshilli i Evropës.

8.3 Krahassimi i kuadrit ligjor për luftimin e terrorizmit të Republikës së Kosovës me legjislacionin e Republikës së Finlandës

Finlanda është një shtet me një histori mjaft interesante. Ajo gjatë një periudhe kohore ishte pjesë e Mbretërisë së Suedisë, prandaj edhe ka një trashëgimi të reflektuar në përhapjen e gjuhës dhe kulturës suedeze. Ndërsa, në një periudhë tjetër historike Finlanda u bë pjesë e Perandorisë Ruse, kur edhe u bë deklarata finlandeze e pavarësisë. Republika e Finlandës është një nga pesë vendet nordike dhe njëkohësisht është vendi më verior në BE. Ajo është një nga vendet më pak të populluara në BE (European Union, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/finland/index_en.htm). Arsyeja pse është zgjedhur legjislacioni i Finlandës për luftimin e terrorizmit, për t’u krahasuar me legjislacionin kosovar është, se Finlanda është një vend i cili nuk ka të bëjë asgjë me Kosovën apo Ballkanin. Finlanda është një vend në një distancë të largët, me një traditë, histori dhe kulturë krejt të ndryshme nga Kosova. Në këtë rast qëllimi ka qenë të shikohen perspektivat dhe zgjidhjet ligjore të vendeve krejtësisht të ndryshme nga RK-ja.

Legjislacioni themelor për luftimin e terrorizmit në Finlandë është Kodi Penal i Republikës së Finlandës, i cili daton nga viti 1889 me ndryshimet e viteve 2003, 2004, 2012 dhe Akti i investigimeve kriminale i Republikës së Finlandës, i miratuar në vitin 2014, në bazë të cilit udhëhiqet procedura hetimore për dyshimin për vepra penale terroriste. Kodi Penal finlandez, në mënyrë shumë të ngjashme me Kodin Penal kosovar, sanksionon veprimtarinë terroriste. Kodi Penal finlandez e përkufizon veprën penale terroriste, ajo çfarë e karakterizon këtë përkufizim është se përkufizimi i veprës fillon nga qëllimi i kryerjes së veprës. Kodi i parashikon si vepra të veçanta penale terroriste edhe përgatitjen e veprës me qëllime terroriste, drejtimin e grupit terrorist, promovimin e aktiviteteve të grupit terrorist, trajnimin dhe përgatitjen për kryerje të veprës penale terroriste, rekrutimin dhe financimin e aktiviteteve terroriste (Criminal Code of Finland, 2012). Në mënyrë të ngjashme sikurse në legjislacionin procedural penal kosovar edhe në legjislacionin finlandez, vepra terroriste hetohet sipas rregullave procedurale të njëjta sikurse edhe për çdo krim tjetër. Një dallim në këtë aspekt është se në rastet kur vepra penale terroriste është kryer jashtë territorit të Finlandës, këto raste nuk mund të hetohen pa urdhër të Prokurorit të Përgjithshëm (Criminal Investigation Act, 2014). Një dallim nga legjislacioni kosovar, i cili masat e fshehta hetimore i parashikon në Kodin e Procedurës Penale, legjislacioni finlandez, masat e fshehta si vëzhgimi, blerja e fshehtë e informacioneve apo vëzhgimin e pajisjeve teknike i sanksionon me Aktin e Policisë, ndryshimet e të cilit kanë hyrë në fuqi në vitin 2014 (Police Act, 2011). Kompetencat e policisë dhe parimet kryesore të policimit janë të përcaktuara kryesisht në Aktin e Policisë, ato janë formuluar në përputhje me të drejtat e njeriut dhe kanë për qëllim të sigurojnë që policia finlandeze është në gjendje të bashkëpunimit efektiv në luftën kundër terrorizmit. Gjithashtu ecuria e përdorimit dhe procedurat për aplikimin e këtyre masave

rregullohen me një ligj të posaçëm, i cili quhet “Akti për masat shtrënguese”. Për hetimin e veprave terroriste, masat shtrënguese në dispozicion të organeve të ndjekjes penale janë: arrestimi, ndalimi, ndalimi i udhëtimit, ngrirjen e pasurisë dhe sekuestrimi. Edhe kompetencat në dispozicion të autoriteteve finlandeze të zbatimit të ligjit për hetimin e veprave terroriste janë dhënë kryesisht përmes ligjit të ashtuquajtur “Akti i masave shtrënguese”. Ky, Akt, përmban edhe dispozitat mbi masat e fshehta shtrënguese, të cilat përdoren pa dijeni të personit të dyshuar. Këtu hyjnë: përgjimi i telekomunikacionit, marrja e informacioneve të tjera përmes përgjimit të telekomunikimeve, monitorimi i telekomunikacionit, përvetësimi i të dhënave identifikuese që tregon vendndodhjen e pajisjes së komunikimit celular dhe mbikëqyrja teknike (Coercive Measures Act, 2011).

“Akti i procedurës kriminale”, paraqitet si një ligj i cili është i ngjashëm me Kodin e Procedurës Penale, dhe i rregullon çështjet procedurale si të drejtën e ngritjes së akuzës, kompetencën e gjykatës, procedurat gjatë gjykimit, shqyrtimin kryesor të çështjes etj., procedurat e aktivizimit të çështjes sipas pretendimeve civile, palët në procedurë, kostoja e procedurës, mënyra e votimit, mënyra e marrjes së vendimit nga gjykata etj. (Criminal Investigation Act, 2002).

Gjatë hulumtimit është vërejtur një çështje interesante në legjislacionin finlandez, për procedimin penal. Sipas legjislacionit finlandez hetimet udhëhiqen nga prokurori publik, vetëm në rastet kur oficeri i policisë është i dyshuar në një vepër penale në kryerjen e detyrave të tij zyrtare apo në rastet kur kjo është e nevojshme dhe në funksion të seriozitetit të veprës penale, çështje kjo e cila është totalisht e ndryshme nga legjislacioni kosovar ku prokurori publik në të gjitha rastet drejton hetimet penale.

KAPITULLI IX: AKTET NDËRKOMBËTARE NË FUSHËN E TERRORIZMIT

9.1 Roli i OKB-së në miratimin dhe promovimin e akteve normative për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit

Përpjekjet e bashkësisë ndërkombëtare për të krijuar një bazament ligjor ndërkombëtar në luftimin e terrorizmit datojnë shumë herët. Por, këto përpjekje u bënë më serioze në kohën e Lidhjes së Kombeve, përkatësisht, me rastin e atentatit ndaj mbretit jugosllav Aleksander Karagjorgjevic dhe vrasjen e ministrit francez Louis Barthou. Këto dy vrasje ishin një pretekst i arsyeshëm, dhe me këtë rast Lidhja e Kombeve angazhoi një komision ekspertësh të cilët punuan nga viti 1934 deri me 1937, dhe projektuan një draft konventë për parandalimin dhe dënimin e terrorizmit si dhe një projekt draft për krijimin e një gjykate ndërkombëtare. Edhe përkundër një pune të gjatë, të këtij komisioni, për arsye të ndryshme kryesisht të natyrave politike si dhe të interesave të ndryshme strategjike të shteteve të ndryshme, këto projekte asnjëherë nuk u konkretizuan dhe nuk morën trajtën e një akti me karakter ndërkombëtar (Articles, https://www.oecd-neo.org/law/nlb/nlb-76/007_029.pdf).

Terrorizmi ka qenë intensivisht në agjendën ndërkombëtare edhe nga viti 1934, kur Lidhja e Kombeve mori hapin e parë të madh në diskutimin e një projekt konventë për parandalimin dhe dënimin e terrorizmit. Edhe përkundër faktit që kjo konventë u miratua përfundimisht në 1937, ajo asnjëherë nuk kishte hyrë në fuqi. Ndërsa, shumë më vonë, diku nga viti 1963, bashkësia ndërkombëtare ka elaboruar 14 instrumente universale juridike dhe katër amendamente për të parandaluar paraqitjen e akteve terroriste. Këto instrumente janë zhvilluar nën kujdesin e OKB-së dhe agjencive të saj të specializuara si Agjencia

Ndërkombëtare e Energjisë Atomike (IAEA) të cilat janë të hapura për pjesëmarrje nga të gjitha vendet anëtare (Latifi, 2001: 43).

OKB-ja si pasardhëse e Ligës së Kombeve, e krijuar në vitin 1945, menjëherë pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore, njihet si organizata e cila ka dhënë një kontribut shumë të rëndësishëm në përpjekjet që, në aspektin ndërkombëtar, të organizojë dhe nxisë shtetet anëtare në promovimin dhe miratimin e masave kundër terrorizmit ndërkombëtar, kështu që në mbledhjen e 32-të, të AP-me, të OKB-së u formua një Komitet *ad hoc*. Ky Komitet kishte detyrë specifike që të hulumtojë dhe studiojë në mënyrë të detajuar problematikën e paraqitjes së akteve terroriste dhe të përpilojë një raport të detajuar për këtë problem, raport ky i cili ju paraqit AP-me, në sesionin e 33-të, të OKB-së.

Bashkësia ndërkombëtare duke qenë koshiente se aktivitetet terroriste paraqesin rrezik permanent për të gjithë njerëzimin, u detyrua që të arrijë deri te kompromisi për nxjerrjen e akteve normative, të cilat detyrojnë shtetet të ndërmarrin të gjitha masat, që kanë të bëjnë me parandalimin dhe luftimin e të gjitha akteve dhe që ndërlidhen në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë me aktivitetet terroriste. Pjesa më e madhe e kontingjentit të akteve normative ndërkombëtare, që kanë të bëjnë me parandalimin dhe luftimin e aktiviteteve terroriste përmblodh: deklaratat, konventat dhe rezolutat. Kontingjenti më i madh i normave ndërkombëtare është miratuar nga organizatat me karakter ndërkombëtar si: Organizata e Kombeve të Bashkuara, Bashkësia Evropiane, Organizata e Bashkëpunimit Islamik, Organizata e Shteteve Amerikane, Organizata e Unitetit Afrikan, Asociacioni për Bashkëpunim Rajonal i shteteve të Azisë Jugore, Forumi ndërqeveritar i shteteve ekonomikisht më të zhvilluara në botë i njohur si grupi G8, etj.

KS i OKB-së ka miratuar një numër rezolutash, të cilat kanë të bëjnë me terrorizmin, që janë miratuar në kontekstin e të dënuarit të akteve specifike terroriste. Ndërsa, AP-me e OKB-së ka miratuar një numër të madh të konventave, të cilat inkurajojnë dhe detyrojnë shtetet nënshkruese, që në legjislacionet e tyre të inkriminojnë veprat penale të terrorizmit, si dhe aktet e tjera të ndryshme, që drejtpërdrejt ose tërthorazi kanë të bëjnë me terrorizmin.

Disa nga rezolutat e KS-së, ndikuan edhe në krijimin e një kuadri të përbashkët për të vepruar në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Një nga ato është edhe Rezoluta 1269, e cila u miratua në takimin e 4053-të, që ishte mbajtur më datën 19 tetor të vitit 1999, në të cilën KS i OKB-së, në mënyrë shumë të qartë, shprehu shqetësimin e tij të thellë mbi rritjen e numrit të akteve të terrorizmit ndërkombëtar, që rrezikojnë jetën dhe mirëqenien e individëve në të gjithë botën, si dhe paqen dhe sigurinë e të gjitha shteteve. KS-ja, dënoi të gjitha aktet e terrorizmit, pavarësisht nga motivi, kudo dhe nga kushdo që ishin kryer, duke i trajtuar ato si akte kriminale dhe të pajustificueshme, në veçanti ato të cilat mund të kërcënojnë paqen dhe sigurinë ndërkombëtare.

KS i OKB-së, njëkohësisht ju bëri thirrje të gjitha shteteve që të bashkëpunojnë me njëri-tjetrin, për të parandaluar dhe luftuar aktet terroriste, për të mbrojtur shtetasit e tyre dhe personat e tjerë nga sulmet terroriste dhe për të sjellë para drejtësisë autorët e këtyre akteve. Ai më tej u bëri thirrje të gjitha shteteve që të marrin masat e duhura, në përputhje me dispozitat përkatëse të së drejtës ndërkombëtare dhe legjislacionin kombëtar, duke përfshirë standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, para dhënies së statusit të refugjatit, me qëllim të sigurimit se azilkërkuesi nuk ka marrë pjesë në vepra terroriste. KS i OKB-së, u bëri thirrje të gjitha shteteve për të shkëmbyer informacione në përputhje me të drejtën

ndërkombëtare dhe vendore dhe të bashkëpunojnë në çështje administrative dhe juridike për të parandaluar kryerjen e akteve terroriste (UN Security Council, Resolution 1269, 1999).

Detyrimi kryesor që përcaktohet dhe kërkohet nga aktet normative ndërkombëtare kundër terrorizmit është përfshirja e krimeve të përcaktuara në aktin në fjalë në legjislacionin penal kombëtar, si dhe nga shtetet nënshkruese kërkohet penalizimi përmes dënimit të këtyre veprave. Shtetet palë në këto akte normative do të bien dakord për të marrë pjesë në ndërtimin e një "juridiksioni universal" për këto vepra, që nënkupton ndërmarrjen e të gjitha masave të nevojshme për t'u dhënë gjykatave kombëtare juridiksion mbi veprat penale të përmendura në këto akte. Duke përfshirë juridiksionin e bazuar në territorialitet, juridiksionin e bazuar në kombësinë e autorit të veprës, viktimave dhe juridiksionin e bazuar në praninë e thjeshtë të një të dyshuari në territorin e tyre. Shtetet gjithashtu duhet të pranojnë detyrimin ose për të ekstraduar personin e dyshuar i cili gjendet në territorin e tyre ose për të filluar procedurën penale kundër tij (O'Donnell D, 2006).

Rrëmbimi i disa aeroplanëve të linjave komerciale dhe rreziku që kishte sjellë kjo dukuri, ndikoi që OKB-ja të marrë iniciativën për miratimin e një akti normativ që sanksionon aktet kriminale në bordin e aeroplanëve. Më 14 Shtator 1963, në Tokio të Japonisë, u nënshkrua: "Konventa mbi veprat penale dhe aktet e tjera të kryera në bordin e aeroplanëve", e cila u depozitua pranë Sekretarit të Përgjithshëm, të Organizatës Ndërkombëtare të Aviacionit Civil, ndërsa hyri në fuqi në vitin 1969. Kjo konventë përcakton një qasje uniforme ndaj akteve kriminale, të cilat kryhen në bordin e aeroplanëve ose që eventualisht do të mund të rrezikojnë sigurinë e aeroplanëve dhe pasagjerëve si dhe mallrave që gjenden në bord. Këtu normohen dispozitat që kanë të bëjnë me ushtrimin e juridiksionit dhe rregullat e detajuara si

kompetencat e kapitenit të aeroplanit në rastet e rrëmbimit të aeroplanit, detyrat dhe përgjegjësitë e të gjitha palëve kur një vepër është kryer në bordin e një aeroplani. Normat juridike të miratuara në këtë konventë kanë të bëjnë dhe zbatohen ekskluzivisht vetëm për aeroplanët civilë, nuk vlejnë për aeroplanët e angazhuar në kuadër të operacioneve ushtarake, të shërbimeve doganore apo të policisë (UN “Convention on Offences and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft, 1963). Aktivitetet e rregulluara në bazë të konventës ndahen në dy kategori. Në kategorinë e parë hyjnë të gjitha aktet që paraqesin vepër penale sipas ligjit penal të shtetit përkatës. Ndërsa, në kategorinë e dytë hyjnë të gjitha aktet, të cilat në vetvete nuk paraqesin vepër penale, por që si akte të tilla mund ose mund të mos rrezikojnë sigurinë e aeroplanit, personave apo pronës ose veprimet që eventualisht mund të prishin rendin dhe disiplinën në bord.

Gjithnjë me shqetësimin nga aktet terroriste, një tjetër akt normativ nga fusha e sigurisë së aviacionit është edhe konventa për ndalimin e rrëmbimit të paligjshëm të aeroplanëve, e cila u nënshkrua në Hagë, më 16 Dhjetor të vitit 1970. Kjo konventë detyron shtetet nënshkruese që në legjislacionin e tyre të sanksionojnë çdo person, i cili në bordin e një aeroplani derisa ai është në fluturim e sipër, në mënyrë të paligjshme, me forcë ose me kërcënim, ose përmes ndonjë forme tjetër të frikësimit, rrëmben, bashkëpunon, tenton ose merr nën kontroll mjetin ajror. Një aeroplan konsiderohet të jetë në fluturim në çdo kohë nga momenti kur të gjitha dyert e tij të jashtme janë të mbyllura, prej momentit të sulmit deri në momentin kur ndonjë derë e tillë është e hapur për zbarkim. Këto norma do të zbatohen vetëm në qoftë se vendi i nisjes apo vendi i uljes aktuale të aeroplanit në bordin e të cilit është duke u kryer akti i ndaluar me këtë konventë ndodhet jashtë territorit të shtetit të regjistrimit të mjetit fluturues. Por, do të jetë i parëndësishëm fakti nëse aeroplani është angazhuar në një fluturim

ndërkombëtar apo të brendshëm. Shtetet duhet të ndërmarrin masa të tilla, që mund të jenë të nevojshme, për të vendosur juridiksionin e tyre mbi veprën penale dhe çdo akt tjetër të dhunës ndaj pasagjerëve ose ekuipazhit të kryer nga autori i veprës penale në rastet: kur akti është kryer në bordin e një avioni të regjistruar në shtetin e tyre; kur aeroplani në bord të të cilit është kryer vepra ulet në territorin e tij dhe autori i dyshuar gjendet ende në bord; kur vepra është kryer në bordin e një aeroplani të marrë me qira pa ekuipazh nga një qiramarrës, i cili ka vendin e tij kryesor të biznesit ose edhe nëse qiramarrësi nuk ka vend të tillë të biznesit, por vendbanimi i tij i përhershëm është në atë shtet (UN Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft, 1970).

Pas miratimit të Konventës së Vjenës mbi Marrëdhëniet Diplomatike, në vitin 1961, kishte një ndryshim të situatës së përgjithshme në arenën ndërkombëtare. Rrëmbime, vrasje dhe sulme të dhunshme kundër punonjësve diplomatikë, si dhe ndaj godinave të misionit u bënë fenomene të shpeshta. Në disa raste diplomatët janë për zgjedhur për sulmin për shkak të statusit të tyre. (Miskolc Journal of International Law, <http://www.unimiskolc.hu/~wwwdrint/mjil.htm>). Duke marrë parasysh faktin se krimet kundër punonjësve të përfaqësive diplomatike dhe personave të tjerë të mbrojtur ndërkombëtarisht, përfshirë këtu edhe rrezikimin e sigurisë së këtyre personave, krijojnë një kërcënim serioz për mbarëvajtjen e marrëdhënieve normale ndërkombëtare, të cilat janë të domosdoshme për bashkëpunim ndërmjet shteteve, ndikuan që të lindë nevoja urgjente për të miratuar masat e duhura dhe efektive për parandalimin dhe dënimin e krimeve të tilla. Konventa për parandalimin dhe dënimin e krimeve kundër personave të mbrojtur ndërkombëtarisht, përfshirë përfaqësuesit diplomatikë, u miratua më 14 Dhjetor të vitit 1973. Kjo konventë iu aneksua Rezolutës 3166, të AP-me të OKB-së. Persona të mbrojtur ndërkombëtarisht në

kuptim të kësaj konvente konsiderohen: Kryetari i shtetit, Shef i qeverisë ose ministri për punë të jashtme, përfshirë këtu edhe anëtarët e familjes së tyre në rastet kur i shoqërojnë ata. Kjo normë ndërkombëtare, aplikohet në të gjitha rastet sa herë që personat e lartpërmendur janë në shtetet e huaja. Konventa aplikohet edhe për çdo përfaqësues ose zyrtar të një shteti ose çdo përfaqësues zyrtar ose një përfaqësues të një organizate ndërkombëtare dhe anëtarët e familjes së tyre, përfshirë këtu edhe godinat, strehimin privat apo mjetet e tyre të transportit. Shteti, në territorin e të cilit gjendet personi i dyshuar për kryerjen e veprës penale të sanksionuar dhe normuar me këtë konventë, duhet të ndërmarrë masat e duhura sipas ligjit të tij të brendshëm, në mënyrë që të sigurojë praninë e të dyshuarit me qëllim të procedimit penal ose të ekstradimit. Çdo person, ndaj të cilit është filluar procedimi penal, për veprat penale të përcaktuara me këtë konventë, duhet të garantohet se do të trajtohet drejt, në të gjitha fazat e procedurës penale. Shteti në të cilin është proceduar penalisht i dyshuari për kryerjen e një vepre penale, është i detyruar që të komunikojë rezultatin përfundimtar të procedurës penale të Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së, i cili më pas këtë rezultat do t'ua transmetojë shteteve të interesuara (UN Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents, 1973).

Pas një numri të madh debatesh dhe konsultimesh, në arenën ndërkombëtare dhe të përballur me disa situata tejet të pakëndshme të pengmarrjeve, madje disa nga ato ishin edhe tejet spektakolare, në Dhjetor të vitit 1979, AP-me e OKB-së, miratoi një konventë kundër marrjes së pengjeve. Miratimi i kësaj konvente, i paraprin një vargu të madh ngjarjesh historike, të cilat ishin shumë të përhapura në vitet e 70-ta, të shekullit të kaluar. Në mesin e këtyre

aktiviteteve kriminale ishin edhe rastet e shumta të pengmarrjes, të cilat ndodhën në këtë periudhë dhe që në disa raste tronditën botën. Pengmarrjet më të shquara të asaj kohe përfshijnë incidentin e dhjetorit të vitit 1975, në selinë e Organizatës së Vendeve Eksportuese të Naftës (OPEC), që gjendet në Vjenë, të Austrisë, pastaj rrëmbimin e aeroplanit në Aeroportin e Entebbes në Ugandë, i cili ndodhi në qershorin e vitit 1976. Një nga rastet me eklatante të pengmarrjes, kishte qenë pengmarrja në Ambasadën Gjermane, në Suedi në prill 1975, që kishte rezultuar me humbjen e dy jetëve të njerëzve. E prekur drejtpërdrejt nga kjo ngjarje, në shtator të vitit 1976, ish-Republika Federale e Gjermanisë propozoi hartimin e një konvente për të adresuar problemin. Kjo konventë do të duhej të përfshihet në rendin e ditës të seancës tridhjetë e një të Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara (Audio Visual Library of International Law, <http://legal.un.org/avl/ha/icath/icath.html>). Konventa kundër marrjes së pengjeve zbatohet për veprën penale të përfshirjes së drejtpërdrejtë ose për pjesëmarrje në marrjen ose ndalimin, duke kërcënuar për të vrarë, plagosur ose të vazhdojë të mbajë një person si peng në mënyrë që të detyrojë një shtet, apo organizatë ndërqeveritare ndërkombëtare, një person fizik ose person juridik, për të kryer ose mos kryer ndonjë akt të shprehur në mënyrë eksplicite ose kusht të nënkuptuar implicit, përmbushja e të cilit nënkupton për lirin e pengjeve. Fillimisht të gjitha shtetet kanë detyrimin që të shkëmbejnë të gjitha informacionet e mundshme, të cilat do të ndihmojnë në bashkëpunim dhe ofrimin e ndihmës reciproke, në parandalimin e paraqitjes së këtyre veprave. Kjo konventë kërkon nga çdo shtet që në legjislacionin e tij ta bëjë këtë vepër të dënueshme me dënime adekuate, duke marrë parasysh natyrën shumë të rëndë të kësaj vepre. Në rastet kur pengjet mbahen në territorin e një shteti palë, ky shtet ka për detyrë të ndërmarrë të gjitha masat që konsiderohen të përshtatshme për të lehtësuar gjendjen e pengjeve dhe për të siguruar lirin e tyre. Pas

lirimit të pengjeve, shtetet palë janë të detyruar për të lehtësuar largimin e pengjeve. Kërkesa për ekstradimin e autorit të dyshuar nuk duhet të realizohet në rastet kur ekzistojnë arsye të mjaftueshme për të besuar se: kërkesa për ekstradim do të bëhet me qëllim të procedimit ose dënimit të një personi për arsye të përkatësisë së tij ose paragjykit të përkatësisë së tij racore, etnike, fetare, gjinore, politike apo shtetësisë së tij (UN, International Convention against the Taking of Hostages, 1979).

Sigurisht që një nga rreziqet më të mëdha për botën do të ishte nëse grupet terroriste arrijnë të përvetësojnë materiale bërthamore. Ekziston një lidhje e qartë midis trafikimit të paligjshëm të materialeve bërthamore dhe masave që shtetet zbatojnë për mbrojtjen fizike të këtyre materialeve. Ka shumë më pak mundësi të trafikimit të paligjshëm të materialeve nukleare nëse këto materiale janë në mënyrë adekuate të siguruara (Jenkins, 1998). OKB-ja, me qëllim të parandalimit të grupeve terroriste dhe kriminale të përvetësojnë materiale nukleare apo bërthamore, ka miratuar “Konventën mbi mbrojtjen fizike të materialit bërthamor”, që është edhe dokumenti i vetëm ndërkombëtar dhe ligjërësht detyrues në fushën e mbrojtjes fizike të materialit bërthamor. Konventa, përcakton masat që lidhen me: parandalimin, zbulimin dhe ndëshkimin e veprave penale në lidhje me materialin bërthamor. Kjo konventë u nënshkrua në Vjenë, më 3 mars 1980, dhe u depozitua në Drejtorinë e Përgjithshme të Agjencisë Ndërkombëtare të Energjisë Atomike. Konventa parashikon nivele të caktuara të mbrojtjes fizike gjatë transportit ndërkombëtar të materialit bërthamor të përdorur për qëllime paqësore, përjashtimisht disa rasteve ku konventa përfshin edhe rregullat rreth magazinimit dhe transportit civil të materialit të destinuar për përdorim civil. Gjithashtu, përcakton një kuadër të përgjithshëm për bashkëpunim mes shteteve në

mbrojtjen, mirëmbajtjen dhe kthimin e materialeve të vjedhura bërthamore. Konventa liston veprat penale serioze të caktuara, të cilat përfshijnë materialin bërthamor, që duhet të jenë të dënueshme dhe për të cilat autorët do t'i nënshtrohen një sistemi të ndjekjes penale apo ekstradimit. (UN Convention on the Physical Protection of Nuclear Material, 1980).

Përderisa fusha e aviacionit ishte mbuluar mjaft mirë me akte normative ndërkombëtare, ngecje kishe në fushën e lundrimit detar. Për të mbuluar këtë vakum ligjor në aspektin ndërkombëtar, më 10 mars të vitit 1988, në Romë të Italisë, u miratua, “Konventa për ndalimin e akteve të paligjshme kundër sigurisë së lundrimit detar”. Kjo konventë u depozitua pranë Sekretarit të Përgjithshëm të Organizatës Ndërkombëtare Detare. Konventa nuk zbatohet për anijet e luftës, anijet që zotërohen ose drejtohen nga shteti, kur përdoren si mjet ndihmës detar ose për qëllime doganore ose policore, anijet që janë tërhequr nga lundrimi ose vendosur nën ruajtje. Këtu mund të përfshihen edhe mjetet e lehta të lundrimit të mbështetura në mënyrë dinamike, mjetet zhytëse ose ndonjë mjet tjetër lundrimi. Kapiteni i një anijeje të një shteti ku anija është regjistruar apo lundron nën flamurin e tij, mund t'ia dorëzojë autoriteteve të ndonjë shteti tjetër ndonjë person së bashku me faktet nën zotërimin e kapitenit që lidhet me shkeljen e pretenduar për të cilin ai ka shkaqe të arsyeshme të besojë se ka kryer një nga aktet e ndaluara me këtë konventë. Kurse, shteti, nën flamurin e të cilit lundron anija, duhet të sigurojë që kapiteni i anijes së tij është i detyruar, kudo që është e praktikueshme dhe në qoftë se është e mundur para hyrjes në ujërat territoriale të shtetit tjetër t'ia japë njoftim autoriteteve se ka në bord ndonjë person të cilin synon ta dorëzojë. Ndërsa, shteti tjetër në këtë rast duhet të pranojë dorëzimin, përveç rasteve ku ka arsye të mendojë se konventa nuk është e zbatueshme për aktet që shkaktojnë dorëzimin dhe të procedojë rastin. Çdo refuzim për të pranuar një dorëzim duhet të shoqërohet me një deklaratë për arsyet e

refuzimit (UN Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation, 1988).

Në muajin dhjetor të vitit 1988, fluturimi numër 103, i aeroplanit të kompanisë ajrore “Pan Amerikan”, shpërtheu mbi Lockerbi, në Skoci (Britania e Madhe). Kjo, ishte edhe një arsye shtesë për të ndërmarrë hapat e nevojshëm, me qëllim të parandalimit të shpërthimeve në bordet e aeroplanëve. Në sesionin e rregullt, që u mbajt në shkurt të vitit 1989, Organizata Ndërkombëtare e Aviacionit Civil, e njohur ndryshe edhe si “ICAO”, përmes këshillit të saj, miratoi një rezolutë ku ju kërkonte shteteve anëtare të saj, që të përshpejtojnë me kërkimet në zbulimin e pajisjeve të sigurisë, të cilat mundësojnë identifikimin e eksplozivëve (James Martin Center for Nonproliferation Studies, <http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/pexplo.pdf>). Ishte ky edhe një fakt më shumë që ndikoi që, më datën 1 mars të vitit 1991, në Montreal, të nënshkruhet “Konventa mbi shënjimin e eksplozivëve plastikë për qëllime të zbulimit”, e cila u depozitua pranë Sekretarit të Përgjithshëm të Organizatës Ndërkombëtare të Aviacionit Civil. Qëllimi kryesor për ratifikimin e kësaj konvente ishte që të ndikojë në rritjen e sigurisë, duke angazhuar masa për shënjimin dhe zbulimin e eksplozivëve plastikë dhe përmes ndikimit në ndalimet e caktuara të parandalojnë prodhimin e eksplozivëve plastikë të pashënjuar. Konventa kërkon nga çdo shtet që brenda territorit të tij, të ndalojë dhe parandalojë prodhimin e eksplozivëve plastikë të pashënjuar. Eksplozivët plastikë do të shënjohen në atë mënyre që gjatë prodhimit të eksplozivit futet ndonjëri nga katër agjentët me përbërje teknike, për të cilët është arritur marrëveshja në konferencë, të cilët mundësojnë zbulimin e eksplozivëve. Çdo shtet, obligohet të ndalojë dhe parandalojë çdo lëvizje në ose jashtë territorit të tij të eksplozivëve të pashënjuar, si dhe detyrohet të ushtrojë kontroll të

rreptë dhe efektiv mbi posedimin e stoqeve ekzistuese të eksplozivëve të pashënjuar. Stoqet me eksploziv plastik, që nuk janë në pronësi të autoriteteve që kryejnë funksione ushtarake dhe policore, duhet të: shkatërrohen ose të konsumohen për qëllime jo në përputhje me objektivat e konventës; të shënjohen apo të paaftësohen përjetësisht, brenda një periudhe prej tre vjetësh nga data e hyrjes në fuqi të konventës. Me rastin e depozitimit të instrumentit të ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit, çdo shtet duhet të deklarojë se nëse është apo nuk është shtet prodhues i eksplozivëve. Nëse nuk iu përmbahet instrumentit të ratifikimit ose pranimit në vetvete, kjo deklaratë mund të paraqitet si një dokument i veçantë original i nënshkruar nga një autoriteti përkatës (UN Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection, 1991).

Duke u përballur me sulmet terroriste, të shtuara sidomos gjatë viteve '80-ta, të shekullit të kaluar, AP-me e OKB-së miratoi një konventë, e cila kishte për objektiv ndalimin e bombardimeve terroriste. Kjo konventë u miratua nga AP-me e OKB-së, në vitin 1997, në bazë të projekt - konventës së përgatitur nga komisioni *ad hoc*, i themeluar me Rezolutën 52/210, si dhe grupit të punës së Komitetit të gjashtë. Qëllimi kryesor i kësaj konvente ishte, që të ndikojë te qeveritë e shteteve anëtare, të ndërmarrin të gjitha masat e nevojshme për të përcaktuar si vepra penale në legjislacionin e tyre kombëtar, veprime të cilat konsiderohen si të ndaluara me këtë Konventë. Kjo Konventë kërkon që të ndalohet çdo person, që në mënyrë të paligjshme: shpërndan, vendos eksploziv apo pajisje të tjera vdekjeprurëse në brendësi apo në pjesë të tjera të vendit publik, përfshirë infrastrukturën dhe transportin publik. Kjo ndalesë, vlen nëse eksplozivi vendoset me qëllim të: shkakimit të dëmtimeve të rënda trupore apo vdekjes, shkakimit të ndonjë dëmi të madh me qëllim të shkakimit të humbjeve të mëdha ekonomike. Sipas kësaj Konvente, është e dënueshme edhe tentativa,

bashkëpunimi, ofrimi i ndihmës, organizimi, udhëheqja e të tjerëve në kryerjen e kësaj veprë. Bashkëpunimi ndërmjet shteteve duhet të përfshijë edhe shkëmbimin e informacioneve dhe verifikimin e tyre në përputhje me të drejtën kombëtare, përfshirë edhe krijimin e standardeve të përbashkëta për shënjimin e eksplozivëve me qëllim të identifikimit të origjinës së tyre. Konventa nuk gjen zbatim në rastet kur vepra është kryer brenda territorit të shtetit dhe autori dhe viktimat e veprës penale nga kjo Konventë janë shtetas të po të njëjtit shtet, dhe pas kryerjes së aktit i dyshuari për këtë veprë pretendohet se gjendet brenda shtetit dhe asnjë shtet tjetër nuk ka pretendime. Konventa i detyron të gjitha shtetet anëtare që në masën më të madhe të mundshme të japin ndihmën e nevojshme, përfshirë edhe dhënien e të gjitha provave që i kanë në dispozicion rreth hetimeve, procedimit penal dhe ekstradimit. Konventa nuk i jep të drejtë asnjë shteti që të ndërmarrë ndonjë veprim në territorin, që është pjesë e juridiksionit dhe autoritetit të një shteti tjetër sipas të drejtës së tij të brendshme (UN International Convention on Suppression of Terrorist Bombings 1997). Kjo tregon se shtetet gjatë përpilimit të kësaj konvente kanë pasur shumë kujdes në ruajtjen e sovranitetit dhe integritetit territorial. Çdo mosmarrëveshje midis shteteve, e cila nuk mund të zgjidhet me bisedime midis shteteve do të mund të zgjidhet nëpërmjet arbitrazhit. Kjo ndodh në rastin kur nuk kanë kaluar gjashtë muaj nga data e paraqitjes së kërkesës për arbitrim, palët (shtetet) nuk arrijnë të gjejnë një gjuhë të përbashkët rreth organizimit të arbitrit. Secili nga shtetet ka të drejtë që çështjen t’ia referojë për shqyrtim Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë, duke aplikuar në përputhje me statutin dhe rregullat e kësaj gjykate. Nga ky detyrim, shtetet anëtare mund të rezervohen, nëse me rastin e nënshkrimit, pranimi, miratimit, aderimit apo ratifikimit të kësaj konvente ato deklarohen se nuk e konsiderojnë veten të detyruar t’u

përmbahen rregullave të lartpërmendura. (UN International Convention on Suppression of Terrorist Bombings 1997 article 20).

Përpjekjet e bashkësisë ndërkombëtare për të parandaluar dhe të ndëshkuar financimin e terrorizmit janë pjesë e një përpjekje të madhe për të luftuar të gjitha format e terrorizmit. “Konventa ndërkombëtare për ndalimin e financimit të terrorizmit”, është rezultat i një nismë franceze të mbështetur fuqimisht nga Grupi “G-8”. Në maj të vitit 1998, Ministrat e Jashtëm të G-8 identifikuan si një "prioritet", parandalimin e mbledhjes së fondeve për aktivitete terroriste. Në vjeshtën e vitit 1998, Franca ishte propozuese dhe nisi negociatat duke propozuar një tekst për konventën. Në dhjetor të vitit 1998, i AP-me e OKB-së vendosi që Konventa të elaborohet nga një komision i formuar “ad hoc” (Legal Department International Monetary Fund, 2003). AP-me e OKB-së, duke u thirrur në rezolutat relevante, përfshirë këtu edhe Rezolutën 49/60, si dhe në aneks Deklaratën për masat për eliminimin e terrorizmit ndërkombëtar, në të cilën shtetet anëtare në mënyrë solemne konfirmuan përkushtimin e palëkundur për të luftuar të gjitha aktet, metodat dhe praktikat terroriste, pavarësisht nga kush dhe ku kryhen. Asambleja ishte e bindur në urgjencën e ofrimit të ndihmës shteteve për të adaptuar masa efektive, të cilat mundësojnë parandalimin e financimit të terrorizmit sikurse edhe eliminimin e tij përmes ndjekjes dhe dënimit të autorëve të veprave penale të lidhura me terrorizmin. OKB-ja miratoi konventën e cila kërkon që disa krime të shihen nga shtetet si krime financiare, ndërsa, nga ana tjetër, imponon bashkëpunimin midis shteteve. Kjo Konventë, detyron shtetet anëtare që në legjislacionin penal të tyre të inkriminojnë aktet, të cilat kanë të bëjnë me ndalimin e financimit të terrorizmit dhe veprimtarive që eventualisht mund të lidhen me të. Çdo shtet anëtar, duhet të miratojë masa të tilla që do të jenë të nevojshme në legjislacionin kombëtar për të inkriminuar vepra të tilla penale dhe të aplikojnë

dënime të përshtatshme. Shtetet, të cilat kanë ratifikuar këtë konventë, do të duhet t'i ndërmarrin të gjitha masat e duhura për të identifikuar, zbuluar dhe konfiskuar të gjitha fondet e përdorura ose të mbledhura me qëllim të kryerjes së veprave penale të ndërlidhura me terrorizmin. (UN International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, 1999).

Rreziku që paraqet terrorizmi do të ishte edhe shumë më shkatërrues, nëse eventualisht ndonjë nga armët bërthamore apo materialet tjera nukleare do të bien në duart e individëve apo grupeve terroriste. Kjo brengë e kishte preokupuar komunitetin ndërkombëtar për një kohë të gjatë, por me theks të veçantë në epokën e pas periudhës së “Luftës së Ftohtë”. Shqetësimet e tilla janë rritur sidomos me rastet e shpërndarjes eventuale të materialit nuklear, i cili gjendet në shumë vende të botës, por për shkak të rrethanave politike dhe ekonomike dhe pozitës gjeostrategjike të tyre shqetësim të veçantë përbënte materiali, i cili kishte mbetur kryesisht në shtet, të cilat u krijuan si pasojë e shkatërrimit të ish-Bashkimit të Republikave Socialiste Sovjetike (BRSS). Ky shqetësim ndikoi që të miratohet konventa e OKB-së e cila nxit dhe detyron shtetet që në legjislacionin e tyre penal të sanksionojnë për veprimtari të dënueshme, çdo person ose organizatë, e cila me qëllim që të shkaktojë vdekjen ose dëmtimin e rëndë trupor ose dëme të konsiderueshme të pronës apo mjedisit: posedon, tenton, kontribuon apo bashkëpunon për të poseduar materialin radioaktiv ose bën (ndërton) ose posedon pajisje; shfrytëzon, kërcënon, kontribuon apo bashkëpunon në shfrytëzimin e materialit radioaktiv ose pajisjes; ose dëmton një objekt bërthamor në një mënyrë përmes të cilit lirohet apo rrezikon lirim të materialit radioaktiv edhe në rastet kur ka për qëllim që të detyrojë një person fizik ose juridik, një organizatë ndërkombëtare ose një shtet për të bërë

ose të përmbahet nga kryerja e ndonjë akti. Aktivitetet e forcave të armatosura në rast të konfliktit të armatosur do të procedohen sipas të drejtës ndërkombëtare humanitare. Konventa inkurajon shtetet në shkëmbimin e informacioneve, koordinimin e masave procedurale dhe masave të tjera të përshtatshme për të zbuluar, parandaluar, luftuar këto akte kriminale. Shtetet duhet t'i ndërmarrin pa vonesë masat e duhura në mënyrë që të informojnë shtetet e tjera apo organizatat relevante ndërkombëtare në lidhje me kryerjen e këtyre veprave penale apo edhe përgatitjeve për të kryer këto vepra, për të cilat ata kanë informacione. Të gjitha veprimet do të kryhen duke u bazuar në mbrojtjen e konfidencialitetit të çdo informacioni të marrë në konfidencë. Konventa nuk do të kërkojë asnjë informacion, që shtetet nuk janë të lejuara me ligjet kombëtare për ta dhënë ose që do të rrezikonte sigurinë kombëtare të shtetit në fjalë apo mbrojtjen fizike të materialit bërthamor. Shtetet që kanë miratuar këtë konventë duhet të informojnë Sekretarin e Përgjithshëm të OKB-së, autoritetet kompetente dhe oficerët e tyre ndërlidhës përgjegjës për dërgimin dhe marrjen e informacioneve. Ndërsa, Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së ka për detyrë t'ua komunikojë këtë informacion autoriteteve dhe oficerëve ndërlidhës të të gjitha shteteve si dhe Agjencisë së Energjisë Atomike Ndërkombëtare. Autoritetet dhe oficerët ndërlidhës duhet të jenë të arritshëm në mënyrë të vazhdueshme (UN International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, 2005).

9.1.1 Lista e OKB-së për individët dhe organizata të lidhura me terrorizmin

Tetëmbëdhjetë dokumente universale (katërmëdhjetë dokumentet dhe katër amendamente) janë përpunuar në kuadër të sistemit të OKB-së, në lidhje me aktivitetet specifike terroriste. Shtetet anëtare, përmes AP-me së OKB-së, janë në një proces gjithnjë e më të koordinuar në

përpjekjet e tyre kundër terrorizmit. Kjo, sidomos vërehet në punën e tyre në krijimin e normave dhe akteve legjislative. Nga ana tjetër, KS i OKB-së ka qenë aktiv në luftën kundër terrorizmit nëpërmjet rezolutave dhe duke ngritur disa nga organet ndihmëse. Në të njëjtën kohë, një numër i programeve, zyrave dhe agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara kanë qenë të angazhuara në aktivitetet specifike, duke ndihmuar më tej shtetet anëtare në përpjekjet e tyre për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit (United Nations Action to Counter Terrorism, <http://www.un.org/en/terrorism>). Në kuadër të aktiviteteve të veta, me qëllim të parandalimit dhe luftimit të terrorizmit, KS i OKB-së ka themeluar “Komitetin për masa kundër Al-Kaides”, të referuar më parë si “Komiteti 1267”. Ky Komitetet, mban dhe rifreskon listën e individëve dhe subjekteve të lidhura me terrorizmin. Gjithashtu është përgjegjës për përpilimin e raporteve të cilat analizohen, përfshirë këtu edhe monitorimin e sanksioneve. Raportet konstatojnë se “Al-Kaida” mbetet një kërcënim i rrezikshëm, edhe pse ajo nuk ka qenë në gjendje për të rimarrë fuqinë e saj të mëparshme. Shumë nga anëtarët dhe bashkëpunëtorët e “Al-Kaidës” janë zhvilluar, shpesh në mënyrë autonome, me ndryshimet e gjeneratave, ndryshimet gjeografike dhe etnike. Por, ideologjia kryesore e terrorizmit ndërkombëtar prapëseprapë mbetet në nivel qendror duke shfrytëzuar përvojat lokale dhe preferencat e ndryshme të trendëve operacionale (Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/consolidated-list-individuals-entities-associated-al-qaida-taliban-established-maintained-un-security-councils-al-qaida-sanctions-committee/p20835>). Në vitet e fundit, janë aplikuar masa të konsiderueshme nga shtetet për të mbrojtur sistemin financiar ndërkombëtar nga terroristët. Përpjekjet globale kundër financimit të terrorizmit, kanë ndikuar që terroristët kanë dalë me mënyra të reja si legale ashtu edhe ilegale - për të ngritur dhe lëvizur fonde për mbështetjen e aktiviteteve

terroriste. Mbledhja dhe shkëmbimi i informacionit për të ndihmuar autoritetet përkatëse të kuptojnë peizazhin e financimit terrorist dhe mënyrën si të luftohet dhe priset rrjedha e fondeve. Megjithatë, aktivitetet e financimit të kryera nga organizata “ISIS”, me anë të tregtisë së drejtpërdrejtë apo të tërthortë të naftës dhe produkteve të naftës tregojnë se bizneset e tjera mund të jenë potencialisht të prekshme për të abuzuar për qëllime të financimit të terrorizmit. Shtetet anëtare vazhdojnë të përqendrohen në aktivitetet dhe institucionet financiare me qëllim të zbatimit dhe ngrirjes së aseteve. Në sajë të angazhimit të shteteve anëtare, janë ngrirë burimet ekonomike, përfshirë pasuritë e çdo lloji. Në fakt, një pasuri shumë e vlefshme për terroristët mund të jetë pasuria e paluajtshme. Në këtë kontekst, Komiteti i Këshillit të Sigurimit të OKB-së për Sanksionet ndaj “Al-Qaidas” dhe individëve apo grupeve të lidhura me të, inkurajon dhe kërkon nga shtetet anëtare që pronat private dhe publike, kompanitë përkatëse të tyre të regjistruara në bazat e të dhënave apo që janë pronësi ose posedim të tyre, të krahasohen rregullisht me listën sanksioneve të OKB-së me qëllim që të shihet nëse ndonjë nga këto pasuri është në këtë listë dhe të sekuestrohet apo konfiskohet. Aktualisht në listën më të re të publikuar të këtij komiteti, gjenden edhe një kosovar dhe një organizatë që ka operuar në Kosovë. Kosovari i përkatësisë etnike shqiptare, është një 26-vjeçar, që momentalisht gjendet në pozitën e udhëheqësit të një grupi terrorist të Shtetit Islamik të Irak dhe Levantit, duke luftuar në Siri. Ndërsa, organizata e listuar nga ky komitet e cila dyshohet se ka operuar ose operon edhe në Kosovë, është një organizatë e cila është e regjistruar si organizatë humanitare me seli në Pakistan. Kjo organizatë përbëhet nga disa organizata simotra dhe operojnë në disa shtete, tjera si në: Afganistan, Çeçeni dhe Kosovë. Kjo organizatë ligjërisht është e ndaluar në Pakistan që nga viti 2001, por edhe përkundër ndalimit dhe mbylljes së zyrave të saj, ajo ka vazhduar aktivitetet e saja (UN Security

Council's Al-Qaida Sanctions Committee, Consolidated United Nations Security Council Sanctions List, 2015).

9.2 Kontributi i organizatave të ndryshme rajonale në miratimin e akteve normative dedikuar luftës kundër terrorizmit

Terrorizmi nuk është një fenomen i ri në Evropë, ai përbën një kërcënim për: sigurinë rajonale dhe globale, vlerat e shoqërive tona demokratike dhe të drejtave dhe lirive të qytetarëve evropianë dhe më gjerë. Ndërmjet viteve 2009-2013, ka pasur 1.010 raste, të sulmeve terroriste të dështuara apo të përfunduara, në vendet e ndryshme anëtare të BE-së. Në këto sulme kanë vdekur 38 veta dhe janë lënduar një numër i madh njerëzish. Përveç kësaj, disa qytetarë evropianë janë rrëmbyer apo vrarë nga grupet terroriste në mbarë botën. Fenomeni i luftëtarëve nga Evropa që udhëtojnë në vende të ndryshme për të luftuar dhe kërcënimi i sigurisë që ata mund të paraqesin brenda BE-së, kur ata të kthehen, janë gjithashtu sfidat të cilat kanë qenë prezente në të kaluarën dhe të vazhdojnë në vitet e ardhshme (Council of the European Union <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/>). Që këto kërcënime dhe rreziqe të mund të parandalohen dhe luftohen me sukses, një rol shumë të rëndësishëm luajnë dhe organizatat rajonale. Këto organizata kanë ndihmuar në bashkëpunimin qoftë në sferën e krijimit të politikave dhe strategjive apo edhe të miratimit të akteve normative për rajonet përkatëse. Të ndërgjegjshëm për shqetësimin gjithnjë e në rritje të shkaktuar nga rritja e akteve të terrorizmit dhe duke dëshiruar marrjen e masave sa më efikase dhe që autorët e akteve të tilla të mos i shpëtojnë ndjekjes penale dhe ndëshkimit si dhe të bindur se ekstradimi është një mjet i veçantë efikas për të arritur këtë rezultat, më 27 janar 1977, në Strasburg, në mbledhjen e Këshillit të Evropës, u miratua “Konventa evropiane për luftimin e terrorizmit”, e cila u depozitua pranë Sekretarit të

Përgjithshëm të KE-së. Qëllimi i kësaj Konvente, është që të ndihmojë në luftimin e terrorizmit, duke ndihmuar në plotësimin e normave ekzistuese, si dhe modifikimet e nevojshme për procesin dhe asistencën reciproke ndërmjet shteteve anëtare të KE-së, në lidhje me ekstradimin. Konventa është projektuar për të lehtësuar ekstradimin e personave që kanë kryer vepra penale të terrorizmit. Për këtë qëllim, ajo liston veprat penale që palët marrin përsipër të mos i konsiderojnë si vepra penale politike, ose si vepra penale të lidhura me veprimtari politike, ose si vepra të frymëzuara nga motive politike. Në mesin e këtyre veprave penale janë edhe rrëmbimi i avionëve, rrëmbimi dhe marrja e pengjeve, përdorimi i bombave, granatave, raketave, letër ose pako bombë, nëse përdorimi i tyre rrezikon persona. Për më tepër, kjo Konventë, fuqizon palët të cilat nuk do të marrin në konsideratë si një vepër politike ndonjë akt të dhunës kundër jetës, integritetit fizik ose lirisë së një personi. Është parashikuar shprehimisht se asgjë në këtë konventë nuk interpretohet si vendosje e një detyrimi mbi një palë për të ekstraduar një person, i cili pastaj mund të ndiqet ose të dënohet vetëm për shkak të racës, fesë, kombësisë ose mendimit politik. Për nevoja të ekstradimit midis shteteve kontraktuese, asnjë vepër penale që do të përmendet këtu më poshtë nuk do të konsiderohet si vepër penale politike, si vepër penale e lidhur me një vepër tjetër politike ose si vepër e frymëzuar nga qëllime politike. Çdo shtet kontraktues merr masa të nevojshme për të përcaktuar kompetencën e vet me qëllim të njohjes të një vepre penale, në rastin kur autori i dyshuar për veprën penale ndodhet në territorin e tij dhe kur shteti nuk e ekstradon atë, pasi ka marrë një kërkesë ekstradimi nga një shtet kontraktues, kompetenca e të cilit për ndjekje penale bazohet në një rregull kompetence që ekziston edhe në legjislacionin e shtetit të kërkuar. Një shtet kontraktues, në territorin e të cilit është zbuluar autori i dyshuar i një vepre penale dhe që ka marrë një kërkesë ekstradimi, nëse nuk ekstradon autorin e dyshuar të

veprës penale, ia paraqet çështjen, pa asnjë përjashtim e pa asnjë vonesë të pajustificuar, autoriteteve të veta kompetente për ushtrimin e ndjekjes penale. Këto autoritete marrin vendimin e tyre në të njëjtat kushte, si dhe për çdo vepër penale me karakter të rëndë konform ligjeve të këtij shteti (Council of Europe, European Convention on the Suppression of Terrorism, 1977). Konventa evropiane për luftimin e terrorizmit, e cila u nënshkrua në vitin 1977, praktikisht paraqet edhe herën e parë që KEja, merret drejtpërdrejt me çështjen e terrorizmit. Komiteti i Ministrave të KE-së, riafirmoi edhe një herë dënimin e të gjitha akteve terroriste si akte të rënda kriminale të pajustificueshme, duke deklaruar se terrorizmi 'rrezikon seriozisht të drejtat e njeriut, kërcënon demokracinë dhe ka për qëllim destabilizimin e qeverive dhe minimin e shoqërive civile pluraliste. Konventa për luftimin e terrorizmit, ofron mjete për vendet anëtare për të forcuar përpjekjet e tyre kundër terrorizmit, ndërsa udhëzimet sigurojnë një qasje të qartë për shtetet (Quaker Council for European Affairs, <http://www.qcea.org/wp-content/uploads/2011/04/bp-terror12-coresponses-en-2007.pdf>). RK-ja, jo vetëm se është njëra nga shtetet e cila përveç që gjeografikisht gjendet në Evropë, por edhe interesat strategjike dhe objektivat e të ardhmes së saj lidhen drejtpërdrejt me interesat evropiane. Gjithashtu RK-ës, është një nga vendet që ka shprehur interesimin për t'u anëtarësuar në BE, andaj këto arsye bëjnë që për Kosovën, Konventa evropiane për luftimin e terrorizmit të ketë një rëndësi të veçantë. Edhe nga aspekti strategjik i sigurisë, kjo Konventë ka rëndësi për sigurinë në Kosovë, sepse terrorizmi është fenomen global dhe nuk njihet kufij kombëtarë apo rajonalë. Por, natyrisht se për t'u përballur me një fenomen global si terrorizmi nuk mjafton të njihen dhe studiohen vetëm aktet normative rajonale të BE-së, por do të studiohen edhe aktet e tjera normative të miratuara nga organizata të tjera rajonale, sidomos nga organizata që veprojnë në rajone ku organizatat

terroriste janë mjaft aktive. Kjo edhe për faktin se parandalimi dhe luftimi i terrorizmit lidhet shumë edhe me mënyrën si trajtohet terrorizmi në rajone të ndryshme të globit.

Në shtetet e ndryshme anëtare të Ligës Arabe, aktet e dhunës nuk janë të reja, por rajoni njihet me një histori të gjatë të akteve të ndryshme të dhunës për qëllime dhe arsye të ndryshme përfshirë këtu edhe aktet e dhunës për qëllime terroriste dhe mundësia e përhapjes së këtyre akteve edhe në vende tjera është shumë evidente. Qeveritë e vendeve anëtare të Ligës Arabe, për një kohë të gjatë janë përpjekur që të fokusohen në miratimin e legjislacionit dhe strategjive, të cilat ju mundësojnë të arrijnë sukses në parandalimin dhe luftimin e akteve të dhunës dhe aktiviteteve të terrorizmit. Në këtë vazhde të aktiviteteve duhet të shihet edhe “Konventa e Ligës Arabe për luftimin e terrorizmit”, e cila u miratua në takimin e ministrave të Punëve të Brendshme dhe të Drejtësisë të shteteve anëtare të Ligës Arabe, i cili u mbajt më 22 prill të vitit 1998, në selinë e Sekretariatit të Përgjithshëm të Ligës së shteteve Arabe, në Kajro, dhe u depozitua te Sekretari i Përgjithshëm i Ligës. Kjo Konventë, ka për qëllim nxitjen e bashkëpunimit reciprok në shtypjen e veprave terroriste, të cilat përbëjnë një kërcënim për sigurinë dhe stabilitetin e kombit arab dhe rrezikojnë interesat e tij jetike, si dhe përkushtimin ndaj parimeve të larta morale dhe fetare dhe në veçanti në parimet e Sheriatit Islam dhe për trashëgiminë humanitare të një kombi arab, i cili refuzon të gjitha format e dhunës dhe terrorizmit dhe angazhohet në mbrojtjen e të drejtave të njeriut, që ndiqen nga parimet dhe janë në përputhje me të drejtën ndërkombëtare. Me këtë qëllim, kjo Konventë, terrorizmin e përkufizon si çdo akt apo si tentativë për të kryer vepra penale në mbështetje të një objekti terrorist në ndonjë prej shteteve që kanë aprovuar konventën ose kundër shtetasve të tyre, pasurisë ose interesave, që është e dënueshme me legjislacionin e

tyre të brendshëm. Konventa parashikon ndërmarrjen e masave, të cilat ndikojnë në parandalimin e terrorizmit. Në kuadër të këtyre masave hyjnë: ndalimi i përdorimit të territoreve të tyre si bazë për planifikimin, organizimin, infiltrimin, qëndrimin në territoret e tyre si individë apo grupe, trajnimin, armatosjen, financimin, apo ofrimin e ndonjë lehtësimi për ekzekutimin, tentativën apo pjesëmarrjen në akte terroriste. Nga shtetet kërkohet që të bashkëpunojnë dhe koordinojnë veprimet, të zhvillojnë dhe forcojnë sistemet për zbulimin e lëvizjes, importimit, eksportimit, magazinimit dhe përdorimit të armëve, municioneve dhe eksplozivëve dhe të mjeteve të tjera të agresionit, si dhe procedurat për monitorimin, kalimin e tyre përmes doganës dhe përtej kufijve në mënyrë që të parandalojnë transferimin e tyre nga një shtet në tjetrin ose në shtetin e tretë. Ngritjen e bashkëpunimit dhe koordinimin në shkëmbimin e informacioneve që lidhen me sigurinë, përfshirë këtu edhe një bazë të të dhënave për akumulimin dhe analizën e informacionit, që lidhet me elemente terroriste, grupeve, lëvizjeve dhe organizatave dhe për monitorimin e zhvillimeve në lidhje me fenomenin e terrorizmit dhe të përvojave të suksesshme në veprime kundër terrorizmit (League of Arab States, The Arab Convention For The Suppression Of Terrorism, 1998). Organizata Ndërkombëtare për Mbrojtjen e Lirive dhe të Drejtave të Njeriut “Amnesty International”, ka pasur disa vërejtje për këtë konventë. Në raportin e vitit 2002, Amnesty International ka bërë thirrje për disa ndryshime në konventë me qëllim që ajo të jetë në përputhje me të drejtat e njeriut, të drejtën humanitare, duke pasur parasysh veçanërisht angazhimin e gjatë të shteteve anëtare të Ligës, për të drejtat e njeriut. Amnesty International kërkon që amendamentet e veçanta duhet të sigurojnë që konventa: në dispozitat e saj të referohet në të drejtat e njeriut dhe të drejtën humanitare si pikë referimi; duhet të shprehë qartë se krimet me të cilat ajo merret janë kryer nga ndonjë person, përfshirë edhe zyrtarët e

shtetit ose agjentët e shtetit; përkufizimet e tilla duhet të jenë në përputhje me mbrojtjen e të drejtave të njeriut, përfshirë lirinë e shoqërimit, të shprehjes dhe të drejtën e privatësisë (Amnesty International, 2002).

Ngjarjet e 11 Shtatorit 2001, përveç që tronditën thellë të gjithë botën, ato ngjallën edhe dilema të ndryshme rreth civilizimeve. Nga disa studiues u tentua që qytetërimi islam të karakterizohet si i prapambetur, i izoluar dhe që nuk është i gatshëm t'u përgjigjet kërkesave të shekullit XXI. Këto ide të ndryshme dhe përçarëse ndërmjet Islamit dhe Perëndimit janë duke u perceptuar si momentale, por nganjëherë edhe si të pakapërcyeshme. Fatkeqësisht sulmet e 11 Shtatorit 2001, u dhanë mundësi të mëdha kritikëve të Islamit që të mbështesin edhe më shumë për një përplasje të civilizimeve. Njerëzit po jetojnë sot në një realitet shumë të ndjeshëm të sigurisë individuale dhe kolektive. Gradualisht po vijmë në një situatë kur njerëzit kanë filluar të mendojnë se ka rënë poshtë sintagma "e të qenit aksidentalisht në vendin e gabuar në kohë të gabuar", dhe që të gjithë po jetojmë në një situatë të re, ku të gjithë ne mund të jemi në "terrenin global zero" (UN Multilateral Treaties on Terrorism, 1963-1999 <http://www.wango.org/download/pdf/untreaties.pdf>). Në përpjekjen për t'iu përgjigjur kërcënimit të terrorizmit global, ministrat e Punëve të Jashtme të Organizatës së vendeve të Konferencës Islamike, në sesionin e njëzet e gjashtë, që u mbajt më datën 1 korrik të vitit 1999, në qytetin Ouagadougou, miratuan Konventën për luftimin e terrorizmit ndërkombëtar, e cila u depozitua pranë Sekretarit të Përgjithshëm të Organizatës së Konferencës Islamike. Edhe kjo Konventë, sikurse edhe Konventa e Ligës Arabe, fillimisht i përcakton aktet të cilat nuk do të konsiderohen akte terroriste, si për shembull, aktet e ndryshme si luftën kundër agresionit, kolonializmit, hegjemonisë përpjekjet për vetëvendosje

sipas të drejtës ndërkombëtare. Konventa parashikon masat parandaluese dhe masat reaktive për luftimin e terrorizmit dhe inkurajon masat për bashkëpunim në fushat e: shkëmbimit të informacioneve dhe ekspertizës, hetimeve, edukimit dhe informimit, si dhe procedurave të ekstradimit (Convention of the Organisation of The Islamic Conference on Combating International Terrorism, 1999).

Rreziku nga terrorizmi ndërkombëtar si shqetësim dhe kërcënim ndikoi që shtetet e ndryshme të ndërmarrin edhe iniciativa të tjera rajonale. Një nga këto iniciativa ishte edhe miratimi i rezolutës me numër 04, e cila në mënyrë shumë të fuqishme dënonte çdo akt dhe çfarëdo formë të terrorizmit. Kjo rezolutë u miratua në qershor të vitit 1970, në takimin e Asamblesë së Përgjithshme të Organizatës së Shteteve Amerikane (OAS). Kjo rezolutë i parapriu Konventës për parandalimin dhe dënimin e akteve të terrorizmit, duke marrë formën e krimeve kundër personave dhe krimeve të vjedhjes me dhunë, që kanë një rëndësi ndërkombëtare, e cila u nënshkrua në Uashington DC, më 2 shkurt 1971, dhe u depozitua pranë Sekretarit të Përgjithshëm të Organizatës së Shteteve Amerikane. Konventa kërkon nga shtetet nënshkruese që të bashkëpunojnë në mënyrë efektive në ndërmarrjen e të gjitha masave në sistemet e tyre juridike, në mënyrë që të mund të parandalojnë dhe paralizojnë veprat penale të terrorizmit, vrasjet dhe sulmet kundër jetës dhe trupit të personave, të cilëve shteti, sipas të drejtës ndërkombëtare, është i obliguar t'u ofrojë mbrojtje. Konventa kërkon në mënyrë të veçantë sidomos dënimin e rrëmbyesve dhe kërkon që të jetë i dënueshëm edhe vetëm kërcënimi për të kryer këto vepra që u përmendën më lart. Ajo që karakterizon këtë konventë është edhe fakti se në të përveç që kërkohet ndërmarrja e masave për parandalimin, penalizmin, mundësimin e ekstradimit të autorëve të akteve terroriste, përmes kësaj konvente

kërkohet edhe procedim dhe trajtim korrekt dhe të drejtë përmes sistemit gjyqësor, duke pasur parasysh liritë dhe të drejtat e qytetarit (Organization of American States, Convention to Prevent and Punish Acts of Terrorism Taking the Form of Crimes against Persons and Related Extortion that are of International Significance, 1971).

Bazuar në parimet e së drejtës ndërkombëtare dhe dispozitat e Kartës së Organizatës së Unitetit Afrikan, si dhe rezolutat e Organizatës së Kombeve të Bashkuara mbi masat që kanë për qëllim luftën kundër terrorizmit ndërkombëtar, Organizata e Unitetit Afrikan, më 14 korrik 1999, në Algjer, miratoi Konventën për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit, të cilën e depozitoi pranë Sekretariatit të Përgjithshëm të kësaj organizate. Konventa shpreh shqetësimin në lidhje me seriozitetin e fenomenit të terrorizmit dhe rreziqet që paraqet për stabilitetin dhe sigurinë ndërkombëtare, dëshirën e shteteve anëtare, shqetësimin e tyre për jetët e grave dhe fëmijëve të pafajshëm, si dhe vendosmërinë për të luftuar terrorizmin në të gjitha format dhe manifestimet që paraqitet. (Organization of African Unity, Convention on the Prevention and Combating of Terrorism, 1999).

Shoqata për Bashkëpunim Rajonal të vendeve të Azisë Jugore është asociacioni i krijuar për të: nxitur bashkëpunim aktiv dhe ndihmë të ndërsjellë, përsheptuar rritjen ekonomike, përparimin social dhe zhvillimin kulturor në rajon dhe për t'u siguruar të gjithë individëve mundësinë për të jetuar me dinjitet dhe për të realizuar potencialet e tyre të plota. Përveç marrëveshjeve ajo ka miratuar edhe gjashtë konventa, në mesin e tyre është edhe Konventa për luftimin e terrorizmit, e cila u nënshkrua më 4 nëntor 1987, në Katmandu të Nepalit dhe u depozitua pranë Sekretarit të Përgjithshëm të Shoqatës për Bashkëpunim rajonal të Azisë Jugore. Më vonë, në vitin 2004, Shoqata miratoi edhe protokollin për luftën kundër

terrorizmit. Në parim një nga qëllimet kryesore të kësaj konvente është që të ndikojë në lehtësimin e bashkëpunimit për ekstradim midis shteteve nënshkruese. Të gjitha veprat që konsiderohen si veprimtari terroriste dhe nuk do të konsiderohen si vepër penale politike ose si një shkelje lidhur me një krim politik ose si një krim i frymëzuar nga motive politike, që do të pamundësonte ekstradimin (South Asian Association for Regional Cooperation, Regional Convention on Suppression of Terrorism, 1987).

Bashkësia apo shoqata e shteteve të pavarura të Komonwelthit është një organizatë rajonale e vendeve, të cilat u formuan si pasojë e shpërbërjes së ish- Republikave të Bashkimit Sovjetik, e cila u krijua u krijua në dhjetor 1991, me miratimin e deklaratës për bashkëveprim mbi bazën e barazisë sovrane. Bashkësia e shteteve të Commonwealthit është një shoqatë ku shtetet anëtare e ruajnë sovranitetin dhe kanë lirinë e tyre të plotë. Edhe përkundër faktit se ka synime për të qenë më shumë se një organizatë thjesht simbolike, ajo në fakt është një organizatë që ka fare pak kompetenca mbi kombëtare. (Commonwealth of Independent States, <http://www.cisstat.com/eng/cis.htm>). Qeveritë e vendeve anëtare të kësaj organizate, duke qenë të vetëdijshëm për rrezikun që vjen nga aktet e terrorizmit, si dhe duke pasur parasysh instrumentet e miratuara në kuadër të saj, por edhe instrumentet e tjera ndërkombëtare, që lidhen me luftën kundër terrorizmit, më datën 4 qershor të vitit 1999, në takimin e tyre, që u mbajt në kryeqytetin e Bjellorusisë, në Minsk, nënshkruan Traktatin mbi bashkëpunimin midis shteteve të pavarura anëtare të bashkësisë së shteteve të Commonwealthit për luftimin e terrorizmit. Traktati, përveç se jep përkufizimin për terrorizmin, specifikon edhe një përkufizim për të ashtuquajturin “terrorizëm teknologjik”. Ky është një përkufizim specifik nga ky traktat, që nuk bie në sy në dokumentet e tjera ndërkombëtare për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Një karakteristikë tjetër

interesante e këtij traktati është se shtetet janë marrë vesh që, për qëllim të ofrimit efektiv dhe në kohë të ndihmës, nëse njësitë speciale antiterroriste do të duhet të kalojnë kufirin shtetëror në një shtet nënshkrues, shteti që i pranon ka për detyrë të përshpejtojë formalitetet e përcaktuara nga legjislacioni kombëtar. (Treaty on Cooperation among States Members of the Commonwealth of Independent States in Combating Terrorism, 1999).

Grupi G-8, është një forum ndërqeveritar i vendeve ekonomikisht më të përparuara dhe njëkohësisht udhëheqëse të ekonomisë në botë. Ky grup u formua fillimisht nga gjashtë vendet kryesore më të zhvilluara industriale të botës dhe më vonë u zgjerua edhe me dy anëtarë shtesë. Në mars të vitit 2014, në përgjigje të veprimeve të ndërmarra nga Rusia në Ukrainë, udhëheqësit G-7 njoftuan se pezullojnë pjesëmarrjen e tyre në samitin e G-8, i cili do të duhej të mbahej në qytetin Soçi, ku mikpritëse e këtij samiti do të ishte Rusia, dhe në vend të kësaj do të mbajë një takim i G-7, në Bruksel (G8, Information Centre, http://www.g8.utoronto.ca/what_is_g8.html). Terrorizmi vazhdon të përfaqësojë një nga sfidat më të mëdha për paqen, sigurinë dhe stabilitetin ndërkombëtar. Duke u bazuar në këtë pohim udhëheqësit e vendeve të grupit G-8, në takimin e tyre të mbajtur në qershor të vitit 2006, në qytetin e Shën Petersburgut në Rusi, në mënyrë kategorike denoncuan të gjitha sulmet terroriste në mbarë botën dhe u deklaruan se do t'i dënojnë në mënyrën më të fuqishme të gjithë ata që kryejnë këto krime me qëllim që të sjellin vuajtje dhe vdekje të qytetarëve. Në deklaratë shprehet edhe keqardhje e thellë për të gjitha viktimat që kanë pësuar nga aktet terroriste. Udhëheqësit e vendeve të grupit G-8 në këtë konferencë, përmes kësaj deklarate, zotohen se nuk do të qëndrojnë duarkryq derisa plagët e tmerrshme të terrorizmit të jenë hequr nga jeta e përditshme e qytetarëve. Në këtë deklaratë edhe një herë u ri konfirmua roli prijës i OKB-së në arritjen e marrëveshjes universale ndërmjet shteteve në

dënimin e terrorizmit dhe aty edhe një herë riafirmohet mbështetje që vendet e G-8 i japin OKB-së në përpjekjet kundër terrorizmit. (G7/G8 Sumits, St. Petersburg Summit Documents, <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2006stpetersburg/counterterrorism.html>).

Edhe përkundër faktit se deklarata nuk e ka fuqinë juridike të nivelit të rezolutave, konventave apo traktateve ndërkombëtare, ajo më shumë paraqet një deklaratë politike në të cilën shprehet vullneti politik për ndërmarrjen e të gjitha masave për parandalimin dhe luftimin e kësaj dukurie shumë negative dhe të rrezikshme për shoqërinë. Natyrisht që një deklaratë e miratuar nga vendet më të fuqishme ekonomike dhe industriale të botës ka një ndikim në përgjithësi në zhvillimet politike, por pse jo në mënyrë të tërthortë edhe në çështje të ndryshme të natyrës juridike.

9.3 Të drejtat e njeriut, terrorizmi dhe antiterrorizmi

Në ditët e sotme kur kërcënimet janë bërë pjesë e përditshme e jetës dhe frika është rritur, aktet terroriste përbëjnë një kërcënim të drejtpërdrejtë ndaj paqes, sigurisë dhe stabilitetit në botë. Prandaj, kjo meriton një zotim për të bashkuar forcat për të luftuar kundër çfarëdo forme të paraqitjes së akteve terroriste. Të vetëdijshëm rreth këtij kërcënimi dhe rrezikut potencial, si dhe të ndërgjegjshëm se terrorizmi përbën një pengesë serioze për gëzimin e plotë të të drejtave dhe lirive të njeriut, pasi që pengon drejtpërdrejt apo tërthorazi autoritetet në zbatimin e ligjit ose ndikon që ato në emër të luftës kundër terrorizmit të shkelin të drejtat dhe liritë e njeriut. Këto fakte ndikojnë në lindjen e nevojës për ligjet dhe politikat për të mbrojtur dhe siguruar qytetarët, të cilët janë të përballur me kërcënimet e sigurisë nga elementet terroriste. Por, liria dhe e drejta e individit nuk mund të mbrohet duke shkelur të drejtat dhe liritë e të tjerëve, prandaj të gjitha përpjekjet për të zbatuar një sistem të

besueshëm të sigurisë duhet të jenë në përputhje me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, të cilat standarde shtetet demokratike duhet t'i mbështesin dhe respektojnë.

Megjithatë, jeta në realitet nuk është gjithnjë ideale, shumë herë në praktikë gjejmë raste kur në përpjekje për të luftuar terrorizmin, agjencitë për zbatim të ligjit shpesh në punën e tyre përballen dhe kryejnë shkelje të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

OKB-ja, përmes Zyrës së Komisionarit të Lartë për të Drejta të Njeriut, ka krijuar një "Program për mbrojtjen e të drejtave të njeriut", i cili punon me organizatat partnere dhe të tjerët në mënyrë të pavarur për të trajtuar dëmet e kryera në aspektin e shkeljeve të të drejtave të njeriut, që ndodhin nga agjencitë për zbatim të ligjit gjatë punës së tyre në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Ky program ka zhvilluar ekspertizë të veçantë, duke organizuar, mbështetur, edukuar publikun dhe formuar strategji në nivele të shumëfishta, duke përfshirë hartimin dhe mbështetjen e ankesave profesionale për keqpërdorime, duke ndihmuar për të hetuar në mënyrë adekuate ankesat dhe duke propozuar reforma të mekanizmave të llogaridhënies profesionale (Human Rights and Harvard Law, <http://hrp.law.harvard.edu/areas-of-focus/counterterrorism-human-rights/>).

Terrorizmi ka të bëjë me mohimin e demokracisë dhe të drejtave të njeriut. Shtetet duhet të jenë të vendosura të luftojnë të gjithat aktet e terrorizmit, pa asnjë përjashtim, si krime tepër të rënda. Shtetet përmes agjencive përkatëse për zbatim të ligjit kanë detyrë të mbrojnë të gjithë individët brenda juridiksionit të tyre ndaj akteve terroriste, kjo si pjesë e detyrimeve të tyre në kuadrin e të drejtave të njeriut për garantimin e së drejtës për jetën, të drejtës për siguri dhe të drejta të tjera në kuadrin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Prandaj, kjo kërkon që shtetet të përdorin një qasje gjithëpërfshirëse në luftën kundër terrorizmit, duke

i kushtuar vëmendje të veçantë parandalimit dhe luftës të ekstremizmit dhe radikalizmit të dhunshëm.

Efikasiteti dhe legjitimiteti i veprimeve të një shteti kundër akteve terroriste do të minoheshin, nëse shteti në fjalë, përmes cilësdo agjenci të tij, përdor pushtetin e vet për të shkelur standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut. Duke qenë se në këtë kontekst, policia luan një rol tepër të rëndësishëm në luftën kundër terrorizmit, ka një rëndësi të posaçme fakti që policia të japë llogari për veprimet e veta, me qëllim garantimin e legjitimitetit, besimit, besueshmërisë dhe mbështetjes nga publiku (Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim, 2014).

I gjithë konglomerati i akteve normative ndërkombëtare për të drejtat e njeriut i detyron shtetet, që të ndërmarrin të gjitha veprimet e nevojshme, të cilat janë në kompetencë të tyre që të parandalojnë çdo veprim, i cili do të shkaktonte shkelje të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Për më tepër, të gjitha shtetet kanë për detyrë të respektojnë, mbrojnë dhe përmbushin të gjitha standardet, të cilat garantojnë respektim të të drejtave të njeriut. Respekti për të drejtat e njeriut në radhë të parë nuk përfshin vetëm mundësinë që qytetari të mund t'i realizojë të drejtat e tij, por mbrojtja e të drejtave të njeriut duhet të jetë e përqendruar edhe në ndërmarrjen e hapave për të siguruar që të tjerët nuk do të ndërhyjnë në ofrimin e mundësisë që qytetari të gëzojë të gjitha të drejtat e tij. Përmbushja e standardeve të respektimit të të drejtave të njeriut kërkon nga shtetet të miratojnë masa të përshtatshme, përfshirë masat ligjore, gjyqësore, administrative ose edukative, në mënyrë që të përmbushin detyrimet e tyre ligjore. Për shembull, shtetet kanë detyrimin që të ndërmarrin të gjitha masat për t'u siguruar se asnjë qytetar nuk do të trajtohet në mënyrë të jashtëligjshme siç mund të jenë torturimi apo trajtimi mizor ose çnjerëzor gjatë procedimit penal, pavarësisht faktit se

vepra penale e terrorizmit paraqet shkelje shumë të rëndë dhe është veprim që shkakton rrezik të madh për qytetarët.

Zbatimi i akteve normative me karakter ndërkombëtar, përkatësisht legjislacioni për luftimin e terrorizmit ka provuar të jetë një detyrë shumë delikate si për OKB-në, që është njëra nga organizatat mbështetëse kryesore të akteve normative me karakter ndërkombëtar, ashtu edhe për shtetet anëtare, të cilat kanë detyrimin të inkorporojnë këtë normativë në legjislacionin e tyre, për shkak se legjislacioni kundër-terrorizmit ka për qëllim për të mbrojtur qytetarët e një shteti nga rreziku dhe dëmet që sjellin aktet terroriste, si dhe të ruajnë paqen dhe sigurinë e brendshme, në anën tjetër, gjithashtu, me të drejtë, ngritet shqetësimi që gjatë zbatimit të këtij legjislacioni lindin implikimet e tij për të drejtat e njeriut.

9.4 Përqasja e legjislacionit të Republikës së Kosovës me aktet normative ndërkombëtare

Republika e Kosovës ka shpallur deklaratën e pavarësisë, ku edhe ka krijuar subjektivitetin e vet shtetëror, fakt ky i cili në aspektin e brendshëm nuk ka penguar në organizimin e sistemit juridik dhe krijimin e legjislacionit përkatës në fushën e parandalimit dhe luftimit të terrorizmit. Mirëpo, në aspektin ndërkombëtar, kjo shpallje e “njëanshme e pavarësisë”, (ashtu siç është konsideruar në qarqe ndërkombëtare), nuk ka mjaftuar që RK-ja të mund të bëhet plotësisht pjesë e marrëdhënieve ndërkombëtare, përkatësisht të jetë pjesë e koncepteve globale normative në luftimin e terrorizmit. RK-në, pas shpalljes së pavarësisë, e kanë njohur një numër i konsiderueshëm shtetesh, por numri aktual i njohjeve nuk është i mjaftueshëm që RK-ja të anëtarësohet në OKB, apo në organizata rajonale si BE, ku RK-ja do të mund të ishte pjesë aktive e krijimit të akteve normative ndërkombëtare në luftimin e terrorizmit (Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës së Kosovës <http://www.mfa->

ks.net/?page=1,33). Pamundësia për të qenë pjesë aktive në krijimin dhe formulimin e politikave globale të sigurisë, përfshirë këtu edhe legjislacionin ndërkombëtar, në një mënyrë apo në tjetrën e ka hendikepuar RK-në. Institucionet e RK-së, edhe përkundër faktit se nuk janë pjesëmarrëse aktive në krijimin e legjislacionit ndërkombëtar, ato kanë sanksionuar dhe inkorporuar në legjislacionin kombëtar për luftimin e terrorizmit, dispozitat dhe normat e kërkuara nga ky legjislacion. Sipas kushtetutës së RK-së, garantohen të drejtat dhe liritë e njeriut të garantuara me marrëveshjet dhe instrumentet ndërkombëtare dhe ato zbatohen drejtpërdrejt. Ndërsa, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara dhe normat juridikisht të detyrueshme të së drejtës ndërkombëtare kanë epërsi në raport me legjislacionin kombëtar (Kushtetuta e Republikës së Kosovës, 2012).

Në legjislacionin penal kosovar janë inkorporuar veprat, të cilat paraqesin veprimtari penale terroriste ashtu sikurse kërkojnë konventat dhe aktet e tjera normative ndërkombëtare. Legjislacioni kosovar sanksionon çdo formë të veprimtarisë terroriste përfshirë këtu ndihmën, shtytjen, fshehjen, organizimin, trajnimin dhe trajnimin e grupeve terroriste. Në legjislacionin kosovar dënohen edhe veprimtaritë kundër përfaqësuesve diplomatikë dhe personave të mbrojtur ndërkombëtarisht. Gjithashtu edhe legjislacioni i procedurës penale i RK-së është bazuar në praktikën më të mirë të zbatimit të standardeve ndërkombëtare me fokus të posaçëm me praktikën pozitive të zbatuara nga BE-ja. Ndërsa në aspektin e legjislacionit që trajton çështje të ndryshme që ndërlidhen me terrorizmin, RK-ja ka miratuar ligj të posaçëm që trajton pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit.

KAPITULLI XI: KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

- Aktet terroriste janë kryer çdo herë gjatë historisë së njerëzimit dhe ato ekzistojnë edhe sot. Ajo çfarë ka ndryshuar janë tendencat në zhvillim të formave të reja të kryerjes së akteve terroriste, të cilat janë shumë aktuale si për nga forma ashtu edhe për nga rrezikshmëria dhe mundësia e shkatërrimit që kanë. Republika e Kosovës, sikurse edhe i gjithë rajoni i Ballkanit Perëndimor, sot po përballlet me probleme të ndryshme historike, politike, ekonomike, sociale, kulturore etj. Probleme këto, të cilat në disa raste ndikojnë negativisht jo vetëm në përafrimin e legjislacionit apo miratimin e akteve normative me karakter të përbashkët, por natyrisht edhe në procedimin ligjor të autorëve të veprave penale, të cilat mund të jenë edhe vepra penale të terrorizmit.
- Terrorizmi është një rrezik me karakter ndërkombëtar dhe nuk njeh kufij shtetërorë apo rajonalë, edhe qasja efikase ndaj kësaj dukurie nuk mund të konceptohet ndryshe. Një qasje racionale që mund të ketë një efikasitet të kënaqshëm është e mundur vetëm përmes bashkëpunimit rajonal dhe global në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Ky bashkëpunim fillon me miratimin e akteve normative të përbashkëta dhe vazhdon me zbatimin dhe përfshirjen e tyre në legjislacionet kombëtare, si dhe me zbatimin e këtyre akteve normative, përfshirë edhe krijimin e politikave dhe strategjive të përbashkëta për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Format më të shpeshta të shfaqjes së veprave penale të terrorizmit janë: shpërthimet me materiale eksplozive, rrëmbimet e njerëzve dhe mjeteve të transportit dhe marrja e pengjeve, sulmet e armatosura dhe vrasjet, zjarrvëniet apo përgatitja dhe tentativa e kryerjes së këtyre veprave.
- Organizatat terroriste në ditët e sotme, nuk janë vetëm grupe apo fraksione ekstremiste të ndonjë lëvizjeje politike apo ideologjike. Ato në të shumtën e rasteve kanë ndryshuar

qasjen dhe mënyrën e organizmit, edhe pse ato në parim i kanë liderët e tyre që veprojnë në aspektin strategjik, me qëllim të operimit më të lehtë, ato gjithnjë e më shumë po aplikojnë forma të veprimit dhe manifestimit të objektivave të tyre në nivel lokal apo në nivel të të ashtuquajturave “qeliza”. Format e veprimit të tyre në ditët e sotme, përfshijnë edhe pushtimin e territoreve të ndryshme dhe ushtrimi i “pushtetit” në këto territore.

- Në praktikë, në Republikën e Kosovës, sikurse edhe në vendet e tjera, nuk ekziston ndonjë “formulë” apo "profil" i saktë për të përshkruar personat, të cilët eventualisht do të mund të jenë lehtësisht të rekrutuar nga grupet terroriste. Personat, të cilët eventualisht mund të rekrutohen nga grupet terroriste, përfshijnë një gamë shumë të gjerë të moshave dhe fazave të zhvillimit fizik dhe intelektual, përfshijnë të dy gjinitë, grupe të ndryshme që kanë nivele ekonomike dhe të arsimimit. Grupet terroriste, përdorin mjete nga më të sofistikuarat: ata përdorin mjetet si armët e kalibrave të ndryshëm, materiet eksplozive dhe materiet, të cilat nëse kombinohen mund të përdoren si mjet shpërthyes. Një mjet i ashtuquajtur “mjet apo formë e butë”, i cili në kohën e fundit përdoret nga terroristët sidomos në planifikim të veprimeve dhe në propagandimin dhe përhapjen e informacionit, por me theks të veçantë në rekrutimin e anëtarëve të rinj të organizatave terroriste, është interneti dhe rrjetet sociale. Disa grupe kanë hapur edhe platformat apo ueb-faqet e tyre on-line si mënyrë më specifike për të tërhequr personat e rinj, duke prodhuar përmbajtje që është tërheqëse dhe interesante.
- Organizata e Kombeve të Bashkuara përmes Misionit të saj, në Kosovë, në vitin 1999, vendosi që përveç pjesëve të legjislacionit diskriminues të ish-Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë, pjesë e së cilës ishte ish-Krahina Socialiste Autonome e Kosovës, pjesën tjetër të legjislacionit ta zbatojë deri në krijimin e kushteve dhe

rrethanave për të nxjerrë legjislacionin adekuat. Në Kodin e Përkohshëm Penal të Kosovës të vitit 2003, i cili u aprovua nga Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisëse të Kosovës dhe Administrata Ndërkombëtare-UNMIK, parashikohej vepra penale e terrorizmit. Kodi i Përkohshëm Penal dhe ai i Procedurës të Kosovës të vitit 2003, kishin disa mangësi në raport me sanksionimin dhe procedimin penal të veprës penale të terrorizmit. Në vitin 2012, Kuvendi i Republikës së Kosovës miratoi Kodin Penal dhe Kodin e Procedurës Penale të Republikës së Kosovës, të cilët hynë në fuqi nga 1 janari i vitit 2013, të cilat janë shumë më të kompletuara dhe më përmbajtjesorë, në raport me kodet paraprake. Në Kodin Penal të Republikës së Kosovës, vepra penale e terrorizmit trajtohet në pjesën (kapitullin) që parashikon veprat penale kundër rendit kushtetues dhe sigurisë së Republikës së Kosovës, në këtë kapitull vërejmë një avancim cilësor. Përderisa në Kodin e Përkohshëm Penal nuk përmendej rendi kushtetues, sepse Kosova ende nuk ishte shtet dhe nuk kishte as kushtetutë të mirëfilltë, por vetëqeverisje me një kornizë kushtetuese. Në mënyrë shumë të specifikuar jepet përkufizimi dhe precizimi i aktiviteteve, të cilat në kushte të caktuara paraqesin vepër penale të terrorizmit. Mirëpo në këtë Kod, në mënyrë specifike nuk inkriminohet glorifikimi i çështjeve të cilat lidhen me veprimtarinë terroriste. Ligjvënësi ka parashikuar edhe dënime mjaft të ashpra për autorët e veprës penale të terrorizmit. Rekrutimi, trajnimi, organizimi, përgatitja, shpërndarja e mesazhit për publikun me qëllim që të shtyjë të tjerët në kryerjen e aktit terrorist gjithashtu paraqesin një vepër tjetër penale të inkriminuar në Kodin Penal të Republikës së Kosovës.

- Procedura penale për veprën penale të terrorizmit, udhëhiqet sikurse edhe për të gjitha veprat e tjera penale, sipas Kodit të Procedurës Penale të Republikës së Kosovës.

Parimisht sikurse edhe në vende të tjera edhe në RK, procedura penale udhëhiqet duke u bazuar në disa parime bazë dhe nuk ndryshon shumë nga vendet e tjera, sidomos nga vendet e Evropës Perëndimore. Në parandalimin dhe zbulimin e veprave penale të terrorizmit, policisë i takon një rol i veçantë. Policia, ka për detyrë të ndërmarrë masat e nevojshme operative dhe taktike, me qëllim të zbulimit të vendndodhjes së autorit, të ndalojë autorin ose ndihmësin e tij nga fshehja ose arratisja, të zbulojë dhe të ruajë gjurmët dhe provat e tjera të veprës penale dhe sendet, të cilat mund të shërbejnë si prova, si dhe të mbledhë të gjitha informacionet, të cilat mund të përdoren në procesin penal. Policia pasi të ketë mbledhur informacione dhe prova të mjaftueshme, ia paraqet prokurorit të shtetit. Prokurori i shtetit në rastet kur ka dyshim të arsyeshëm se është kryer vepra penale e fshehjes ose moslajmërimit të terroristëve, janë duke u kryer veprime përgatitore, ose është duke u kryer apo së shpejti do të kryhet vepra penale e terrorizmit, aji menjëherë do të fillojë fazën e hetimit sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale. Gjatë hetimit të veprave penale të terrorizmit mund të përdoren edhe masa të fshehta dhe mjete teknike përmes të cilave arrihet të zbulohen veprime të caktuara, të cilat në mënyra të tjera nuk do të ishte e mundur të zbuloheshin apo dokumentoheshin. Prokurori i shtetit gjatë hetimit të veprës penale të terrorizmit mund të ndërmarrë edhe masa të tjera për sigurimin e provave, apo masa për sigurimin e të pandehurit në proces. Në momentin kur prokurori i shtetit konsideron se ka mbledhur informacione, prova dhe dëshmi të mjaftueshme për veprën penale dhe autorin e saj, të cilat paraqesin dyshim të bazuar, se i pandehuri ka kryer veprën penale të terrorizmit, me qëllim që procedura të vazhdojë para gjykatës, ai ngre akuzën. Sipas legjislacionit kosovar kompetente për të proceduar me veprat penale të terrorizmit është Gjykata

Themelore. Legjislacioni kosovar nuk ka ndonjë normë juridike përmes të cilës do të bëhej i mundur konfiskimi i dokumentacionit të udhëtimit apo ndalohej lëshimi i këtij dokumenti, në rastet kur ka bazë të mjaftueshme të dyshimit se qytetari i RK-së, do të udhëtojë jashtë vendit, me qëllim që të kryejë apo të ndihmojë në kryerjen e aktiviteteve terroriste.

- RK-ja, sikurse edhe disa vende tjera, ka ndjekur një praktikë të miratimit të ligjeve të posaçme, të cilat sanksionojnë dukuri konkrete të cilat lidhen me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Në këtë grup të ligjeve hyjnë edhe ligjet për ndërtimin dhe funksionimin e institucioneve të cilat në fushën e veprimtarisë së tyre e kanë për detyrë ndërmarrjen e të gjitha masave për parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Ligjet me karakter specifik për luftimin e dukurive që drejtpërdrejt ndihmojnë veprimtarinë terroriste siç është: Ligji për sanksionimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit. Ky ligj mundësoi edhe krijimin e njësisë së specializuar për monitorimin dhe mbledhjen e informacioneve rreth transaksioneve dhe qarkullimit financiar. Një ligj tjetër me karakter specifik është edhe Ligji për kontrollin dhe mbikëqyrjen e kufirit shtetëror. Përmes këtij ligji, mundësohet parandalimi, zbulimi dhe kapja e autorëve të veprave penale të terrorizmit të cilët kalojnë përmes kufirit shtetëror. Me qëllim të evitimit të problemeve me mbrojtjen e dëshmitarëve si një sfidë shumë e madhe sidomos për RK-në, është miratuar Ligji për mbrojtjen e dëshmitarëve. Ndërsa, Ligji për mbrojtjen e informatorëve, është një tjetër ligj i posaçëm me qëllim të parandalimit dhe luftimit të terrorizmit. Qëllimi i këtij ligji, është krijimi i bazës ligjore, për shtytjen dhe nxitjen e informatorëve të informojnë ose të paraqesin informacionet që ata i posedojnë për veprimet e kundërligjshme, të institucionet përkatëse ligj-zbatuese. Themelimin e një

sistemi unik për klasifikimin dhe ruajtjen e informacioneve, që kanë të bëjnë me interesat e sigurisë së Kosovës, si dhe verifikimin e sigurisë së personave që kanë qasje në këto informacione të klasifikuara, e mundëson nxjerrja e Ligjit për klasifikimin e informacionit dhe verifikimin e besueshmërisë. Ligji për ndalimin e pjesëmarrjes në luftëra të huaja ka mundësuar mbrojtjen e interesit shtetëror dhe sigurisë kombëtare, nëpërmjet ndalimit të bashkimit apo pjesëmarrjes në ushtrinë ose policinë e huaj, në formacionet e jashtme paraushtarake ose para-policore, në organizimet grupore apo individualisht, në çfarëdo forme të konflikteve të armatosura jashtë territorit të Republikës së Kosovës. Në legjislacionin kosovar mungon një akt tjetër normativ i cili do të përcaktonte kriteret sipas të cilave organizata të caktuara do të mund të shpallehin organizata terroriste nga institucionet e RK-së.

- Shikuar nga aspekti krahasimor, legjislacioni i RK-së parimisht ka ngjashmëri të shumta dhe i penalizon fenomenet e caktuara të lidhura me terrorizmin në mënyrë shumë të përafërt me legjislacionin e vendeve të BE-së. Dallimi në aspektin e trajtimit të veprimeve që bëjnë pjesë tek vepra penale terroriste, vërehet sidomos në masën e dënimit. Kjo për faktin se legjislacioni kosovar parashikon dënime më të ashpra për veprimtari terroriste sesa legjislacionet e vendeve të BE-së të krahasuara për qëllim të këtij hulumtimi. Por, krahasuar me shtete të caktuara veç e veç, gjejmë edhe disa dallime, të ndryshme si në pjesën e të drejtës materiale ashtu edhe në të drejtën procedurale, si dhe krahasuar me shtete të caktuara veç e veç, gjejmë edhe disa dallime, të ndryshme si në pjesën e të drejtës materiale ashtu edhe në të drejtën procedurale. Këto dallime nuk e bëjnë aspak më të disfavorshëm apo jofunksional legjislacionin kosovar.

- Aktet normative ndërkombëtare për parandalimin dhe luftimin e aktiviteteve terroriste, paraqesin një përmbledhje të: deklaratave, konventave dhe rezolutave. Kontingjenti më i madh i normave ndërkombëtare është miratuar nga organizatat me karakter ndërkombëtar si: Organizata e Kombeve të Bashkuara. Këshilli i Sigurimit i OKB-së ka miratuar një numër rezolutash, të cilat janë miratuar në kontekstin e të dënuarit të akteve specifike terroriste. Ndërsa, Asambleja e Përgjithshme e OKB-së ka miratuar një numër të konsiderueshëm të konventave, të cilat inkurajojnë dhe detyrojnë shtetet nënshkruese, që në legjislacionet e tyre kombëtare të inkriminojnë veprat penale të terrorizmit, si dhe veprimet e tjera të cilat drejtpërdrejt ose tërthorazi kanë të bëjnë me parandalimin dhe luftimin e terrorizmit. Organizatat e ndryshme rajonale gjithashtu kanë miratuar akte normative dedikuar parandalimit dhe luftimit të terrorizmit, akte këto që janë të lidhura me specifikat e rajoneve apo fushëveprimin e organizatave konkrete. Edhe përkundër faktit se RK-ja është një vend i vogël dhe me mundësi shumë të kufizuara në krijimin e politikave ndërkombëtare për luftimin e terrorizmit, sidomos në aktet e OKB-së, por, prapëseprapë institucionet e RK-së duhet të bëjnë përpjekje për aq sa është e mundur të kontribuojnë në arritjen e një përkufizimi të përbashkët ndërkombëtar të miratuar përmes OKB-së.
- RK-ja ka një kornizë ligjore solide, e cila për rrethanat ekzistuese është e mjaftueshme, por që me disa ndërhyrje do të ishte edhe më funksionale dhe më efikase. Në radhë të parë kjo kornizë ligjore ekzistuese mundëson në mënyrë të kënaqshme, për rrethanat kohore aktuale, parandalimin dhe luftimin e aktiviteteve që mund të konsiderohen veprimtari penale të ndërlidhura me terrorizmin dhe që mund të paraqiten brenda apo jashtë territorit të RK-së. Dhe së dyti, legjislacioni aktual i RK-së është në të njëjtin

drejtim dhe paraqet një refleksion apo është në përputhje me zhvillimet aktuale në aspektin e kornizës normative ndërkombëtare dhe rajonale përfshirë legjislacionin e BE-së në luftën kundër terrorizmit. Por, natyrisht sfida globale e rrezikut nga terrorizmi e cila ndryshon çdo ditë në formë dhe metoda, kërkon angazhime shtesë të cilat duhet të përcillen. Në sistemin juridik kosovar nuk ka prokurorë dhe gjyqtarë të trajnuar dhe specializuar të cilët i trajtojnë vetëm rastet e terrorizmit.

Duke u bazuar në studimin dhe analizën e këtij hulumtimi shkencor, rekomandojmë që:

- 1) Të miratohet një akt tjetër normativ, i cili do të përcaktonte kriteret, sipas të cilave organizata të caktuara do të mund të shpallehin organizata terroriste nga institucionet e RK-së, për arsye se, nëse qytetari i RK-së bëhet pjesë e ndonjë organizate të huaj terroriste dhe gjykatat në RK e procedojnë penalisht, nuk kanë bazë ligjore, e cila do të specifikonte se cilat janë ato organizata të cilat nga RK-ja, konsiderohen organizata terroriste dhe pjesëmarrja në to apo ndihma në çfarëdo forme e tyre do të mund të dënohej sipas legjislacionit kosovar. Nga praktika e vendeve tjera, një zgjidhje për këtë çështje e gjejmë në legjislacionin e SHBA-së, ku organizatat e huaja terroriste caktohen nga sekretari i Departamentit të Shtetit, në përputhje me nenin 219 të Aktit të Emigracionit dhe Kombësisë (US Immigration and Nationality Act-INA). Kjo listë e organizatave të huaja terroriste luan rol kritik në luftën kundër terrorizmit dhe është një mjet efikas për kufizimin dhe mbështetjen për veprimtaritë terroriste nga presona apo grupe për këto organizata. Prandaj, është edhe shkelje e ligjit 18 U.S.Code. § 2339A (b) (1), për një person në SHBA apo subjekt nën juridiksionin e SHBA-ve të sigurojë "mbështetje materiale ose burime" për këto organizata. Një zgjidhje të ngjashme ligjore e gjejmë edhe në Britaninë e Madhe, ku Ministria e Brendshme (Home Secretary) bazuar

në seksionin 3 (6), të “Terrorism Act 2000”, mund ta shpallë një organizatë si organizatë terroriste, nëse ka arsye për të besuar se organizata është duke kryer ose merr pjesë në aktet e terrorizmit, përgatitet, promovon ose nxit terrorizmin (duke përfshirë edhe glorifikimin), ose në ndonjë formë tjetër është e përfshirë në aktivitetet terroriste. Edhe Rezoluta e KS-së së OKB-së 1373 (2001), në mënyrë të veçantë, përcakton një listë të individëve, grupeve dhe subjekteve të përfshira në terrorizëm fondet dhe pasuritë e tjera financiare e të cilave duhet të ngrihen si pjesë e luftës kundër financimit të terrorizmit. Ndërsa për shtetet anëtare të BE-së në çdo 6 muaj rinfreskohet lista e organizatave terroriste e cila nxirret sipas dokumentit 2001/931/CFSP, të miratuar nga Këshilli i BE-së për zbatimin e masave të veçanta për të luftuar terrorizmin.

- 2) Në KPRK, të inkorporohet një nen i veçantë përmes të cilit në mënyrë specifike do të inkriminohej glorifikimi apo zmadhimi i çështjeve të cilat lidhen me veprimtarinë terroriste. Ky nen, do të ishte i preferueshëm të kishte këtë përmbajtje: veprën penale të glorifikimit të aktiviteteve terroriste e kryen “çdokush që nëpërmjet mesazheve që ka për qëllim nxitjen e aktiviteteve terroriste, glorifikon apo madhërohen veprimet e individëve apo grupeve për të cilat te individ apo në publik krijohet bindja se ajo çështje apo ai veprim është i madhërishëm dhe çdokush që vepron në atë mënyrë do të jetë i nderuar dhe glorifikuar nga të tjerët, për një sjellje të tillë. Veprime të cilat glorifikohen mund të jenë akte individuale dhe veprime të tjera të lidhura në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë me terrorizmin ose veprime të cilat në dukje shihen si bamirësi, por që për qëllim kanë ndihmën e aktiviteteve të lidhura me terrorizmin”. Arsyetimin për inkriminimin e një çështje të tillë e gjejmë së pari te radikalizmi dhe ekstremizmi fetar i cili ndikohet nga glorifikimi, pastaj te numri i madh i qytetarëve kosovarë pjesëmarrës në

luftimet në Siri dhe Irak. Deri te rritja e këtij numri ka ardhur edhe si pasojë e ligjëratave nëpër ambiente private apo publike ku është glorifikuar dhe madhëruar “lufta e shenjtë”, vdekja për çështje madhore për të mbrojtur “poshtërimin” që po i bëhet fesë, duke glorifikuar edhe ndihmat humanitare të dhëna njerëzve të ndryshëm etj. Ky glorifikim i këtyre aktiviteteve ka ndikuar në motivimin e shumë të rinjve për të shkuar dhe sakrifikuar jetën dhe shëndetin e tyre apo për të kontribuar materialisht për “çështje madhore”. Ky glorifikim i çështjes, ka ndikuar që disa të rinjtë të besojnë dhe të binden se duke vdekur për këtë çështje, do ta fitojnë respektin e tjerëve gjatë jetës dhe parajsën pas vdekjes. Një zgjidhje të mirë ligjore për këtë problem e gjejmë edhe në disa vende të tjera. P. sh. Kodi Penal slloven i vitit 2009, përmes paragrafëve 1,2 dhe 3 të nenit 110, inkriminon glorifikimin publik të aktiviteteve të lidhura me terrorizmin. Sipas këtij neni, veprën penale të glorifikimit të aktiviteteve të lidhura me terrorizmin e kryen, kushdo që fton për angazhim, propagandon mesazhe, madhëron, mbron ose i bën ato të disponueshme për personat e tjerë apo në ndonjë mënyrë tjetër me qëllim për të promovuar veprat penale terroriste dhe kështu shkakton rrezikun që një ose më shumë vepra të tilla penale do të kryhen. Një zgjidhje përafërsisht të ngjashme e gjejmë edhe në legjislacionin e Mbretërisë së Bashkuar ku në pjesën e parë, neni 1, të “Terrorism Act 2006”, inkriminohet inkurajimi i veprimeve të lidhura me aktivitete terroriste përmes glorifikimit të veprimeve të lidhura me terrorizmin dhe ndalohen deklaratat të cilat mund kuptohen nga disa ose i gjithë publikut si glorifikim apo zmadhim i veprimeve ose veprave të lidhura me aktivitete terroriste. Këtu hyjnë deklaratat nga të cilat arsyeshëm mund të pritet, që te publiku të dëshmohet se ajo çështje apo ai veprim është i madhërishëm dhe çdokush që vepron në atë mënyrë do të jetë i nderuar dhe glorifikuar

nga të tjerët, për një sjellje të tillë. Ndërsa, Kanadaja është edhe një vend tjetër i cili është duke zhvilluar një debat rreth mundësisë të inkriminimit të kësaj vepre penale. Edhe Rezoluta 2178 (2014), e KS të OKB-së, kërkon nga shtetet të trajtojnë dhe adresojnë tërësisht faktorët themelorë, që ndikojnë në parandalimin e radikalizimit që dërgon në terrorizëm. Në mënyrë që ky legjislacion, të jetë në përputhje me të drejtat e njeriut, sipas raportit të Zyrës për të drejta të njeriut të OSBE-së, të datës 1 korrik 2015, gjatë inkriminimit të akteve të tilla, legjislacioni duhet t'i referohet dy elementeve: 1) qëllimi për të komunikuar një mesazh dhe 2) qëllimin që ky mesazh të nxitë kryerjen e akteve të lidhur me terrorizmin.

- 3) Të miratohet një normë juridike përmes të cilës do të bëhej i mundur konfiskimi i dokumentacionit të udhëtimit apo ndalohej lëshimi i këtij dokumenti, në rastet kur ka bazë të mjaftueshme të dyshimit se individët e caktuar do të udhëtojnë jashtë vendit me qëllim që të kryejnë apo të ndihmojnë në kryerjen e aktiviteteve terroriste. Kjo për arsye se ka shumë raste kur oficerët policorë kanë dyshim të bazuar dhe informacione të mjaftueshme se individë të caktuar janë duke udhëtuar jashtë vendit me qëllim që t'u bashkëngjiten luftimeve apo aktiviteteve tjera të organizatave terroriste, por ata nuk kanë bazë ligjore të konfiskojnë dokumentet e udhëtimit dhe kështu të parandalojnë udhëtimin e tyre. Rezoluta 2178 (2014) e KS të OKB-së, kërkon nga shtetet të parandalojnë luftëtarët e huaj terroristë të kalojnë nëpër kufijtë e tyre. Ndërsa në raportin e 2 shtatorit 2015, mbi zbatimin e Rezolutës së KS të OKB-së, 2178 (2014), theksohet se në kuadër të masave për parandalim të luftëtarëve të huaj terroristë të kalojnë nëpër kufijtë e tyre, shtetet kanë ndërmarrë hapa për të forcuar kontrollet kufitare, si dhe masa që përfshijnë konfiskimin e pasaportave. Nga praktika e vendeve të tjera, një zgjidhje e tillë ligjore nga

viti 2015, ekziston në Britaninë e Madhe, përmes “Counter-Terrorism and Security Bill 2014-2015”, ku përcaktohen kompetenca të reja për oficerët e policisë, emigracionit dhe doganave për të konfiskuar dokumente të udhëtimit (duke përfshirë pasaportat dhe biletat) nga individët të cilët hasen në vendkalimet kufitare në Britaninë e Madhe apo Irlandën e Veriut dhe të cilët janë të dyshuar për përfshirje në apo qëllimi i udhëtimit të tyre është përfshirja në aktivitete terroriste. Dokumentet e udhëtimit mund të ruhet për 14 ditë në fillim dhe nëse nevojitet më shumë kohë, policia mund të kërkojë nga gjykata autorizim të vazhdojë të mbajë dokumentet e udhëtimit deri në maksimum 30 ditë. Në Zelandën e Re, në vitin 2014, është miratuar “Ligji për luftën kundër luftëtarëve terroristë” (Countering Terrorist Fighters Legislation Bill), i cili në nenin 18 (2) dhe 18 (3), afirmon të drejtën e qytetarëve për të hyrë dhe dalë në Zelandën e Re. Por, në përgjithësi, klauzolat lejojnë ministrin e Punëve të Brendshme, për arsye të sigurisë kombëtare dhe terrorizmit, të refuzojë të lëshojë të anulojë ose të pezullojë pasaportat. Ndërsa në Francë, është duke u debatuar legjislacioni që do t’u mundësojë agjencive ligjzbatuese, që të bllokojnë, përkatësisht konfiskojnë përkohësisht dokumentet e udhëtimit të qytetarëve të dyshuar apo të përfshirë në aktivitete terroriste, apo që duan të bashkohen me grupe terroriste jashtë vendit.

- 4) Identifikimi, trajnimi dhe caktimi i prokurorëve dhe gjyqtarëve, posaçërisht për çështje të cilat lidhen me aktivitet terroriste. Në sistemin juridik kosovar prokurorët dhe gjyqtarët duhet në vazhdimësi të zhvillojnë trajnime dhe specializime të avancuara, të përbashkëta të cilat i mundësojnë ata që të jenë në të njëjtin hap dhe t’i përcjellin trendët e zhvillimit të aktiviteteve terroriste. Gjithashtu preferohet që këta prokurorë dhe gjyqtarë të cilët janë trajnuar dhe specializuar për raste të terrorizmit të angazhohen vetëm në raste të këtij

profili. Sistemi juridik kosovar është i tej-ngarkuar me raste të shumta penale dhe ka shumë probleme me efikasitetin e trajtimit të çështjeve si dhe në të shumtën e rasteve nuk aplikohet një mënyrë e punës, ku prokurorë dhe gjyqtarë të specializuar do të merreshin vetëm me raste të terrorizmit, por në fakt prokurorët dhe gjyqtarët në RK-së merren me çështje të ndryshme penale. Zbatimi i këtij rekomandimi do të mundësonte ngritjen e besimit, efikasitetit dhe qëndrueshmërisë në punën e prokurorisë dhe gjykatës. Edhe në “Memorandumin e Hagës të praktikave më të mira për gjyqësorin në gjykimin e veprave terroriste”, jepet një rekomandim i ngjashëm. Ky memorandum nga shtetet kërkon që të marrin në konsideratë përdorimin e gjyqtarëve, posaçërisht të trajnuar për të gjykuar veprat e terrorizmit dhe veprat e tjera të sigurisë kombëtare. Në shumicën e rasteve është e preferueshme që gjyqtarët të caktohen në fillim të çështjes, në mënyrë që gjyqtari i caktuar mund të jetë përgjegjës për të gjitha fazat e çështjes deri në zgjidhjen përfundimtare në formën e një vendimi. Një shembull i mirë është Franca, ku me rastet e terrorizmit merren vetëm prokurorët dhe gjyqtarët e trajnuar dhe specializuar për këtë fushë. Të gjitha procedurat gjyqësore lidhur me terrorizmin janë të centralizuara. Ligji 86-1020, i datës 9 shtator 1986, kundër terrorizmit, parashikoi një sistemin juridik të centralizuar për vepra të lidhura me terrorizmin. Ky ligj mundësoi krijimin e një trupi të specializuar të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Departamentin qendror kundër terrorizmit të shërbimit të prokurorisë në Paris, i njohur ndryshe si "seksioni 14" dhe themeloi panelet e gjyqtarëve profesionistë për vepra penale të rënda të lidhura me terrorizmin në Gjykatën e Assize në Paris, që paraqet një përjashtim nga rregulli i gjyimit nga juria në këto gjykata.

LISTA E REFERENCAVE / BIBLIOGRAFIA

Burime parësore

1. Abeyratne, R. (2010) “Aviation Security Law”, Springer, New York, USA.
2. Act on the Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing (2007) Pralament of Republic of Slovenia, Ljubljana, Slovenia.
3. Ademi, X. (2006) “Metodika e hetimit të krimit”, Kolegji i Arteve dhe Shkencave FAMA. Prishtinë, Kosovë.
4. Agjencia e Statistikave të Kosovës (2012) “Seria 5: Statistikat Sociale Statistikat e Jurisprudencës për persona madhorë 2012”, Prishtinë, Kosovë.
5. Agjencia e Statistikave të Kosovës (2014) “Seria 5: Statistikat Sociale Statistikat e Jurisprudencës për persona madhorë 2014”, Prishtinë, Kosovë.
6. Amerikan Bar Asociacion (2007) “ Rights of Arrested Persons”, Yerevan, Armenia.
marrë nga:
http://apps.americanbar.org/rol/publications/armenia_rights_of_arrested_persons.pdf,
(parë më 20 janar 2015).
7. Audio Visual Library of International Law, ” International Convention against the Taking of Hostages”, marrë nga: <http://legal.un.org/avl/ha/icath/icath.html>, (parë më 19 janar 2015).
8. Bascombe, D. (2003) “A Briefing Paper for the Commonwealth Human Rights Initiative”, Anti-Terrorism Legislation in the Commonwealth, London, UK.
9. Brabazon, H. (2006) “Protecting Whose Security? Anti-Terrorism Legislation and the Criminalization of Dissent”, YCISS Working Paper Number 43, York University, Toronto, Canada.
10. Bundesgesetz über die Durchführung internationaler Sanktionsmaßnahmen (2011) Österreichische Parlament, Wiena, Austria.
11. Chihala, N. (2011) “Short essay on Presumption of innocence. ECHR precedent” University of Transilvania, Romania, marrë nga:
at:<http://aspekt.unitbv.ro/jspui/bitstream/123456789/188/1/chihalaia%20g%20barbu%20s.pdf>,
pdf, (parë më 19 dhjetor 2013).

12. Chaliand, G. & Blin, A. (2007) "The history of terrorism: from antiquity to al Qaeda", University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California, USA.
13. Council of Europe (1977) "European Convention on the Suppression of Terrorism", deposited with the Secretary-General of the Council of Europe, concluded at Strasbourg, France, on 27 January 1977.
14. Coercive Measures Act (2011) Pralament of Republic of Finland, Helsinki, Finland.
15. Commonwealth of Independent States, "About the Commonwealth of Independent States", Minsk, Belarus, marrë nga: <http://www.cisstat.com/eng/cis.htm>, (parë më 29 mars 2015).
16. Crenshaw, M. (1981) "The Causes of Terrorism", Comparative Politics, Vol. 13, No. 4. (Jul., 1981), pp. 379-399, NY, USA, marrë nga: <http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4159%28198107%2913%3A4%3C379%3ATCOT%3E2.0.CO%3B2-8>, (parë më 29 dhjetor 2013).
17. Criminal Justice Inspectorate (2013) Inspecting Police in the public Interest, "Stop and Search Powers: Are the police using them effectively and fairly?" London, UK, marrë nga: <http://www.hmic.gov.uk/media/stop-and-search-powers-20130709.pdf>, (parë më 29 dhjetor 2013).
18. Criminal Code of Republic of Slovenia (2008) Pralament of Republic of Slovenia, Ljubljana, Slovenia.
19. Criminal Procedure Act of Republic of Slovenia (2007) Pralament of Republic of Slovenia, Ljubljana, Slovenia.
20. Criminal Code of Republic of Finland (2012) Pralament of Republic of Finland, Helsinki, Finland.
21. Criminal Investigation Act of Republic of Finland (2014) Pralament of Republic of Finland, Helsinki, Finland.
22. Criminal Procedure Act of Republic of Finland (2002) Pralament of Republic of Finland, Helsinki, Finland.
23. Deflem Mathieu (2010) "The Policing of Terrorism Organizational and global Perspectives", Routledge, New York, USA.

24. FDH Kosovë - raporti për vitin 2014, Fondi për të Drejtën Humanitare-Kosovë, “Gjykimet e profilit të lartë: Drejtësia që vonohet, Prishtinë, Kosovë.
25. Garrison, A. (2003) “Terrorism: the nature of its History”, Criminal Justice Studies, Vol. 16(1), published by Routledge, NY, USA.
26. Ganor, B. (1998) “Defining terrorism: is one man's terrorist another man's freedom fighter?”, ICT - International Institute for Counter-Terrorism, marrë nga: <http://www.ict.org.il/ResearchPublications/tabid/64/Articlsid/432/currentpage/1/Default.aspx>(parë më 28 dhjetor 2013).
27. Gjykata e Apelit, (2015), Aktgjykimi 189/15, i nxjerre nga Gjykata e Apelit në Prishtinë, Kosovë.
28. Hirschman, K. & Laggenan, Ch. (2003) “Der kampf gegen terrorismus-strategien und Handlugserfodernisse in Deutschland”, Berliner Wissenschafts- VerLag, Berlin, Deutschland.
29. Home Office Statistical Bulletin (2012) “Operation of police powers under the Terrorism Act 2000 and subsequent legislation: Arrests, outcomes and stops and searches” London, UK, marrë nga: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/116756/ho_sb1112.pdf, (parë më 26 dhjetor 2013).
30. Human Rights and Harvard Law (2010) “*Counterterrorism & Human Rights*”, marrë nga: <http://hrp.law.harvard.edu/areas-of-focus/counterterrorism-human-rights/>, (parë më 26 janar 2015).
31. Ilić, M. (2001) “Krivično procesno pravo“,COLPI, Sarajevo, B&H, 2001.
32. Kastanidou, S. (2004) “ Defining Terrorism”, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 12/1, 14–35, ISSN: 0928-9569, Koninklijke Brill NV, printed in the Netherlands.
33. Këshilli Prokurorial i Kosovës (2015) “Raport statistikor për veprat penale kundër terrorizmit”, Prishtinë, Kosovë.
34. Këshilli Gjyqësor i Kosovës (2015) “Raport statistikor punën e gjykatave ne trajtimin e veprave penale kundër terrorizmit”, Prishtinë, Kosovë.

35. Korajlić, N. & Muharremi, D. (2009) “Kriminalistika”, Instituti për Hulumtime Zhvillimore Riinvest, Prishtinë, Kosovë.
36. Kodi i Përkohshëm Penal i Kosovës (2003) miratuar nga Kuvendi i Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
37. Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës (2012) Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
38. Kodi Penal i Republikës së Kosovës (2012) miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
39. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, (2012) miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
40. Latifi, V. (2001) “Kriminalistika”, Universiteti i Prishtinës, Prishtinë, Kosovë.
41. Latifi, V. (2005) “Kriminalistika”, Universiteti i Prishtinës, Prishtinë, Kosovë.
42. League of Arab States (1998) “The Arab Convention for The Suppression Of Terrorism”, April, Cayro, Egypt.
43. Ligjin për Parandalimin e Shpëlarjes së Parave dhe Financimit të Terrorizmit (2010) Nr. 03/L-196, Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
44. Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Parandalimin e Shpëlarjes së Parave dhe Financimit të Terrorizmit (2013) Nr. 03/L-196, Ligji Nr. 04/L-178, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
45. Ligji për Agjencinë e Kosovës për Inteligjencë (2008) Ligji Nr. 03/L-063 miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
46. Ligji për Prokurorinë Speciale të Republikës së Kosovës (2008) ligji Nr. 03/L -052, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
47. Ligji për Policinë e Kosovës (2012) Nr. 04/L-076, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
48. Ligji për Mbrojtjen e Dëshmitarëve (2011) Nr. 04/L-015, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
49. Ligji për Mbrojtjen e Informatorëve (2011) Nr. 04/L-043, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.

50. Ligji për Kontrollin dhe Mbikëqyrjen e Kufirit Shtetëror (2012) Nr. 04/L-072, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
51. Ligji për Klasifikimin e Informacionit dhe Verifikimin e Besueshmërisë (2010) ligji Nr. 03/ L-178, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
52. Ligji për ndalimin e pjesëmarrjes në luftëra të huaja (2015) ligji nr. 05/L-002, miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, Prishtinë, Kosovë.
53. Ligji penal i Republikës Federative të Jugosllavisë (1977), ("Službeni list SFRJ", br.44/76-1329, 36/77-1478, 34/84-895, 37/84-933, 74/87-1743, 57/89-1441, 3/90-63, 38/90-1217, 45/90-1340, 54/90-1773 i "Službeni list SRJ", br. 35/92-651, 37/93-816, 24/94-273, 61/01 od 09.11), Beograd, RFJ.
54. McNamara, L. (2009) "Counter-Terrorism Laws and the Media: National Security and the Control of Information", Security Challenges Journal, vol. 5, no. 3 pp. 95-115, Kokoda Foundation, Kingston ACT 2604, Australia.
55. Northern Ireland Law Commission (2012) "Report on Bail in Criminal Proceedings", Northern Ireland Law Commission Copyright, Belfast, North Ireland.
56. Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim, misioni në Kosovë (2007) "Siguria dhe mbrojtja e dëshmitarëve në Kosovë, vlerësime dhe rekomandime", Prishtinë, Kosovë.
57. Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (2014) "Parandalimi i terrorizmit dhe lufta kundër ekstremizmit dhe radikalizmit të dhunshëm që favorizojnë terrorizmin: qasja e policimit në komunitet", Vjenë, Austri.
58. Organization of the Islamic Conference (1999) "Convention of the Organization of The Islamic Conference on Combating International Terrorism", July 1999.
59. Organization of African Unity (1999) "Convention on the Prevention and Combating of Terrorism", adopted at Algiers on 14 July 1999. Deposited with the General Secretariat of the Organization of African Unity.
60. Organization of American States (1971) „Convention to Prevent and Punish Acts of Terrorism Taking the Form of Crimes against Persons and Related Extortion that are of International Significance“.
61. Pieth, M. (2002) "Financing Terrorism", Kluwer Academic Publishers, New York, USA.

62. Police Act (2014), Pralament of Republic of Finland, Helsinki, Finland.
63. Poland, J. (2005) “Understanding Terrorism: Groups, Strategies, and Responses”, Second Edition, Pearson Education, Inc. Published by Prentice Hall, California State, Sacramento, USA.
64. Polish Criminal Code (2011), Parliament of Poland, Warsaw, Poland.
65. Sahiti, E. (1986) “E Drejta e Procedurës Penale”, Universiteti i Prishtinës, Prishtinë, Kosovë.
66. Sahiti, E. (2005) “E Drejta e Procedurës Penale”, Universiteti i Prishtinës, Prishtinë, Kosovë.
67. Sijerçi, H. & Halilović, H. (2007) “E Drejta e Procedurës Penale me theks të posaçëm në Kosovë”, Universiteti AAB, Prishtinë, Kosovë.
68. Simbert, J. (2013) “Udhëzues për Kodin e Procedurës Penale të Kosovës”, Ambasada e SHBA-ve në Prishtinë, Kosovë.
69. South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC), (1987) “Regional Convention on Suppression of Terrorism”, signed at Kathmandu on 4 November 1987. Deposited with the Secretary-General of the South Asian Association for Regional Cooperation.
70. Stone, R. (2006) “Police Powers in the Context of terrorist”, Lincoln Law School, marrë nga: http://eprints.lincoln.ac.uk/3144/1/terrorismarticle_%283%29.pdf, (parë më 23 dhjetor 2013).
71. Strafgesetzbuches für die Republik Österreich (2002) Österreichische Parlament, Wiena, Austria.
72. Strafgesetzbuches für die Republik Österreich (2011) Österreichische Parlament, Wiena, Austria.
73. Strafprozeßordnung, (1975) (StPO), zuletzt geändert durch das Bundesgesetz BGB1. I. Nr. 33/2011, Österreichische Parlament, Wiena, Austria.
74. Toma, E. (2006) “The principle of equality of arms –part of the right to fair trial”, marrë nga: <http://www.internationalallawreview.eu/fisiere/pdf/06-Elisa-Toma.pdf>. (parë më 26 dhjetor 2013).

75. United Nations Office on Drugs and Crime (2003) “Legislative Guide to the Universal Anti-Terrorism Conventions and Protocols”, New York USA.
76. United Nations Office on Drugs and Crime (2009) “Handbook on Criminal Justice Responses to Terrorism”, Vienna - New York, USA.
77. United Nations, Security Council (1999) “Resolution 1269” adopted at its 4053rd meeting, on 19 October 1999.
78. United Nations, Security Council (2014) ”Resolution 2178” on Threats to International Peace and Security caused by terrorist acts, adopted on 24 September 2014
79. United Nations Action to Counter Terrorism, marrë nga: <http://www.un.org/en/terrorism>, (parë më 20 dhjetor 2014).
80. United Nations (1999) “International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism”, 1999.
81. United Nations (1977) “International Convention on Suppression of Terrorist Bombings”, 1977.
82. United Nations (1973) “Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents”, Annexed to General Assembly resolution 3166, 14 December 1973. Entered into force on 20 February 1973.
83. United Nations (1979) “International Convention against the Taking of Hostages”, December 1979.
84. United Nations (2005) “International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism”, 2005.
85. United Nations (1963) “Convention on Offences and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft”, signed at Tokyo on 14 September 1963. (Deposited with the Secretary-General of the International Civil Aviation Organization)
86. United Nations (1970) “Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft”, signed at The Hague, Netherland, on 16 December 1970.
87. United Nations (1980) “Convention on the Physical Protection of Nuclear Material”, signed at Vienna, Austria, on 3 March 1980, Deposited with the Director-General of the International Atomic Energy Agency.

88. United Nations (1988) “Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation”, done at Rome, Italy, on 10 March 1988. (Deposited with the Secretary-General of the International Maritime Organization).
89. United Nations (1991) “Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection”, signed at Montreal, Canada, on 1 March 1991. (Deposited with the Secretary-General of the International Civil Aviation Organization).
90. United Nations “Multilateral Treaties on Terrorism 1963-1999”, World Association of Non-Governmental Organizations, 866 United Nations Plaza, marrë nga: <http://www.wango.org/download/pdf/untreaties.pdf>, (parë më 12 shkurt 2015).
91. Volk, K. (1980) “The principals of Criminal Procedure and Post-Modern Society: Contradictions and Perspectives”, marrë nga: <http://www.isrcl.org/Papers/Volk.pdf>, (parë më 23 dhjetor 2013).
92. Vessel, D. (1998) “Conducting Successful Interrogations”, FBI Law Enforcement Bulletin, Chennault Cir, Montgomery, AL 36112, United States.
93. Weinberg, L. & Eubank, W. (2006) “What is terrorism?”, Chelsea House, New York, USA.

Burime dytësore

1. Academia.edu “A typology of terrorism”, marrë nga: http://www.academia.edu/713753/A_Typology_of_Terrorism, (parë më 28 gusht 2013).
2. ABA Standards for Criminal Justice (2014) Third Edition “Prosecutorial Investigations” American Bar Association, Washington, D.C. USA.
3. Amnesty International (2002) report “The Arab Convention for the Suppression of Terrorism”, Index number: IOR 51/001/2002, 9 January 2002, (parë më 25 gusht 2013). <https://www.amnesty.org/en/documents/ior51/001/2002/en/>.
4. Anti-Money Laundering Forum “Central Authority for Reporting”, marrë nga: <http://www.anti-moneylaundering.org/europe/Austria.aspx>, (parë më 4 tetor 2015)
5. Audio English “Legislation“, marrë nga: <http://www.audioenglish.net/dictionary/legislation.htm>, (parë më 23 mars 2012).

6. Austrian Delegation to the Human Dimension Seminar (2006) “Upholding the Rule of Law and Due Process in Criminal Justice Systems” Warsaw, May 10 – 12 2006, Poland.
7. Articles “International konvention for the supresion of the acts of Nuclear terrorism“ marrë nga: https://www.oecd-neo.org/law/nlb/nlb-76/007_029.pdf, (parë më 29 gusht 2014)
8. Berger, V. (1923) ” The Ku Klux Klan”, Published in the Miami Valley Socialist, Dayton, USA.
9. Biernatzki, W. (2002) “Terrorism and Mass Media”, Communication Research Trends Volume 21 (2002) Number 1, <http://cscs.scu.edu>, Centre for the Study of Communication and Culture, USA.
10. Brandt, P. (2009) “What Do Transnational Terrorists Target? Has It Changed? Are We Safer?” School of Economic, Political and Policy Sciences the University of Texas, Dallas, USA.
11. Bruce, H. & Anna, B. (2007) “The Victims of Terrorism An Assessment of Their Influence and Growing Role in Policy, Legislation, and the Private Sector”, RAND, Center for Terrorism Risk Management Policy, Pittsburgh, USA.
12. Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich (2002) Bundeskanzleramt; Druck und Vertrieb, Wiena, Austria.
13. Calle, L. & Cuenca, I. (2007) “Killing for Something? A new Approach to the Analysis of Target Selection in Terrorist Organizations”, Juan March Institute, Madrid. Spain.
14. Council on Foreign Relations (2015) “Consolidated List of Individuals and Entities Associated with Al-Qaida and the Taliban, Established and Maintained by the UN Security Council’s Al-Qaida Sanctions Committee”, marrë nga: <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/consolidated-list-individuals-entities-associated-al-qaida-taliban-established-maintained-un-security-councils-al-qaida-sanctions-committee/p20835>, (parë më 26 mars 2015).
15. Cragin, K. & Chalk P. (2003) “Terrorism and development: using social and economic development to inhibit a resurgence of terrorism”, Rand, Pittsburgh, USA.

16. Criminal Defense Lawyer (2014) "House Arrest & How To Request It" marrë nga: <http://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/crime-penalties/what-is-house-arrest-how-to-request-it>, (parë më 13 nëntor 2015)
17. Demolli, H. (2002) "Terrorizmi", Universiteti i Prishtinës, Fakulteti Juridik, Prishtinë, Kosovë.
18. Department of Economics, The University of Mississippi, "An analytical history of terrorism, 1945–2000", marrë nga: <http://web.cenet.org.cn/upfile/80226.pdf>, (parë më 24 korrik 2012)
19. Denning, D. (2009) "Terror's Web: How the Internet Is Transforming Terrorism", to appear in Handbook on Internet Crime (Y. Jewkes and M. Yar, eds.), Willan Publishing, marrë nga: <http://faculty.nps.edu/dedennin/publications/Denning-TerrorsWeb.pdf>, (parë më 25 gusht 2013).
20. Definitions (2015) "Radicalism" marrë nga: <http://www.definitions.net/definition/radicalism>, (parë më 27 shtator 2015).
21. Drake, CJM. (1988) "The Role of Ideology in Terrorists' Target Selection", Terrorism and Political Violence, Vol. 10, No.2, pp.53-85 by Frank Cass, London, UK, 1998.
22. Eastern Michigan University, "Terrorism Irish Republican Army", marrë nga: <http://www.emich.edu/cerns/downloads/papers/PoliceStaff/Unsorted/Irish%20Republican%20Army.pdf>, (parë më 21 korrik 2012).
23. European Union, (2015), "Slovenia", marrë nga: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/slovenia/index_en.htm, (parë më 2 tetor 2015).
24. European Union, (2015), "Austria", marrë nga: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/austria/index_en.htm, (parë më 4 tetor 2015).
25. European Union, "Finland" marrë nga: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/finland/index_en.htm, (parë më 5 tetor 2015).
26. European Parliament (2012) "Europe's Crime-Terror Nexus: Links between terrorist and organised crime groups in the European Union" marrë nga: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201211/20121127ATT56707/20121127ATT56707EN.pdf>, (parë më 4 dhjetor 2015).

27. Forst, B. (2009) "Terrorism, Crime, and Public Policy", Cambridge University Press, UK.
28. George H. (2007) "Terrorist Planning Cycle", A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century, marrë nga: http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/army/guidterr/app_a.pdf, (parë më 28 gusht 2013).
29. G7/G8 Summits (2006) "St. Petersburg Summit Documents", marrë nga: <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2006stpetersburg/counterterrorism.html>, (parë më 27 mars 2015).
30. G8, Information Centre "What is the G8?", marrë nga: http://www.g8.utoronto.ca/what_is_g8.html, (parë më 26 mars 2015).
31. Habash, G. (2007) "Terrorist Planning Cycle", A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century, TRADOC Intelligence Support Activity - Threats Fort Leavenworth, Kansas.
32. Homeland Security Institute (2009) "Recruitment and Radicalization of School Age Youth by International Terrorist Groups", Filed Report, marrë nga: <http://www.cleanitproject.eu/wp-content/uploads/2012/07/2009-recruitment-and-radicalization.pdf>, (parë më 24 gusht 2013).
33. Home Office (2007) "Interception of Communications Code of Practice", United Kingdom, London.
34. Hysi, V. (2010) "*Kriminologjia*", shtëpia botuese "Kristalina", Tiranë, Shqipëri.
35. Information for the Defense Community (2002) "Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms", marrë nga: http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf, (parë më 24 prill 2013).
36. Investigation (2015) "Investigative interview ing suspect guide" marrë nga <https://www.fyi.org.nz/request/244/response/2484/attach/5/Investigative%20interviewing%20suspect%20guide.pdf>, (parë më 24 tetor 2015).
37. International Organization for Victim Assistance, "Terrorism: Learning from the past and looking at the present", marrë nga: <http://www.iovahelp.org/About/MarleneAYoung/TerrorismLearning.pdf>, (parë më 24 korrik 2012).

38. Institute for Democracy and Mediation (2015) “Religious radicalism and violent extremism in Albania”, Tirana, Albania.
39. Irish Statute Book (2015) “Recruitment for Terrorism” marrë nga: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/17/enacted/en/pdf>, (parë më 6 dhjetor 2015).
40. Jenkins, B. (1998) “View point: establishing International Standards for Physical Protection of Nuclear Material”, The Nonproliferation Review/Spring-Summer, Center for Nonproliferation Studies, Monterey, California, USA, 1998.
41. James Martin Center for Nonproliferation Studies (CNS) “Convention on the Marking of the Plastic Explosives for the Purpose of detection Montreal Convention”, marrë nga: <http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/pexplo.pdf>, (parë më 24 janar 2015).
42. Justia US Law (2010) “2010 US Code title 18 – Crimes and Criminal Procedure Part I Crimes Chapter 113B – Terrorism Sec. 2331 – Definitions”, marrë nga: <http://law.justia.com/codes/us/2010/title18/parti/chap113b/sec2331/>, (parë më 20 prill 2013).
43. Koha (2015) “Shqetësuese pjesëmarrja e kosovarëve në luftërat e huaj” marrë nga: <http://koha.net/?id=9&l=68301>, (parë më 20 tetor 2015).
44. Krasniqi, K. (2010) “Terrorizmi ndërkombëtarë” botimi i dytë, FAMA, Prishtinë, Kosovë.
45. Law Enforcement Executive Forum, “*The Ku Klux Klan: America’s Forgotten Terrorists*”, 2011, marre nga: <http://www.uhv.edu/asa/articles/KKKAmericasForgottenTerrorists.pdf> (parë më 21 korrik 2012).
46. Legislation. Gov. UK, (2000) “Terrorism Act 2000”, marrë nga: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/pdfs/ukpga_20000011_en.pdf?text, (parë më 29 prill 2013).
47. Legislation. Gov. UK. (2007) “Terrorism Act 2006”, marrë nga: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/11/section/5>, (parë më 29 dhjetor 2015).
48. Legal Department International Monetary Fund (2003) “Suppressing the Financing of Terrorism: A Handbook for Legislative drafting”, International Monetary Fund, Publication Services 700 19th Street, N.W., Washington, D.C. 20431, U.S.A.

49. Legal Information Institute (2015) “18 U.S. Code § 2339A - Providing material support to terrorists” marrë nga: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2339A>, (parë më 3 dhjetor 2015).
50. Madsen, J. (2004) “Suicide Terrorism: Rationalizing the Irrational” Strategic Insights, Volume III, Issue 8. Center for Contemporary Conflict at the Naval Postgraduate School in Monterey, California, USA.
51. Miller, S. (2009) “Terrorism and Counter-Terrorism: Ethics and Liberal Democracy”, Blackwell Publishing, USA.
52. Miskolc Journal of International Law, “Fight against terrorism in the light of Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic agents” marrë nga: <http://www.unimiskolc.hu/~wwwdrint/mjil.htm> (parë më 14 Gusht 2015).
53. Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës së Kosovës, “Shtetet që e kanë njohur Republikën e Kosovës” marrë nga: <http://www.mfa-ks.net/?page=1,33> (parë më 14 tetor 2015).
54. Morag, N. (2011) “Comparative homeland security: global lessons”, Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, USA.
55. National Security Research Division (2006) “Al-Qaida: Terrorist Selection and Recruitment” marrë nga: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reprints/2006/RAND_RP1214.pdf, (parë më 25 gusht 2013).
56. National Wildfire Coordinating Group, “Geo-informatics” marrë nga: http://www.nwcg.gov/pms/pubs/475/PMS475_chap5.pdf, (parë më 9 gusht 2013).
57. O'Donnell, D. (2006) “International treaties against terrorism and the use of terrorism during armed conflict and by armed forces”, The International Committee of the Red Cross, Geneva, Switzerland.
58. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2000, “Chapter 4, Independence and Impartiality of Judges, Prosecutors and Lawyers”, Geneva, Switzerland.

59. Paperles Archives (1983) “US Defense Department, Report on Marines Barracks Beirut 1983 Bombing”, marrë nga: <http://www.paperlessarchives.com/FreeTitles/Beirut1983BombingDoDReport.pdf>, (parë më 4 gusht 2012).
60. Parachini, J. (2000) “The World Trade Center Bombers 1993” Chapter 11 in Jonathan B. Tucker, (ed.) Toxic Terror: Assessing Terrorist Use of Chemical and Biological Weapons. MIT Press, Cambridge, UK.
61. Permanent Mission of Republic of Slovenia to the United Nations (2015) “International Law and fighting terrorism” marrë nga: <http://newyork.predstavništvo.si/index.php?id=2354&L=1>, (parë më 2 tetor 2015).
62. Permanent Mission of the Republic of Slovenia to the OSCE, “Verbal Note” marrë nga: <http://www.osce.org/fsc/86835?download=true>, (parë më 2 tetor 2015).
63. Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (2015) “Raport për shkaqet dhe pasojat e përfshirjes së qytetarëve të Kosovës si luftëtarë të huaj në Siri dhe Irak”, Prishtinë, Kosovë.
http://www.qkss.org/repository/docs/Shkaqet_dhe_pasojat_e_perfshirjes_se_qytetareve_t_e_Kosoves_si_luftetare_te_huaj_ne_Siri_dhe_Irak_820753.pdf (parë më 4 gusht 2015).
64. Quaker Council for European Affairs (2007) “Council of Europe Responses to the Threat Posed by Terrorism” marrë nga: <http://www.qcea.org/wp-content/uploads/2011/04/bp-terror12-coeresponses-en-2007.pdf>, (parë më 12 shkurt 2015).
65. Rapoport, D. (2003) “Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions”, The American Political Science Review, Vol. 78, No. 3., published by JISTOR, California, USA.
66. Ross, J. (2006) “Will terrorism end?”, Chelsea House An imprint of InfoBase Publishing, NY, USA.
<http://links.jstor.org/sici?sici=00030554%28198409%2978%3A3%3C658%3AFATTIT%3E2.0.CO%3B2-1>
67. Sage publication, “What is Terrorism”, marrë nga: http://www.sagepub.com/upm-data/51172_ch_1.pdf, (parë më 24 gusht 2013).

68. Safeguarding Liberty, Justice & the Rule of Law (2011) “Liberty and Security Committee Statement on Location Tracking”, Washington, the Constitution Project, DC, USA.
69. Scienc, “How Crime Scene Investigation Works” marrë nga: <http://science.howstuffworks.com/csi.htm> (parë më 15 gusht 2015).
70. Schmidt, A. & Jongman A. (1988) “Political Terrorism”, SWIDOC Amsterdam and Transaction Books, Amsterdam, Netherlands.
71. Security Service MI5, “*The threats of Terrorism and Terrorist Methods*”, marrë nga: <https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism/terrorist-methods.html>, (parë më 22 gusht 2013).
72. Sloan, S. (2006) “Terrorism the Present Threat in Context” Berg, NY, USA.
73. Smith, P. (2008) “The Italian Red Brigades (1969–1984): Political Revolution and Threats to the State”, marrë nga: <http://www.jeffnorwitz.com/Documents/2%20The%20Italian%20Red%20Brigades.pdf>, (parë më 29 korrik 2012).
74. Smith, B. & Damphousse, K. & Roberts, I. (2006) “Pre-Incident Indicators of Terrorist Incidents: The Identification of Behavioral, Geographic, and Temporal Patterns of Preparatory Conduct”, Award Number: 2003-DT-CX-0003, Report published by the U.S. Department of Justice, Washington, USA.
75. Southeastern Poverty Law Center (2008) “*Ku Klux Klan, A History of Racism and Violence*”, edited 2011, marrë nga: <http://www.splcenter.org/sites/default/files/downloads/publication/Ku-Klux-Klan-A-History-of-Racism.pdf> (parë më 21 korrik 2012).
76. Strategic Studies Institute (2004) “The Origins of the New Terrorism”, , marrë nga: <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/04spring/morgan.pdf> , (parë më 22 korrik 2013).
77. Tamilnation, (1993) “Rajiv Gandhi’s Assassination: Transnational Connections” marrë nga: <http://tamilnation.co/intframe/india/rajiv/93afsirkarim.htm>, (parë më 15 dhjetor 2012).

78. Telegraf (2014), “Ja kush janë 55 kosovarët e arrestuar për terrorizëm”, marrë nga <http://www.telegrafi.com/lajme/ja-kush-jane-55-kosovaret-e-arrestuar-per-terrorizem-2-50934.html> , (parë më 15 korrik 2015).
79. Terrorism Research “Early History of Terrorism”, marrë nga: <http://www.terrorism-research.com/history/early.php> (parë më 6 korrik 2012).
80. The Guardian (2014) “Plot to carry out terror attack in London foiled, court told”, marrë nga: <http://www.theguardian.com/uk-news/2016/jan/18/terror-plot-kill-police-officer-soldier-london-foiled-court-told>, (parë më 24 nëntor 2015).
81. The University of West Indies “War and Terrorism”, marrë nga: http://salises.mona.uwi.edu/sem2_11_12/SALI6106/L3_WarandTerrorism_6106_12.pdf, (parë më 24 korrik 2012).
82. The National Commission on Terrorist Attacks upon the United States “The 9/11 Commission Report”, marrë nga: <http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>, (parë më 4 gusht 2012).
83. The Federal Bureau of Investigation (2005) ” Terrorism 2002-2005, Definition”, marrë nga: <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>, (parë më 20 prill 2013)
84. The Federal Bureau of Investigation, “ Fingerprint” marrë nga: https://www.fbi.gov/about-us/cjis/fingerprints_biometrics/biometric-center-of-excellence/modalities/fingerprint, (parë më 20 tetor 2015)
85. Transnational Terrorism, Security & the Rule of Law (2008) “Terrorism and the Media” Deliverable 6, Work package 4, marrë nga: <http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/WP4%20Del%206.pdf>, (parë më 2 nëntor 2013).
86. UNHCR Detention Guidelines (2012) “Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention” Geneva, Switzerland.
87. United Nations Office on Drugs and Crime, “International Terrorism as a European Crime: The Policy Rationale for Criminalization”, marrë nga:

- https://www.unodc.org/tldb/bibliography/Biblio_Reg_SubRegOrg_BenSaul.pdf , (parë më 3 maj 2013).
88. United Nations Security Council's Al-Qaida Sanctions Committee, "Consolidated United Nations Security Council Sanctions List (2015)", marrë nga: <http://www.un.org/sc/committees/dfp.shtml>, (parë më 13 nëntor 2015)
 89. United Nations Office on Drugs and Crime (2011) "The Criminal Justice Response to Support Victims of Acts of Terrorism", Vienna - New York, USA.
 90. Youth Justice Board (2012) "Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism A Systematic Review of the Research Evidence", marrë nga: [file:///C:/Users/Refresh/Downloads/PreventingViolentExtremismSystematicReview%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Refresh/Downloads/PreventingViolentExtremismSystematicReview%20(1).pdf), (parë më 16 nëntor 2015)
 91. Walsh, J. I. (2010) "Media Attention to Terrorist Attacks: Causes and Consequences", Institute for Homeland Security Solutions, Duke University, Durham, North Carolina, United States. http://sites.duke.edu/ihss/files/2011/12/IHSS_Research-Brief_Walsh.pdf
 92. Wadie E. S. "Sentencing Terrorist", marrë nga: <http://moritzlaw.osu.edu/students/groups/oslj/files/2012/01/6-Said.pdf>, (parë më 21 dhjetor 2015).
 93. WIRED (1995) "March 20, 1995: Poison Gas Wreaks Tokyo Subway Terror", marrë nga: http://www.wired.com/science/discoveries/news/2009/03/dayintech_0320, (parë më 22 dhjetor 2012).